

M. Nyelot.
4^{de}
32. Sam.
1. 6.

M. Nyelvt.
4^{de}
32. Sam.
J. C.

At Academia Keirattarand
ayattara. Toth Löring

A'

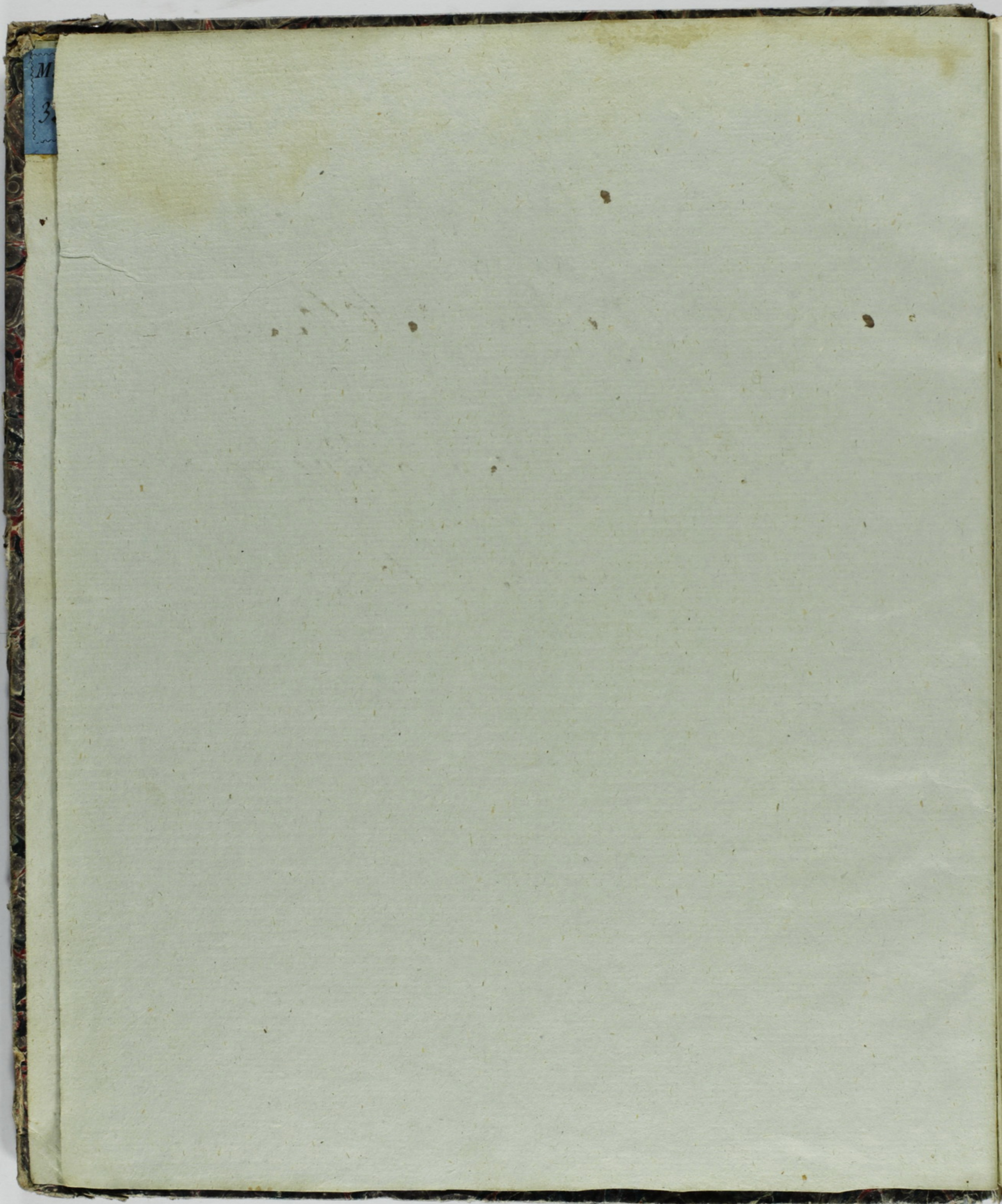
Magyar Nyelv. Teljeségei

az Európai holt és élő Nyelvekkel

egybe hasonlítva.

(Kolmar József rév-Komáromi
helvét hív. lelkész & csángótól)

Előszó.

A Magyar Nyelv különösségeit, jelszók-
társait, benne termelt Szépirodát, tökéletességeit
vizsgálni, keresni, fel nyomon követni, régől fogva ked-
ves foglalatosságom. Ezzel szemben is arra nem alig
figyelmesebben ~~terem~~ már meg e folyó Század má-
sodik Füzetében: de máis rendű, s hivatalos dol-
gaimból el foglaltságra, kevés időt Szakaszottan
arra; mig nem a Magyar Nemzeti Múzeum 1820^{bán}
ett a Kérdést tette volna fel: ha vagnak e oly je-
les tulajdonai a Magyar Nyelvnek, melyek
cunck az Európai Képnyirok Nyelvét fellett
valamely előségei adhatnák? Ez a Kérdés Seren-
tősenül Szolgálat kérem, s jobban fel hívott a man-
kára. Dolgozom is már nagyobb igyekezettel, a nél-
kül, hogy a juralom meg nyervezésére concurrelni,
meg csak gondolasomban is lett volna. Itak így néz-
tem a felsette Kérdést, minn az én elemzemomba
vígó Kérdést, nem pedig, minn - juralom Kérdést. Vár-
ván várva a juralomfelelő: de nem jött. A Kér-
dés 1824^{bán} meg újított: de ha nem hibázol, má-
sodszor is felelet nélkül maradt - Kétség nélkül azért,
mert a Kik oly Szerencsések, hogy a Német Nyelvben ki-
vül a Francia, Olasz, Angol Nyelvek is jól értek,
azok többnyire fényes helyhez visbe levén, irni s felel-
ni nem akarnak; a hit pedig önmagán iránat: azoknak
az Európai tudós Nyelvek közlebből esmerem Szeren-
tősen

tséjek nincsen. Ezen hasalmas okmál fogva, a
Magyar Múzeum által felvett Szip és nagy Kér-
dés-melki fájalmunkra - talán örökre feleltemél
marad!

De ez a gondolat engemet az el ezidett munkában
leg ésszerű is el nem lankasztott, s meg nem tántorí-
tott - ambar azt in Linguisticai Készülékem igen
szelíd, Könyvtáram is Szük és szegény. A' L'Fido
és Görög Nyelvvelheté éreik annyi, mint egy Kő-
sten Theologusól Hazánkban várni lehet. A' Római
Nyelvvelheté jól hozza a' Szólhas minden ofolajon Magyar.
A' Francia Nyelvvelheté nem vágos éppen esmeretlen.

Olasz, Angol, Spanyol Grammatikákat forgattam, rize-
gettem. A' Tör Nyelvvelheté alig tudok egy pár Szót:
De arra híve egy, a' Tör Nyelvvelheté jól érte tudós ba-
várunkól Sürűen tudatkozótam; így Sürűen Poltsonyi
Professzor Tudos Palkovics Uról is, felvett Kérdésem:
re feleltemel nyertem.

Ezen túl, az Európai Napnyizás: Nyelvvelheté Ezen
Értékesben találatos esmeretemet nagyból visszera
Jemisch-nek jóvalommal meg koronázott elhen
tSzim Munkájából vettem: Philosophisch-Kriti-
sche Vergleichung und Würdigung von vierzehn
alten und neuen Sprachen Europas. Berlin.

1796. Ambar meltrán fájlatam, hogy a' Tudos Jemisch
előre, ki meg a' dithraunsoz nyelvvelheté is - mely nem
igen tud egyebet marasni egy Biblia fordításánál - diti-
rober

+ A' Német Nyelvvelheté gyakorlatiasa som van gyer-
mekségemél fogva.

residerunként, olyk esmeretlen a Magyar Nyelv, mint
valamenny Terra incognita a föld abra. Szán: de még is
en az az övünk munkáján nagy figyelemmel olvasgat-
tam, s nagy szorgalommal tanulmányoztam. Ebből a körfölből
merítettem mind azt, valamint az elötte emlegetle-
nobb Napnyugor: ki mivelte elő Nyelvetől Szólok,
ittélés e' valódi Munkámban; melynek Kézírásiában
egyikében is semmi más tizra nem néztem, hanem
hogy magam a' Lingvistikában valamennyire tökéle-
sítés, magamnak kedves mulatásigaz Szószók;
egyfajta mind pedig dísz: Nemzeti Nyelvünkhez vonzó-
kezes indulomnak annál jobban ki eligiozessem.

Imre van, hogy a' felvett Kérdés, a' Muzeumról
ki Szabón karáron val, valamint a' László, úgyszólván
a' Római Nyelvben is ki pilsisiettem. Imre van, hogy
az Európai tudós Nyelvtudók egy kis rövid Literatúráját
is, ön emlegetésimre vigett, ide tettem. Ezt nyitván mu-
tatók, hogy e' jelenléti Munka, egyedül magának tizra
vala irányozva; melynek elötte főnne négy egyenlő rész
iggy le tiztázva, Könyvtáram egyike Szegedre, nyitgo-
delomra tettem, bízván annak Sorsát a' jövőre időkbe.

Minthogy pedig a' Magyarok Ismene azt a' bol-
dog Szerencsét, meg érdemelt engedre, hogy a' Magyar
Tudós Társaság immár fel állott; s minthogy
annak Alaprajza s Rendelkezései, a' Odit lapunk
máskor tizélethiben, a' Szemirnetes Irókhoz igen ke-
gyes bizonos Szó Szólok: iggy néztem azt, mint
fel

fel szólittatást, hogy Isten Munkárolémas a
közönség szemé elől elne rejtsen.

De nyújtom hát Isten akármelly szerény
Munkát kifejeztem, és a Nemzeti Nyelvtudósok
bőrs írásának alája botrány; mely ha igaz
nemminemű helybehagyás, és kedvező írásra nyu-
rind is: ez lesznek nékem újabb serkentő öszt-
önöm, hogy tölem ki telhető több ajándékokat
is tegyek drága Nemzetem Hazai irodalmának
előjárására.

István Rév Komáromban János Ádám
4de Napján 1831.

Völcsej József

ELŐ RÉSZ

A palléroztott és kimiveltt Nyelvek Jellemzőiről
közhosszúsen, a régi és új Európai Nyelvek megvizsgálá-
sáért, és a Magyar Nyelvre vetett egybe hasonlító tekintettel.

S. 1. A palléroztott Nyelvnek négy fő Virtusai.

Hogy valamely Nyelv az igazán ki miveltt, és mindo Nyelvel
rangjára képmor sárthatson, arra meg kívánunk látni, hogy fel sa-
laltapának abban eret a négy jeles tulajdonságok:

A. Pardagság és Bőrség - Copia, hogy arról a vég-
hezen jól sárthatson, mellyelről a palléroztott világ beszélt,
és is, lehesse beszélni és írni a Nemzetnek az ő Hazai Nyel-
vén, tulajdon Nemzeti sárvaival, minél inkább sárthatson
idegen sárva.

B. Filágosság és Erthetőség - Perspicuitas, hogy a
hallgató a beszédet, az olvasó az írást sárthatson meg érthet,
és minden homály, és két értelműség el sárthatson.

C. Ero és Harkatóság - Energia, hogy beszédünk sár-
tosságát érte a hallgatónak lelke, hogy amik sárva sárva-
inál megindulhasson, érte sárva sárva sárva, és vala-
mely sárva és nagy sárva sárva sárva.

D. Hangeretség, vagy Clephanguság - Euphonia,
hogy beszédünk kedves legyen a fülnek, és némi nemű har-
moniájával gyönyörködés a hallgatónak lelke.

Minden Nyelvtudósok er a Négy fő Jellemzőre kért
a Nyelven, mellyet megírni akarnak. Ezért eret bór-
ben ki fejtenünk egyenként, hogy eretből Principiumos és mérték
vehessünk.

nem is adhasnak; hanem a' mint serjed időnként az ő tapas-
salábol, a' mint újabb meg újabb sargyálnak esmeretire jut-
nak az idegeneknél vagy komorodónál: úgy rendszerint azok-
nak idegen neveit is kisebb vagy nagyobb módossággal el-
fogadják. Így gazdagiván magár laparként minden el-
nyel: minis a földön olyan bő nyelvű Nemzet, a' melly idegen
főbra ^{soha} ne fordulna, hanemha talán hi veszték a' Chinaiakat,
kikről meg van jegyezve, hogy őt minden idegen sargyálnak,
milyeset azokat meg esmerik, azonnal Chinai neveit adnak;
Sőt el nevezik meg az idegen nemzetiséget is, mint az Angli-
sokat Vres Szüetnek hívják. De ez ő bennet ^{talán} nem dicséret, ha-
nem szűz különös és Nemzeti büszkeség.

Máskor veszi a' Nemzet a' főbra és Neveket, akár maga
teremt, akár kölcsön kedjél azokat. Sűrűség hogy a' nyelv
kamaralan főbál bővölődjék, mert különben mino helye a'
hi minél nyelvök forrásban. Mi emberek úgy vagyunk akkorva
hogy a' különféle sargyákról szak úgy gondolkodhasunk, ha
azokat neveket kívánunk forgatni. Ha valamelly dolgnak a'
neve nem tudom: arról vagy éppen nem, vagy szak homályo-
san lehet gondolkodnom. És így a' mi esmerünk a' neveket
hez és főbhor lévén közeve: a' hol a' Nemzeti nyelv fűt és
fegény, ott a' Nemzeti gondolkodás módja is fűt és fegény;
ott a' nyelvnek gyarapága megköveti a' telteket, és a' Nemzeti
Judóságot keskeny harárol köze főbja. Így, hogy némelly
hi kemény telket, még a' harai nyelv nagy kegyessége mellett
is eljuthatnak minden tudományra és bölcseségre: de nem a'
harai, hanem az idegen tudós nyelvvel kegyelmével. Az illye-
nek seha idegen kinséssel gazdagodnak meg: de mi főbunk
mof a' Nemzeti Judóságról, mellynek hi serjedése mindenek

felett
3

feles a' harai Nyelv szépségéről vellest. Még a' bardo-
laslan nevet is adnak névvel az olyan dolgoknak, melyekre
legközelebbi költés van náluk: de mivelhogy kevés a' költés,
ugyan azért kevés a' Nyelv, sőt az eszméi is. A' Kalifor-
niai embernek minden gazdagsága egy léc is a' vadászásra,
egy hegyes ló, vagy szarvas, gyöler ácsára, egy béta sekenő,
vagy merítésre, egy hója víz hordására. Kevés bírtól -
nyomorult költés: mely gyasú hár on az eszméi és ~~indul~~
mánya is.

Nem elég pedig hogy mindezt tárgyainak tulajdon el-
nevezését találják a' Nyelvben: hanem az a' gazdag nyelv,
mellyben a' hasonló értelem, vagy egymáshoz nagyon közelítő
ereji szólnak, Synonymának, Homonymának bőrsége va-
gyon, hogy ne kelljen az értelem ugyan azon egy szó mind-
nyalan szójárni, a' mi nagy szegénységre mutat; hanem val-
óságok az a' módjával, olyan szótai keresven, mellyek u-
gyan azon tárgyat, ugyan azon gondolatot, de egy kevés
különbséggel, kisebb vagy nagyobb erőben, annál most gyengébb
majd hatásosabb oldaláról ünneik szemünkbe. Ide való még
az is, ha a' Nyelv ugyan azon gondolatok megnevezését ki-
térítve többféle szótai módokkal bővölködik; hogy ne ke-
serüljék az szó, sőt a' szótai szavak mindegyik azon egy nyo-
mon képzési, hanem más más fordulási adhatson azoknak;
mert az ilyen változtatás, mely a' Nyelv ~~gazdagsága~~
nak kiválóképpen való bősége, a' hangolhatatlanság egy for-
májának elváltoztatása, igen kedves a' fületnek, és különös
éhséget ad az előadásnak. A' Nyelvnek ilyen remű bőrsége
nagy nyereség az olvasónak, de még nagyobb perence a' Poétá-
nak. A' görög és Római Nyelvvel felelő gazdag perensével bírtat
e'

a 'Görög és Deák Költönyvelben.

§. 4. Az elvont gondolatok nevei különös kinyerés a' Nyelvnek.

Nem elég pedig, hogy csak a 'szó' és egyes tárgyak nevei találhatók a' nyelvben; hanem legyenek szók az elvont gondolatoknak avagy Absztrakciónak és a' magas Ideátnak is kifejezésére; melyekben látszik kiválóképpen a' léleknek "szellemi" ereje és munkája. A' faragással Indus nem tudja fel fogni, és egy gondolatba semmi; avagy szin-thesisálni a' tárgyat és érzését nagy "szereget"; hanem szellyel kőrra, darabokra szaggatva, ~~az~~ a' leg nagyobb egyszerűségben, individualizálásban nézi az egész világot. A' paléontológus lélek pedig meg nem állapodik a' külső és belső természetek egyes tárgyain, hanem az ő gondolatban öfene fedez, elrendeli; egyesíti azokat; formál magának elvont gondolatokat, törvényszerű megfogásokat, és az ilyen létszók emelkedik fel a' leg magasabb lélek országába. Így tehát a' Nyelvnek különös kinyerés az elvont gondolatok jelenő "körnek" jelölésége.

§. 5. A' Nyelv Gazdagságát segítő "környül" állások.
Segítik a' Nyelv Gazdagságát ezek a' "szerepek" "környül" állások:

1. Ha a' Nemzet nagy Nemzet, és sok millió ajakak be-
kellik annak Nyelvnek.

2., Ha a' Nemzet hatalmas Nemzet, és az ő munkái befo-
lyásai minél messzebb kiterjedésűek.

3. Ha sok különböző befekdformák, Dialektusok találhatók a' Nyelvben.

4. Ha sok jeles agyvélő munkálkodnak a' Nemzet kebelében,

még

2

meg pedig ~~XX~~ Német Nyelven — ha azok sűrű Társaságok
formálódtak — ha a Német irodalma gyarapodásának mind
segédelem efelőre, mind ösztöne, mind jutalma van bővséggel.

5. Ha gárdag kintje van a Nyelv bővülésének, vagy a
rokon nyelvekben, vagy a mi által kebb perenzé, magában
a Német nyelvnek belső állományában, s tulajdon merejében.

Az Olasz Nyelv gárdag lehet, mert az Olasz nemzeti
a Rómainak valaminek birodalmi s fő városai, úgy annak
nyelvei is örökségül venni — mert az Olasz nemzeti tulajdona
az eleven sűrű kifejezés, és kegyetlenség — mert a Senek
ideje korán elő állottak benne — mert Olasz Ország, mint Euro-
pának egyik Paradisoma és veséltetés almája, kálász adon
sok idegen nevetet, és azok nyelvnek eleitől fogva, sokkal
többre mennek volna pedig az Olasz nyelv, mint a bővségben,
mind más nemű töltelésekben, ha az Academia della Crusca
a torjával együtt sok hírt lángos el nem vesztett, és a
hazai nyelvnek szabados kifejeződésért, erőszakos használatával
meg nem gárolta volna.

A Spanyol Nyelv gárdag lehet, mert ez is a Rómainak
Leánya — mert több mint húsz millió lelket befekelt aronn
az el múlt időkben — mert a Spanyol nemzeti igen dicső
fényes dindóttor az ő arany időkben — mert az ő kereske-
dés és hasznát Amerikának véghezvételén, és gárdagabb
társományaival is terjesztene.

A Francia Nyelvnek gárdagnak kell lenni, mert haz-
mint ~~kegyetlenség~~ ~~millió~~ ~~lelket~~ befekelt aronn egy ~~szaporodan~~ — mert
az egész nemzeti seke van lelki sűrűvel — mert a Parisi
fő Iskola leg régibb Európának minden fő iskolái között —
mert sok rendbeli sűrű Társaságok támasztak benne — mert

a Lunda
2

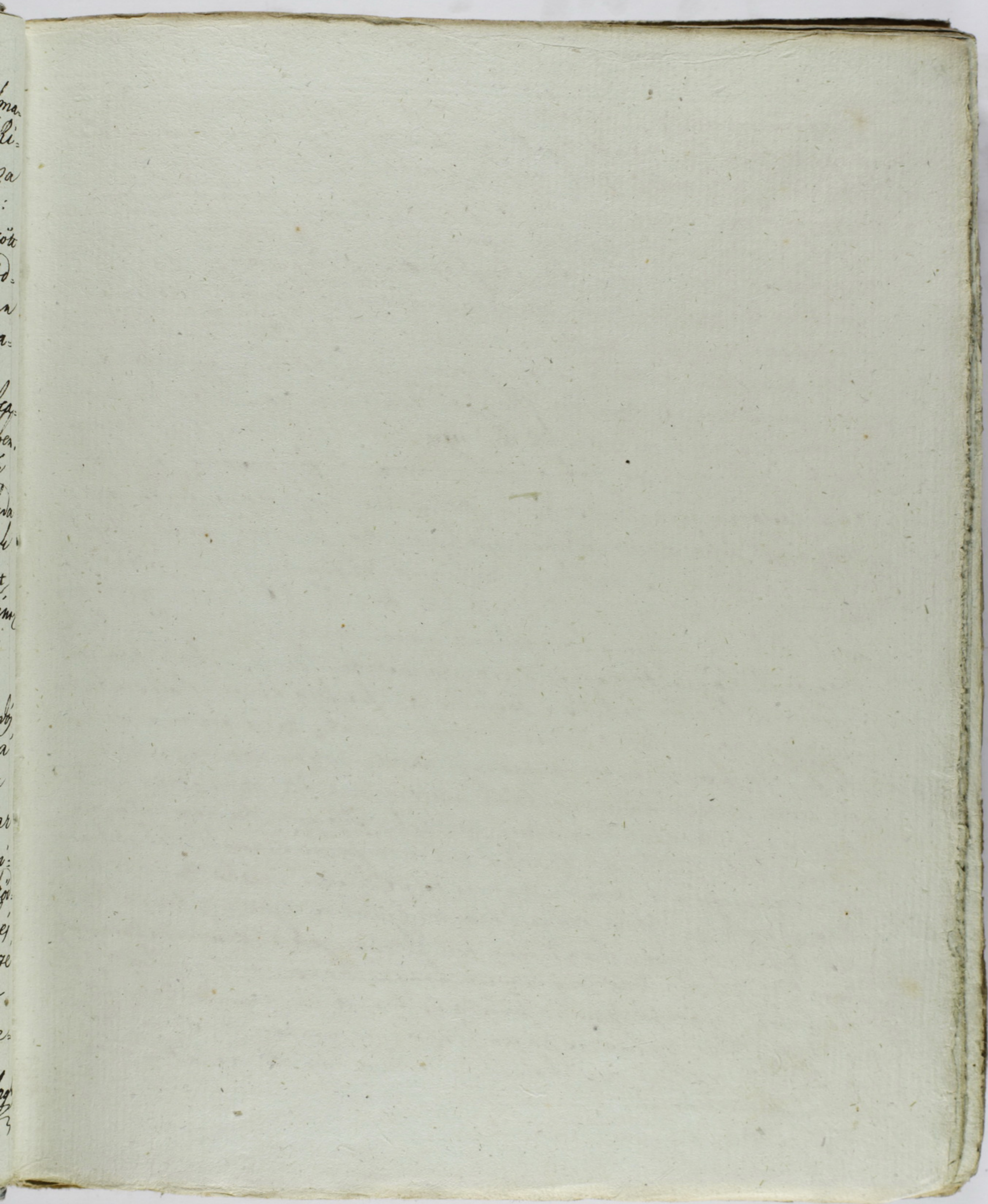

a' tudományot és tudókat nagy pártfogás és fényes jutalmazás
 találatával bírta. III. dít látsz uralkodása alatt. A' Ri-
 chelieu Akademiája, melly a' hazai Nyelvnek tisztogatása
 és regulázása végett állott vala fel, nem kevés jót tett:
 de magának erőteljes hatalma révén, az látnivalóan fűtötte
 a' hazai nyelvre, amint mind felelő, mind költő mő-
 jáit örökös örömmel megharagvón; melly ellen az okyan
 lelkes Irtó, mint Monnesquieu, Rousseau, és mások, pa-
 napra teltek, és a' meg haragvott örömeiktől, ambar
 szűnyár és mődjával, el távozni nem leheltek. Az Aca-
 demia utimere meg most is tart: de sokkal kisebb mértékben.
 A' törelebbi Revolutio ideje alatt egy alkalmas nagyságú
 költővel gazdagította magát a' Francia Nyelv. Nem szűn-
 — mert előrefele a' karmellók által jött, vagy más rokon nyelvenek
 felelő, és őrzi azt a' maga nemzeti kaptárára.

A' Német Nyelvnek gazdagnak kell lenni, mert ^{több, mint} harminz
 millió lelket befelne Németül egy raktáson, és máj szűn-
 fel amnyiam felelő fel a' földnek minden házában —
 mert sokféle Dialectus van benne — mert egynehány ezer szűn-
 agyvelő és őr szűn- dolgoznak rajta. Mi jött fog szűlni a'
 mőhanában egybe szűn- Berlini Nyelv és Szűn- Tárak? az
 őr fogja meg mőhan: de sajnó hazánál nagy szűn-je ar
 a' Német Nyelvnek, hogy amint hi szűn-je semmi Aca-
 demia hatalma nem gőrtö; hanem, ambar nem kevés vőrt-
 fegget, és jól örtő szűn-je kört, de meg is meg kört-
 kavaron mőhan az kört-je kört-je a' szűn-je aron mőhan
 kört, a' mellyen áll mőhanában. A' Német Nyelv bőrt-
 slak nem hi mőhan-je kört-je vagyon az ő szűn-
 jében.

Ar. Angl.

at 5²⁴ S-hof järmländ.

[illegible]

Az Anglus Nyelv gazdag lehes, mert ~~az~~ a' Nemzet ar
 ö kerekdedése is hatalmát a' fel világra is terjesztette — mert
 az egész Nemzet mély lett, és minden tudományot sirtaiban
 buvártodo — mert minden ^{szabadon} ~~meg~~ írhat, a' mit is gondolhat,
 és ugyan azert mindent is gondol, és mindent meg is ír. Az Ang-
 lus Nyelv sokkal tövöbben tudott pallozódni az Olasznál: De
 nem független semminemű Akademiának Dictator hatalmától,
 szabadon emelkedett feljebb a' láng elméjű ~~tróia~~ ^{remek}
 munkái által. Szadagságának, és időnként ~~xxx~~ bővülésének
 kiváltságos való tiszteje az, hogy az Anglus Nyelv ösi juy-
 perens két Anyai esmer, úgymint a' Római és Kései Nyelvek,
 és mindeniknek hány leányi vagynak? a' melyekhez Rohon-
 ságos sara az Anglus Nyelv, ~~és~~ mindenikből annyi kör töltö-
 nör, a' mennyi jónak lát; sőt ha finhsége van val, fel fe-
 di az alkalmatos költés az egész világon, és magáért sepi
 az idegen népet kavair, arótnak aranyjával és más kisse-
 ivel egyjör. *

§. 6. A' Nyelvnek Szadagodhasása.

De ha finken ily nagy szekerével nem diszkeherik is va-
 lamelly nemzet: meg lehes, hogy annak nyelvében meg van
 az a' jeles tulajdonság, melyet Szadagodhasásnak nevezünk.
 Ez abban áll, ha valamelly Nyelv olly szerenséj alkotású, olly
 szerény szerénssé, hogy igen könnyű benne újabb meg új-
 jabb költés formálni, az egyes költés ökre közni, kesős har-
 mas egybe olvasztani, egyike a' másból karmaztani, a' győtes
 költés esmereséj erjű végezetekkel pótolván, arótnak új Szad-
 lás adni, a' hofszúlat sportisani, a' rövidet meg nyújtani,
 a' régi költés új vágás, új fordulás adni, ~~és~~ példájár
 ösinek követni

kövecsen, a' régi földet új sárgyakra ruházzuk, a' Keureni
 Topologiát hasonlóra fordítjuk, és ilyen módon az új és
 még eddig csak az idegen föld munkáiból esmerese, sárgyakra,
 gondolat formálat, Deátar ebbe a' Nyelvre által plánnálni,
 a' nélkül hogy a' Nyelvet törzsi törvényein erőskedéssel
 reit, vagy az idegen föld, kénselenségből, rabkölgai módon el-
 fogadarnának. Ennél egy egy diszjunkt tulajdonságát nem lehet
 gondolni a' Nyelvet. Az ilyen Nyelv maga magán se-
 telen selemeseti, és a' maga tulajdon méhéből minduna-
 laz újítatja, mint a' mindenható természet, a' melly ugyan-
 azért jóha meg nem avul, se meg nem vénhedik, hanem meg
 marad örök ifjúságában. A' melly Nyelvet ex a' keresztess
 Penusa van: az bár ha segeny is föld volt is, az el hagyat-
 tatás mostoha állapotában, de minden vég és határ nélkül
 gazdagíthatja magát, és fel emelkedhet a' bővöltődésnek
 igen nagy mértékére.

§. 7. Alkalmaztatás a' Magyar Nyelvre.

Minegy más fel Millio' fölből állottak a' mi őseink,
 mikor Európában meg telepedtek. Attól fogva majd kintén Ezer
 esztendőre le fogja alatti igen sok ^{hármadik} annyi szaporodha-
 tott akolnak seama, hű az Árpád Nyelven beszélnek. Ezen
 tetintetben a' Magyarokat a' Borrugallussal és öfve
 mérni, a' hűkkel más szempontból nézetetvén is meg egyezni.
 Egyik sem volt jóha messze hű sejedett hatalmu' és nagy be-
 folyásu' nemket, hanem ha valam' Hazánkra névve a' Nagy
 Lajos és Corvinus Mátyás Királyok uralkodásának rövid Arany
 idején hű vespér. Egyik nemzet fiainak sem volt sok Századosig

a' tud

3

a tudományok nagy merevségével miveltében valami különös haj-
landóságok; sőt a Magyar nemzet nagyjai hájdan, meg elégedvén
az akkori ezer veszedelmek török gyűlölet sapaalájaival, és
belsősejével, politikai érzéssel, kemény lélek, s nemis Con-
fusiustól sem társasára gondos viglő olvassággal, a' fők
nem kívánságán sarró dívatokat török, minden nyomorúságnal
reki gyáladott ferfiai erővel s rendszeresen viselkedéssel,
melly sekinsemen a' harmadik vele egy ideji nemzetnek sem en-
gedték az elsőseg pálmájai; mino ezek mellett, nyilvánságos
idegeniséggel voltak az ofiolai porral fedett s berűbe zárt
belsővelükis eránr. Ido toll helyen nyil vesztői s váradat, köny-
vek helyen jegyzet forgattak az ő kezében. Imei van a' Kem-
zeni könyvtől oly kisiny srama eleiről fogva.

A' mi jámbor öseleink a' keresztény vallás gyönyörűség
igájával együtt, fel vették a' Deák nyelv neket jármár is,
mert ez volt a' Hasmányosi Ekleziának Templombeli nyelv.
Nemzetünk első keresztény Pappai idegen nemzeti vol-
tak nagy révéns, hit a' hazai nyelv nem értették, s ha
tanultak is, az jól meg tanulni ritkának volt ferenessége.
A' kínleken Magyar Bapok, Korén tanúbizonysága feren,
erővel kényszerítették a' Deák nyelv tanulására. Így volt erőt
az idegen holn nyelv: a' nemzeti élő nyelv pedig el nyomattatott.
De meg politikai sekinseben is kínleseg volt egy köz nyelv
akkor, ~~mi~~ mikor annyi Kemények s más idegenek sódultak Magyar
országba, hatalmas párfogás nyerrén élő keresztény Királysá-
nál, ~~mi~~ a' azal sarrósa, hogy az egy nyelvű, egyenlő erkölcsi
iskolái nemzeti, mindegy gyenge és erőteljes.

Ugyde a' mi párdurós Anyáink az idegen nyelv tanulá-
sára nem oly könnyen, s nem örömeit adharván magolaz: a'

híkerő
3

hihetőségnek minden törvényei szerint az kell fel tennünk,
 hogy az országos dolgainak, és a' törvényezői hatalom mun-
 kalódásának a' Deák nyelven nem értem nagyjaink kedvéért
 Magyar nyelven is kellett fogyni az első időben; sőt még a'
 14. évi Károly elején is Károly Robert estivése formája, Engel
 bizonyítása szerint Magyar nyelven is fel olvassarott. De ki-
 főbb a' Deák nyelv esmerése mind inkább el terjedvén, annak
 hatalma is, a' hazai nyelv Károly, mind jobban meg erősödött.

Keresztesjére nemzetünknek, az országos dolgok láthatára-
 ból ki rekesztett hazai nyelv, meg vonna magát a' Vallás-
 nak fenn arnyékában. A' burgói hívek Magyar Eneketes Den-
 gedések a' Templomokban; ugyan azon nyelven tartással a' Kö-
 nyörgések és Tanítások is a' hívek hiteli oktatására és vigá-
 talására. Majd a' 18. évi Károlyban is, a' hiteli Reformatio
 hozza a' lelkeket új sűrűbe — annak közönségi a' Hazai nyelv
 az ő újabb díszítettségének hajnalán, melyre virradott a' 19. évi
 Károlyban. Így tehát a' Deák nyelv hatalmától el nyomarra-
 tott, az idegenektől üdöztetve, a' maga gyermekeiről is meg-
 vesztett Magyar nyelv, a' hívek Szent Zászlója alatt sa-
 lált magának menedék helyet eleiről fogva. *

* A' Magyar nyelv törvényeinek rajzolóját nemkül ki fej-
 tegesse salájit Graf Kéti Teleki József O' Nagysága megjárta
 magyar Erekerejének Első Könyvében a' Iszalom Telekerek első Kö-
 nyvében 1821. Ez az Erekerej ele van a' hívek Kézre nagy tu-
 dományának, hely olvasmányának, mely be láthatóan,
 hazai nyelvünk tökéletesítése és új forró burgoságának
 bizonyosságával, a' mellynek olvasgatását Hazánkfiainak
 elég ajánlani nem lehet.

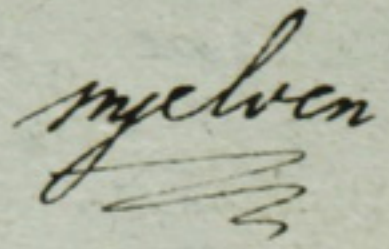
Uly.
 Sz.

Így viszonylagosan kevés a Magyar nyelv sorsa: sűrűn
 volna, ha ez a nyelv az Európai Nyelvokról, a költet-
 ség pályáján, hátra nem maradt volna; sőt még az is su-
 dalharni, hogy az ő szépségének, műveltségének arra a lé-
 ptejére juthatott, mellyen lájnik az állani. a mai napokban;
 holott a mi Hazai Nyelvünk csak nem minden színesebben
 megfigyelve volt az a kéregetésről, melly az Európai sudor
 nyelveket oly finyes rangra emelte. A Magyar Nyelvben be-
 kellőképpen kevés millióból állnak a Magyar Hazában. Sőt fél-
 beszed módok, Dialektusok minsegek nálunk. Nemzeti dró-
 ink prima öfere hasonlítás kéregetés igen széles. Disz Hazai
 Nyelvünk sok kéregetésig padagba kever - művelésenül,
 pallozozatlanul, mint egy kéregetés ki veresere drága kö-
 nyelv művelés regularis, vagy serkentő is legiro' szűz, Tarsajag
 még most jny, hanem valaminis többnyire jnyalom nélkül,
 úgy minden közei pont nélkül, egyenként munkálkodnak
 a jobbra sermen kellet - apparens vari pansey in gurgise
vasso. Nemzeti Nyelvünk beszülese és elfősége a Hazai
 Törvény könyv beszülebe meg állapításom ugyan: de még is
 igen csak a Deak nyelv uralkodik nálunk.

Így kevés a dolog: kifoda várhasna itt bőrséget? kifoda
 kereszterne a tudományok minden ágazatira ki szerzett gar-
 dagságok a Magyar Nyelvben? A M. Szász közei Szászai
 Csere János, ha mind kifonybe is kép próbát mutatott a tu-
 dományi megerőszóknak hazai Nyelvünkre szer fordításában:
 de tovább minis Szász eszereveig nem igen talál közeletet.
 A közeletti öven eszerevő alatt, a Magyar Nemzet fiai, újak
 és korsabb barátságok közei a kéti Muvákkal: hazai

Ez a panasz immár meg szűnt!
~~NYELVÜNK MÚVÁKAL~~

nyelvén

Nyelven kezdend meg állalni; és inni a "tudományok" szőlőjét nem minden nemeiben — ha még nem sötéletesen is: de nem ucsósi presenszével. Mi kétszer várni a "jövendő" időtől? erre nézve nem az eddig sem hiányos tapasztalásuk kelleik meg hirdernünk, hanem a mi hazai Nyelvünk seherőseget fonszóra vennünk, melynek színvetéséből kifestünk itt és a talpigazságot.

A Magyar Nyelv, melynek semmi Európai Nyelvvel köztől való rokonosága nincsen — mely a legszorosabb értelemben kérem magában álló Erederi Nyelv, ha magai bővítési és gazdagítási akarja, nem foglamosodhatik sem Anijához, sem Szevveréhez, a Római Nyelv tudós leányainak módjait kérem: de a helyen az ő tulajdon merejében fel találja a Magyar Nyelv a Gazdagodásra kúrféje; mert az ő alkotásának eredeti törvényei kérem nagy mértékben bír azokkal a Nemző erővel, hogy maga magai mindunnalan külső, magai magából vég nélkül paporosa, bővítse, ~~HA~~ gazdagítsa — ha vagy a minden újításról rekeső Purismussal burgossággal nem gátolná, vagy az újítás erején kívánsággal kapcsoló Neologismus pajzán szabadságra, és idején Magrátot nem kérem nem fordítana az. E két ellenkező erőket ökre ütköztetve, és mozanában nagy türelem foglalatott veselkedése, jó reménységgel bírta, hogy a törzstől nem jótára el találta, és a Magyar Nyelv tulajdon merejében semmi költői paporítottván, a bővítést és gazdagítást helyes mértékét magán meg követeli.

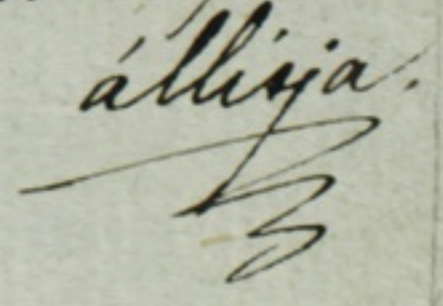
B. Világosság és Értelmeség.

S. S. Miben áll a Nyelvnek Világossága, és mitől függ az?

Ex livály

Ez hivalkóppen való dicsérete a' nyelvnek; mert csak akkor
 felel meg a' befeked a' maga treljának, ha a' hallgató tökéletesen
 meg értheti azt. A' ki tisztaan gondolkodik, csak az befekedhet és
 érthet tisztaan és világosan; de a' nyelv nagyon jegini, vala-
 mint a' tiszta gondolkodást, úgy a' világos elő' adást.
 Mennél bővebb és gazdagabb a' nyelv: annál világosabb
 és érthetőbb lehet abban az előadás, mert az elő' válogathat
 a' jóban, és arólat vehet elő', melyek az ő' gondolatai
 leg tisztabban ki nyomják. A' kegyes nyelv, nem bővöl-
 ven jóknak sokaságával, kénselen jöfőle értelemes törté-
 nyek jöhoz. De már a' homályosság és ki értelemeség,
Amphibolia el kerülni nem lehet; ambar az is gar, hogy
 valaminek a' jóknak jöni volta, úgy aróknak rendkívül va-
 ló bőrsége is meg tarthatja a' világosságát. Mert meg van
 jegyezve, hogy tökéletesen egyes jelentő Synonymák minfene,
 hanem mindig van valami ki túlobbseg aróknak jelenke,
 törött, de a' mi jöroosan meg harádozni, arra nagy gondal
 vigyázni, egyiken a' másik helyébe jöha nem semmi, neher munka.
 Az Arabs nyelv egy a' palleroronal kívül Arabban: de csak nem
 leparada a' jóknak bőrsége min, min a' termékeny fa a' jól gyümöly
 terke alatt. Mi jöni seg más never adni a' meg etegedett és jöndesen felvő
 — mást a' jöndar leső — mást a' jöndara jöndő — mást a' jöndar
 megjössarar oroplánnak? holott így van a' jól unalmas és kérséges
 jöndarar Synonymák jöndarararar, a' mi helyes, és rövid történi irás.
 sal el lehet jöndararar. Így lehet az Arabnál, a' min Herder állítja.
Abhandlung über den Ursprung der Sprache p. 90. 91. az oroplánnak
 50, a' meknek 80, a' kigyónak 200, a' jögyvernek 1000 jöle nem, és az az Arab
 jöndar tró, ki a' jöndarararar 400 neveris jöndararar elő', melhar neverie
 400 = jöndarararar a' jöndararararar neveris jöndarararar. Nem jöndar
 har hogy a' min Araba tró: a' libanuy hegyek mellett jöndarar, jöndarar nap-
 kelet nyelvűek samron, de hararararar nem régiben viffa seir jöndar.
 állija.

állija.

állítja, az utolsó szótár el veszték az 1796. évi kiadásnak; de meg kell jegyezni, hogy a' lexicon — köztalálékra van írva.

A' Nyelvnek világszága és értelmezése arról függ, ha a' köztalálék bizonyos és meghatározott jelenségek ragyon. A' kétféle és határozatlan értelemről, kétféle, ~~III~~ ingadozóvá sejt az egész befeküdni értelemre, de meg kell tartani, hogy a' legpalliatívabb Nyelvekben is ragynak két, három, és több jelenségek közt. — Homonymia — melyeknek helybeli értelmét csak a' beszéd folyásából, és egybe függéséből lehet fel venni. A' Görög Irodalmánál myi jelű jelenségek ezek: λογος, λογισ, a' Rómaiaknál ratio, modus, consilium, virtus; a' Franciaaknál raison, esprit, sentiment; a' Németeknél Grund, Baum, Satz, Satz. Mátunk Magyaroknál mennyi jelű jelenségek a' szó, való, valóság? Ez a' köztalálék: igazság, mind a' tudomány, mind a' törvényi igazságok jelenei — Veritas és justitia. Látni való, hogy az ilyen Homonymiákas jeltől az Ideának nagysága, helye, és terjedése, és az abba tartozó mellei jelek gondolatok Logikai arányosága. Az ilyen jeles értelemről valószínű, hogy könnyen homályos olvathatnak, így más rejtől nagy könnyebbé válnak az Irodák; mert azokat azokat mikor előveki, és minden elme törés nélkül solus arányos ide ak hi' fejtevére alkalmassága, mint a' magyar ember a' solus rejtőlre használatos műveit; ellenben pedig más nemzeti tudós, ha olyan jeles értelemre határ kava minnen, kénszer a' jelei törni rajta, hogy miképpen fordítsa az a' köztalálék nemzeti Nyelvére? A' Francia köztalálék írja ezt: sentiment; a' Német pedig alig tudja fel találni, hogy mellékel egy az a' eret körül: Empfindung, Meinung, Urtheil, Grundsatz.

A' mondja de Brosses / über Sprache und Schrift 1er Theil p. 112. / hogy a' Franciaaknál hívul egy Nemzetnek finis kava ezeknek hi' tételre un homme d'esprit — une jolie femme, sőt hogy a' Francia

Franciai magol sem tudja elneki igaz meghararozott ér-
 met, vagy Definiciója adni, mere az ilyen kölnak erején inkább
 szak érreük, minsem az ki magyarázhatnánk. A' ritkább a-
 jándékokkal fel ruházott telkelnek három rendjén különböz-
 sik a' Francia: un homme de esprit — un homme de genie
 — un homme de valeur. Németül a' de Profess fordítója így
 próbálja ezeket Németül ki' senni: ein geuer Kopf — der Mann
von genie — der Mann von Talen. Itt lát az első van Né-
 metül. Magyarul pedig mondhatnók valam elmes, vagy telkes
 ember — lang elméjű, vagy Genie — gárdag telkű, vagy talentom.
Une jolie pucelle — jéles lány. Az ilyen sólar mondó, de meg
 nem hararozott értelmű kölnak perehű a' nemzeti szó: de ugyan
 azok miatt homályos fenvedhet a' beszéd világossága. Különös
 forrás vagyon a' Nyelvelnek. A' mi egy sekmében hibának
 látszik: ugyan az más oldalról nézetten, visny lehet a' nyelv-
 ben — és megfordíva.

S. G. A' Világosságot segiti a' Nyelvelnek Kömnyen folyója.

Igen jéles virása a' Nyelvelnek, ha az mindenféle gondolatot
 és érteit, minden éfere vehető erőlködés, nehézség erőszakkal nélkül
 kömnyen ábrak ad vinni a' halgatónak vagy olvasónak telkébe.
 Ez nevezük Kömnyeségnek vagy Kömnyenfolyásnak a' Nyelven.
 Szűli ezt a' tiszta világos gondolatok jélenő kölnak tiszta,
 világos természetű rendbe fedése, melly minden levezetés
 és figyelmes fásapio sürgetése el sávozva, egyenlően S
 kömnyen folyik, mint a' szentes parak, — ide lopakodván a' kölnak
 Eke hangja, avagy Euponiája, mellyről köllünk oda alább.
 Az ilyen beszéd, kedvvel ihletéssel kaja meg a' halgatónak testi
 és lelki érteit, S kömnyű munkátoldásba hozza mindeniket.
 Az ilyen beszéd a' telkes el nem bádjaforja — az ilyen irás a' fi-
 gyelem

figyelmes életmódban tartja, és ennél fogva jobbat nyújt a Világosságban és Értelemében. A mely Nyelv nem bír ezzel a jeles tulajdonsággal: meg lehet hogy hiányzik magán tiszta fejelem és el kell a világos gondolatokat; de némi nemű erővel és fájdalommal, mintha vizes farsang volna a tökéletből. Az ilyen Nyelv unalmas és nehéz, mintha ólom fátyla volna rejtve. De a halgató vagy olvasó nagy munkával találja meg a gondolatot menetet, el fárad annak nyomozásában, és végre nem ér, a mi kell, vagy olvas.

§ 10. A tudós írók tiszta világszóját a Nyelvet
A mely nemcsak jól a gondoltatót leír, és a finom elme: az a tiszta, világos gondolat formát el kapcsolódhat, a gondolat hiányzik a leg alacsonyabbtól fel terjedhet, a megkülönböztetni való megkülönböztet, a kétség, a bizonyító, a ingadozó jelenségek jólnek igaz erje meg állapítanak, a Nyelv is legmeghatározottabb érvelmes nyelvet, és így az egész Nyelv világosodik, és tiszta. A pallerőzt elmet fel határozat a gondolatok és értelem, a leg kisebb hajléalakra, és azoknak leggyengébb hajléaik [Nuance] is árnyékokban is [Schattung] samulnak hiányzik, és élő szóval hiányzik. Memória nyelvi mindebben a gondolatok és szavak határozottsága, és ugyan az által a befeje világossága? A mely Nyelven jól nagy elméjű Filozófusok, Crisostomus, Hieronimus, Kezsanisok dolgoztak és írtak, mi nem tökéletesen értelem az a Nyelv? holott értelem irása módjában fő fő virtus a tiszta világosság, és nemcsak együgyűség.

§ 11. A befeje világosságára tartoznak a Grammatikai
szavak
A megfogás, értelem és felelet kisebb fordulásainak.

§ vége
3

29

Évelonyabb hajszálainak meglümböréseire, és így a befűtő
világosságára tartoznak, a Nyelvnek Grammaticai alhorásában
lévő fajságot. De való a Fő végeseinek folyék változtatása,
a Nevek ejegése, az Igék hajtogatása — Declinatio, Morior, Com
paratio, Conjugatio, melyek nélkül a főnek igazán ki lehet
érvelni és hasároltatásakor nem adhatnánk. A végeseket meg
amnyi befűtő a főben: az is a befűtőnek lümbörü
telt egymással, hogy a főnek hol kére, szigor erejére rá es
merkecsünk. De csak ugyan nem álljunk, mintha a Gramma
ticai fajságot nagy sokasága valami különös virtuusa volna
a Nyelvnek; mivelhogy az nem egyebet jelent, hanem csak a
Nyelvnek pjezéire, ~~az~~ házon nélkül bujálkodó börsége, mely a
befűtő világosságát és érkezőségét nem igen fogja. Az Anglus
Nyelv Grammaticája igen egyszerű, valamint a Magyaré is; és
még is tiszán, ~~az~~ világosan mind befűtő és mind mind a tette.
Mű különös háza van a Görög, Deák, Francia, Német Nyelvben,
a Nevek ejegése, és az Igék hajtogatása négy és fél formája
nak? minden nyelvében igen csak abból áll, hogy az által a
fő végeseinek nagyobb lümböréséig peressent, noha az
sem mindenkor, mert a lümbörő rendiek folyó egymással
vágat, ~~az~~ egyforma végesebe üsnek ki, a mi olyan könnyen
olozhat homály a befűtőben. Az Orsz Nyelvben az Igéknek
fűtő amnyi ~~az~~ mérete / Tempus / mondatik lenni, valamint van
a Görögben: de e rézben fűtőn oly gazdag az Amerikai Abiponok
vad Nyelve is. Görög Genie kívánság ahoz, hogy a folyék formát
házonra fordítván — de még on is folyó esett levezetés.
alább §. 40. Az a sokformajúság tehát igen csak Nyelv szűrésai,
nem pedig valóságos nyelvése. Sokkal méltóbb ~~alatt~~ az a Nyelv
nek, ha a gondolatok fordulásának folyék remek, és arothor képe
a fő

a' köt végeseinek változásai, minél kevesebb is együgyűbb for-
mákhoz tudva könni, a nélkül, hogy a' miatt a' befűt károsodása
fordulna, vagy a' világosság homályra perzsné. Azt nem lehet hely-
be hagyni a' Nyelvben, ha a' köt végeseinek egyformasága miatt
a' befűt részeinek két különböző nemei károsodnak ökre. A' homér
nem lehet hibának nem esmerni a' Némek nyelvben, hogy a' más-
falszerűsége - Adjectivumotnak, és Károsodónak - Adverbiumot-
nak, mint különböző formáját, hanem azon egy könnöbe járhat. -
De a' köt schlechta jelenségek: rosz, roszak, roszkúl. Dejer
jelenségek: jobb, jobbak, jobban. Így a' beátnak: Melius a' befűt része-
inek két különböző nemekre károsít. Igar, hogy a' befűt folyása
ki fogit a' homályból: de a' Nyelv althorájában mindig hiba az,
ha igen jól van benne a' Concludura bűve.

3. 12. Ejegetés és Hajtogatás módja a' Magyar Nyelvben.

Nálunk csak egy módja van a' Név köt Ejegetésének, csak hogy
az a' kemény és lágy hangot mintha hár szaván magán, kettenet
láttatja: de még is rövidebb a' Magyar Declinatio minden es-
meres Nyelvénél, mert az ő igen együgyű formája mellett is,
a' köt végeseivel egyszerre meg mutatja, hogy a' köt melyik
Ejében vagyon? Nem úgy mint a' Görög, Deák, Francia, Némek és
Nyelvben, a' holott többféle Ejeiket meg egyetvén, a' Névseónak
hol kézi joha magolba igarán ki nem nyomják.

Különös dolog, hogy a' Magyar Nyelv, Ámbátor Ásiai Eredetű, még
is az Ejegetés módjára nézve annyira különbözik a' Sínó és más
Semitikai Nyelvekről. Ezek ugyan is nem változtatják a' köt hátul-
ról, hanem elől sejtnek valamely betűt, vagy Szótagot, és arral je-
lik ki az Ejeiket különbözőségét. Elyen formát többnyire az Európai
Kápryugori nyelvek is, ha a' Sínó eredetűek ki vesznek. Csak a'
Lán sol bennük a' hajlíthatatlan Névseó - indeclinabile, a' mellynek

* A' Magyar Idionismus egészen eltérzik a' Némekétől abban, végezet
hogy a' Magyar a' Substantivum után álló Adjectivumot változtatja.
Nálunk hagyja: jó embernek - Itt is afformodan; ha pedig hátul áll a' Adjectivum,
akkor változtatja: a' te jóhad fűt, kóvint. A' Némek egészen eltérőképpen.

Lásd Schroeder *Insinuationes ad Fundamenta Linguae Hebraeae*
p. 344. Legg. nem különben a többi foglaltó, ökre tőre pörstak, min-
gam, ki, es egyebet, hánysféle értelme és figárrának: bőven elő-
adja Flavius in Philologia Sacra Tom. I. Libri I. Tac. VII. de Conjun-
ctione. A Parsiculát dolgában emmyre jegyiny és pñtölhető Nyelv
hoggy keheren volna allatmaros a' jól tagolbol ökre pött fonyr
mesterpiges akkoránu, jeles frabánu, hokfras, kech mondáphnak,
Beröduvolnak formálájára? a' mineműet nem is találarnak
a' Semitica Nyelvben. A' Romai Nyelvben Articulus nem volt,
egyéb nemű Dicsőlet pedig elég bőven: de még is a' Görög Nyelv
valamint Articulusokkal, ugy más nemű apró pörstakkal ökre
törék, megválasztást, ellenkerék, által menterék jelenő Parsiculát
tal, nagy mennyben gárdagabb volt nála.

A Magyar Nyelv, apró pörstálnak, népszerűnek Parsiculát.
nak bőrségével a' Görög Nyelvén usol nem éri, a' Rómainál pedig nem
igen áll hátrább. * Jól meg halatja ezt abban, hogy rá mutató Igéro-
kivel, avagy Definitus Articulusal bír, melly a' tárgyat pontosabban
meghatározza, és folyhor nagy jelenés a' a' becsédnek §. 47.
Hogy pedig az Európai Kép Nyugori elő Nyelvek közül valamelyik
a' Magyar Nyelvén Parsiculát bőrségével feltűl mülne; azt nem
hömgyen keheren meg mutatni. Lásd §. 61.

* Ez az ökre foglaltó Szótag: és leg többör előfordul a' Nyelv-
ben. Ez a' Magyar, első beinjér ki nagyva, avagy Apokopha
va így sepi ki. §. De ezen Szótagnak folyék ki seveleiben, a' Deák
Nyelv gárdagabb nálunk. Más nemű népszerűket pedig mi se
tudunk választani, mint a' Deák: p. o. espi, esiamsi, quam-
vis, quamquam. Mi pedig mondjuk: noha, jólkeher, ambar
ambar, igaz ugyan.

§. 14. Leg jobbat tess a befűd értelmezéjére a természeti
Syntaxis.

A befűd világosságát különösen segíti végre a szóknak természetesen elrendelése, azoknak minden keveredése, ~~is~~ messzeleltetével hányas nélkül, egymásból folyólag, a leg jobb móddal tökéletes perkeresése. Valamikor tisztán, egyenesen, és jó renddel gondolkodunk: van mindig az Ideának bizonyos sora és rendi a mi lelkünkben, melly szerint az egyik gondolat előbb, a másikat hátrább jön elő a sorban. Az ilyen jó rendbe rendezett, természetesen gondolkodás, mint olyan rendbe szerinti predm a jólat is; hogy éppen úgy folyjon a befűd a hátrább, mint a gondolatok közt a lelkében. A szóknak ilyen perkeresése, melly az Ideák meneselésnek Logikai rendjéhez szabván magát, minden jót éppen az illető helyre teszi, nevezük természetesen Syntaxisnak.

A Görög és Deák Syntaxis felett szabad volt, és nem engedte magát, kivált a vers tölt pennája alatt pontos rendben kövesni. Ez is hi sőt hát ebből a két nagy nemzetből a népszerű publicai szabad lelek. De ofrán e miatt nem kevés homályos fenvedett az előadás világossága. Gyakorlati értevel, és nagy figyelem kívántatik a Görög és Római tölt meg értevére. Árét mondják, hogy ez a két nyelv nem gyermekek, hanem meg ért férfiak nyelve. A Római nyelv leányai tört, az Olasz nyelv Syntaxisa, mindenkinél szabadabb; leg pontosabb rendben törtetett pedig a Francia, de ugyan árét leg világosabb, és leg tisztább is az ő Rosájok avagy folyó beszédje. A Német nyelv mindööl meg vallják, hogy a Német nyelv Syntaxisa természetesen

terméket ellen való, és többnyire csak az elhasálmározott po-
lár kényjéről, Capricciájáról függ. Hogy egy földet említsünk,
hova valószínűleg itt folyhat az elválasztó vízcsatorna, és három
szor nagyobb a földigény, és háromszor távolabb a tenger-
től, hisz a földigény a legpompásabb periódusok. Az Anglu-
sok sokkal termékenyebb és kevesebb adnak a földnek, de a melly
még is kevesebb a Német Synnatisnál. A Slav eredetű
Nyelvet Synnatis, kevesebb állítja Jemisch a több Eu-
ropai elő Nyelvének. pag. 44.

§. 15. A Magyar Synnatis mivolta.

A Magyar Synnatis törzse nagy és a nagy meg közele,
és pajzán szabadság törzse. Minden kavari úgy helyheresi,
a min diktálja arolat az egyen, gondolkodásnak igaz
logikai rendje; de az imnlat és érzék fordulása, valamire
hog a gondolatok meneteleben is más más rendet szűl, úgy
a föld is más más rendbe rakja, a mi okra a befűt er-
telme is meg változaja. Ennek a négyféle ki mondásnak
mind más más értelme vagyon: Add ide az ar trász. — Ar
ar trász ide add. — ar ar trász add ide, mellyet segnap say
ide, ar ar trász add, — a máskor pedig máskor say. Min-
denütt más más ~~szó~~ frömm jelkik az erő, az Accentus;
de még többféle értelme is indult adni ugyan aron föld-
böl aló ki mondásnak, a földnek más más keletkezése, és
kivált az elválasztó vízcsatorna más más helyheresése
által, és ezen jeles intajdonvagra nézve aligha csak egy Eu-
ropai nyelv is méltózik a Magyarra. Kémely fontos törz-
kezésű törvényünk, mellyekből a keletkezésben el nem távolított

többnyire

többször előt a' Nap nyugvó' elő' Nyelvel. Itt való az,
 hogy a' Magyar nyelv érkező' az ő' Magán érkezőjéről, a' Kasároló' az
 ő' Igéjéről el nem sározhat^{ik} így hozván magával a' logikai
 rend és a' szerkesztési igazság. Az ilyenek által sokat nyér a'
 befű világosság az Orator fiájában. Ez a' meg tövesés minden
 bizonytalanságra van a' törvény elméjű verselőknek; de a' szer-
 kesztés leltü Poëta ritkán érer miatta formáltságos, és foha
 epebe sem jut, hogy Váradi Baranyi László példáján tövesen
 nyelvünk szerkesztését ellenére a' fohas vesztlenül, tövel hegy-
 gyel öfve vifka forgaga.

A Magyar nyelv Synthesis nem iskolai, hanem lélek-
 munkai, avagy Psychologiai törvényekre halgasván, így valja
 el a' fohas, mint a' gondolatok és értekek meg tövesen fiában
 forgása korra magával; és így a' Grammaticusok; vagy a' val
 fohas' lemjéher tövesen nem lévén, igaz nemfi szabadság-
 gal bír, de tövesen szabadsággal, mely a' fohas nemvise-
 mül öfve tagyvalamni, fohasfett fohasarni nem enged u-
 gyan; de a' mellett meg sem szabodik a' szerkesztés töves-
 nyének szabárma alatt. A' Magyar az ő' Nemzeti Charac-
 teri meg a' Synthesisban is meg sárja.

A Magyar nyelv az ő' Európai lakásának kilenre
 Szarajai' alatt, jól bele sarnak ugyan a' fűp hofpas keré-
 mondások avagy Periodusok formálásának mesterségéből
 és ezzel nyílván bizonyítja, hogy a' Nap nyugvó' sűrűs nyelv
 jeles szabásait tövesen; és ki nyomni alkalmas sűrűsággel bír.
 de az ő' Ártai szerkesztése meg is ki mutatja magát abban, a' mi
 a' befű világosságát jelesen sárja, hogy a' gyakori és
 hofpui

hosszú Interjecták, egymásba kötött, s az értelemmel
függetlenül megcsaggató ki mondások éppen nem kedvel-
ti — a' mi annyira meg homályosítja sokszor a' Nemesek
másfel lábra nyújtott Periodusait. A' Magyar Nyelv-
nek legfőbb tövénje a' Világosság és Értelemesség, melyre
kezd sokszor fel áldozni a' Nyelvnek egyéb nemű Viru-
sai.

C. Erő és Hathatóság.

§. 16. Miben áll a' Nyelvnek ez a' Teljesíge.

Energia van az olyan Nyelvben, melly a' léleknek belső munkas-
ágait az ő egész teljességében ki tudja nyomni — az igazságok telje-
sen, kecsken, velős rövidséggel, az ő valódi erejében — az erővel
és indulatokkal, a' bennük lévő sűrűnek s' hasznosságának egész
mértékében ki tudja fejezni. A' Nyelvnek ez a' tulajdonsága, ha-
salmatlan meg ilyen a' halgatónak túlsó s' belső érzékenysége,
is azokat kedves munkásságra serkenti — annak figyelmét elvonja,
szívverésre ragadja, sziggedni nem hagyja — eleven és vidám élet
érzés deris annak egész lelkére. A' ki így bekel, edes erőfrak-
tal lepi meg a' halgatónak szívét, fel buradítja azt, s' meg nye-
ri a' maga szívére.

§. 17. A' műveletlen Nyelvben nagy erő és hathatóság vagyon.

Az erő és hathatóság kéj virnsa a' Nyelvnek, de magán-
veve, nem bizonyos jele annak pallesorvadásának, mert ezen te-
kinsetben az el fainodott Európai Nyelvek sokkal fejűl ha-
ladják a' műveletlen vad nyelvek. A' szűz nyelv csak fel jereus
vols

Kerens volt ki pallerova: de egy elo' Europai Nyelv sem képes iga-
 ran ki nyomni a' leiró Poësis Energiáját*. E' mivelten nyelv-
 ben meg van meg az eredeti nyelv elevenség, és természet-
 ség, mellyről sok képmás el származik a' ki mivelten új nyelv-
 cset seke vagynak Absztrahumokkal, el vonn meg fogásokat je-
 lenő jövevényekkel, Philosophiai fainvagokkal, mellyek az Energiát
 per seket gyengítik. Ellenben az eredeti és mivelten nyelv-
 bővölésnek természet hangkövetésével, Onomatopoeiával —
~~az~~ meg a' telki dolgot is seke ábrázolba öltöztet, és min-
 egy meg sebesít a' dolgot, a' mellyek telki, — a' magas gon-
 dolatokat se korral az észekkel, és az észekkel, hogy a'
 tárgyat nem annyira gondoljuk, mint amint jelen léte, és
 valóságát érzük. A' Nyelvnek ilyen tulajdonságai van-
 nak, melyek se inkább a' Poësiának, mert seke úgy seke néki a'
 természet igatán seke, a' munkát minsegy seke láttat
 mi, a' természet tárgyat érzem, ha sok természetiség, ha-
 ras ki nyomni, eredeti élet erő van abban a' Nyelvben, a'
 mellyen dolgoznak. A' Francia nyelv seke van el vont gon-
 dolatokat jelenő jövevényekkel, mellyeket seke észkelme seke van
 az észkelme; a' homok a' mellyen alkatmasok az a' nyelv a'
 szíves és udvari prózára; éppen olly alkatmasok a' Poësis
 felsőbb némeire, hanemha egy gemahó telki Corneille dolgozik
 rajta, a' linet Komorú jövevény seke van Energiával; valamint
 viszont a' láng elméjü Rousseau nemse prózájában ammi
 az erő és kaskaság, hogy seke valamely felsőbb nemü
 poësis energiát érzem abban.

§ 18. Mi pusztítja a' beszéd kaskaságát, és mi seke a' ki?
 Különös, hogy a' hol egyik Virusa a' Nyelvnek uralkodik: ugyan

* Herder. Geist der Hebräischen Poësie.

on szenved a mást, nagyobb vagy kisebb mértékben. A befeje-
 világozása, nagy ellensége az Energiának, és víkora. A
 sifra világos előadás, nem kíván el hagyni csak egy sőt
 is, a mi világára vonatkozik, hogy a gondolatok sellyesen és i-
 garán ki fejtse. E miatt a befeje el ragul, meg bővül, ~~am~~
 el nyúl, Az Energia pedig, melly mindig indulással jár,
 nem fenntartja a jóknak puha bőveget, hanem tömön rö-
 vidígeket keres, hogy kisfolyóba nagyobb mondakapott — ökre jó-
 rissa az ideákat, hogy kevés jókba is nagy erő Eshayon.
 A jók aprókétes közzel, igézet, Arriantusok, tövölék, se-
 ged igé, avagy Anvitiarek igen is hogy segít az előadás
 társaságát, világosságát, értelmezését 3. 13. de az erő és has-
 hasóságot nem kíváné pusztítani. Hogy a Római Nyelv a
 Boeóban, az Orator és Historiai Előszóllásban az Energi-
 ának ott nagy mértékkel diugethetik: nagy ~~re~~ ~~re~~ ~~re~~ an-
 nak töpönkéri az a perenszer, hogy Arriantusokkal, segéd
 igékkel nem él, és egyet ~~ap~~ aprókétes Nyelv fainvágókkal is
 nem igen jiperéri magát, hanem minden meg szaggatás
 nélkül tövön egyet ~~de~~ a másikkor, egyik fő ~~szó~~ a mást-
 kor: tömön ~~prae~~, ~~gedraengs~~ / sellyesen és fontosan adja
 elő gondolatait. A Dörög Nyelv se van tövölékkel Arriu-
 lusokkal, és más aprókétes jókkal: de ez perenséje, hogy va-
 lamikor nagy és erőses atar mondan, szabadsága van
 el hagyni, vagy ha alább richiami arvat a dírt darab
 jóvólakat, mellyek a befeje egyenlő jóhásai meg szagga-
 ják, az erő vízemjőse sepi, és a hashasóságot meg tan-
 kasriják.

A Római Nyelvet Leányai, inkább a világosságra, min-
 sem az erő és hashasóságra vigyárván: fel tudják a jók

Arriantus

Arriulusokas — le, la, il, la, della — el, la, los, formálván
 ereket ebből a Nermáyából: ille, illa, illud; valamint a hará-
 rozatlan: un, une, ebből: unus, una — fel veszik továbbá a
 segéd igéket, avagy Auxiliareket, és más apró kötőkéteket,
 melyek a Római nyelvben nem találhatók; és nemmel ritkáb-
 ban szabad ereket el hagyniok: ammal inkább gyengíteni
 nyelvetnek Poëta metódjái, és el savorrak az ő értes
 Amjósok. Az Olasz leg bátrabb el hagyni, vagy ritkítani
 az alkalmatlan Arriulusokat; és tövise a Spanyol, és
 emel fogva mind keszönek jóvávala sokat nyert az Energiá-
 ban: a Francia nyelv pedig csak nem minden szabadbágról
 megfosztva magát és rejtőben.

Az Olasz eredein nyelvük oly szerénységek, hogy nem
 nyögnek az Arriulusok igája alatt. Az Angliának of, the
 Arriulusa külföldben is igen együgyű és változhatatlan: de
 még azokat is van szabadbágra gyatra el hagyni, és így ne-
 velni az Energiát. És tövise a Dánus nyelv nyelvük kisebb
 mértékben. A Német nyelv szinte van ~~az~~ Arriulusoknak
 segéd igéket, és más aprók pótlak sokaságával, ~~az~~ mellyek-
 nek magáról le nem rakhaz. Mind ezek, az Olasz egyenlő men-
 telés meg szaggatják, el savorrak, ~~az~~ befűdes nyúlánka / schep-
 pend / és vízenyöfse üfrik. A tömöre rövidség felekebb segiti
 az Energiát. pusztán pedig az a vízenyöfőség és sunya hof-
 fúság. A lélek jobb keres leveis idő alatt sokat, mine sok idő
 alatt keveset gondolni és kóllani.

§ 19. Különösen segiti azt a Szabad Symacis.

A Szabad Symacis, avagy a Szókrat Szabad alakar keres való
 el rendelése, vagy inkább szelylek jóvávala, a melyen látni lehet a
 befűdes

érheti a' Római Nyelv szabadsága. Leg féltékenyebb e részben a' Francia Nyelv, melyben az Akademiának hatalma többnyire minden fónak helyet, minden jóllás módjának alkotásait, változtatásait ki zárta. Igaz ehez tart a' Spanyol nyelv is. Az Anglus az ő kavainak perkeresésében sokkal szabadabb mind a' kétszónél. Lenisch. l. 145.

5. 20. A' Nyelv Harharosága a' Keurzeri Charactereről

^{viselkedik.}
A' lapsú es lankadt Népek a' beszáde is lapsú is lankadt. ellenben a' süres, eleven, seisi lelki erővel selyes, energicus nemzet nyelvében, nagy energia salátsáik rendszere, kivált ha más törnyűt átlátni is kére dolgozhat, leg kivált pedig, ha sok nagy elméjű írói voltak, a' kik fel emelkedett sonuszeret a' Keurzeri Nyelvet. A' heves, sikkasztó, dehi éghajlat alatt lakó népek nyelve, sönve van magán hangzókkal, melyek rendkívül el puhítja a' erőtlenné sejtik a' Nyelvet. A' phlegmaticus Hollandusnak a' nyelve is sönve, sejtik hangon járó, selyes, mint a' tökéletlenül beszáde gyermekek nyelve.

Pascua rura bonus exerce suis

Solatus omni foenore.

Ez úgy gondolom hogy minden Europai Nyelv sorról sorra, körüljőve által fordíthatja, mert ez, ha a' lábat mértékre nem sekinünk, csak szűz próza — itt az előadásban semmi poétai meseregés nincsen — hanem éppen abban van igazság, hogy a' föld mivöl, meret élet boldogsága, minden leeresztettség nélkül, minden meseregés sejtik nélkül az ő természet együgyűségében is igazságában rajzolhat.

nyelve: hogy sudna' ha' ex a' Klopstock Messiad-jánál
 hatalmas Energiáját igazán ki nyomni? — és még is baror-
 kodott az meg próbálni, s nem sikerült. É s arra mutat,
 hogy az igazi Genie, még az ő Nemzeti Nyelvénél kégegyre-
 ge mellett is gyúratas indenne. §. 30.

§. 21. Az Európai holt és élő Nyelvek Energiája.
 Minden Nyelvindósol meg esmerik az, hogy a' Római
 Nyelv több Energiával bír, mint a' Görög, és úgy is kell lenni,
 ha e' kétfőnek nemzeti Characterei egybe hasonlítunk. A'
 Sparsai komolyságra formált, mely érzésű, nemis vabódi-
 ságra sermett Spanyol, leg jobban meg sarossa befűdében
 minden Európai Nyelvek felett a' Római erő és méltóság.
 Az Olasznak nemzeti Charactereiben kevesebb az Energia, a'
 Nyelve is sokkal puhább és kelidebb: de a' költőnek szabad per-
 kesében, és a' jővőre kifejezését gazdagságában, melyet
 a' Spanyol meghaladja, még is megközelíti az Angol-
 nak a' dívo' Római Nyelvnek Energiáját. Az el fűnődött,
 süberbilder: kömmen repluó Franciaak Nyelve sokkal ke-
 vesebb hársaróval bír, mint az ő ké' sevevője, kiváls
 ha a' dyrica erő és fel emelkedés veszkűk sekinsebe. Ha
 nem ké' volna az a' Napkeleti fényű üző Versaliai udvar,
 — az a' pompás síkító Nemesség és Bapság — az a' tudo-
 manyor Academiája — az a' Paris, min minden kélmel
 a' módizásnak közei ponyja: sehas a' hajdani Gallusok ma-
 radék, ugyan azon éghajlat alatt, kéifég nélkül sokkal ka-
 badabb, III Energiával sekyesebb Nyelve kéfőre volt ma-
 gának, min az a' moorani. Az üőbbi revolutio által kifejő-
 dott kéli erőnek, III energiának nem kéis ké folyása foghas
 lenni

3

igaz hogy már maga^{is} a Hangéleség avagy Euphonia, melyről
mindjárt szólunk, nem kevésbé emeli a' beszéd harsharóságát,
mivelhogy az edves ihletessel lepi meg a' halgatókat és éltet
ségeit. Már pedig a' léleknek felsőbb szépségei koros egységbe
leven az alfobbakkal, annál inkább fel burdul a' lélek, mennél
inkább fel hevül, meg illeszkedik a' világba vagynak az érzések
helykeresése. Egyéb~~aráns~~aráns, minthogy a' folyó beszéd egyes próból
áll, nem kevésbé neveli az Energiát az egyes prók harsharósága.
Ez az azokkal járó hangok természetesi ereje. A' minthogy több-
nyire minden Nyelvelben úgy is találjuk, hogy az erős érzések,
és a' hatalmas ideák, olyan sokszor tömörnek, ~~és~~ melyek az ő
hangjoknak erejével és harsharóságával, a' tárgyokat minémű-
ségek egészben ki nyomják; és az ilyen Energiával teljes
közvetlen nélkül, még a' edves puhaságú Görög Nyelv sem
szüntölködik. Virgilius, levezetlen is ~~is~~ olyan próba sene az
erős érzések, ~~és~~ melyek a' tárgyokat minéműre elevenen le fe-
lik: — *Crepitantibus uocem flammis Georg. L. I. v. 85.*

*At tuba terribilem sonitum procul ore canoro
Incepit stencu. L. IX. v. 503.*

Egy Európai Nyelvelben finis az a' edves puhaság és kellemese-
sége, a' mely szelajdona az Olasz Nyelvet: de még is mi-
kor Tasso le írja a' pokolbeli trombitának harsharóságát, mel-
lyet az alsó világi lelkek öfve hívásának, valóságos Ro-
mai energia találta át abban:

*Chiama gli habitor de l' ombre eterne
il rauco suon della tarrara tromba:*

*Tremar le spaziose atre Caverne,
e l' aer cieco a' quel romor rimbomba.*

Ne si

Ne si stridendo mai dalle superne
regioni del cielo il folgor piomba;
ne si scossa giammai trema la serra
quando i vapori in sen gravida serra.

Jerus. lib. Cant. 14.

„Hivja rekedt hangjával az örök esereg látvány a'
„poholbeli trombita. Meg rendülnek a' fekete barlangok sa-
„gas üregi, és a' vak levegő, ég vészta bömöt a' lármára.
„Nem sűrűsödött ily reventő hanggal sem a' mennyő, mikor a'
„felsőbb égi rétegtől alá rohan; sem a' meg reszkető föld,
„mikor a' meg szorult göröket serhes gyomrába porongatja.

A' fordítás ^{dogma} tanárki úrnak Mesterkeréből került, kit az ö. Robert-
sonjából is ~~et~~ et esmérünk Claspitus fordításnak lenni. És —
mi veszett az original ebben a' fordításban? Minssen-e is a'
Tábo lelkének hatalma, ezre h' nyomva. az ö. egész erejében?

5. 23. A' Magyar Nyelv Energiája

A' Magyarok Characteris Characere meg mutatja, hogy
az erőnek és hasznosságának miiféle mértékű lehet kecseni
az ö. Nemzeti nyelvben. A' Magyar Nyelv hideg keménylőde-
re, mely Speculariora meg eddig nem igen levet fordítarva,
ugyan azért az el vont gondolatokat jelenre térnek. Abstra-
ciumoknak sokaságával meg serhelve minylen. Ennek egy-
gyes kavai többnyire a' testi sermészet sarkaságból levet me-
rive: közel van azoknak értelme az érzékelhet; és így a' val-
jába poctai tulajdonvággaal bírva, lete van a' mi Nyel-
vünk a' sermészet ember nyelvénél hasznosságával. Fontos
kavai, velős h' fejései, h' nyben folat h' nyomnak. Az éle-
mondások, sűrű pelda beszédet, a' beszéd virágai, meg a' köz-
nép

nép házában is egymáshoz értek. Szavainak sorát és rendjét
a' léleknek mindenkor állapotjához, az értelem leereszkedé-
sének, vagy fel emelkedésének lépőjéhez mérsékelvén: kaba-
don hordozza a' halgatónak indultait, meg ragadja érte-
sét, fel hevíti szívét, és uszallodit annak egész telhen.
Ezekhez járul a' Magyar befelle's módjának tisztasága, be-
haró ereje, nyers elevenisége, mellyről jó leírás az ő helyen.
Mind ezekkel fogva: ... a' Magyar Kiseb...

Mind ereket fogva:
 Római erő és harkaság trimeresi a' Magyar Nyelvet,
 melly már ma nem igen salátságnak számunk, hanem csak
 a' gravisszal helyes pampol nyelv méltóságában. Nem
 szűda, hogy a' Magyar nyelv nagy szerencsére esett a' Római
 nyelvvel a' kezdetől fogva, mert éppen a' maga nemzeti ge-
 niusát, a' maga lelkének mélyén salátságnak hi' nyomva annál
 a' hatalmas nemzeti nyelvében, és ugyan a'rsi egy tit-
 kos vonásokkal ragadtatott ahhoz.

D. Hangékeség - Euphonia.

5. 24. Miben áll ez a jeles hírvosa a Nyetvuch.

3. 24. Miben áll ez a teljes viszony a világ
Minden emberi beszéd hangjából áll, és ebből tökéletes a
műveléshez. * Valamint a művészetben úgy a beszédben is vagy
mak

* It' vad Nejed nyelveben azé kére vernü, hogy azok minn-
egy moduláját, vagy enclit a' befűvés. Elyen encló hangal próbálgat
a befűvés a' ~~sz~~ szes - nemak is, a' hűvel írt kőfing mörvete van a'
befűvés szérszégének. Ebből gyamianü kére, hogy az első kezdetben, a'
jólni kezdő emberek nőára befűvés, és minn egy enclével nyilatkozar-
sál ki híveket érteir. Ugy látszik hogy egy kellett lenni a' dolg-
nak sermékpenel. Mers a' befűelni kezdő emberiség, az elő sermésből
sannula a' hangolat, is hivatskeppen az encló madarak erdei zengve-
seve vonna magára az emberek figyelmét, ~~az~~ azé kezde az ember tö-
vesmi

vagynak kedves és kedvesen, egyező és viselkedés hangok, Consonan-
siák és Diszonansziák. A melly befekedben a' sok kedves hang egy-
más eré: édesdeden hangzik az a' fülelbe, mintha minálai
harmonia halgasnánk; ellenben a' gyakran előforduló durva

kövesni az ő módja szerint, és e' volt az emberi beszédnek egyt fő osztálya.
Mihelys dolog tehát, hogy az eredeti beszéd módja tökéletesen az énekléshez.

Ajdan, míg a' ~~szavak~~ el nem fajorodtak, senki sem beszélgetett
hidegen és szűz időségből, mintha ma szokunk: hanem a' ki megfő-
lalt, indulással költött meg, és jéhségből. Hatalmas indulat volt
az, melly az első köhangokat szava az ember ajakaira — jélelem ki-
saja, veszedelm jelenése — viadalra hívás — vagy szerelm édes
nyögése — vagy a' sűrű erdőbe elszorított kedvesének nyomoraja.
— vagy meg holt szerelmeseinek sírása. Az ilyen hatalmas indu-
latok, nem fenyegetések volna az a' fájó és hideg hangok, a' mint
ma beállunk a' tökéletes dologhoz, hanem minálai hang változ-
tatással, és éneki modulációval öntötte ki magokat a' szívől.
Még ma is jélig meddig éneklünk, valamikor nagy indulással, ki-
vált meg keserűen érejel beállunk.

A' paraszti fák hívój armjátában egészen meg elégedett vigador-
sok a' hajdani familiák, valamikor ellenükigien diadalmas nyeres-
tával volt a' jélelem és veszedelm. A' fel kevése öröm, sermés-
tel sántára ragadja az embert. A' sántaság ~~szavak~~ ékre vezet,
hogy a' rendellenes ugrándozás hamar fájó — tovább győzik pedig,
ha mérsékelt sejt az ugrás, és hogy ez sokkal kedvesebb láráz a'
nézőnek. Így jött be a' sántasági Tactus — Tempo. A' sánta először
szokott éneklés vagy dalolás mellett menni; azután gondolat dobos a'
sacnora, sőt is más szerpámos az érzések hevítésére. A' sánta-
nak már meg kedves sacnora az kívánság, hogy az éneklés vagy dala-
lás meg egyszeren az ugrás tempójával. Így nyers sacnos az éneklés be-
fed, egy nyeres az egyes jót hofján vagy rövid mérték (merrica
Pochit). Tánc — Musika — Pöxis. — az ömledő örömet három ~~szavak~~
vél magyari — egymásnak tökönként a' benne lévő mérték és tempó.
Mind a' három akkor nyers tájoló kedveséget, mikor a' három szavak
együttől vélet. Külön, hogy a' Magyar az ő Nemzeti sántaságban,
mind.

~~De~~ is oromba hangot, idommalanna, ~~é~~ chelenni sefit a' Myelver. Az Eleshangúság nagy tudományeszerűen a' Myelverek, meg az idegenek előtt is; ámbar igaz az, hogy az esmeretlen Myelverek többnyire végtelen hangzanak a' kőcserán füleken, de a' mely-lyek idővel az esmerettség és megértelem által tudományeszerűen ismernek.

Az Eleshangúság olyan virág, mely benne terem a' Myelverben, és annak belső alkotásából ered. Más virágok a' Myelverek teher emelni, nevelni, és többre virágot munkával; de nem teher Euphoniát adni a' Myelverek, mely arra nem járulnak. Erőnk pedig itt a' befűd legelső alkotó részeinek, az egyes kö-
nak jeles szabásából, és a' füleken édesedően illő meg hangor-
tasájából eredett Euphoniát, mely valóságban benne járul-
less virága a' Myelverek. Erőnk meg különbözösek a' mes-
terfűggel készült Euphoniát, mely a' folyó befűd nagyobb
alkotó részeinek, az egész hi mondásoknak, Sencsának
Periodusoknak ifjós szabásában, és nemmi nemű harmóniás
mérésre kedett módjában láttatik a' Numerusnak neyer-
seik 3. 26. Ez az életem a' jó Orator munkával jerttetheti
a' befűdnek, és meg a' durvabb Myelver is ifjesebb rangra emel-
heti az által. Az itt kívánságok amare első nemű Euphonia
véreik schinerebe, mely nem a' mesterségtől függ, hanem a'
Myelver belső alkotásának, és salám nem kéreibe az azz befűd-
tő Nemzet Organumai mivoltának közközi letele. Erőnk mond-
juk, hogy nem teher ilyen hangéletem munkával jerttetheti az
olyan Myelverek, mely arra nem járulnak. A' fűd telhet és a'

mind e' mai napig is sacrus vir magának az ő Jarkany-
jával. Ez nemegyszereslenül régibb eredetiségre láttatik
munkái, minsem hogy annak idején kőmba venni teherne.
Talan a' Jarkany leg első Meszere a' Sacrusnak, ~~vagy ismét~~
leg első munkái jerttetheti. egyfűd mind

~~XX~~ sűrűs penna' valamennyire spinórhaját, simogathat-
ját, és a' nagyobb érzékenységei'ről tiprogathatját a' Nyelven:
de jobba sem képe abból képe Nyelv, mely a' durvaság beljé-
magával hozta az ő Anyja méhéből.

§. 25. Mi képez a' beszédnek Hangképzését?

Minden élő beszédnek elemeztumai a' Magán és Májjalhang-
zó betűk, avagy a' Vocalisok és Consonansok. Ezeknek helyes öfve
mértékletében, ~~az~~ jól talán elegyítésében áll az Euphoniának leg
nagyobb sika. Lágy és puha Nyelv az, melyben a' Magánhang-
zó bővességgel találhatunk, és a' Májjal hangzókat nagyrekesz gyen-
ge természetűek. Kemény Nyelven pedig a' sok erős és immo Con-
sonans, és a' Vocalisok kevés volta. A' mely Nyelv kevés talá-
sárm, ~~az~~ a' Consonansok, még pedig olyanok, a' melyek
nem folyó természetűek, liquida se nem könnyen passannak be-
reksül egymáson: az olyanoknak hi mondasával küszö-
dik a' Nyelv és az ajkak; a' halgatónak füle pedig kevesen spa-
pas ér a' miatt. Az ilyen Nyelv megfojtatott a' kevéssé-
sől, ámbar ottan ottan ékes hangokat találunk is benne. Mere-
igaz az, hogy miny talán oly élesen Nyelv a' földön, a' melyben
el véve különös kevéssé hangok ne találhatók; valamint
ellenben miny oly tökéletes kellemességyű Nyelv, a' melyben
durva és kevéssé hangokra nem akadnak. Ugy is kell lenni
a' dolognak, mere ismét így lehet a' Nyelven mindenféle érzés-
igazán hi jeje; azonban azok a' helyek közre elő forduló ke-
vesen hangok olyanok a' képe Nyelven, min a' képe mű-
lába önként kevesen Dissonansok, a' melyek egy kellemes el-
tenkezet, Consonansokhoz, emeltek az egésznek harmóniáján.

§. 26. Sok függ itt az egyes betűk mivoltasól.

Egyes betűk olykor a' Nyelven, Csiniai finnyaság volna;
holon.

holott mindenfelé beüti tisztes foglalatot seher a maga helyén.
 Nem is annyira függ a jónak szépsége vagy diszreklensége vala-
 mely egyes beütéstől, min az egész szóban lévő egész hangnak
 mivoltától. De még is megvalljuk, hogy van különbség már
 az egyes beüték viszsza törése is; mert némely beüték igen al-
 kalmasok a szép tiszta, világos, ~~de~~ kellemes hangok formá-
 láására; másokból pedig csak suta, homályos, ~~de~~ el nyel-
 vagy szer felett éles, harsány, vagy diszreklens és kedveség nél-
 kül való hangok keletkeznek. Ha már valamely nyelv-
 ben perfect uralkodnak az ilyen kellemes hangú beüték
 és Syllabák: el sávozott ommei a Svada; valamint az is
 igaz, hogy még az éles hangú Syllabák is, ha gyakran elő-
 fordulnak, kivált a jók végereséin, törel egymáshoz: tehát
 az ilyen egyforma végeresek / homodocleura / akár mely nyelv-
 ben is nagy diszreklenséget keltnek. Az ilyen hangkegyel-
 ten sem hibát szokos nem a Nyelvnek, hanem az Iónak hi-
 bái, melyeket a vigyázás és ~~de~~ jó ízlés nagy gondot el sávozott,
 úgy válogatván ökre az egyes szótak, hogy azok közre semmi
 kellemes hang, vagy unalmas egyformaság ne keletkez-
 tessen a skindiben a Görög és Római Prosaiknál igen nagy
 Mersek voltak; mert azok nem csak az hogy minden disze-
 klenséget el sávoztattak: hanem az egymás mellett álló jót-
 nak módos ökre válogatása, a hosszú és rövid Syllabáknak
 vigyázva inderett elgyűlölt, a kevéske kisebb és nagyobb
 szájainak pontos ökre mérckéise által, olyan szabást sú-
 gart adni az ő Periodusainak, mely az ő kedves folyásánál
 fogva, némiképen közelebb a mértékű beütés sacrusához,

K. M. M. 3

Numerus Oratorius. * de úgy, hogy a' messerség elrejtene magat, mintha csak önként és kevéssé állott volna elő a' remél, akkorán Berivdu ar ő egior pompájában. Er a' jiles messerség mennyire segiti a' beszt Euphoniáját, ki mondani nem lehet.

§. 27. Könnyszólyás. Teljes hangnag.

Mind ekebből ki jő az, hogy abban a' Nyelven saláhsat iga-
zi Hangékecség, melly ar ő Könnyszólyásával ajánlja magát
a' jól gyakorlott és a' melodiához érő füleknél. Is ama névűnk,
ha vagynak e' Vocalisok a' beszédben illendő bőrséggel? vagy
a' Consonansok miként szoporornak öfve? misoda rendbe
állnak egymás mellett? nem ütköznek e' hegyetlenül öfve,
mintha tövén darabok keményegnének a' befűllőnek nyel-
vén? mer ekebből esmeretik meg a' beszédnek vagy kelme-
sefolyása és kedvg könnysége, vagy pedig annak erőte-
seti, tördelti, szorgo, buzdító darabonaga; mellynek szar-
vair az Organumok kellesen fessége nélkül meg annak
nem lehet ki mondani, a' ki benne születt a' Nyelven, ám-
bár a' bölcsőtől fogva való szoktatás nem veszi észre az erő-
seir és nehezsége. Hol venni magát a' Hangékecség ar ilyen
durva akkorán Nyelvenben?

De sarrorik meg az a' Virtus, a' mellyen nevezünk Teljes
hangnagának. Vollklang -- Köpönkeri ex a' Nyelven a' benne
lévő köpönki jónak, hangos szövegnek, és a' kisse ki mon-
dának. A' melly Nyelven jámsalanok a' rövid jót, vagy

* A' Numerus Oratorionak, Cicero isleu jert, leg első is Nagy
mesere volt a' Görög Isocrates. Er, ar ő híres Banashenaitusai
sőbb eszrendőleg szinovárra, kevéssé, nim a' mig Nagy Sándor
egior szar meg kódozatta.

vagy ha a 'beszélő' nem mondja ki a 'szót' sellyesen és tiszán, hanem el nyeldevi, vagy az örván beszéje ki a 'hangokat'. Már akkor el sünt a 'sellyeshangúság', és a 'Nyelvenk Euphoniája' nagy kárát vallott.

§ 28. A Görög és Római Nyelvek Euphoniája.

A 'Nyelvenk' valamint sellyesebb előkamlálta minden virrusai, úgy az Előhangúság is a 'Görög Nyelven' találhatók. Leg nagyobb mértékben. Erre példák az egyes y, tessz, magánhangzók, Euphoni-gusok bővsége, a 'Majal' hangzók könnyen folyó juha terméke, erőtel alakítás spontaneitát el távoztatása, a 'Szó' végére seinek igen nagy különbsége, a 'mindenfélé' hangzók szóagok, a 'rövid és hosszú' szók egybe tevésére, a 'Nyelvenk' termékei pro-szódiaja, a 'hosszú és rövid' syllabáknak jelesen váltakozó harmóniás elegyítés; ezek adták a 'Görög Nyelvenk' az a 'kedves puhaságot, edgyéget, könnyű' folyását, és az a 'tellemes' szon-fizionomiát, melyet a 'Nyelvenk' bámulni meg nem járunk. De nem kell gondolni, mintha a 'Görög Nyelven' is nem lenne volna kemény és nehéz ejtési hangok; mert nem ritkán kerültek elő abban a $\phi, \chi, \zeta, \theta, \psi, \pi, \mu, \nu, \sigma, \tau$ betűk és betűi spontok, melyek az organumoknak néminemű erőse-sisével járnak, és gárolják a 'beszédnek' könnyű' folyását kis-sebb nagyobb mértékben. Ugyde mi is érne a 'Nyelv' ilyen hangok nélkül? holott ezek a kemény és nyers hangok szere-nek erői és hasznosságai a 'szó' beszédnek; ezek nyomják ki a 'léleknek' hatalmas erőit. Mindenféle szóhangra szó-seget volt a 'Görög' szólnak, azért mere mindenfélé szólnak volt az ő szólnak sárgya. Hare, abban minden szólnak a 'Görög' szólnak szólnak, hogy még a 'tellemes' hangok is olyan szólnak szólnak, a 'hol' azok néminemű szólnak

nyelvek, és az Euphonianak rágjára emelkedet.

A Római Nyelven minsevel az a 'vidám, nyájas, könnyen forduló, genialis hangot, sem az a 'sötét, fincsen változó, túlszerepelő, a 'melly kéj virusz fincsen ki rekesztő jnyal egydül bír a 'Dörög Nyelv; de a 'helyen van jnyfűli erő és hasznoság, van kellyes somörtség és rövid fontosság, van egy sfendes gravitással jaro melkóság a 'Római Nyelven, min illesz ahol a 'nagy Nemzet, ~~az~~ melly törvényeket szabott a 'fel világnak. Róma, korán sem gondolt ily Neutreni Nyelvével, min Athens, mert a 'figy- ver Jorgis joha sem fincsen meg nála; de még is egymás érik a 'Deák Nyelven a 'tiszta, kinyilat, kellemes hangot, mellyel még az esmereske fűleket is meg bájtják. A 'Dörög Nyelven kétféle hívul meg haladja a 'Római, valamin az Energiában, úgy abban is, hogy a 'kemény Consonansok kellesen yfor- soráskor többkör és kecsesebben el távozzanak amattól. Meg egyeznek pedig abban, hogy valamin a 'Dörög, úgy a 'Római sem jenyvedhesse a 'syllabát el nyelésen, el harapásán; ha- nemha hi veszték valam az am, em, im, um. Jura orrhang, mellyen minshogy a 'Római Poéta hi veszték felidalt a 'vokalok elvő: ebből gyarishajuk, hogy a 'köz befűben is olyan for- man bánsak vele. Meg egyeznek abban is, hogy mind a 'kés Nyelven eleven Chespollas / viva eloquencia / formálta. Kellen on a 'tiszta hi nyilat hang, a 'méske hasó ereketme sönne, a 'hol a 'semeidet nagy sheatromokban jök ezer kelük halt- gasnak a 'jassót, ej enekesi; a 'törvény jnyarrán az orators, meg parig elis figyelemmel és kritikusi fűlelkel. *

* Cicero és Quintilianus panaszra fakadtak a 'miatt, hogy jök diszelen hang volt a 'Római Nyelven; mert a 'Döröghöz mér- tel az, mellyen bálványok Cicero, valamin Cicero Quintilianus.

Kintonia

Ez a két nyelv földi jénység volt előre borításunk
 azért hogy ezek kéreim jobban meg islehesek a most élő
 Európai Nyelvvel Euphoniáját.

§ 29. A Római eredetű Nyelvvel Euphoniája.

A Római nyelv leányai szathasáran jellei mutatják az
 ő nemességet. Tel vesek ugyan, és el fogadtak a barba-
 rus nézettől nemely idegen hangok, melyeket Róma nem
 esmere, mineimék az my, ty, cs, cs, ly — de a melyek a
 nyelvem nem rússják, és a hangok különbségét jellei
 kaporják, Ambar pedig sagadni nem lehet is, hogy az
 Anya nyelvnek szersaságától és eredeti kéjségétől vala-
 mennyire el távozott: de csak ugyan körül járhat ahon ar
 Elesthangúságban; min a Nagy Neműl Karmazon mara-
 dik, ha el faját is idővel, meg is meg sarija bizonyos
 vonásokban Eleinek abraáját.

Az Olasznak ajakain különös kedveség ömelen, a
 homer az Olasz nyelv melán neversesek Szerelem nyelv-
 venek. Hibának tartatik, hogy skámtalan sok sok vocali-
 jon végződnek benne, úgy hogy a sok e, i, o végeres miatt
 unalmas és diszelen egyformaságot értenek benne a fülek;

Különösen hi keltek a skámtalan sok sokok végző s, z, bein ellen
 Valószággal úgy is tapasztaljuk, hogy ha egy nagy és hangos skálában
 Deák orator olvasunk: tehát az egymást érő sok kéjség z, bein
 jénien kapogya a füleket. Hár ha meg akart is kéjségre mondok
 sa hi a kanyari Róma, a melyeket mi leg alább Magyarok vészt
 s el ejünk: p. o. scando, spes, stravis, contransia. Az is igaz, hogy a
 Deák nyelvben jellei sok az i vocalis. Ez a gyenge és erőlen hang
 beinnye unalkodik, meg a nagy erőre mutat superlativusban is, meg
 pedig többnyire meg keszereve, p. o. fortissimus, celsissimus. Misoda
 gyenge és hangatlan sok ezek, a beletet csak nagy ideahoz képest: invicem,
invincibilis. Misoda spēk, rövid, és erőlen jófika ez: vis — vim vi re-
pelle. Misoda hatalmas sok pedig ezek: robur — fortissimus. Virgili

~~XIX~~: és ezen schinveben nem annyira könnyű és puha, min-
kerfelett elpuhult nyelvnek lehet has inkább némi. De még is
mimhogy össze van veát köthet: minsz meg fokrava a Római
energiasól, az erős kedvességgel, a' haskavágó felid nyájosság
gal egyetemen. Leg nagyobb Olaf Boerai Danne, Arion, Tasso,
Betrarcha, már a' Stolt Sácarban kezdette a' Szép Liseramrai
meg elevensem, és az Anik Római quosque vifka hvani. A'
Tasso megkabardinasott Jerusalémiről úgy ismét a' Zwofok, hogy
salám isak ez az egyetlen egy eszremek az, mellyen az új világ
Homerupal szembe állhat.

A' Spanyol gravitas egészen hi' nyomja magát az ő Nel-
veben is, a' homies ez a' nyelv leg jobban megvastotta a' Római
Nyelvnek marciat, melioragat. De a' mellett még is enyja enyel-
m a' felid és bánatos szerelem keservei, és dialiabd finemabb
hangrafi a' Francia nyelvét. Uralhodit benne a' Steny a' vo-
calis. Jó virtusa a' tifra Kinyit Tellyeshangusag. Boerai,
remek a' Spanyol hál Jerusalem Conquistada, mellynek per-
zője Lope de Vega.

A' Portugallus törchi a' Spanyol gravitasokr. De a' job
egymás mellett alto' vocalis miatt, min ao, aos, disboa, mao,
pao, solas veszi a' Szép Tellyes hangusag. A' Portugallusok
Homesusa Camvens. az ő Andradjavat

A' Francia nyelv az Europai nagy Endvart, és a' fain
Tarfalvadás Nyelve. Tel emelhető, nagy hangú, ~~XXXX~~ eleven, fényes,
pompa, min maga a' Francia Nemzet. A' Francia legelő
Pu

Virgiliusnak ezen Verseben Accipimus inimicum imbrem rimig factum
Van tener t, ter a, ter e, harom u. de exet törnt egy el nyelődik.
Még az ilyen el aproxo, vagy detailiro crucicaban is kühsej ~~xxx~~
ouan ouan gyalosolm az ifrisagor, hogy a' Nyelv mivolasol és
tülszfele egéi samilon dejen iceli.

Harmomicaiól. Az Eszmunkának mindenféle nemében re-
mekelni indok a' Nemes kérmájú nemreket; sőt a' *specula-*
tio művegeiben sokkal jobbat találhat a' Római nyelv kép-
leányai: de ha az Euphoniára kerül a' for, kieselent azok
hava állni, és bámulva halgassni ezeket gyönyörű melódi-
ájai. Vad nyersség, darabosság, keménység, zordonság. — mind
ezek al árnyját a' Doctus eredet.

Az Anglus Nyelvnek nagy presensége, hogy kérmájú-
nak jupa kérméi reket vett a' Római verból. A' benne lévő nem-
levis kérméi Deák jót, dísz adnak a' Britusok Nyelvnek.
Finis puhóság nagyobb mértékkel van benne, mint a' Nemes
ben: de a' kérméi jót rövid jót, ~~egy~~ két tagúak, mely-
lyek egymást érik az Anglus nyelvben, el ölik a' Teli hangú-
ságos, és a' befűdes méltóságaiól megfosztják. Ezen sebes-
ben sokkal elebb vagynak nála az ő jél sebesvéri. Hajdani
vadász maradványa az Anglus nyelvben, a' minden jórban
elő kerülő *th. wh.* melyeket alig indok hi mondani meg
a' különösen Anglusok is. Francia hangjait követ az Ang-
lus abban, hogy igen jót vég syllabák el nyeltes, mely-
miatt a' tífira hangjag nem kevés kár volt, a' befűdes jélre,
is hangaslama leken. Egy sudos Nyelvnek finis olly me-
terseges Orthographiája, mint az Anglusnak, és ugyan aké-
rennek olvasásai leg keserveesebb az idegennel meg tanulni.
A' mély tudományoknak is Belletriciának minden ágara-
saiiban nemek darabotai jél az Anglus elme. *Milton* az el-
veket Paradisommal az Anglusok Homeruya. *Spenzer* az
örög Dardus az ő Theocritusok, a' Drámában *Shakespear*, a'
Lyricában *Bope, Jung.* a' popularis Philosphiában *Lock.* *Hume*
Houschinson, Ferguson, a' Cashudai ékesen jollasban *Wilson*
Foster, Blair, és egyébeket remekelnek. Ezen dűfő fénybe van az Anglus
nyelv díszesuraja.

A' Bány

A Dánus nyelv leg édesebbnek, leg szebben hangzónak mondatik a Német nyelvénél tövén. A kemény b folykor w: beszé-
re lágyul benne, minn finnen a' d. és g. is nem hallatik jól
helyen, p. o. mand, olvasa man. pudv, olv. puv, prige olv. pie.
Jól járul a' jól magán hangzón végződő kó, a' hót a' Német
kemény mással hangzón végzi, p. o. hierse sterr. ikke. mich
Lgy tehát a' Dánus durvaság jól rejtene meg szelídített.
Ennek a' hiány és nem nagy be' folyásu' nemzetnek díszes-
sége az ő sefűréseivel nem vetélkedhetik. Lillén Poemája a'
Nemzetéről a' Jung süre phantasiájával készült. Baggesen
remek épket bír. A' német nemzet mind a' keserű irigységben
a' Dánusnak.

A' Svédek, ezek az erős karú, szabad lelkű, hies, neve-
zetes fiai a' Dánusoknak, még az ő durvább épkái levegőjök-
ben is kedvedre formáltak nyelvük a' Németnél. Lágyabb
Consonansok. — több Vocalisok tövén és végrül — a' jól Német.
schw, keis, ungen végeresek savorasása, minn ezek némi-
némi puhavágat adnak a' Svéd nyelvnek, és nevelik annak
Euphoniáját. Ezek a' Mars fiai az elebbeni skandinavián, nem
igen erősek ~~arra~~, hogy a' kedv műsákkal sárfalodjanak, va-
lamin a' Magyarok. A' Svédek magafrajzok a' Sirnhidm
műsikai Dramái. Syllenberg és Bellman Lyricusok. III
Russar király, minn igen jók Boétius és Brator. A' szép telli
Ochfensirnd valólagos dísz a' Svéd literaturának.

A' Hollandus. Ez a' hideg vérű, szorvos characterű, phleg-
maticus nemzet a' Spanyol járom alól fel szabadulván,
lágyra lapos a' szabadlag telkesül, és az ő nyelvük hamarabb
kedvelte mirchü a' Németnél. Már a' 17^{dik} skandinavián origi-
nális írói voltak Car, Hoof, és a' nagy Roing, mikor még a'
Német alig indott valamin műsá a' Luther Bibliái fordí

fordiáisan és Opitz munkáin kívül. De a' mi hamar és disz-
 ressen kezdett, leveire ment benne. Literatori érdemei és gar-
 dagóságai inkább a' Görög és Római Classicozol pompás kiadá-
 sában látsanak, hogy sem min hazai nyelvüket mivelésére
 fordította volna. És az el hanyarolási köpönkeri Bararia
 a' nép levei kamának, a' Geniet ritkavágának, a' hercolat's
 letének, a' Deák is német nyelvükkel való nagy ragaszkodás-
 nak. A' Balga nyelv puhább a' magas Német /Hochdeutsch/ nyelv-
 nél, mind akérr, mivel több Vocabul van benne a' jól közepe és
 végein; mind akérr, mert a' 2-5. beütés fölött t-nel mondia,
 mind Herrog = Herzog. Was is das = was ist das, a' miér
 es oda felebb schyes nyelvnek neveztük. A' helyes ch be-
 sűs pereri k-ra fordítani, és az f-es p-re p-o. ik = ich. -
 Heere help my = Herr hilf mir. Ugye de mind ezek meg inkább
 sikerült a' Nyelver. Töven tehát a' Hangképszerűségi írást az
 a' német salágnak, a' mi néha diáknak szoktak a' gondatlan-
 nul bekező "közép nyelvben", hű a' könnyebbé és kedveire,
 némely néhez beütés hű hagyván, simább és puhább hangve-
 adnak a' szoknak. Különös nyelvtűs a' Hollandusok litera-
 turájának a' felebb emlíseken kívül Vondel és van der
 Goeck az ő remekül képzelt Ysrom-jával. Gemisch. Vergleich. pag.
 464. - 484.

§. 31. A' Német Nyelv Euphoniája.

Czép lélek, egy olyan szép zará, mellyet a' Graniák for-
 málni és revesni el mulattak. Minden kelő Nyelv-szókész-
 séggel az irigységgel fel ruháztatta, de a' túlsó kedvességét meg-
 fokrassa: tényleg a' Német Nyelv el revesni, emelje az Eu-
 phoniáról vagyon a' szó, és ünnöve salargami azokat a' diszelen
 seplőket és Anyajegyeket j. Muser mal. ja mellyet néi raggarott
 a' Főhúsol dicső Nyelve. Parag, bővöltödő, semmiben stülde

sch - val kezdő ^{Do} kémszalan köb, melyek más Consonans töve,
 min Schmerz, Schmerz, Schwarz, Schwach, Schwurf, Schnarchen, Schnu-
pfen, schlecht, Schlachten. stb. Memmyn van az ilyen darabos
 nyelvűl a puha kedveség, a nyájás keliség, a kellemes Euphonia!
 Erdei vadág, barátságosan levegő, London éghajlat, egyetével for-
 mosi sermészet, békés vívél a kéms nyelv le söröndeslennil. Mi-
 kor leg kedvesebb barátságával beszél is, úgy beszél mintha egy kál-
 lardra hívna azt, vagy dicsaron hasakommal parancsolna kedve-
 senek. Mikor a nyájás sermészet leg kedvesebb tárgyairól is.
 úgy beszél, mintha sengeri ifudatnak akarna lássani. Mikor a ké-
 sem édes érzései rajcolja is, olyan ionus uralkodik benne,
 mintha sisakot és dardát ropogtatás hallanánk a fűjait me-
 köben.

Du bleibst stiller Mond, sey Zeuge meiner Seufzer. Seiner Will:
 "Halorány hold búz világa, Te legy kinom bizonysága." Colonnai.
 Mine az ég és föld között, oly nagy túlomboség van a Magyar és
 kéms között. Mivoda fűre kato édes bánat a Magyarban! Mi-
 mada fűfűtől komolyaggal elgyűve. 'is mivoda gyöngyű hang
 váhozzasával! Ellenben, mondjuk et erre kéms háromszor egy-
 más után: Sei Zeuge meiner Seufzer. Mivoda gyűve 'is unal-
 mas egyformaság a hangban! Mivoda kelkeség a ki nyomás-
 ban, ~~is~~ mivoda lino rangarodása az Organumoknál!
 Az is nagyon fűre az Euphonia a kéms nyelvben, hogy
 a fű n, en végezet egymás éri benne. A fűk törenének
 fűre gyöngyű egy sengeri Nymphának fűre. De sner ilyen
 fűre ad Colus fűjába, melyekkel fűre bálványai magához
 édesgeti:

"Komm, o komm an mein Ufer! Hier sind liebliche Höhlen,
 "meine sanftesten Winde sollen dich kühlen; aus allen Weltthei-
 "len sollen sie die lieblichsten Gerüche dir sammeln, und unser
 ihrem

„ihrem belebenden Wehen sollen die lieblichen Scharen ring
 „um mein Ufer aufblühen.“ Seiner. Der erste Schifer. 2te Sevang.

„Jer, oh jer az én firkomra. Ekes üregel állanak innen;
 „tágy szelletek fognak kengem körüli, és a világ minden
 „szálaiból ökre gyűjtik majd néked a legkedvesebb illatok,
 „és parjaimon a legkedvesebb árnyékok fognak pámodra vi-
 „vítani.“ Kárinisz.

De meg szokás példát bírni, hogy ha ilyen re-
 mekhez jótett meséket nyúlunk a munkához: nem hogy
 vesztene valamis az idegen original, sőt inkább nyernek az a
 magyar fordításban. A most fel hozott jelha negyven szóból
 áll a Németben: és ezen nyolc szót körül n. en be vegró-
 dik; és így ez az Ország szinte fele része foglalta el a vég-
 zésnek. A magyarban pedig mióta jelsz fordulatokat
 sejtnek a véghangot, és mióta perensziken el kerültek, a tel-
 leken monotonias. Már csak maga a megköltés: Komm
o Komm! mely hangok, ijeszto és durva? mennyeivel kedves
 hang van itt: Jer, oh jer! vagy a mi meg emel is kedves
 és édesgőz: Jövel oh jövel. Mennel tovább vizsgálunk a ma-
 gyar szót, annál több nyelvet, és fedetünk fel benne:
 megfordítva kell pedig költés a Német Nyelvről.

Igaz ugyan, hogy azokat a kemény kövességből ökre va-
 lott hangok könnyen és minden akadály nélkül ~~szólal~~
 ki mondja a külső Német, ahol léven szokasva a bölcsőből
 fogva: de ez a menő a dolgoz jóva nem sejt; sem arótnak
 a széltől, gyálatlan hangoknál darabon ágár el nem veszi,
 hanem minden filológiai kezehez meg akarunk ragadni.
 Az is igaz, hogy egy tellemes példánál járva, még az olyan
 díszes hangok is néminemű kedvességgel folynak: de ~~endri~~
 vato

való, hogy itt az éles, és koránsem a befédnél, hanem a beféd-
lőnek birtosa, a hínél ajakain lebegő Pariaát meg igézik a
halgatói, és a befédnél darabozágot el rejth.

Az Elephangus ágra sehnemén fokkal keresztjébbel a Stemes
Nyelvenél minden ő sehnemén, és a ~~Stemes~~ a belső gardagvára
Culmára nére a Samus. De, Hollandus Nyelvenél csak úgy al-
lanal ő mellesse, minz kifestő hatmofkat a St. Dohard körébe: ~~St.~~
micheyos az Euphoniáról vagy a Stó, kénnek a Stemes Nyelvo
amaxonak engadni az elvőseger. Az Anglusnak misoda nagy
keresztjé az, hogy kánvalan csak kók fenylenek az ő Nyelvenél.
de a Stemes ettől a keresztjéről is meg van fosztava. Az ő gyökér
sevai nagyobb nékén a Sarmarát hídgy Elmájában sehnemén;
a mellyeknek meg kesőbb gyümölkéi is megadja az eredeti fa-
nyaragós; úgy hogy őnn az embernek telte mikor a Stemes kók
közön egy kes Dörög vagy Romai sebnemén idegen kókra salálhas,
minz: harmonisch, melodisch, Sauer, Olymp, Lephr, Majest
Original, Philomela, Sa's. Olyanok ezek a Stemes befédnél, minz =
ha a sebneménk Leibongaja körébe, egy fülemüle kóllalna meg
mellesünk.

Ezekkel a panakokkal se van a kó jobb, kó finomabb
izlésű Stemes kók seja. Valamint mondottunk, minz az ő
tulajdon vallássejéket usán mondottunk, és isent. De meg ezek-
ről a meg öröklődött Nyelvo hibáiról ^{sebnemén} nem kólván: meg valljuk az
a Stemes sebneménk dűfőjégre, hogy annak dűsebneménja Orasi nagy-
ságra nevelkedt, mellyet sehnemén és Róma bálnulva néreent.
Az Anglus, Olasz, Francia és más sebneménk elment munkáját, a se-
dománynak és bűfősejéket minden ágaidar, minz sebnemén a
 régi Clapicus munkálat is, sebneménk Nyelvenél által fordítván:
mindenfél idegen kinséssel gardagított magát a Stemes; és
minz hogy sebneménk tulajdona nem annyira újat salálani, minz
a fel

rendőzerte,

a' fel találhatatlan ^{rendőzerte} ~~szellemében~~ kedvi: rendes, ökre töltésén egymástól folyást adott a' tudományoknak, szellemében vesse a' majna fel talál, vagy nála termen gondolatok farakharas laj fogalommal, be lással is ponsokággal. Leibnizben az ideális Blasonak, Kausban az emberi tífia olosag munkán töi: vényes rendbe felem ~~szellemében~~ kelte láttatva meg elevenedni. A' bölcsesség műhelyeinek nagy jáma, a' virágzó fő öfholátnak s könyvtárátnak sokasága is gárdagsága, az irás s tanítás nagy szabadsága, el kaponsorra a' munkán agyvétel s süvös pennaikat, amjira, hogy a' dísziai Könyvtáras, mikor ide van leg gárdagabb az egész föld kerékében.

A' Német Dók semirdeket nagy jámából, még pedig nem a' indólok, hanem a' fáj kelteket kőnt, csak azokat emlíjünk is, a' kik első nagyvágú szillogok a' Német diszertációkat eger. — Klopstock az ő megfiatjával a' Németek Homerus, Tassója, Miltonja. Lessing egy jól olvalt remek elme, Boetia, Virgilius, Dramaturgus, Comicus, Tragicus, Philosophus, Theologus, Archeologus, mindenütt Clapiens gueszgal. A' Lessing Dók Natchanja egyeslen egy a' maga remében, mellynek sem elöljárója, sem követője nincsen. Ramler s Horazius olyanok minn Cassore, Bollut. A' Haller Alpesi, is a' Kleine Savazpa, méltó kinetkel fessik a' Terméket kéjsége. A' Lessner Lathlium, ambar, jól hiba van bennek, többnyire helyül haladnak még az Olasz Baktón versek is. A' Voss Lucája, fel Odyssea a' Németeknél, minn vární kherett avól, a' ki Homerus bámulatra méltóképpen fordította Németre. Wieland Porög genievel, Olap könnyűséggel egyesítene a' Német Energias. A' Wieland Oberonja, is a' Dóke Jöngemája igazi Anik gueszgal lefessük. Schiller minn Boetia s minn Aeschylus a' Német Németek keréksege. Jean Paul Richter igen szerény keltü Annonia. Korréne jól fáj is jely darabokkal gárdagóra a' The

ang
6

Heavenmokat. Lgen neverese, Brodaienoch. Farve, Peller, Rabner,
 Obshard, Eschenburg, Arckenholz, Müller, Spissler, Wieland, Her-
 der, Schiller, Eichorn, Zollikofer Reinhard.

Klopsrock, Wieland, Herder, Goethe, Schiller, úgy állnak a'
 Nemes dicsőségében, mint a' drága követ az aranynak koronájában.

§. 32. A' Magyar Nyelv Euphoniája.

A' beszédet hangokból építik fel, és ezek, meg ismét a' füle-
 től az írásig. Egy szó az írásban ugyan azon nyelvenek Euphonia-
 járól különbözöképpen ismerik, mert a' kéjnek érzése nem egyen-
 lő az emberben. Egyik ember megmozdítja az a' művészt, mely-
 ben a' magát semmi kedveséget sem talál. Többnyire minden em-
 bernek legjobb hangzású és legharmonikusabb az ő Nemzeti
 nyelve, mind azért mivel az ő lefolyásából fogva megfogható,
 mind azért, mert valaminek harajának, úgy az ő kéjének anyai,
 nyelvénk szeresére, egy edes erőket ragadja az emberek. Még
 a' Horvátok is aligha nem kedvesebb hangú az Anglus
 nyelvénél az ő Nemzeti nyelve, ambar az hasonlítani mondhat
 a' Katak, Sziget Domsalan hangjához, úgy hogy az emberi
 hangokhoz hasonlítani, és beszédbe foglalni minden lehetetlen.
 Mikor tehát az ő Nemzeti nyelvénél Euphoniáját egy harafi
 magasság, gyönyörű lehet az ő írásban az idegenek előtt. Ugyde
 valaminek minden kéjnek, úgy a' Nyelv Euphoniájának is
 vagynak bizonyos principiumai, melyek szerinti meg lehet írt.
 ni, hogy valamely nyelv, mennyire tökéletes meg a' hangbeli
 kedves harmoniáján, vagy mennyire sávosít el arról? A' Nyelv
 Euphoniájának ezen principiumai is minsegy alkotó részei
 eléggé hiányoznak a' következő §-okban, melyeket a' Ma-
 gyar Nyelvre alkalmazva, arról meg az idegen is meg-
 írták, ha minden joga nem hallott volna is élő magyar be-
 széd, hogy ebben a' nyelvben mióta méltó lehet beszélni, és
 találni.

melly minden róagnak igaz mértéke ki felel, és mu-
 sáitai Tacitus szerint a Magyar befédnek. Együtt élnek
 Nyelvünkben a jeles alkotású Daciglusok. A tör befédben
 jámsalanpor mondant fel verset, hemistichionokat, a mel-
 lyek csak ifya törénestől jönek nyelvünkbe. Ezen mértékes
 jeinek elemensumai éppen azok a Magyar Nyelvben, és u-
 gyan azok törvényes szabályát, melyekre a Görög és Római
 Nyelv

ezen dísz tulajdonágai, a mértékeség örökségül nem
 veszt. Az Olasz és Spanyol Nyelv nem élte ehez — a Fran-
 cia Nyelvnek még csak képzése ^{is} ~~van~~ róla. Ezen Nyelvvel
 a Vaskus, Gallus, Cimber, Celta, Longobard és más Nyelv
 velnek a Rómával lez öfene keveredése nem fejt meg tíf-
 sára a dolgot; mert lám a Római Nyelv is az Olasz, Eru-
 sca, és több latinmi Nyelvvel öfene keveredem, és még
 is megmarad az ő Amjásól, a Görög Nyelviöl ven lép in-
 tulajdonai, a mértékeség. Talán ha is lesz ezen phi-
 lologiai sünnemény kulcsa. A Római Nyelv az ő Amjának
 a Görög Nyelvnek emlőjén függven, meg tanulja és meg fog-
 ta a mértékeség, avagy a befédnek jeles semporá pedem
 lép módjár, amjára, hogy mielőt Latinba költözven, az
 on laton ius gyökere nevelnek: Aborigines: / farsai a'
 maga törénest, gardagisára elfogadva: mind atokas
 a már meg fogott lép módra, semporá, és mértékre fű-
 se, és így a várfa ág, felel törénestbe olaszán, meg neme
 fedem abban. Az Olasz, Francia, Spanyol nemzetek ösei
 ellenben, ámbátor fel veszt az őle meg gyözven, vagy álta-
 ló meg gyöztesett Rómaitól lép nyelvét: de az ő haj-
 dani, eredeti, harmónia mértéke nem esmestt barbarus
 Nyelvvel már több járavot olta meg fogván, ugyan ahol

alkalm

3

Nyelvet halgatom. A hosszú és rövid magánhangrót, ugyan
 aron próbán, leveis ki vécsettel, ugyan aron módon hangra-
 nat az egész nemzeti hájjában. A mással hangrót termépe-
 si és messerséges helyheresése, éppen aron törvények szerint a-
 torra a hosszú vagy rövid tempót, a min az a termésszerű

alkalmazattal a vendég Római Nyelven, is ígya példák.
 vad törpöbe olaszán el veszi az ő legkebb tulajdonságát
 a mérséklésé. De az erről való ítéletet bírom a mely be-
 látható Nyelv bűvárota.

Római mérsékre minden Hexamereteket írni a Tot nyelv
 is próbálgat: de még eddig nagyba vágni nem mérséklés. A
 Németenie kora minden nagy és nehéz munkával frembe hat-
 larai. Ramlar Horatius, Voss Homerus és Virgilius pár-
 nélkül való jelenlétével, Classici iöklésésséggel fordították
 Németre, — még pedig az ő módját szerint — az eredetinek
 mérsékeltére fedve. Ugy de a Német Nyelvnek termésszerű Pros-
 diája, benne jelenlétére mérséklésé nem lévén: munkával,
 messerséggel kell vala teremteni és be hozni azt, a mi a
 Nyelvnek alkotásában nem találhason. Sol vesződésséges
 próbát után, abban egyet meg a Német költőt, hogy a
 Gyökei pótagolnak syllabae radicales / áalljában hosszú
 mérsékelt adassék — a jóvalót pótagot pedig elöl
 és hátrul szabad alakar szerint nyernel hosszú vagy több
 nyire rövid mérsékelt. Ez az ingadoró szabadtság bizonytalan
 tágra, a megharórozatlanságra, és ama mutat, hogy a
 Német Nyelvben benne jelenlétére termésszerű prosodia min-
 tlen. Leg nagyobb vesződésséggel a Német Hexamernek ab-
 ban áll, hogy a termésszerű és messerséges helyheresése
 / Positio naturae et artificis / nem vigyázván, rövidé-
 séje a magánhangrót, ha jelenlét három, négy, öt mássalhangrót

Közei
 3

természetes figyelmere Görög és Római költését meghar-
 szolák. Emel fogva az egymáson könnyen keresztül jarrakó
~~néma~~ és folyó / Mma ei liquida: / Consonansok előtt álló
 vokálisokat — a'hol helye van — szinte oly nemes bájos-
 gal adnak leg jobbat Magyar költőink rövid mértékű, va-
 lamint a' Rómaiak; mivelhogy a' mondott beüt a' ki

mondás

követi is azt, p. o: enwikkel, entsprünge. Így ismá-
 nat a' Németben ilyen birtékot.

Suchst du das Höchste? das Beste? Die Pflanze kan es
 Was sie willenslos ist: Sey du es wollen — das ist

Schiller

Még pedig ez jeles Német vers, mert csak három négy
 esztendő láb van benne: de vagynak már meg már idomra-
 lanabbak. És még is az a' mondja Eschenburg, és több Né-
 met tudósok, hogy csak egyedül a' Német Nyelv alkalmas az
 Görög és Római metrum költésére. Igazak van — mert csak
 a' most élő Európai nyelvekkel kapcsolatokat öfje a' Német
 Nyelv, a' Magyar Nyelvről pedig semmi megfogások, és
 esztendőket nem volt. Ezen bal véletlen ellen ki kelte Sebastyán
 Pábor Dr. Tüd. Gyűjts: 1822. V. kötet.

Rajmiz Magyar Forgitónjának Előjáró bevezetőben mo-
 sohogva kell olvasnunk egy történetet, hogy minden ifjú
 korában nemcsak Német tanulmányainak sorszámbájában,
 Eisenbachból, ki 1817. dőlben Római mérték szerint Német
 Hexameteres kezdés irni, ezeket a' sorokat fel olvasni volna:

Ich will lobfingen Gott, meinen gütigen Herren
 Und meinen Schöpfer; mein Mund soll herrliche Namen
 Von Gott erzählen, der die garr' Erde gegründet

Creker

mondaisé orgánice könnyebbírik. Így tehát egyedül a
magyar nyelv jött a görög és Római mérekefeg-
nek és Poésai Sajnomaik helyes bíróiába. Hozzá-
ne ostromát hát a mi nyelvünk ereinek hangbeli kúres
Ségéből

Ereket hallván egyik Némes tanuló sárva, az mondá,
hogy ezt a verset igen beáldozt, és nem illenek a Némes
Nyelvhez; és hogy néki jobban tetszenek Heronnek versei
a ki Károly Császár tiszteletére írt Alagya versei így
terdi:

Mächtiger Herrscher der Welt! von Himmel die Völker zu
Einig erwählter Fürst, unüberwindlicher Held! ^{reicher} Jüng.
Tanuló sárjának ezen vad ítéletei ki gúnyolva Rajnis-
mer ő a görög és Római méreknak fajn törvényei
perénis ítélt: de amannak is igazsága volt, mert az
ismét a Némes nyelv erős immo természetéhez képest
ítélt. Valójággal ha valaki egy ideig Némes kedame-
reket olvasgat: úgy korá fogja ahon az erőseken, ^{kin} és
metemhor, hogy neohára jól sem efit, ha olyan versei
talál, mely az ő természetü könnyü folyásával a görög
és Római kedidobb formák megközelíti. Leg alább és
magamról meg vallom, hogy mikor Homerus Odysseáját
a Vespár néhül való fordításában olvastam, mindig
meg áradt a szemem és figyelem, mikor ilyen könnyen
folyó együgyü versei találom

So bin ich fremder Mann, so gut wir Hirten, haben

Odys. 14 & 80.

Sage mir auch Dein Land, dein Volk, und deine Lebensart.

Odys. 8. & 555.

Kivált pedig az ilyenek

Aber eines ist, was meine Seele beunruhigt

Odys. 20. & 41. öly

kedveségéből? is hogy ne törekedjen meg ezekben Eupho-
niáján.

Lásd ezen értekezést: De nativa sermone Hungari
Euphonia. Dissertatio Daniel Kanta Professori A. 1817.
Jelen munkáskor! de csak minemgy újjal mutat a Ma-
gyar Nyelv szépségének — és annak csak némelly vo-
násaira. Leg főbb érdeme az, némelly Francia és Német
Classicus Poéták nevezetes darabjainak, és az azok
mellé sőt Magyar fordításainak öfene hasonlításában.
Oda utasításra van tehát az Olvasó: itt a példát fel hoz-
dását meg kísérelt.

De ha volt ota Cicerónak a Római Nyelv Dorra-
borsága ellen panaszra kelni, sőt ha a szép Görög Nyelv
sem volt minden fejtörést keltő §. 28. fejezetig néki
is ki jelezni a Magyar Nyelvnek némelly kelletlen su-
ládontságát, mellyet a hangélességek rontják, és az Eupho-
niát pusztítják.

I, az e

oly mértékben felhívok, juthat és kelletlenek, hogy az ember alig
imja el himni, ha valyon Német Hexameren látna e bennet?
Egy tehát minden nyelvben annak semisége perens kell meg ível-
ni. A német nyelv csak az ő hangján, Gordon, Fortmúsi charac-
terében nyoma ki az ő valószínűs ábrakaját mindenkor, ammi-
valis inkább az ő Heroicus Versiben. De mindezt opán ki
vehetnek a Német Verselől hájából az a differenciát, min-
ha a Görög és Római hangmérítet csak az ő anyai nyelv
nyere volna örökségül — holott inkább az a kérdés, hogy
az a könnyen folyó, vidám, kellemes Tacitus, melly a
Görög és Római Hexamerenre oly esendő méltóságos, oly
bájos kedveséget kell, ugyan hol venni volna az a
Nyelv, mellyet a Grammatikának revolui formáit el mulasztak, és
a mellyet oly kevés ajándékára méltóztatott a Svada?
Lásd feljebb §. 31.

1. Az e Magán hangzó, min valamelly árvíz úgy
el öntöme Nyelvünk. Amaki meneségére mondunk vala-
mit S. 38. az e hangnak nagy bőrsége folyik a' mi-
nyelvünknek ~~egyik~~ jeles tulajdonából, — a' lymphomából.
De nem tagadhatjuk, hogy ha nem vigyáztunk, egy diszelen
monosomia kerülhet abból. Mifoda hívó jó ez: Szere-
sesesek! ki találta fejnek az ilyeneket: Engesekheser-
keség! Mifoda kép hangváltása van itt a' Németben
Unversöhnlichkeit! *

2. A' g, k, t, tt, s, kemény hangok per jelen folyó
elő kerülnek, s diszelenül öfve üstörnek. Tízjék, a' tük ismét,
nemmi vesződéséket van ezekkel. Nagy munka őket zirkivani
— ki kerülni pedig lehetetlen.

3. A' sol articulus, a' sol való, a' sol hogy a' lens
rúnya nyelvünk, min a' sűrű jeplő a' kep orrát. A'
kei uolfor lömgyebb fogyasztani: de nehezebb az elvő.

4. A' sejtes ki mondás folban diszelenéségei szül az
előljárót keresése, p. c. arabban a' napokban — arab
mian a' törnyülállást mian — arab mellett a' birtani —
for mellett — arab nélkül a' szekélyeséget nélkül, meg iger —
se er alatt a' fel cével alatt. Saj. De nemellyet menoit. min

* Varjas Sánvona e Volakini érete, ~~XXXX~~ a' Magyar Népi —
séget is ritkaját Idit Köteje. Kiadta. Karinty Jenau 1808
Ép olvasni a' 1844-ik É következő lapján. Vol a' monoso-
mia idommalanságokra fel horassanak fel a' örög, de ak,
Német nyelv remek iroiból. É a' könyv, mellyben van a' ham
vaiból fel élet Sylvester Grammaticája is a' Praktói Abecé,
literatúrát különös nagy kinse, é már csak erős is, en-
nek Kiadója is szekélyes is haladásosság érdem lett a' Ma-
gyar Narától.

min Numerosiase, holon er inkább egy fülel sértő Car-
triaria Nyelvünkben. Akar, kerüljék az, valamikor szak
lehet, ezekkel, azon, ezen ^{ama} p. o. Meg igérté ezen felséget alar
de a' felelősséget nem mindegy van helye, s' már launak is
in vízfra élésük.

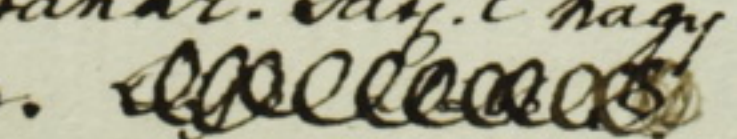
S. Hoffmire nyúló farsaint ferselen nagy fiammal vagy-
nak, s' többnyire egy nemű hang uralkodik bennet. Igar hogy,
sok ideá öve szorozik azokban S. 42. de miny bennet ferség
kivált mikor ugyan azon formativa végeres, késper is elő kerül
bennet, min: békeséges, igarságtalanság, egieségelenség
feleségelenség és sz. Az ilyen fél fingsz főrban sem fülénk
mikor azok az li mondva halljuk, sem fimeint, mikor le írva
lájuk nem gyönyörködhetnek.

Az is meg joggal Nyelvhibák és több hasonlóság te-
rüje a' Magyar Ló nagy forgalmazással. Esmerkedjék meg
az Euphoniának törvényeivel, ferseren magának jó itélet. Jól-
saga telki és iró tollas ahon, a' mi fersé és, tóra és redog-
féger és a' befédnek. Szorogya nem szak gondolasis, hanem
kivált is minden Salakról, fős meg egyes farsaitól is vil-
spon el minden díszelenség. A' gondolasornak mincegy öl-
sörési s' törvényi a' főrakat adják. Még a' kg fersé alkotásu
seis is li vési formájából az idomsalan farsán könsös.
A' magyar Nyelv méltán díszelkesít termékesi fersé-
gével. Nem ferséri magár gyermeket módra, sem affonji
fersébensé nem ferséget magára, mert se van ferséni va-
lósággal; de az araja, hogy díszes könsös semmi mo-
sok ne érje. Affai Nyelv létere meg vesere az affai da-
gály s' befédeli puffadtságos. de örömeis musaja ma-
gár az ő termékesi éleségében. Ne fersék meg ettől a'
díszségről a' Nemzeti Nyelvet a' Karának fiai. De fersük,
Affai Literasuránk Vessanúsának, I. Kaktusgy Urnak emléke-
zés farsait.

„A mi Nyelvünk Anya, leány, és iméren volon nélkül úgy áll a több
 „Nyelvok között, mint a Phebus az ég madarainak fiamában; és e mian
 „Szerecs is, hogy minden új Nyelvok között maga ez lenghen el egész tisz-
 „telegben a Görög és Római Sansz memyei lengresek; valamint azért, hogy
 „ez a Görög Nyelv bájos, a Rómainak méltóságos, az olaszok kevé,
 „a franciának könnyűségos, az Angolnak és Németnek kevé,
 „igen nagy mértékben más most is utol érhen — méltó, hogy ha be-
 „ninkes a Halhatatlanság végre is valaha egy idegen Győző járma
 „alá hajtsa is, az er a Győző, ha nem Barbarus, védelembe vegye
 „fenn tarssa, virágzóra juttassa; és mi ez a Nyelvcserecsmi rare
 „tornánk, ha illy fejt, és a maga nemében egyetlen nem volna is
 „— mert a miént. Ind: Gyűjt. 1819. Adit köies.

A Magyar Provédiáról jó rendbe ferdess az egészes sellyeken
 hi meris. Okolai kézi könyv indommal még eddig minsen. Keremmel
 van Rajnisnak, nemteni Poésionnak egyit a Magyar Pro-
 gionja, mellynek Etöljáró befűdében le tene a Magyar Provédiáról
 illeső gondolatai, és Regulái. Nem hiómban Virág Benedek köfö-
 rös Poésionnak épre vételei a Magyar Provédiáról. Ind: Gyűjt. 1818.
 Vdit köies. Ezek jó formán eleges is sefűt a tálra. A Magyar Pro-
 védia nem lehet neker is fővevényes. Hat nem minden kövagnak izar
 mértékis meghasárolorra a nemteni hang ejtés. Ára figyelmerren a
 Verszerző és a Poésionra, és már meg ten mindent. Nemelty híve-
 teleiről is Verszerzői szabályokról lehet isat aludorui. Hogy er
 az Arriantus: A mindig köfűt légyen, isat azot mondossat abba
 ellent, hit a Táló, Arabs, és e néfben azotkor táló Magyar Nyelv ser-
 mefűt nem esmeret. De más annat az ellenkeresnek vége van, és igen
 helyesen. Még a h. beűröl van kérdés, ha valyon otorkas e az poésion? vagy
 nem? En úgy nérem ez — nem mint gyenge kellesecs, hanem mint igen kemény
 adpivasió Nyelvünkben, melly be illit Senni-Consonantnak. A homér nagy
 Ecsat hi nyomásvára verse az fel Nyelvünk, mint: tengeri habot — haris,
 háború — had, hádatörás, hárag, haragság — halál, his, hírní, hur-
 trohí sa. De ha jó verses láiot: fersem az ezen hibája melten is p.o.

A mihor a forró kévség puha réteker hervadt. Rajnis.
 A Verszerzőnek nagyon kére vagynak Nyelvünkben némelty próbeli figu-
 rít, úgy mint a beűt ki hagyás, hely szerel, töbe kúrás — gyenge, fars-
 poésion, Genkedis Euphonia. p.o. Sergeiter, Sergeiter — vigasság — vigasság.
 felejseni = feledni. — kegeles = kegles — feselet = feselet — feremni = feremni.
 cizemni = cizemni — raris = raris — kéri = kéri — eredet = eredet. lár-
 sat = lássanak. sa. E nagy könnyebbég, és fol jeles Sacculus okas hi a
 Versben.
 Most ide

Moartea sefşănilor ex a' talpigarăşilor::

"Az Euphoniai Nyelvet' Hangékeségének minden akkoró
 "kerci; minden Elementumai fel valóban a Magyar
 "Nyelven; ámbar ennek is vagynak keleti, mitem voltak
 "a régi, s vagynak az új legkezebb nyelveknek is. De már
 "az minden napnyugori nyelvvel felett leg méltóbb dicsőe-
 "dise Nyelvünknek, hogy a Boetiai mértékesség igazi Római
 "s Görög szabással, csak egyedül az ő tulajdona. Az első kü-
 "lönleg jussa kerces az Olasz, Spanyol, Francia Nyelvekre tel-
 "ten volna annyitól szállani ennek a kép örökségnek: de egy-
 "gyik sem jutott annak bírókába, hanem az a kútlónöv bá-
 "jó erővel bíró Véghangegyezés avagy Cadenziárius pótolja
 "hi náluk annak helyét, a mint pótolhatja. Vedd el a Cadem-
 "triát Lapótól, Racintól, Voltairtól: azután igen csak
 "egy ~~szöveg~~ fellengő próza valóban náluk. A Magyar
 "Boetius pedig az olga emelkedett, mióta a rimelést, Caden-
 "triára ~~választotta~~^{felvett}, Görög és Római mértékben terjedt Zengeni
 "énkeir. "

§. 33.

A' Szlav eredetű Nyelvek megismerése és kine-
vezésének rövid rajzolataja.

A' Dél-török Tengerrel fogva kinn a' Fekete Tenge-
rig, Európának leghosszabb félcsüdjében, szat nem szata-
dalanul találunk olyan kenezségeket, a' melyeknek
Nyelve azon egy törzsből eredet; és a' min egymáshoz
nyilvánlagos közeli: úgy különbözik a' több Európai Nyel-
vektől. Dalmatát, Horvátot, Vindusot, / Szirában, Carin-
hiában, és Varmegyében / Szlavonust, Kráut, Serbusot
Bosnyátot, Bulgárot, Magyar Tót, Csehet, Morvát, Sile-
ziát, Lancszi és Pomeraniai Vindusot, / Teschini Víz-
Polátot / Lengyelet, Lithvanust, Russusot, vagy Muszkát
mind ezek Szlav eredetű Nyelven beszélnek, amek különb-
különféle Dialectusok szerint. Dobrovsky a' Csehet Adelung-
ja, és állítja, hogy ezeknek a' Nyelveknek közös őse ha-
zoniaságából ki jön az, hogy az eredeti Szlav Nyelv a' ré-
gi Döbben két ágra szakadt, úgy mint a' régi Serbus, és a'
rég Cseh ágatara, és hogy mind e' mai Napig is azok
a' Dialectusok élnek meg egymással, könnyebben, a' melyek
azon egy ágból erednek; sokkal nehezebben pedig azok, a' mely-
lyek más ágból származnak a' két sejtő törzstől.
Könnnyen meg élnek egymással az egyik ágon a' Russusok,
Serbusok, Bosnyátok, Bulgárok, Dalmaták, Horvátok, Vin-
dusok; a' minthogy ezek többnyire ő kinn, azaz a' Török
Dunai sarkán, és Dárok módja is nagy részen Török ere-
detű. A' másik ágon könnyen élnek egymással a' Csehek, Tótok,
Vindusok és Lengyelek. Dárok módja Seált, vagy Szhiens
Nemes formájú.

A' Szlav
2

A' Blav Nyelv az Európai tudós Nyelvek rangján még el nem értek! Nemely ágazatai csak nem parlagba hevernek. Ott az Isteni tisztelet valamellyik pallérozottrabb Dialektus-hoz tartja magát; a' köznép pedig el az arról nagyon különböző műveletlen tör nyelvel. A' Kultúrának leg nagyobb mértékére lépnek a' Cseh, Lengyel és Russ Nyelvek; a' mellyek ezen kénszeri leg inkább az uralkodó udvaroknak közközlök. A' Cseh Nemzet nagy nevű homnyi Fejedelmeket számlál a' maga idejében; a' Hé Párában pedig Római Császárok lakó helye volt Brága, a' kik emeltek a' Nemzet virágzását. Nevezetes Troik: Venceol, Hajecius, ki Hazai Anna-hísfiaert Cseh diuinonah nevezet. — Abraham Pinnerod a' Cyropedia híres fordítója — Dan: Venceolavina Clapius ír, és mások.

A' Lengyelek — egy nemek érte, vitéz, szabadsága: és elni halni kére Nemzet. Királyainak szabad választása, és a' miatt a' sok heves indulattal tartott Ország Gyűlések, péj és nagy merés nyitottak a' Parlamentomi beszédeknek a' tüzes verékedésekre, és a' Nemzeti Nyelv pallérozására; ki való ha oly nagy nem lett volna ő bennük is a' Deák Nyelvhez ~~mag~~ magapodás. A' régi Classicooban kívül öröme fordítja a' Lengyel hazai nyelvére az újabb külföldi jó munkát is, kivált a' Francia Románok, és leg inkább ennek a' Nyelvnek formájába igyekeznek nyomni a' maga Prozáját. Jó írók és nagy talentumú tudósok tözött nevezet: Kochanovszky, Naruszewicz, Krasicki, Kopackowicz és mások. Naruszewicz írta mim Hazai História ír, Clapius-nak tartatik.

A' Russok, valamint a' Görög és Római Classico, sokat nagy részek által fordítanak; úgy igen sok jó Német és Francia könyvek hazai Nyelvekre által kerül. De a' mellen

A Szlav Nyelvben több rendbeli Grammaticai tökélet-
séget találunk a Nyelvtudóknál. Seniféle kémbenő hajtan-
dósággal, nékvéssel, inuressével látnak erántok viselkedni.
Nig van olyan nyelv tökéletesség, a mellynek differenciái a Len-
gyel, Rusz, és Lithvaniai Nyelvnek részeve meg nem adná.
Magasrágja benne p. o. a gyölektől természetesség, az őfve
közön köv könnyű formálkázásai, a Partiapiumokkal való
bővöltődés, a Verbumok Dualisjár, és több Perfectumair, az
Arriulusok nem léte, a Synaxisnak nagy szabadságai, *
különösen pedig az, hogy a Declinatioiban a Casusok, a Con-
jugatioiban pedig a Personák, úgy hi nyomják magukat a
szónak meghatározón végeresével: hogy amasokban Arriu-
lusra; ezekben pedig a steméllyel névmassáira szűkség min-
den. Mind ezek többnyire olyan belfő alkotásbeli tökéletessé-
gek, a mellyet akár mely palatörön nyelvnek is differenciáitól gátlak.

* A Szlav Nyelv Synaxisa nagyon tökéli a Deákhoz, job-
bal inkább mint a Némethez és Magyarhoz. Ennek okát abban
lehet találni keresni, hogy a Szlav Nyelv első Keresztény Szajai
nagy palatöröslanságban, és még csak valami ingadoró, és birony-
sálan Synaxisal találta a Szlav Nyelvet; a homér könnyen
be vihető abba a Deák nyelv Synaxisá. Mer a melly nyelv
már meg állapította a jól szerkesztésének törvényeit, és azokat
a gyakorlatias által meg erősítette: nem fogadhatná el olyan könnyen
azt a wegen Synaxisát. A Magyar Synaxis nagyon különbö-
zik a Szlav Nyelvéétől. Egy Magyar költészeti, de regiól fogva
Morva Országban lakó Papi Stemélly beszél, hogy mikor Mor-
vába hi ment, csak fél szerencs való eszmézésével bír a Szlav nyelv-
nek. Készelet volt hárs elenise Magyar Nyelvén senni fel gondolatáit
és abból fordítani munkáját Morva Nyelvre. De jól veszőséggel is alig
boldogultak; míg nem a nekéségnek igaz okát észbe véve, minden Con-
ceptusát Deák Nyelvén senni fel; és ekkor a fordítás felelősi munkába került,
és tökéletesebb lön. J. Tiszteletű Eszterházy Károly Páncs Ur. J.

S. 34.Általmenetel a következőkre.

Ímé az Európai régi és új Nyelvok nagy
 Abroszjár ki terjesztettük. A ki mivelte Nyelv
 tökéletessejének külsőjein fel keresnők —
 alapörvényeit ki fejtegettük — annak főbb
 felelősején, minn Lénin hibáit, s fogya-
 tkozáisait meg jegyzettük; és ezek Lénin
 az Európai ki mivelte Nyelvok tüzimere
 tulajdonágait ki jelölmi igyekeztünk.

Az Lénin szélja után Erőkeztésnek, hogy
 a Magyar Nyelv az Európai holt és élő
 Nyelvekkel, annak tökéletessején ezekivel
 östve hasonlitsunk: Szükség volt az egész Abrosz
 ki terjesztünk, és egy rövid rajzolatban meg-
 tekintenünk az Európai ki mivelte Nyelvok raj-
 zolatját.

Most már látjuk, hogy a Nyelvstudósok mit
 vesztnek szemügyre? s mire figyelmestnek, mikor
 a Nyelv tökéletessején, s hibáit meg hasonliti
 aranját. Indjék hát már, hova kell figyelmün-
 kes intetnünk, mikor a Magyar Nyelv felelősején
 nyomoztunk

nyomoztunk; melyre már eddig is, az előadott
négyszerű példában, egybe hasonlító tekintet
vetettünk. Most már által megvált

Különösebben a Magyar Nyelvre

is nyomasztó figyelemmel át néztünk annak gram-
matikai jellegét — végre itt a Grammatikai an-
nak legjellegesebb ismétlésében.

Az a rendszer nem szűkítő követelményt tárt fel, mel-
lyen eddig tartottunk a Nyelvet négy rendbeli töké-
lenségig előadva; mert valami jeleket és
tökéltséget találunk a Magyar Nyelvben,
kéményes leírás azt a maga helyére teszi, és a Nyel-
vet fő viszonyait egyet vagy másikat rendjére hely-
be teszi.

MA SODIK RÉSZ.

A Magyar Nyelv Grammatikai jellegé-
ről, az Európai régi és új Nyelvekkel
egybe hasonlítva.

§. 35.

A Magabíráhangok lehető leg nagyobb bőrsége.

Minden emberi beszédnek elemeztuma a hangok
leheller, mely a tüdőből fel nyomakodván, a gége fejen-
(larynx) keresztül ki adja magát a szájon. Ez a hangok
leheller a beszéd külső jeleiről, a nyelv és az ajkak,
vagy fel fogják, meg ragadják, és magolva ismét, vagy pedig
vala

valamelly gyenge illetéssel és módosítással szabadon bo-
száját. De ilyen meg nem törő szabad lehelletet adja a
Magabhangzó vagy Vocalis beszélt a meg törővelből
pedig képződnek a Mással hangzó avagy Consonansok. A
Malabáriak azt tartják, hogy a Vocalisok a Lelkes, a Con-
sonansok pedig a Lelkes sejtik a beküldet. Ennél igazabb
mondás nincs. A Consonansok meg csak hi sem lehet
mondani Vocalisok nélkül — ezek adnak azoknak életet —
ezek adnak hár az egész beküldet lelkes és érzelmes.

Mennél többféle módosítással tudja valamelly Nyelv
hi formálni a Vocalis hangokat: annál alkalmasabb az
a Nyelv a Lelkesnek mindenféle belső működésainak, érzése-
inek, indulásainak hi megmutatására; mert a Vocalis hangok-
ban öni hi magán leg inkább a Lelkes. Egyszerűsége az ilyen-
ben mindenféle könnyűsége birtokába lépén, leg több hi:
a Nyelvnek különös diszkrét — a Vocalisok bőrsége.

Vizsgáljuk meg már most az Európai meg hár és élt
Nyelvok: csak egybenfem találjuk azt a Vocalisok bőrségei
és gazdagságát, mellyel diszkrét a mi Magyar Nyelvünk. —
Nincs olyan egyszerű Vocalis, minso a szabad lehelletnek
olyan ejése, annak hangjának oly fajn hajlása. (Nance)
oly különös módosítása, melly a Magyaroknál eleven gyakor-
latban se találhatók. A fel emeltett vonásos a, a közép
mértékre le szállott vonásos á, melly sokszor seintén az o
beintéig le ereszkedik — a vonásos é melly háromféle hang ejéssel
jár a Magyarok szájában, és a vonásos e, melly hason-
lóságon három, söt négyféle hang ejése fogad el nálunk — az
i, o, u most hárson máj rövid hanggal — és min ezeken kívül
a hár

hosszú és rövid ö, ü, melyeket a' Francia kedvel, a' Por, és Olasz
nem ismer, a' ~~Delé~~ ^{Delé} Nemes szak mozanában kedvel hasonló
a' Saxtól: minthét a' jólle Vocalis hangok, elő gyakorlaty-
ban vagynak nálunk Magyaroknál elestől fogva.

Ex a' tárgy igen fontos, és különös figyelemre méltó.
Mert mindenek felett éppen ex a' Vocalis - meghangoztatás
(Bewönung) adja a' mi Nyelvünknek az ö' Gemialis charac-
teret és igaz Magyar Fizionomiáját, * melyet a' próbálga-
zó idegemek jól is nyomni képesen. Vagynak ugyan ná-
lunk három negy néhéz ejtési Consonansok; de azokat, ha
ra' adja magat, igen szak meg találkaja az idegen: hanem
a' Vocalis - hangjait igaz Magyarosan - ez az a' mit scara-
dit idegen sem tud igazán is nyomni meg azot körül is,
* hit egyet a'ram olly gyorsan bekelnek Magyarul, mint
a' pülsere Magyar. Oka, mert ex a' Vocalis hangok különb-
féle ség és különös módjait nem lehet meg az ö' Anyai
Nyelvben.

S. 36.

A' Magabahangok fel Kámlálása.

Bülség ház itt a' Magyarok Vocalis hangjait
fel kámlálnak és egy Tábláskában elő adunk.

1. á - vonással és táron hájjal mint kár, vár, tár, várar.

2. ä - vonás nélkül, röviden, de fel emelt hanggal, mint
ärsäl, Palórsan és Laran mellyeliesen.

3. a - vonás nélkül, alább eresztett hanggal, mint kár, var
tar, sas, vas.

4. aa - vonás nélkül, de meg nyújtva, mikor a' végső l.
bein el hagyódik, mint koshvaa, lovaa, e' helyen
koshval, lovat. Hogy itt hiba van, ama most nem
nézünk

nézünk; csak az keresztet, hogy hányféle vocális hang-
ejtés van a Magyaroknál.

5. a. — Kínien az o-hoz le ereszkedve, min: Summájo, ágo,
drágo, virágo. Mode i helyen Amavé.
6. é. — Vonással és mély hanggal, min: él, tél, fél, kív.
7. é. — fel emelkedve Kínien az i-hez, min: kis, szép, nép.
És a' Debreczeni hangejtés, a' hol az é-nél csak
ugyan kell egy kis hajpállal különbözni a' leg he-
gyesebb i-től.
8. é. — a' Keszteméni hangejtés szerint, mely a' Debreczeni
és a' Keszteméni egyesítésén, így ejti ezt a' hangot:
Kies, Kieső, Kierem; vagy Kjés, Kjéső, Kjérem, e
helyen: Kés, Késő, Kérem.
9. e. — Vonás nélkül e' feljebb emelve az énél, min: fele
nyele, kere.
10. ee. — Vonás nélkül, de meg nyúlva, mikor a' végző l-
bein el hagyódik, min: Kiessee, Kenyérsee, ke-
vessee e helyen, kissel, kenyérrel, kévéssel.
11. ë. — Vonás nélkül, de a' hofján é' tonusából, min: Embér
Vérés. És a' fel Tör hangejtés jól felsőbb Vármegyéből.
12. e. — Kínien ö-re valóra — min: Embör, vörös,
szögény. És ismét Keszteméni hangejtés, a' hol az
e beinnel csak ugyan kell egy kis hajpállal külön-
bözni az ö-től, min a' Franciaánál: par Coeur.
13. í. — Vonással és hofpán, min: írol, írol, bíró.
14. i. — Vonás nélkül és röviden, min: Kisiny, ipom, birony.
15. ó. — Vonással és hofpán min: ól, jól, poll, ólom.
16. o. — Vonás nélkül és röviden, min: okos, gonosz.

17. ú — Vonással és hofkan, mini: úr - sűr - nyúl.
 18. u — Vonás nélkül és röviden, mini: furok, buta, utolb.
 19. ő — kei vonással és hofkan mini: ör, tör, ször, bór.
 20. ö — kei ponttallal és röviden, mini: öröm, ölör, sfömör.
 21. ü — kei vonással és hofkan, mini: ül, pül, fülil.
 22. ü — kei ponttallal és röviden mini: ütöm, üröm, Füred.

Igy tehát a Magyaroknál hufvont és neme van a Vokal's
 hangjejeinek elő gyakorlatában. * Mifoda nagy garra-
 g és ! és mifoda nagy bővölődés a telkes hangadáiban,
 mikor a többi Nemzetek is az őt, hat. - legfeljebb sár fele
 módjára esmerik a Vokal's hangjejeinek. Tifra hangon be-
 kellő emberi nyelv nem ejtke olyan Vokal's hangot, melly a
 Magyar nyelvben nem találhatók. Ennek van, hogy a felelősen
 Magyar, ha vala a maga magán, minden más Nemzetek felett
 legalkalmasabb ártalmelty idegen nyelvnek megamulása, és
 ez a legigazabb meghangoztatással való befellezésre, mert
 ő mindenféle Vokal's hangjejeinek birólabán felelősen.
 De is az ifra Vokal's hangról köllent, nem pedig olyanról
 mini p.o. a Franciaánál az un, mellyen tifraan így ejtke:
 ön — de a Francia az ő Nemzeti módja szerint egy ifrála-
 sos orrhangot ejt abba, melly az o — ö — ü — ből lassan
 keveredve lenni. **

* A Görögöknél más beű jellel íródik a rövid e epilon,
 másfal a hofkeű e Ésa. Ugy a rövid o — omitron és hofkeű
 Omega. Ha a Magyar minden Vokal's hangjejeinek más más
 beű jelt adna: több mint hűse Vokal's beűntek volna.
 nek.

** Ugy igaz az az állás az in Francia nyelvemlékben
 — egy k. előzőn Afasholium, Bep. hogy az a hangot úgy Magyar tanuló
 társain köllent egytől sem tudia követni, a nagy hangkeveredés miatt.

§. 37.

Az a és e Vocalisok hangejzése különös character-
ad a Magyar Beszédnek

Az i, o, u Vocalisok egyformán hangzanak minden
féle Europai Nemzetek Nyelvén; nem különben az ö és ü
igen egyforma hanggal járnak az ökr. gyakorta nyelvén.
Es így a mi Nyelvünk igazi Magyaros meghangosztatásá-
nak ritka és nehévsége leginkább az a és e Vocalisok-
ban hasonlítódik. Ezzel ugyan minden Nyelvben meg van
nak: de ezeket hangosztatásában ékre vehető különbségek
társanak az Europai Nemzetek; melly szerint az egyik magasab-
ban és inkább fel nyitott szájjal, a' mászt alacsonyabban, mel-
jebben, más más módosítással éti, vagy el nyelvési, azokat;
és mivelhogy minden idegen, az ő Anyai Nyelvében meg-
szokott hang ejzéssel mondja ki a Magyar nyelvben is az a
és e vocalisokat: innen jármarik leginkább a Magyar
Nyelvnek cseslen hangja az idegenek szájjában, mellyet a'
különböző Magyar ki nem állhat.

Az á és a között, úgy az é és e között, nem éppen csak
a' vonás csak különbség: hanem valódi és Organum külön-
ség van közöttük, és mindenik más más lajtorjáján áll a' han-
gónak. Az á és e, hosszú vocalisok, és két tempói kíván-
nak: az a és e pedig rövidet, és csak egy tempóval járnak.
De van olyan ä hang, melly röviden mondódik, és csak egy
tempóval, de még is a' vonásos á-nak lajtorjáján áll; va-
lamint ellenben van még nyújtott aa kétsős tempóval, ép-
pen a' vonásalan a vocalis lajtorjáján. Így van dolga az
e-nek is. Ez az elmélet és arra a' gondolatra van engemet,
hogy a' vocalisok az emberek Scálára semmi és Később* elő adni

* A tudós Verséghez képen fejezete a Magyar beszéd mu-
szikai

próbáljam ilyen formán.

9.	i i rövid és hosszú ézen egy latorján.
8.	ü ü rövid és hosszú ézen egy latorján.
7.	ö ö rövid és hosszú ézen egy latorján.
6.	e egy tempóval. ee két tempóval, de ugyan ézen latorján.
5.	ē két tempóval - ē egy tempóval de ugyan ézen latorján.
4.	á két tempóval. ä egy tempóval de ugyan ézen latorján.
3.	a egy tempóval - aa két tempóval de ugyan ézen latorján.
2.	o o rövid és hosszú ézen egy latorján.
1.	u u rövid és hosszú ézen egy latorján.

Ugy is lehet, hogy ézen a Scalán minden Europai Nyelvet fel foglalja az ő tíz Vokals- hangjeleivel. De vagynak még Muszikai tulajdonságai. Négy rendre oszlik a Vocalisok, melyek szerint az a, o, u Bassus, az ö, ü Tenor, az e, ē Altus, az i Discantus. Analys. Inoris. Pars 1, §§. 10, 21.

Minchuráma a Magába hangzókat ily együgyű formán előtára semmi próbálom volna: nagy meg elégedésemre fogadt, mitől kevesel akaszt a Tenor Indos Jólgo Trastan olvasom egy ilyen trimű könyv recensióját. De Somis Literarum Edicarum cum geminis cum ad opibus. Auctore Gustavo Seyffartze. A Kéző egy négyesű figurában adja elő a Vocalisok hangbeli különbözését; a Kéző három oszlopban, négy négy Magán hangzó ad elő. Figyelemre méltó a Recensens parai: Recensens betrachtet die Vocale, so wie die Consonanten, nach einer Stufenleiter, die von gewissen Ur- oder Grundlauten ausgehen, welche gleichsam einen Accord bilden, zwischen welchen die übrigen Laute als ganze und halbe Töne liegen. Diese Grundlaute sind o, a, i, aus welchen die übrigen hervorgehen. Ründe man die Lippen: so entsteht der O-Laut, welcher dann rein tönt, wenn er seinen Föhpunkt an den inneren gerundeten Lippen hat. Dehnt man die Lippen hervor, und breitet sie. So entsteht u, die vorgedehnten Lippen erzeugen dann vom Luftdrucke.

még olyan felhangot, vagy Hemioniumot, a' mellyeket in-
korába hi nem szerűnk. Itlyen a' vonások e mielőt az finnen
i beűre kegyerődik, a' Debreceni hangjéé szerűnk. Itlyen a'
rövid e mielőt az finnen áre hajlik a' keskenyebb mód szerűnk.
Itlyen a' vonások a, mielőt az finnen az o-ig le ereszkedik.
A' perszemi kie, kie, nemminemű. Diphthongus nálak, mint
Tul a' kie, kie = vola, kie = lo. A' Tataroknál: Boaty, = Batyán.

Látni való ezen Lajtorjás rajzolárból, hogy az a és e Vo-
calisok érdeklő leg inkább a' Scalario túlsúlyos; és éppen az
a' baja a' Nemzetek és Törzsek: mivel ezekkel a' két tö' kompe-
dinkal szerűnk leg több sajtóval: / hogy a' Magyar Nyelvben
ez a' két Vocalis igazán Scalario nem szerűnk. és Magyar Nyelv
úgy kívánja, hogy a' vonások a' egészen fel nyíron hájjal,
és emelkeden hanggal mondassák: de ez úgy látszik,
hogy ritkaság a' többi nemzeteknél. A' febb ajakú Nemzetek
közönségek, ahol, mielőt az a' két: die Sprach, finnen így ej-
tik: die Sprach. A' rendszere is az a' harmadik Lajtorján jár-
tatja hangot, és mielőt az két sémora nyújtja is, nem
egyéb az mint aa, p. o. die Ahnen, ammi min die Aalen

Nun kan man diese Stellung des Mundes beybehalten,
und noch ein i hörbar machen: so entsteht ü. Öffnet man
die Lippen ganz: so entsteht der a Ton. Sind nun die Sprach-
organe weniger gut eingerichtet; oder ist man bey der Ausspra-
che lässig: so kan man a von o, und o von u und ü nicht
unterscheiden. Deshalb sind auch die Araber nicht im Stande
den Unterschied zwischen o, u, ü hörbar zu machen — und es
erklärt sich, wie in den Dialekten der eine statt des andern
gelesen werden kan bolda für boldu, Stegos für Stegos,
ovra für ovra u. s. w. u. s. w. u. s. w. u. s. w. u. s. w. u. s. w.
Majal hangrótak. Jenaiche Allgemeine Literatur Zeitung
Anno 1824 N^{ro} 224.

Chez scilicet a' Német az ő Anyai Nyelvében: nem tűn-
 ja a' leg tisztaabb hangú szavainkat is jól ki mondani,
 p. o. háraság, áldomás, állandóság. — a' Német mon-
 ja harasak, aldomas, alansovar, vagy legfeljebb há-
rasäg, aldomäs, äländösäg.

Sokas vesztődik a' Magyarul tanulni kezdő Német az
 e és é vocalisainkat is, kivált mikor egyikről a' mást-
 ra fordul a' hang azon egy szóban p. o. legény legény, mon-
 ja: peken leken vagy peken leken, vagy Szekhene lekhene.

A' Tör, a' mi alacsony a' hangunkat melly a' harmadik
 Lajtorján áll nálunk, fel emeli a' Negyedire és ä hangor-
 ad a' helyére: p. o. Magyar mi alacsony? a' Tör monja:
 Mägyär mi äkär. A' vonással e hangor pedig nem
 monja a' Tör a' harodik Lajtorján; hanem le ereszi az az
 ötödire és é hangor ad helyére. p. o. Veres monja verés
 Ez követi a' Taran mellyéig, és a' Balótrol. Ezek, kivált
 az a' beü Scaláján ismét alacsony fel forgazár; mert a' har-
 madik hár helyen negyedire, a' negyedik helyen harmadikat
 pendítenek. p. o. ez a' tör: hárbá így ejtik: haarbä, és
 így a' magos hangor le borsájját, az alacsony pedig fel
 emelik, a' mi feletté nagy képtelenség.

§ 38.

Következő a' mondatból.

1. Nincs az Európai Nyelv közt egy is, a' melly
 amyiféle vocalis tömeggel élne, mint a' Magyar Nyelv;
 úgy mint a' melly az Európai Nyelvnek külön-
 különféle vocalis hangjezései egy kétszínű magában foglalja,
 és élő gyakorlatban sarkja — Scalaris Variatio seu Mo-
dulus Vocalium Universalis. Ezek a' virsuszal minden

Európai

Európai Nyelvek felett csak egyedül a Magyar Nyelv dísz-
 leteit. * Innen van, hogy a milyen nehéz a Magyar Nyel-
 vet tanulni. De egemmel, a mindenféle vocalis hangjelekkel
 bővülő Magyar Nyelvet jól meg tanulni, és igazán Magya-
 ros tonussal beszélni: éppen olly könnyen meg tanulhaja,
 és a leg jobb tonussal beszélheti a júnierem Magyar a'ár-
 mellyik Európai Nyelvet is, mindenek felett azért, mivelhogy
 az arokban lévő vocalis hangjelek eredeti példáját az
 ő anyai Nyelvénél, vagy annak valamelyik Dialectusa-
 nál élő gyakorlásából meg esmerse, meg tanulja, és meg-
 felel. Ebből következik.

2, Melly gondolatlanul ismét mind azok, valakik a
 Magyar Nyelvet Egyhangúsággal vagy Monosoniával
 vándorják, holott egy Európai Nyelv sem tudja magát annyi
 féle vocalis hangokkal tartározni, ~~mint~~ mellőzni, mint a
 Magyar Nyelv. Igaz az, hogy az e vocalisnak olly nagy

* Aki jőféle Európai Nyelvet és, meg vizsgálhaja ezen
 lajtorjás rajzolásunk szerint, hogy mellyik némres misfoda laj-
 torjában járása az ő magába hangzóit, és különösen az a és
e vocalisokat. Hogy beszéltek a Régi Rómaiak? nem tudjuk;
 de a mai ismertségek befeje nem kénevése a milyen le-
 exsere hofszin Magyarok é hangok p. o. esseamus, felix
 — mondani kell esseamus, felix. Esigy a Deák e min-
 dig a hasodik lajtorjában jár, az ösödike le nem erezhed-
 dik. Hasonlóképpen az alaisony a, diszelesen a Deák-
 ba, hanem fel emelkedik ä hangra. p. o. tempora, mon-
 duk temporä. alma mater, mondjuk älmä mäter.
 Esigy a Deák a, mindig a negyedik híron pendül,
 a harmadikra le nem erezhedik.

nagy mérete van Nyelvünkben, hogy azon egész versereket,
és Oratorok képmeskednek, a' mit ~~ma~~ más Európai Nyelv-
nek követni nem szabad. Ugy de egy az, hogy az e voca-
lis többféle hangokat vesz fel nálunk: más az, hogy a' ser-
mekeny belkű Orator úgy tudja keverni a' jólféle Vocalis
hangokat, hogy az e Vocalisnak uralkodásár a' fülek
ékre sem vehetik. Ide járul, hogy az e vocalis igen széles,
széles, tiszta, ki ~~nyilván~~ hangor adja a' hangok lajtorjájanak éppen a'
középén áll, és így közép természetű lévén, leg többféle ideál-nak
ki nyomására sermest, és éppen olly kellemes a' hangok közön,
mint a' föld fin a' finet közön. A' ki tehát a' Magyar Nyelvet
az e Vocalisok jelavága miatt vadolja, éppen úgy szélsőséket, mint
a' ki egy mindenféle finű virágokkal kellemesen tarkaron kies-
vési axaal vadolna, hogy abban a' föld fin leg jobban uralkodik.

3. Minden vocalis vagy rövid, vagy hosszú semjével jár ná-
lunk, és ez a' Böcsai mértéktelenség benne különben Nyelvünkben §. 32.
Minthogy pedig a' rövid vagy hosszú Vocalisok különbsége olly nagy
fontosságú, hogy skámiatartásról függ a' szónak igaz értelme:
lenni való melly nagy differenciára szolgál a' Magyar Orthographi-
ának, hogy a' hosszú Vocalisokat és vonással különböztetvén, egy-
szemre hirt adja az olvasónak hogy miszoda mértékű ad-
jon a' hangnak? A' Német Nyelv jólélekeppen jelöli meg a' h-
jú Vocalis; mert néha egy h- betűt sef utánna min Ahren
Ehre, ihr, ohne; majd meg tessörsen az, mint Paar, Boor.
Majd Diphthongussal sefi ki, mint: temier, diever; majd ismét
semmi jel nem sef, és a' hang mértékű kissé sef hagyja, mint:
Name, Paser, Var. A' Magyar Orthographia mindent ol végez
egy let vonással. Igaz, hogy a' jól vonás diereken a' sem-
nek: de az a' szelty hibát fel vállaltaijuk azért a' nagy haszon-
ért, hogy az olvasó egyseve meg különböztetheti az illyen szótak.

alom

álom, alom — kár, kar — vár, var, — már, mar — kér, ker
köröm, korom — örül, öriül.

§. 39.

A' Vocalisok különbségének nagy haszna van Nyel-
vünkben

Erre a' Vocalisok mindenféle hangjára, és azoknak hossz-
 sá- és rövid méretű különbségére ~~nagy~~ nagy szükség
 van a' Magyar Nyelvnek. Mert mivelhogy ez a' nyelv jelentősebb
 kevés eredeti gyökér szóból formálva magár: tehát azoknak
 a' kevés számú gyökeinek Consonansai más más vocali-
 sokkal egyesvén, és azokba mindegy más más lelkes átván;
 így kezesen a' kevés gyökerekből származó sok más más jelen-
 tesű szószokas formálva. Látszik most egy példát. Minthogy
 az r beű, a' Nyelvnek reflexő mozgásával / tremula / mon-
 datik ki, és ugyan azért minden Consonansok között leg ne-
 hezebb ejtő, leg erősebb, és leghatalmasabb: innen a' Magyar
 nyelv első alkotója cher az er hanghoz köti az erőnek ha-
 talomnak, különös nagy beűnek, valamint a' félbelmes ára-
 lomnak is Idéjék. Ebből hár sok gyökér szóknak kell támas-
 ni, de más más vocalisokkal, és azoknak más más mér-
 tével, hogy az értelem különbsége ki jeleztesse. Így ki-
 sültek ezek a' szók:

ár — Subula, az emberiség leg első és leg szükségesebb műve

arr — precium meg ~~elő~~ törősen r-el, hogy az elsőről kü-
 lömböztessék.

ar — agrar, Vonásai el vesztvén — az erdei kármak rémső
 fejevén.

arany — mindegy: arra ammi, Commune precium rerum.
 A' szóknak nagyot hibázott, hogy omot vonásai, / accen-
 tum dignitatis / ki lozni engedte.

ér — valer, preciosum est. inné érdem, érdemleni, érik.

ér — vena, az élel erővel járke. inné Digammával ver
sanguis.

erő — vis, robur, inné az ő hathatós re mutató.

ír — scribis, annak különös nagy becséért.

ör — emplastrum, a sebes orvosló beves, hasznáért.

orr — nasus, a régi világ érteleme szerint a' haragnak és
borsú állásnak járke. a' hasakma, rr meg kes-
tősenit benne, egyvűlén a' komor termékesü aval.

úr — dominus, dives, Emir, Sultán. Reszkessio' hata-
lom és nagyság, melly a' Napkeletieknél magár el
rejtén, ristán láttatott. Inné a' rejtett hangú,
istós ii egyvűlén az erőnek Characterével.

ör. — Vigil, Ciravisor, melly a' tereget éjjel körül kerüli.
a' kerengő ideájár ki nyomja az ő — egyvűlén
az erőnek Characterével. Inné:

öröl — a' malomba, annak kerengő forgásáért.

örül, öröng, mamius, melancholicus. Kerülgeni a' puz
sa helyek.

örül — idraur, saltar. hofsu vonásai el veri, a' for-
gás sebességéért.

örög forog, ürge fürge, — hirtelen forgas ideájár viselik.

Inné in azon egy erdei gyökér kereszül megy a' Voca-
liovníal minden nemeim, és mindeninn más más hangokról
lelkesvűlén, folfé formálba ölözik; és egy fő ideái elágar.
az folfé, mindeninn pontos egymástól folháissal és jelen
Topologiával. *Ere más Nyelv, hanemha Napkeleti, sehdar nem
mutatnak. Ide testztük hiz ist a' talpizalt ság.

„A' Magyar Nyelv, mindenféle Vocatio hangjeleivel bir.
„solába terén: est a' bövlődés Lexicatis kapokra fordítja.

* Ilyen ez is: Kör, körül, kert, keret, kazé kunir, — görbe, görbe gurbát
Q q : kő, kü, kemény, kova, kuvats, kavits

az által, hogy ugyan azon gyökérből más más szókat for-
mál, más más hanggal, a' leg együgyűbb gardálkodással.
Ezen virraszával meg elő a Magyar Nyelv minden Európai
Nyelvéhez."

§. 40.

A' Ma'ssalhangról lehető leg nagyobb bőrsége.

Az elő bekezd. mérő szabár lehelleierből vagy focahisokból
nem állhat. A' hangról lehetet hírselen el repül, és ámbár
az ad a' szónak élester és értelmes: de magában erősebb
és gyenge, hanemha a' beszéltés külső organumaihoz kö-
tevéen, enged magán sebebe öltözenni. Így létezik a' Ma's-
sal-hangról vagy Consonans bein, a' melyek olyhanot az
egyed szókban, ha' folyó beszédben, min a' szonok a' sebben,
vagy az oklopok és kőfalat az épületekben. Ezek adnak leg in-
kább energiát a' Nyelvnek, mert ezek nagyobb erővel érdek-
lik a' hallgatókat érzékenységein, és hasznosban meg ille-
tik a' jelleket, minsem a' szabardon repülő Vocahis hangok.
Minden helyes alkotású Nyelvben meghatároja a' Conso-
nansok száma a' Vocahisok számát:

Nemely Consonansok egyesek; mások pedig elegyesek
és keverek. Az egyesekből álljába vére, tövise, világoz,
ki nyíln hangú szókat lehet formálni, a' melyek kedveset
a' jelleket, és emelik a' Nyelvnek Euphoniáját. Az elegyes
Consonansok pedig többnyire keverek a' hangjok is, de nem
egyenlő mértékben. Minden esmeretes Nyelvnek körön leg job-
ban kedvellete a' Római Nyelv, a' keveredés nélkül való
egyes, tiszta hangú Consonansok. De azért hibás gondolati
volna úgy vélekedni, hogy a' Rómaiakról nem gyarostok Con-
sonansok vagy felesleg valót, vagy észlelnek az Európai Nyel-
vekben; mert mindenféle bein tiszta szolgálatai seher a'

Magyar

maga helyén §. 26. és még a' kesős keverő hangok is le-
keincel érethmeset és tisztát, sőt némellyek különös kedves-
séggel hatják meg az érzételeit. Már a' finom érzésű Görög
is van vala fel némelly kesős, keverő, és nehezebb érzésű
Consonansokkal §. 28. a' mellyekkel nevelte az ő puha nyelv-
vénél Energiáját, és a' folyó beszéd hangjainak különbségei-
ségét. Miért is kellene a' Consonansok számát megszorí-
tani, és az emberi nyelvvel megkötni, hogy annyiféle Con-
sonansokat ne formáljon, a' mennyit formálhat? A' gondo-
latok és érzések mindenfélesége, nem kívánja e' a' hangok
mindenféléseit?

* Minden érthető emberi hang, a' mellyhez megha-
röröz gondolat van közeve, a' lélek érzéseinek támasza.
Mennel többféle Consonans találunk valamely nyelvben: an-
nál jobban fogashatja az a' nyelv a' hangokat a' léleknek
mindenféle indulásainak kifejezésére, és a' mellett elegáns
Euphoniával bírhat, sőt hogy a' ijesse ki melyek hangú
Consonansokat a' keverő hangnál el ne nyomják.

A' Magyar Nyelv, minden Európai Nyelvhez képest leg-
jobban bővölthető Consonansokkal. Mert a' Görög és Római
Nyelvokban volt Consonansok. Mindegyik a' Magyar Nyelv,
- bírja még a' kesősételeket is, noha nem azon beűjelekbe fog-
lalták, de ugyan azon hang-ejzéssel. * Azokon kívül van a'
mi

* A' Deal qu. benne van ezekben: ratva, latván, vakvár, csikvár.

A' Görög θ - láthat, veshet, náthat.

ϕ - felvont, szelészit, igyekezit, haragvont.

χ - lathat, szothat, vakhat, foghat.

ψ - teperit, üteperit, lábörzár, babörzár.

mi Magyar Nyelvünkben négy meg lágyított Consonans :
gy, ly, ny, ty. Van Suhvói vastag S. van Sifecgő Sz; van
 Zengő Z; van trintogó tr; van tsatogó ts; van Zsibongó
Zs. van meg edren dr. van egy kis próba erő, immor Arabi-
 ai dr.

Ezek a' keveru hangú Consonansok nem esmeretlenek az
 Európai első rangú Nyelvekben. A' Francia Nyelvben egyes ke-
 sői li'vén mind ezek fel találhatók. Az Olasz Kémes, az
 oda költözött Barbarusok Nyelvéből sok idegen hangokat meg-
 kedvelt és fel vett, melyek salám a' Római Anya Nyelvben
 nem találhatók. A' Spanyol nyelv, az on sok káradolig sa-
 nyáron Arabok és Maurusok meg keverék Ásiai és Afrikai
 hangokkal. Tehinték meg a' keveru hangú Consonansok lajro-
 má:

gy vagy dj. Minus a' Kémes eredeti Nyelvben. Van a'
 Magyar Orfági Törőnál, van a' Franciaánál
 az ilyenekben: Diable, a' Dieu.

ly v. lj. Minus a' Kémes eredetüknél. Minus a' Törőnál is, mer
 az ilyen Magyar Kér: meljem, a' Törő így mondja mel-
tem. Van a' Franciaánál, min: billard = billiar; ba-
saille = basalj. Van az Olaszánál, min tagliare =
taljare. Van a' Spanyolnál, a' ké' kédesen ké' ll-
 el írva min: Morando = Lorando.

ny v. nj. Minus a' Kémes eredetüknél. Van a' Törőnál. Van a'
 Franciaánál, min: gagner = ganyé. Van az Olasz-
 nál, min: Signore = Szinyore. Van a' Spanyolnál,
 min Espanna = Espanja.

ty v. tj. Minus a' Kémes eredetüknél, li'vén salám az Ang-
 lus of the = of tye. Van a' Törőnál. A' Franciaánál
 közele ehez Chrétien, métier, pisic.

S. Vastag Törőnek hangal Kámsalan van a' Kémesben
 Sch-

sch - val irva. Az Anglusnál sh. A Francia-
nál ch. min chercher. Az Olasznál sc. min Scimia
= schimia, Conoscere = conoscere.

tsv. Cs. Van a' Nemesnél min Deussek. Van az Olasznál
min: cena = tschena, cibo = tschibo. Van a' Spa-
nyolnál min mucho = muweho. A' Deak & pedig
ch - nek olvassatik, min Mexiko = Mechiko. Don
Quixote = Don kikhotte. Van a' lengyeleknél és
lívál a' Ruszoknak börséggel.

26. Min a' Nemesnél; Van a' Franciaánál, min je =
2se, gemir = 2semir. Van a' Ruszoknak Schiwene
név alatt

dz. Min a' Nemesnél, Török, Franciaánál. Van az Olasz-
nál min Libero = dzibero. Lazzaro = Ladzaro
medeo = medeo

dzs Ez is szak az Olasznál van a' Magyaroknál,
min giorno = dzschiorno, gelofo = dschelofu.

Hogy ez az Arab hang a' Spanyolnál meg vol-
na, feljegyezve nem találom; de hiheo, hogy
meg van náluk, mivel káradozolg voltak az Arab-
okkal ökre közeledben.

Imé tehát, valahány tífza és kevert Consonans hangok
találunk seere süljel Európának egyik vagy másik Nyelvé-
ben: mind azok együen meg ragynak a' Magyar Nyelvben.
Mifoda nagy gazdagság ez. Mifoda sokféle Országok,
III Eghajlatokak kelten hájvan a' mi Eleinket öfve lalnisz,
hogy ezeken a' sokféle hang ejtéséket mind fel vessék és megkö-
söl! Melly könnyen tanulhaszja, 2. melly iszeren beszélheti a'
szülesen Magyar akármellyik Árvós Nyelvet, épen azért, mert
mindenfél Vocalis és Consonans hangejtéséket megfigyel
már

már onthon az ő Anyai Nyelvében, mellyek a' Németnek és
Török nyelvem győzedelmesen akadályos vevnek eleibe, kivált
a' Francia és Angol Nyelvvel tanulásaiban.

„A Magyar Nyelv mindenféle Consonansból birbolaba le-
„ve, minden végreülkül válogathat a' hangolban, és u-
„gyan azéni legelőlésebben megkülönböztetheti azokat a' szélba
„ven tárgyakhoz; * — a' hol erő kell erős, a' hol kezesem kell,
„kezesem, a' hol sür kell, süres, a' hol kedveség kell, kedves, a'
„hol nyájasság kell, nyájass, a' hol bánas kell, bánatos, a' hol
„piralom kell, piralmas. Minden tárgyat úgy fejt, a' miné hi-
„vanya annak természeténél mivolta, és ebben a' tekintetben
„egy Európai Nyelvnek sem enged az előséget. » Ötödik.

* Hogy a' Magyar Nyelvben minden betűnek, minden hang-
jelnek meghatározott mivolta, sekerősege /porphas./ és állandó
Charactere vagyon: ez a' tárgy be' töltene egy kötetű értekezést. Most
csak a' meglágyított Consonansokat vévén fel, azu jegyzettük meg, hogy
azok nem maradnak hi az ollyan szóból, a' mellyeknek értelme lágy-
ságra, gyengeségre, erőtlenségre mutat; csak hogy a' kezesem uszo
hi se' jobbra az igar vágyból, és a' betűk Characterén el keveri.

gy. — gyenge, gyáva, gyarló, gyermek, gyalog, gyep, lágy, egy, tömeg,
pongyola, elegy belegy.

ny. — ragadozóság, hajlóság idejával: nyál, nyálkás, nyelni,
nyelv, nyak, nyúlank, enyv, pany, kiny, könny, nyájass,
nyomom, lábnyom, panyoka, nyísa.

ty. — kellesen hangu, kivált a' gyáva p. beüvöl öfve tve:—
pity, pony, lé' lotty, koryog, totyog, posyog, totyog, pen-
tyegni, pityeregni.

Örökre a' nagy ideai jelenő szóból: Atyám, Anyám. be' hozzá a'
Szólás a' lágy hangol — ez hi nyomja az ő kéülelkes idejében
szólhangai kioldódék nyájasságát, és az ő organumait gyengeséget.
Hasonló nyájass észre mutatnak ezek: Dágyam, Leányom, Angyom, Menyem.

Ötödik Károly Császártól mondják, hogy Spanyolul az
 Isennel kívánn beszélni, Franciaúl az Udvari Penderkel,
 Olaszul a' keresőjével, Németül a' szolgáljával. De ha Magyarul
 tudott volna: mind a' négy tülva meg elégeghesen volna a' Ma-
 gyar Nyelvel.

S. 41.

A' Magába — és Másvalhangzók persennés elegyítése.

A' Magyar Nyelvben, isalljába véve, minden két Consonans-
 nak van egy Vocalisza. Ez adja Nyelvünknek azt a' kedves
 szabad folyást, és felet gravitást, mellyel ez a' Római Nyelv-
 nek nemese metróvágát meg közeleli. Nemgyire van esztől a' tö-
 lételességről a' Német és Tör Nyelv! Ezek négy öt kemény kan-
 gji Consonans is rakásra vernek, és azoknak a' legyelelőnül
 ökre dörögőldözö telkesen beülnet ki mondásával a' nyelvvel hi-
 norral. Ott már az Euphonia elvan öve egéjsten. A' Tör Nyelv
 nem csak egyet szót, hanem rövid szentemátas is indfo-
 málni szja Consonansokból, minden Vocalis nélkül. Mi vol-
 na az egyet, min szja sejt, lélet nélkül, és az emberi ked-
 ves hanghoz sokon füleket érleten törgeivel hirtő szonvár?
 A' Vocalis ad a' Consonansoknak tellet — az ad a' befédnet és
 selmes. S. 35. A' meleg sarsományokban perfectus puhát, lágyat
 lankadtak a' befédnetis organumi: a' hideg Climában pedig ke-
 menyek, parogvók, ~~min~~ szilorgók, min a' fagyos hó az ember
 lába alatt. Imés van, hogy a' meleg éghajlasi Nyelvben
 a' Vocalisok — a' hideg éghajlasiakban pedig a' Consonansok
 uralkodnak. Amakolban van jól lélet, ~~sejt~~ nélkül: ezekben
 jól sejt lélet nélkül. Két Excepmum — mind a' keső sárol
 van az arany töreplekűségéről, a' melly peret egyedül Eupho-
 mias, ~~sejt~~ Hangékesseget a' folyó befédnet.

A' Magyar.

A Magyar Nyelvben igen szerencsésen el találkoztunk a kör-
 írásban a Vokális és Consonansok egymáshoz; va-
 lamint azokat öfve elegyítése is többnyire olyan ren-
 ders, melly a ki mondást az organnak könnyűvé és a
 fülnek kedvesé teszi. Ebben a jeles tulajdonságban a Ma-
 gyar Nyelvnek amyszerűen felelője a Római Nyelv, a mi-
 ről his meggyőzően egy kis pontos figyelemre. Már a Görög
 Nyelvben sokkal kevesebb a Vokális; a mi a Görög Nyelv-
 nek kedves puhaságát keveset ugyan: de az erős, karkaságos
 melóságát nem kevésbé gyengíti; és ezen jeles minéműségre
 tekintve, a Római Nyelv kétséget kivül meg haladja a Görögöt.
 A Magyar Nyelvben nem tudunk nevezni egyetlen egy
 szófő szót is, mellyben két Vokális állana egymás mellett;
 hanem minden Vokális mellett Consonansnak kell állani, vagy
 elöl.

Lasunk egy példát Homerosból. Az Iliás leg első verse ez:

Menin aeide thea Peleidaeu Achilleus

Tram cane dea Pelidae Achillis

Eneked Músam a Pelid' Achilles haragját.

A Görögben mindig két a Vokális. mindig gyenge és puha az
 egész szó! Mennyire nem felel meg a hang annak a har-
 mas Deának, a mellyet ki nyomni kére. Mennyivel több Energia
 van a Deának egyenként mindegyik szavában! A Magyarban is van
 erő és karkaság. On van a jeles Id, a Trisongo Is, melly az erőse-
 tet meg hajtja, az I melly minden erőnek felel. I az. A Görög Nyelv-
 ben két Verbumot vagynak aiō, eūō végerével. Ereknek Infini-
 tivusában négy Vokális jön öfve, mini: parakeleuein, metalleuein.
 mindig kellesen puhaság és kézagosság, ebben a nemet nyelv-
 ben! A Magyar nyelvben is öfve jönnek néha két három Vokális, a
 hajtogatás és porolgatás által: de a Magyar ajakat j. v. Consonans
 kényszeríti ki. Fiaim, mondjuk fi-jaim. Konyhái = Konyhájé. Ló-
lovak = Lovak; némellyet öfve hűtünk per Crasin p. o. tudni illik = tud-
nillik. Garda appony = Gardasappony.

elől, vagy hátról, vagy mind a' kettőfelől. Mert az egymás mellett álló személyek lehettek, hirtelen el repülnek egymás után, hanemha egyik vagy másikat valamelly Consonanshoz törszven, és mindegy megcsusszván, hátrahajolva meg illeszi a' hallgatók érzékenységeit. Mifoda éles hallási füle, és mifoda hatalmas figyelmesége révén az olyan Nyelv, melyben a' Vokalisok egymással keveredve halmozva, mintha törszven Consonans, mely a' füleket dobja észre vcherőleg meg üsse. Az ilyen Nyelv, melyet Kézagónak nevezhetünk, minden biromnyal szíves és hangaslan, a' melyben sem Hangélesség, sem erő és hangoság nem találunk. Ittjenek nemelly Bolynesiai Nyelvet: „A Magyar Nyelv nem kézagósítja magát Vokalisok soraságával, hanem jeles elegyítéssel rája el arólas külön külön a' Consonansok közé; mely által, valaminő a' befűdnek be nyomó erejű hangoságai nagy mértékre emeli; úgy amint Euphoniáját mondhatatlannal legíti. „

Minthogy ott sárol van a' Magyar Nyelv az ellenkező hibáiról is, úgy mint a' rákára halmozott Consonansok uralkodásáról, a' mint a' Tör és még sokkal inkább a' Kémes Nyelvben orvoslhatatlan nyavalyáinak találunk. §. 37. A Consonansokkal nagy mértékben bővülő Nyelv hatalmas ugyan az erős indulatnak és hatalmas ideáknak kifejezésére: de sokkal többet forog a' beszéd a' törés természetén — tovább a' felü, nyájat, kellemes sárgyát körül, a' melyek keddebb hangokat kívánnak, és a' rákára vett kemény Consonansok nem kedvelik. Az ilyen Nyelvet által nem gyakorta Magyar még csak ki sem tudja mondani az olyan szókat, a' melyek két Consonanson kezdődnek; és ennél nem kell több szimbizomyság arra, mely nagy barátja a' Magyar Nyelv a' ~~Consonans~~ ~~szó~~ Vokalisoknak. Mi sörő lenne hát a' Kínjai Magyar a' ~~Török~~

Törölnak prz, stwr. - vagy a' Nemeseinek str, pfz Conso-
nanfolon kezdődő szavaival? Van ugyan nálunk egy néhány
ránssd, bánssd, hánysd, márrsd, a' hol három negy
Consonans esik egy Vocalisra; de egy az, hogy mind ezek a'
Beszéd módjában vagynak, a' hol nagy helye van az Ener-
giának: más az, hogy ha reszik, Vocalis járunk közébe,
és lesz ránssz, bánssz, hánysz, márrsz.

Meg állítják, hogy a' Vocalisok és Consonansok szerkesztése
valóban messzeben való elegyítése, különös virrása a' Magyar
Nyelvnek. Ezen jeles mineműségben tökéletesen meg egyez a'
Magyar a' Római Nyelvel; és ez az egyik fő oka annak a' ha-
salmas Sympathianak, mellyel a' Magyar Nemzet eleisől fogva
vonzódott a' Deák nyelvhez, és az minden más Nyelvvel jelen
kívánsággal kedvelte. A' Magyar Nemzet az ő tudomá-
nyos Csaladjára nézve sokkal inkább tisztónak mosnában
a' Nemes Nyelvnek, mint a' Deáknak, és különben is erős po-
litikai kötelezettséggel törekszik ahhoz: de a' Magyar irás törvény-
székén jóha a' Nemes Nyelv még csak meg sem közelíti
a' Deák Nyelv kedvességét.

A' Római Nyelvnek Sanyai körül leg jobban megmar-
totta ezt a' jeles virrását, mellyről most szölkünk, a' kevésbé
működőssel helyes Spanyol Nyelv. Emel sokkal puhább és az
Aszkonyi füleknek * édesedebben hangzik a' Vocalisokkal gazdag
Olasz Nyelv: de éppen olly távol van a' Spanyol gravitástól.

* Schocher Ur Licsiai Jindó, jóféle Nyelvtelen declamált egy
egy darabot Berlinben. A' halgasól mind a' két nemből állottak.
Mikor Jörögül mondott egy darabot Plató Dialogusából, az As-
zkonyiságok fel kiáltottak: Melly gyönyörű! melly tellemes Nyelvar.
A' füleket meg kell különböztetni, és azokat irásról. Másrészt
éreznek a' perjszű, másrészt az Aszkonyi füleket. Itt az érzés finomabb:
amott valódiabb. E szerint a' Nyelvtelen el lehet osztani a' füleket ide
Johar

A' Francia Nyelv szereti a' vocalisokat el nyelni, ki' veeni, levegí-
teni — eleven, sürex, parrogós, ~~se~~ sebesen repülő, min maga a'
Nemzet: de ugyan azért a' Római és Spanyol Nyelvet sűrűn mil-
tósága minden bizonnyal sforbát fremvát benne.

S. 42

A' Magyar Nyelv Hangossága.

Igen jéle tulajdonsága a' Magyar Nyelvnek a' Hangos-
ság. Clarus Sonor. Nyeri ezt a' mi Nyelvünk az ő hofszu
vocalisairól, erőv hangú Consonansairól, és jól hofszu pa-
vairól. Minden Vocalis két nemű nálunk, úgy min rövid
vagy hofszu; és e' kétső a' ki mondásban meg különbözési
a' Magyar Mathematikai pontosággal, úgy hogy két an-
nyi idő enged a' hofszuval, min a' rövidnek. Leg gyat-
rabban elő fordulnak a' tonások a és e, a' melyek nem
sok az, hogy két annyi idővel járnak, hanem egészen
más forma állásai kivánját az ajátalnak, és más lajor-
jáján állanak a' hangolnak, min a' tonástan a és e
§. 37. a' mely scalaris különbözése más Nyelvben nehe-
zen találunk. Ezek a' hofszu vocalisok frép, tíksa, ti nyil
hanggal mondassávan, az selektit, hogy a' szózatok mest
ke ki hapsanak.

De járulnak a' jól nyil hangú Consonansok, mind egy-
gyenként, mind jeles öfve lösszeiben; a' kemények a' gyengé-
bbel elegyíve. Kemények ezek: b. d. g. k. r. s. z. ts. zs.
Gyengébbek ezek: f. h. l. m. n. p. t. gy. ly. ny. ty. Mind a'
két rendűek számsalan szavainban meg meg is keverezűk.
min: jobb. feddeni, ortomas, ellenség, lánam, mennyi. Sz
Ez a' keverés az arra mutat, hogy a' Magyar Nemzet sele van

Lécher képe. Általán karaktere volt az ifjú bellemes vidámság és nyájaság. Így
se a' kedves juhászú Görög Nyelv, meg bájos az Spionyi fületes, valamint a' magyar
közön az Clarus Nyelv. A' Római, Spanyol, Lengyel, Magyar Nyelvet fejűni fületes illetnek.
A' Német Nyelvben meg a' keményebb érű fület is megolaltatja a' darabos ágat. Van egy, nem
zűfűgével együtt meg veszett Nyelv Európában, melynek éles hangja igen törel vig az Olaphor. Ez
a' Crigany Nyelv.

energiával, és az ő Nyelve nagy mértékben fejje, martialis nyelv. És a' kesőbbiek a' próbálatlan Német és Tót ki' monda-
ni nem tudván, Nyelvünk erejétől és eleven képvégtől megfosz-
ja. A' mi pedig a' több Consonanfor ^{rákásra vezetik} ~~gyakran~~ illeri: igen
jeles az nyelvünkben, hogy többnyire néma és folyó: Mita és
liquida: beütköznek öfve, a' mi a' ki' mondan könnyűre,
a' hangor kedvesé sepi. Illyenek ezek: nd. rg. dr. rt. lg.
ld. lk. tr. tl. l. nt. nts. Ía. y. p. o. mondom, irgalom,
hádra, harra, halgarol, hára, kólatlan Íay. Nehéz han-
gual az illyenek: Nyeloben, nyelvünkben, ne bánisd. Íay
de íát ugyan ott van a' folyó l. n. Mindenikben. És így
telt nekünk mint különös ritka perenszét a' Magyar Nyelv
alkotásában, hogy a' Consonanfor rákásra vezetésben így
sú kedvesen az organumoknak, a' néma beütköz folyókkal
járosítván, melly által a' nyelvnek el aladása és a' darabos-
ság el sávosarodik.

„Mind ezek a' Magyar Nyelv bűfő alkotásából erednek
„ Visszol egyjű vére jelesen Segírik a' Beszéd Könyűfolyá-
„ sát, és így annak Euphoniáját; nem különben annak be-
„ káros, pathetica erejét, Energiáját, és egyetemes mind annak mesz-
„ ke érkező Hangoságát. Olyan jelességei a' Magyar Nyelv-
„ nek, a' mellyek egy nagy Thearumon befűlő Magyar orator-
„ nak jelesre nagy segédelmére vagynak.”

Íde járul hogy a' Magyar Nyeloben a' négy, öt, és több
szagokból álló szó nem kevés pámmal vagynak. És bizonyos
sekincesben nyelv hibának lehet nézni, mert a' másfel lábra
nyúló szó: *sergui peralia verba* / *discrelenet*: de a' Hangos-
ság és meszke érkezőség phas nyér, ha a' töres nagyágú
szó nem ríká a' nyelvben. Memnyire nevelik a' Spanyol
beszéd gravitása az illyen nemec hangú kavak, moradora
blanamente, desconfora, sufrimiento, entrengamos, adormidera.

a' rövid

A rövid szó hirtelen el repül, és ha jól egy két tagú szóval
 egymás mellett, és többnyire mind rövid és tompa voca-
 lisal talál járni: hogy érthetnél azt meg a távol lévő füleket?
 Ez a hibája az Anglus Nyelvnek, hogy igen jól benne az egy-
 tagú szó; sőt a mi két tagúnak is is, egy Syllabával mond-
 ja ki példalanszerű. A Német Nyelvben van elég hosszú szó:
 de még is a Monosyllabum kellesténél több. Itt van keresetlen
 egy példa Lefringból:

Ich bin ihn werth. — Zeig mir! — dem was hilft?
 Ich muss dir mir gesehen — dass ich im
 Begriffe war —

Nathan der Weise pag 38.

Az ilyen beszéd Chinai finom érzésű füleket kíván, de az
 Európai füleket egy sáros Theatrumban az ilyen apróra mesélt
 hangok fel nem fedhetik. Tizenkilenc szó közül, tízenhar-
 monosyllabum — azok közül is a hangokalan i, vocalis, keső pe-
 dig a sibiláns uval. Az ilyen lankaságok, kellesténiségek
 mennyire megkezdik a Német Nyelvnek még az a vir-
 tus is, a melynek egész mértékben, és helyes bíróiában
 gondolatok lenni, úgy mint annak Energiáját?

* A Chinai Nyelvnek minden szava egy Tagúat vagy Monosyllabát
 úgy a Tibeti, Tunkini, Fírmán Nyelv — Ittlen volt kedvesen a Magyar is. De
 a Chinai emberek egy olyan szó, mely a mi módunk szerint három betűből áll,
 öven, harminféle hangjeggyel is ki tud mondani, mely szerint most egyet
 majd másikat beír meg gyengíti vagy keményíti, most gyengébb, majd keményebb
 lehellel illeri, vagy az aspirációt sőt megtagadja, és valami kis haj-
 kalmi fordítást ejt rajta. Mind ezeket aprán más más értelmét va-
 gyon. Látni való hogy az ilyen beszéd meg érteséher igen fontos
 figyelem, és hallás, és olyan nagy ki területe füleket kívánas-
 nat, mint a Chinaiaké. Laid von Barrows Reise durch China.
Esper Theil 11te Kapitel.

A Magyar Nyelvnek felhangnyi jeveiből eredő hibáján nagyon meglehető, és jó formán helyre hozták a számszalan rövidsége, és kiváló a felelősség is gyakran előforduló Demonstrativus Articulus, a vele járó jelölés névmásával együtt. §. 42. De — a felhangságon, és a megkezdésére igen jött a jelölés helyes használata. Sokszor a távol álló felelő nem érte a jelölés terjedését: de meg érte az annál derekából, vagy végezetéből, és megfordíva. Nem is említem azt, hogy a helyes Magyar jelölés többnyire egész raktár ideátok foglalnak magukba, a melyeket nem mindegyiknek más nyelvet egyesével igarát hi nyomni. * Végére a felhangságon jelölés díszelen ökre jövelet a jó írás és könnyen el távoztaja.

§ 43.

A Magyar Beszéd módjának caractere.

Tiszta, világos, értelmes hanggal, az Organumot nyers eleven-
ségével, hangokhoz tartozó sebesség nélkül, egyenlő sebesség-
számmal, férfiu gravitással, és hogy mindent hi mondjunk ^{naptelek.}

* Vagyunk fel egy Magyar szót: Nyugodni, quiescere, ruhen. Nyug-
ranni, quiescere posse, ruhen können. Nyughasatlan, inquietus, un-
ruhig — egyik sem elég: hanem egy próbát kellene emet lenni: qui non po-
test quiescere — einer der nicht ruhen kann. Nyughasatlantodarni.
inquietare, beunruhigen — egyik sem elég: hanem egy próbát kellene
lenni: efficere, ut quis non possit quiescere. Vagy.

Tárhassatlan indefectus, unermüdes — egyik sem elég, nem
mindenki szót az jelenen, a hi még el nem tárt. Kellene lenni
egy próbát: indefectibilis, unermüdes — de egyik finis.

Végeseles infinitus, unendlich — egyik sem elég: hanem
kellene lenni: infinitibilis, unendlich — de egyik finis. Végeseles és
Végeseles közön nagy a különbség. Végeseles az a minet minis
vége. Végeseles fának neveri a Magyar a fa sanyós philologiai ja:
sokkal. Végeseles az a minet vége gondolat leheselen. Le a nagy
idea illik az Lásnégher. A többi ilyen formája jól mind verbumból képzhet.
ez az egy pedig Nomenből. Az energikus Magyar, mikor nagyon akar mondani, nem
néz a Grammaticai formára, hanem az ideátok nagyságára, és akkor juttatja a Grammatica
formát. Ez mondani Magyarul: Végeseles Lásné — philologiai képzéseség.
Ezt is mondják néhol: Számhasatlan — és ez kárhasatni kár volna.

Napkeleti Német melleszággal beszélni — ez a Magyar Despre-
nek igazi characteré. Ez a nyelv eleven, mely különösen ri-
mereri a Magyar Despre, korán sem az, a mi a Német
Rohet — nál never; hanem az a mindenféle beszéd és han-
golat tiszta, világos, tiszta even ki nyomára, a melyben sem-
mi lankadás, formáadás, félreesség, aluszkodás nem ta-
láthat. * A Magyar nem nyelvi el a beszéd, nem süllyesz-
ti el a syllabákat, sem a szöveg feneleiből, sem az órán le-
szül nem ejti a hangokat; hanem ki mondja a szó igazán
és tisztán, minden hangszereleis és beű fittapítás nélkül.
Igazán is, és igazán beszél.

A Magyar

* A Német szóvalasban öre levert a Magyar beszéd
és hangok. Mert az ő Nyelven ei pennáján p. van a b. helyen,
t. a d. helyen; k. a g. helyen; ty a gy. helyen. p. o. ekiossek =
egység; Teptren = Deptren. Négyenlem = Szigyenlem. A
Magyar szó lankatlan, formáadás, mondja, nyers eleven, nem-
kül. Az még szóvalasabb, hogy ismét a gyenge beű helyen ke-
ményeket. sz. p. o. Tokos Sals írja és mondja Dorgos Bál.

Az ismételt olvasmány, és az ismételt a vad német nyelvvel
esmerkedniük szép dolog; de az a baj, hogy leg inkább Anglus és
Francia ismételt után kell indulni; az pedig a vad német
hangjai igazán fel venni, amennyit inkább azokat a mi fra-
munkra ismételt le írni nem tudják. Minden szó ki vessz a
formájából az Anglusok írása módja. Már a Német — min-
forrás — jobb füllel halgatták, és értelmesebb orthographiával ír-
ják le a Polynesiái szót. De még on is jól hibának kell em-
merni a Német a levert hangok nem mind esmeri, és a nyelv
hangok formáadás, ejti. Leg jobb volna ha, hogy a nagy ura-
zó seregéből ne maradjon ki egy Magyar Nyelvűdős, mert az min-
den ~~Magyar~~ vocalis és consonans hangszereket birtokában fele-
sen. Az Anglus. Francia. Hollandus. Német, boszárálókat, vis-
gálnak a seregek mélyesége, a pillagok forgása, rajzolat, festet a
visszagörget: a Magyar pedig, min fitteser Nyelvmester, halgatta a
vad német beszéd, és írta azokat szavakat.

A Magyar Beszédnek tümmeres sulaftona a' ifjúság tempó,
a' tisztes moderatio. A' Francia, Német, de még a' fép ajakú
olasz köznép is, olly sebesen és hatarra forgaja nyelvet a' közbeszéd-
ben, hogy az hasonlít egy irgalmatlan kerepeltőhöz. Nem így a' Ma-
gyar. Ő valaminek semmiben, így nem keles a' beszédben is. A'
magyar valaminek járásában, öltöztetésében, így beszédében is tele
van ferjfiúi komolysággal, nemcsak maga viselkedésével, hanem
valódisággal, minni illik beszélő embernek emberi nyelven. U-
gyan azért minni kemmi hábrás, semmi kegy, völgy, daraboság,
bulvárszó a' magyarnak beszédében: hanem egyenlő folyással
megyen az, miként az ő levető Dunájának ifjúság folyása, mi-
kor az semmi fergesség nem háborítja.

[illegible]

Némelly nyelvvelben uralkodik az olyan zúza hang, melly
az oron keresztül adja ki magát, és a' ki szerűl gége hájában
és a' háj parlásán, miné valamelly üres barlangban, egy nem is
gen kedves rezonancia's okoz. Ez a' hibás tulajdona van az egyéb
arany

Orrhangol: de nem uralkodnak benne, nem is nagy szám-
mal vagynak, és többnyire éppen ott, a' hol az ideához képest
hangzani kell a' szónak, p. o. hang, harang, peng, zeng,
veng, barlang, bömböl, mondom & d. t.

Mind ezek a' jeles tulajdonságok egyúttal vére az, a' Genialis
charactere adják a' Magyar Nyelvnek, hogy ez egy a' leghango-
sabb és legmélyebb érthető nyelvnek közül a' Világon, a' millyen
volt hajdan a' disz Római Nyelv, és a' millyen a' most elől
között a' méltóságos Spanyol Nyelv, és a' háromhoz ingyen sem
hasonlítható a' többi. Ime van, hogy a' Magyar Ország leg-
nagyobb farszékének, a' tapasztalás szerinti leg jobban megind-
játék töltet, leg mélyebb és leg jobban érthető beszéddel, a' Ma-
gyar eljárással. * Ugy is kell lenni a' dolognak, mert a' Magyar
nem harcol a' Lándzsal, se nem kong, se nem terpel a' Jan-
tával, se nem surrog és nem füstöl az Anglusfal, se nem
sprachol a' Nemessel, se nem pordal a' Törrel: hanem a'
Szókkal perorál, és a' legegyszerűsebb, leg tisztabb, leg értelme-
sebb emberi hanggal — beszél.

„Mert a' Nemzet leheltye a' Magyar, és
„annak befellegé módjár; mellyben a' nyers életesség mja-
„jassággal, a' dörgő hatalom felülséggel, a' szender egyenlő fo-
„lyás méltósággal van egyetűve. Ezen disz viszonyokban szál a'
„Római és Spanyol Nyelvnek oszlophasznát a' Magyarra.
„Ez ungre levnem! „

§. 44.

Miben áll a' Formáló és Nemző ereje valamelly Nyelvnek?

A' Formáló és Nemző erő különös viszonya a' Nyelvnek
— Bildsamkeit, Bildungskraft. Formáló erőnek nevezzük.

* A' Reformatusok Légi és Templomában, nevezetesen hibának a' Nyelvnek
szólásait a' filozófiából nagy resonantia. Azonba az mondják,
hogy a' Magyar Irádkézés sokkal jobban meg lehet benne érteni
mintsem a' Német.

a' Nyelvnek az a' sehsége, melly szerint nemelty elöl vagy
hátról állitott beütkel vagy kivágottal. Preformans vel
Afformans discretio vel Syllabica. a' törjöl pár úgy forgaja
módosija és változaja, hogy annak ereje és értelme mind na-
gyobb nagyobb pontossággal meghatározasát. E' nélkül sem-
mi világosság, meghatározóság (precisio) és értelmesség nem
volna a' beszédben. Ide tartozik a' Morio, Comparatio, Declinatio,
Conjugatio, a' mellyek minden li mivel Nyelvben fát meg-
fát fele formákban állitják elő a' Nevelés, Némátság, ~~...~~
törekvés és felsőre igen segit a' Beszédnek világosságát. §. II.
Ez a' Formáló erőnek Grammaticai munkája és ez oly finke-
ges, hogy e' nélkül egy valamire való Nyelvnek sem lehet el tanulni,
úgy hogy a' Formáló erőnek ezen tökössége és mindennapi
munkájára tekintvén, nem igen lehet egyik Nyelvnek a' másikat
fele felebesítő elővege és diszkrét, hanemha kivételül
nemelty Grammaticai különös Nyelv-fajfajlagos, mellyekről
pár lépzen minijárt oda alább.

A' Formáló erő mellett igen szép virtusa a' Nyelvnek a' Nemes
erő. Ez abban áll, mit az valamelly Nyelv, egy törjöl pár, a'
beszéd Nyelvének népeinek Categorici szerint meg tud hordozni,
és egyik nemből, más neművé tudja változtatni: p. o. Mi-
kor az Adjectivumból Substantivumot, és vice versa — a' Nomenből
Verbumot, és vice versa — az Adjectivumból Adverbiumot tud
képezni. Ide való mindenképpen az a' jeles sehség, ha va-
lamelly nyelv két három ideát egyesítkei, két három törjöl
szó párra tökére, és egybe olvashat, a' nélkül hogy a' Nyelv
törvényein erőszakot semne, és a' típra erőszággal sforba ej-
tene. Ez a' Nemes erőnek Lexicographiai munkája, mert az ál-
tala' előt jeleződnek, és a' Nemesi Lévelel gazdagodik.

Er a' Form
3

Ex a' Formáló és Nemző erő ki mondhaszlanul segen a' Nyelvnek értelmességét, bővségét és gazdagságát. Ebben a' tekintetben ex az emberi munka t. i. a' Nyelv és a' Beszéd nemmineműképpen hasonlít a' Természet nagy munkájához, és az ő módja szerint lövészi annak véghetetleniségét. A' természet jármálan folyékony formában állítja elő a' maga műveit, mindeniknek más más eszmecső tényszerű és beljéget adván; és éppen ex a' formának véghetetlenége segen, oly kellemessé a' természetnek látását — ebben áll főképpen annak diszpozíciója és gazdagsága. Hiszoda nagy dolog hogy az ember — ex a' halandó teremcső — ugyan az minél az ő általa formált Nyelvnek ő befédnek merejében. Exer meg exer formátus öltöztet az ő haraira, hogy minél helyesebben folyjanak ki ezeken a' szavornaton a' lélekből a' gondolatok, imulások, érzések, és az atarnak meghatározott munkái. Így terem az ember magának egy rászadási világot; meg gazdagítja az az élő befédnek exer kinyitásával; újabb meg újabb ábrázolást öltöztet a' szóra; a' régiakra fel keresi és meg eleveníti, a' kellest formájúkat felre sepi és pusztulni hagyja; a' túlföldi költés és költés formátus, miní iven planáttas, ha az ő vélecséer való, a' maga Nyelve hararába be' korra, és által ülteti; az anyafias költés öfere köri, egyiter a' másitba be' oltja; és exer szelkadvén lövészi a' nagy természetet kinyitja, és öfereit annak diszpozíciójából.

S. 45.

Ki eredkedés a' Görög Nyelv diszpozíciójára
A' Formáló és Nemző erőnek most se rajzolt munkájára csaknem minden Philologusok meg egyező ítélet szerint leg jobban ki mutatva magát, és az emberi Beszédnek legnagyobb
s leg

is leg nagyobb kincszeis hozzá elő a Görög Nyelven,
 úgy hogy ezt úgy néhezünk mint a' beépítő emberiség kor-
 naját, és diszcedenciát. Két kívánsásképpen való néme van az
 emberi éle nemek munkájának – két feltekerése a' Bölcselnek,
 #Hát a' Nemzeti Nyelvnek formálásaiban leg inkább be' foly-
 nat, úgy mint a' Poéták és a' Philosophusok. Mind a' két
 nemben olyan jók neltül való nemekhez hozzá elő a' Görög
 nemzet, a' ~~hívtet~~ még a' leg kisebb excedat is bámmán
 foghat tífuschni. De valamint igaz az, hogy a' láng elméjű
 Poéták, Bölcsék és arólat nemek munkái a' harai Nyelven
 hasálmasan palliozát; úgy megfordíva az is igaz, hogy
 az olyan nemzeti Nyelv, melly az ő belfő alkotásánál
 fogva nagy mértékben palliozható, minden kultúrát el
 fogható, minden képre, nagyra, felségekre formálható;
 az ilyen Nyelv igen nagy szerepe a' nagy elméjű harafiat-
 nak; mert az jól élezi a' lelket, munkásságba hozzá
 a' talensomolát, könnyíti a' nagyságos gondolatot magas
 bérreire való emelkedés útját, lángba hozzá a' Fenice, frás-
 nyatás für annál, és fel rejti őset az ideális világnál fel-
 söbb orpágába, és arólon a' diszöphodráton feljűl be veres
 őset a' Kénnek Kénre, hogy ott lássa, éreze, semléje a'
 halhasatlan törsenfő diszöfőjét; és omci be szállván, bepillje
 meg azt az ő halandó ember sáfainat, olyan bepilldel, oly-
 tán jókhal, hogy még aró is meg érse a' ittólat, a' hit
 arólat kínról kínre nem láthatja. Ugyen volt a' Görög Nyelv.

A durva és faragatlan Nyelv könnyen parlagba hagyja
 még a' jobbra sermen lelket is. A' legény pénhölödő Nyelv,
 legénye és pénhő sefi a' gondolatot merejét, meg morija
 arólat

azoknak hasárai S. 2. Vívásban, még az ilyen jegény Nyelv
 mellett is fel emelkedhet a' nagyra sermetű lélek – gondolhat
 sok jeles nagy és felséges: de az ő nemzeti Nyelvének gyar-
 lósága miatt gondolatai igazán hi' nyomni nem tudván, el
 vész sokszor a' dísz gondolatok legcsébb része, és az Oetheri
 lélek félig el van semelve a' Nyelvnek jegénységében. Attian-
nak nemek elméje tele van poétai túrrel: de a' bárdok által
 Nyelvnek, és a' palatocson világról el zárt durva nemzetnek
 Poros hasárai tözött nem fejtethet hi' magát egieszen ex a'
 Múzsáiról kedvelő Bardus; és mikor az ő Fingálos olvas-
 juk: minden gyönyörködésünk mellett is sison fájlatjuk a'
 Poésának perenszerűségét, hogy ő miért nem jelenik Atti-
kában? miért nem látható a' Görög Demet nemek munkáján?
 miért nem ivon maga is a' Pegasus vöreiből? miért nem
 almodozon a' Görög Mythologianak Paradisomi álmaival?
 hadd lásson volna a' Világ egy májodit Homerus, a' hi' egies
 jussal okeornét amar elönet díszségében. De most – Görög
 Vallás, Görög Mythus, Görög Nyelv nélkül – el emelkedik a'
 Fingal díszsége az Iliadé mellett, min az ejeli sündött
 szillogot el sünnel, mikor a' fényes nap fel emelkedik. Látná e'
 szülné e' a' Világ a' Medicei Vénusz, ha minden kö nemte-
 len és porhanyó volna az egies sermésében? Tánadé vol-
 na e' valaha Phidias, Praditeles, Myron, ha nem volna arany,
 ezüst, elefánt szon, alabastrom, és Gárfi marvány? –
 Tánadé volna e' Homerus, ha nem len volna Görög Mythus
 és Görög Nyelv? De – sérjűnt vifja trilnatra.

S. 46.

Præmatikai Fajnságok a' Görög Nyelvben. Meg
vagynak e' azok a' Magyar Nyelvben?

A' Görög

A' Görög Nyelvet nem ok nélkül vessük vala túlvívós
 sehnese. Ez a' Nyelv szinte három ezer esztendő óta szűn-
 talja magát, és az azon képzelt dió ésmuntatás; a' mel-
 lyből merésze valaminek Róma, úgy a' későbbi világ is a' ma-
 ga Kulturájának leg nagyobb részei. Az ilyen remek Nyelvről
 kell méreket és formát kölcsönözni, mikor a' többi Nyelvet
 töltetesebbé és hibáit visgáljuk. A' mi a' Nyelvünköt dicsé-
 ret és magasztalnak a' Görög Nyelvben: az kell kecsennünk a'
 mai napnyugori Nyelvben; az kell nyomoznunk most a' Ma-
 gyar Nyelvben is; jenne hagyván egyebb arán mindenek Nyel-
 vet az ő saját jellegéig, ha ne valam volnának benne olly-
 nok, * melyek a' Görög Nyelvben nem találhatók.

A' leg nevezetesebb Philologusok: Montbodo, Harris,
 Trendelenburg, és ő számok Jensch, kiváltképpen magasztal-
 ják a' Görög Nyelvben a' Formái erőnek Grammatikai munta-
 jáit. Ezen sehneseben ösze hasonlítván az Attikai és Római
 Nyelvet, e' tövetezendőben találják a' Görög Nyelvnek első-
 ségét, úgy mint: a' Görögnek van Articulusa, van Dualis-
 -vagynak Sorisimái — több Jussimái — van Medium
 Verbuma — vagynak jól apró ösze tövö Particulái: mind
 ezek meg túlvívósító trimerei a' Görög Nyelvnek, melyek a'
 Rómaiiban nem találhatók.

Ezek körűl némellyek meg vagynak, mást pedig minse-
 nek a' Magyar Nyelvben. Lassú most ezek egyenlens.

§. 47.

A' Magyar Nyelvben van Meghatározó Igérete,
Articulus Definitus.

A' tárgy, * melyről beszélünk, vagy bizonytalan és meg-
 határozatlan valami a' jól körűl, vagy pedig bizonyos és
 meghatározott. E' két nemet a' tárgyatnak meg túlvívós-
 termi.

termi.

3

tesni, nem szűz Nyelvtörés, hanem olyan pontos-
ság, mely a Beszédnek meghatározóvájár és világos-
sági jeleket segiti. E. I. D. a' hómé a' Törög Nyelvnek a' Ro-
mai meg előző Grammatikai jeleségei közzé kámlálva
at, hogy annak van olyan Arithmetika, mely a' bizonyos
sárgya re' mutat, és az pontosabban meghatározva.

Van a' Magyarok is Meghatározó Igéreteje ebben
a' kesz formában: a, vagy az * p. o. a' papiros, az irás.
Ez az Arithmetika és annak orje, amigra be' van feje a' mi
Nyelvünk alkotmányjába: hogy a' sellyes ki' mondás vagy
Sentencia egészen más érteleme nyer, és a' jól rendi is
valóságát jelened, ha van, vagy Minus benne Arithmetus.
p. o. itt van e' a' gyermek? - van e' is gyermek? e' ki' ki
mondás egészen különbözö értelmü, valaminek ere is: holnap
a' Király be' fog jönni városunkba, és - holnap Király fog be'
jönni városunkba. Az első ki' mondás szerint saját fejedelmünk
fog be' jönni: a' második ki' mondásban pedig nem éppen a' ma-
gunk fejedelmét értjük, hanem vagy ezt, vagy mást, mint Bur-
tus vagy Bavarus Királyt. Ez a' példa nyilván mutat-
ja, hogy az Arithmetika nem hasonlatos se' hasonlítás, vagy
Nyelvtörés, hanem valószagos Grammatikai jeleség, mely
a' beszéd pontoságát nagyon segiti, és egy beszédbe nagy
jelentést foglalt.

Minden esmeretes Nyelvnek töröa kg sürübbea elnek
a' meghatározó Igétevel a' Törög és Kémes Nyelv: de úgy
látszik, hogy a' Magyar Nyelv mind a' kesz meghatározó e'
nében. Ugyan is:

1. A' Birtokos Névmaija első rendjének mindig on-
alla' Meghatározó Igéte - az enyim, a' tied, az övé; és
mikor minus jelen: mind annyifor ki' hagyás vagy Ellipsis
van a' ki' mondásban. A' Magyar így szól: ez a' könyv

* Közelibb leíró tárgyat jelöl: e, v. ez. Nagy pontosjára mutat az (az enyim
a' hármadrang: ez, az, amek - erre, arra, amerra - ekkor,
akkor, amekkor - ennyi, annyi, amennyi. Ez sem a' holt, sem
az új Európai Nyelvnek nem követhet.

az enyim. Ez is nem keverő kézfű, hanem erősen reá
murasó, mintha deárlul mondanánk: Hicce liber est omnino
meus. vel To meum. Némestül pedig hasonló chex: Dieves
Dück isz das meinige.

2., Több az, hogy a Magyar nem szatá Nomenek, ha-
nem az idő és helyes jelenő Adverbiumok is érteni meg-
hasároló Igéivel. Itz idő és a hely sormésszel megte-
vünja a Jeltörésről, vagy a Jörös meghasárolásról:
és így a mi Nyelvünkben nem hasonlalan táfáság, ha-
nem logikai és Mathematikai Prensóág az, mikor az
Idő és helyes jelenő Adverbiumok előtt on áll a Jörös-
sán ~~Itz~~ murasó Articulus. A Magyar így szól: a' mikor,
a' meddig, a' hol, a' hova, a' mennyire, Így. Itz pedig tén-
desen jelenő Adverbiumok: akkor joha minis jelen
a' meghasároló Igével — a' mi a' deát ubi, quando, és a'
Némis wo, wenn, meg különbözéseni nem tud. Ugy ere a'
Kérdőt: hány? hányszor? mennyi? mennyiszor? mekkora?
milyen? Így. ezekről a' nem kérdésről: a' hány, a' hányszor,
a' mennyi Így. a' meghasároló Igével által egyszerre meg-
különböztetődnek, a' mi egy Európai Nyelv sem tud követni.
A' Pörög Nyelvben a' Kérdő Itz — hol? és a' reá murasó
és Itz — a' hol — egészen a' Magyar Nyelv Jeminszár követi.

Emek a' meghasároló Igével beszeről nem egy érte-
lemben vagynak a' Nyelvünkben. Némestül magasszabját
az, minis különös jelentőse a' Nyelvben, és a' beszed Jörel-
jőjének nagy segédlet. Clariss János régen megjegy-
szte: hogy a' mi az Articulus nem esmerő deát Nyelv szat
így seken ti: Deus — az a' Francia három féleképpen seken
ti: Dieu, un Dieu, le Dieu, és e' háromnak értelmé való-
sággal különbözik; mert az első az igaz Jösemről érjűt,
a' második a' hamis Jösemről követi valamellyik bizonyosan

sól
3

hamis

ról, a' harmadikat egy bizonyos ~~hamis~~ Tienről, a' kiről mi-
fő vagyon. Tien tehát az Ariculus arje és harsna igen
fembesűnő, mert neve a' befűd világosságát, és egy kis besű-
kibe nagy erő foglalt. Ezért vették fel az Ariculustól a' Ró-
mai Nyelv Leányai, el savorván az Ammyot törvényjéről.

Máskor azt mondják, hogy ez vicska példát, a' mikor illy fem-
be tűnő harsna volna a' dea muraio tgeisténét, és hogy a'
Nyelv meg töltetesebb, ha minis benne Ariculus. Olvassuk
tár Cicero, vagy Virgilius: vesztünk e' valaha észre a' ho-
mályságát az Ariculustól nem léte miatt?

et jam nox humida celo

prolijitas, et vademque cadentia sidera somnos. Ez a'
Francia, Római. Magyar három vagy négy Ariculussal
fordítja által a' maga nyelvére: holott a' deálban minden
ariculus nélkül is, semmi homály nincsen. Azt mondják
hogy az Ariculustól gyarori előfordulása serkére van a'
Nyelvnek; hogy ez a' befűdés nyúlánka vényőssé teszi, an-
nak ömönjéi és rövid fonosságát el rontja. Azt mondják
hogy az Ariculussal megraton befűd hasonló az olyan
parahor, mellynek vire jól apró tövesszen ngrál kerszöl:
a' Római Nyelv pedig ariculustól nélkül, hasonló a' szép
egyenlő folyási parahor, mellynek furasár azot az apróltó
arádályot meg nem faggaját, és ebben igen sokas nyer a' be-
fűd Energiája. §. 18.

Ezen oknál fogva, az Ariculust besű és érdeme
lényébe van hozva. Ammyi igaz, hogy a' melly nyelvben
ariculust nincsenek, és jóha sem is voltak: nem igen ér-
sűllyes arvatat nem léte miatt; valamine ellenben a' melly
Nyelv az Ariculustól megkötés: nem lehet el azot nélkül;
mert ha el hagyna azot az, a' hol mulhasaslamil sűllyé-
geset, megravarna a' befűd világosságát. Minden Nemzet

az o

* Kétszázalankor el hagyható az Articulus, ha a' jobb ítéletre, s' Nyel-
vünk keserű tapasztalására tekintvén, a' nyelv iskolai megismeri tanul-
nánk. Vigyázatlanul így írunk: A' kétszázalankor idején az emberek és
a' barmok tiálsanál az erőssé holott sokkal kebb és hasznosabb így:
kétszázalankor idején emberek barmok tiálsanál az erőssé, - vagy, erőssé
tiálsanál. A' mai nyelv ítélet szerint sokkal így írának: A' ké-
tszázalankor és a' hadvezérek az őssé dolga - ha ekkor nem járna
az a' jelen tapasztalás régi példabeszéd: Kétszázalankor hadvezérek őssé dol-
ga. E helyett: Mikor a' vak vezéri a' vakot: mind a' keserű verembe
esnek - mondhatjuk, és Articulus ki hagyva: Mikor vak vezéri
a' vakot: mind a' keserű verembe esnek, - és ki hagyhatjuk
mind a' kétszázalankor, s' még sokkal nagyobb erőssé nyelünk: Mikor vak vezéri va-
kot: mind a' keserű verembe esnek. Ez utóbbi különös tapasztalás a' szabad
szinnyal, valamint az ígét által káros és benn maradó keserű for-
májának is, melyről §. 52. oda alább. Látni való hogy itt a' Magyar
Nyelv sokkal fejlettebb a' Németnél és a' Római ecclesiá nyelvéknél,
mert azot az ilyen mondásokat meghatározatlanul articulus nélkül ki nem
tehetik.

Ezeket a' keserűségeket neveket: Isten, Iézus, Krisztus, hányszor ille-
jük articulusal, s' a' nyelv iskolai, a' nyelv iskolai ellenében,
hát így szólhat: Isten tudja; lánya Isten; Isten akarja; felele Iézus;
Krisztus arra ki meg holt. De itt még se vesztjük magunkat vas törvény
alá. A' Német nyelv sem sejt az Isten neve elébe articulus egy Egész-
ben is. Már a' Francia a' Genisimus jegyzet kétszázalankor ki sejt ezekben:
la volonté de Dieu, la présience de Dieu. A' Magyar még az első Eg-
észben is oda sejt az Articulus, mikor a' meghatározottabb erőssé has-
znoság kívánja azt. Erre a' Kérdésre: ki keserűsége és nagy világra? Már
azaz az is így felelhet: az Isten. E helyett: az én vigasztalásom Krisz-
tus - inkább mondjuk: az én vigasztalásom a' Krisztus. E helyett: A' mi
reményünk Isten - így sejt Molnár Albert: az Isten a' mi reményün-
knek. Luthert ama lelkes Enkei: Ein Jesus Ding ist unser Gott - így
terdi a' Magyar: Erős várunk nekünk az Isten. A' Magyar Nyelv
is is meg mutatja, hogy nem iskolai törvényektől függ, hanem belső
erőssé és a' lelkek erejétől.

az ő Nemzeti Nyelvét mivolta szerint jótudni gondolodni
 és beszélni. De az írás ugyan meg kell vallani, a' mi oda
 feljebb § 18 meg jegyezünk, hogy az Arculatos gyatori
 előfordulása, ha egy részről kaphatás a' beszéd világossá-
 ga: éppen amennyi az más részről az energiának, a' hang-
 élethez. Mifoda dicsően öfve szaporítás az a' mi Nyel-
 vünkben: ez az az ember, a' ki saj: erék az az ember,
a' ki az az az arcúlatoz és az. Szerencsés nyelv tehát
 a' melly bír ugyan Arculatos: de valamikor az ő és ha-
 karság rövidsége híján, szabáron el hagyhatja azokat. Ez a'
 szer szerencseje van a' Görög Nyelvnek — kevesebb az Angly-
 nak, Olasznak és Spanyolnak, leg kevesebb a' Németnek, fran-
 tianak és Magyarak. De ha vigyáznak, jótud el hagy-
 hajuk az Arculatos, bár nélkül. E' helyen: mi az az en-
nek a' történetek? mondásnak: mi az a' történetek?
 A' bírókosság jelenő hi mondások az eredeti igar törté-
 ny kívánja: az Isennek az ő jósa — a' király koronája
nak az ő fenyege: de a' ~~finosabb~~ jósa, Euphonia hi-
 vére így mondja: az Isennek jósa; a' király koronája
nak fenyege. *

Nyelvünkben a' Némáissával érdekes Arculatos gyati-
 kori előfordulásának menzigeit jótud az, hogy hiúvában
 is nagy pámmal vagynak náhat a' hofára nyúló pra-
 vat, mellyet az egytagú Arculatos és Némáissai képer
 elegyének § 42. képer megerk az is nyelvünkben, hogy a' reá-
 mra is Némáissának és az Arculatosnak kellesen öfve szo-
 porozás, hi kerülkeijük ereket: azon, ezen: p. o. e' helyen:
abban az órában, mondhaijuk: azon órában. E' helyen: ez
a' királyi legyelmek, mondhaijuk: ezen királyi legyelmek. Az
 ilyen fogások a' hangélethez, és a' tömön rövidsége jele-
 sen segít.

A. Magyar

"A Magyar Nyelvnek leg főbb törvénye lévén a tiszt-
ta világosság: sürűen él a néma mmaso Ariculustal.
De a jó írtésű szó tudván azt, hogy az Ariculustnak
gyakorlati előfordulásai az Energiák és Enphoniák gyengései:
tegye magánát inkább a Törög Nyelvet, és kerülje el az
Ariculust, valamikor annak el hagyása a beszéd világo-
ságát meg nem zavarja, sem valami kifejezés erőét nem
csökkenti a beszédnek egyenkénti fogadásán. Erre a jeles szabadságra
adjanak példái - de vigyázva - a Magyar Bóciál."

f. 48.

A Magyar Népetben Kereső Kém vagy Dualis nincsen

Dualisa van a' Görögnek, van a' Sclav Nyelvnek is, mind a' Declinatioiban mind a' Conjugatioiban. Nincs a' Declinatioiban, sem az azúl skármazov szamugosi Nyelvnek, minso a' Német eredetűnek; minso a' Magyarok is — és hogy minso, annak egyit sem valja leg hísebb társ is. Merre mi különös haseon vagy képség van a' Dualisban? mi nyér azra a' beféd világsága, vagy éles hangúsága?

Hogy az Egyes Számról a' Többes Szám megkülönböztetésével: az igen is megkülönböztetése a' beszédbeli pontos-
ság, a' minthogy mindenkifele nyelvelben van Singularis,
van Pluralis: de mi különbség éppen a' tessző öltö nagy-
gonddal megkülönbözteteni? Vagy nem lenne e' nevezetese-
gkörül házagadás és a' munka foglalkozása, és a' nyelv-
be Trilateralis, Quadrilateralis, Amingualis be' hozni? A' melly
nyelvbenszáj eleiről fogva volna Dualis, a' szám meg-
különböztetése. Hibának nem mondhatjuk, ha meg van:

de

de az sem hiba, ha nincs — mert a Dualis írat hátkon-
tan Nyelv térfázis

A mi Nyelvünkben annyival inkább nincs helye a Du-
alisanak, mivelhogy a Magyar Nyelv, még a Többséges is
Egyes Számba sejt, vagy Singularizálja, miképpen Egybe-
foglalva / Collective v. in Concrete / van a Többség, és a
Számság egy egészes jelenés. A Magyar így szól: A prár
tele van lakonával — a Templom tömve van emberrel. Vala-
mikor többséges jelenés szám — tíz, húsz, hátr száz vagy
azon erejű jól, min: söt, igen jól vagy ott áll a ti
mondásban leg elől: mind annyikor a Magyar Nyelv, ha
nem akarja nem sejt Pluralisba a számot tárgyat neves.
p. o. tíz ezer ember el esen — igen jól lovas karonak elpa-
lalt. Ez nem hogy hiba volna Nyelvünkben: sőt seke van
olva rövizéggel és satarélopsággal, mert a tíz ezerben, és
az igen jól-ban, minfen e már töltellerefen a többség?

„Ez a jeles gárdálkodás az Egyes számmal, minden
„Európai Nyelvok körök egyedül a Magyar Nyelvnek su-
„lajdon, és ennek fundamensoma nálunk egy Mathemati-
„kai éles reflexio. Mi leszne ha a Dualis egy ilyen al-
„koráji Nyelvben?” *

S. 49.

A Magyar Nyelvben ragynak Aorismusok.

A Törög Nyelvben diszert az Aorismusok. Az elamli
idő aligmultra, egészen multra, régen multra különböz-
seini helyes és diszertus pontoság a befédben. A Római
Nyelv meg elégedett ez hárommal: ugyan erre tövcsit amak
Seányai is. A munkás Róma ezer gondot a politikai nyug-
lalanlanfágot köröte formálván magán és Nyelvé: nem ez

* A Dualis forma még sem esmeretlen egészen a Magyar Nyelv ^{kerett}
ben. Egyikönk sem volt ott — ez kis semélyné mure. Egyönk sem volt ott,
ez tölté semélyné mure. Illyen ez is: Mellyikönk? Vter nossum? De ez 4-ek
(kettőnét) Nivmásdaitan talilansit.

érkezett arra hogy Némzei nyelvén több apróbbos fainfagot
 találtam. Ezen kívül a' Római nyelvben, melynek fe-
 le ismét egy fő város volt, különféle Dialectusok nem
 találhatók, * melyek a' verbumok hajogadásának más
 más formái között volna gyatortalaba. De a' Görög Nyelv-
 ben a' különféle Dialectusok, más más formái vannak fel a'
 Conjugálásnak eleiről fogva; a' mely különféle formák ki-
 sőtben Grammaticai rendbe rendezve: így lehet az El-
 mulu időnek többféle formái és szinai, úgy mint: Imper-
 fecum, Aoristus primus. Aoristus secundus. Perfectum,
 Plusquamperfectum. Ezeknek érvelme a' későbbi Criticu-
 sok megkülönböztetést ugyan: de nékem meg jegyzenek a'
 Philologusok, hogy ezeket ereje és jelensége, meg a' leg-
 jobb Görög-dolnok is, igazi pontosággal és pontos acrid-
 ával megkülönböztetve minyen, hanem az Aoristust az
 Imperfectummal, Plusquamperfectummal felírni fel-
 tudnak, a' minz vala-melylet jött a' pennára, vagy febb
 hangok adott a' forban.

A' Magyar Nyelv nem marad hátrább a' Görögnel e'
 nében; mere ritűnt is van háromnál több formát az
 Elmulu idő jelensége p. o.

Præsens:	-	Irod
Imperf:	-	Ird
Aor: 1.	-	Irod vala
Aor: 2.	-	Ird vala.
Perfectum.	-	Irdam
Plusquamperf. 1.	-	Irdam vala
Plusquamperf. 2.	-	Irdam volu.

Ita ez a' különféle forma, virens a' Görög Nyelvben: ugyan
 az a'

az a' Magyarban is; ha pedig szat Nyelvrofiasas a' Fö-
rögben: legyen az a' Magyarban is. A' Hiscionā Tró, az Orá-
sor, és hívala a' Poëta, szerencsés volt ezzel a' jól formával
a' Föörögbe, mert az valapostor, a' mellyik leg jobban il-
lett a' versbe: éppen olyan szerencsés ez nálunk a' vers szer-
cönök.

A' régi Magyarok sokkal gyatrabban éltek Imper-
fecummal, min ma szokunk. Indulas java volt ná-
lok — és meg ma is így állunk indulással: meg mon-
dám, hogy úgy járj. No meg adád annak! A' vala
olyan forma Nyelvünkben, min az Európaiak Ausiliare
verbuma. A' régiéknél a' Hiscionā Tró, és hívala a' vers szer-
cönök, min a' Tinódi Sebesyén, az unalomig vifra éltek vé-
le egy telkesen Cadenciaisra. E volt náluk a' Perfecum
Hiscorium, a' mi a' klar eredetű Nyelvben is magafiat
Gemisch. Hajdan a' némelyek miolta jelen vörözt,
min: lássam valék, lássad valál — de már ma a' vala
válszhasaslan; és minthogy ez sokkal helyesebb: kár
hogy némelyek a' régi formát vifra atarját horni.

§. 50.

A' Magyar Nyelvben több formái vagynak a'
Furumnak.

A' Föörög Nyelv arról is differenciál, hogy abban van
első és második Furum. Ugy vélekedem, hogy a' Ma-
gyar Nyelvben nem volt hajdan a' Furumnak semmi
különös formája; hanem egyarályába szat a' jelenvaló idő
Tyzusával éltek a' Jövenőség kifejezésére. Ez a' Nyelvben se-
mes hívának látszik: de ha jól vesztük fel a' dolgot, min
benne

az akkor való leírásulcsokhoz képest. Innen házi ez a fogó* helyesen véleken fel a' jövődőség jelenése - és így len ez a' szöve formája: memni fogó - adni fogó, - terni fogó stb. E pereni leír formája van nálunk a' bizonyos jövődönél: adól és adni fogó. A' bizonytalan és kétséges jövődör pedig így jelenik: majd adól jövődöben - majd adól valaha.

"A' Magyar nyelvben, van ^{ugyan} jövődőségnek saját formája: de leg jobban persze elni a' jelenvalóság formájával a' jövődőség leírására, hogy az ő Atyáinkat eredeti beszéd módján e nyelvben is megírja."

És az hogy nálunk is van Futurem Preserium, p.o. A' király tegnap Dudára fogott érteni. Van is Elmulu idő, felséven hogy a' király valószággal meg érteress Dudára; van jövődőség idő, a' memyiben a' király min jövődőség Dudára varanasson; de van jövődőség én redm nerve is, a' ki meg ezután fogom meg tudni, hogy meg érteress e' a' király Dudára? Mit te házi bizonytalan vagyok benne, hogy a' jövődőség be' helyeseden e' már? Addig az Elmuluság Deaján örvé lövöm a' jövődőség formulájával. Vegyük észrebe itt a' Magyar nyelv messerfegő a' Nemesi jeles. A' Nemes más más tégbe teszi a' leír tulombózó ideát, ugymin a' jövődőség a' Segéd tégbe - az Elmuluság pedig a' Jo tégbe; p.o. er wird schon nach Haus gekommen seyn. De a' Magyar azon egy tégbe teszi a' leír ideát, ugymin a' jövődőség jelenő igei, által ieven az Elmuluság Typusára: fogott - ő tegnap haza fogott érteni. Mifoda jeles messerfeg er! a' melyre neheze van feha más nyelvben. Mifoda sötéletefedés nem fogadtat el az olyan nyelv, a' melybe ily tulonvó pánságok salálsznak!

* De a' fogó, olyan a' mi Nyelvünkben, mint a' Segéd Igt.v. Auditiarét a' Szapnyigori Nyelvben; és hogy a' Futurem hoz van töve egyvül. Ebben a' ki mondásban: Munkához fogni, Ellypis van, mert helyesen így volna: Munkához keres fogni. Az emberi munkának leg főbb esztőre a' kér. A' nagy munkához sok keres kell örvé kapcsolni. ~~De a' fogó, olyan a' mi Nyelvünkben, mint a' Segéd Igt.v. Auditiarét a' Szapnyigori Nyelvben; és hogy a' Futurem hoz van töve egyvül. Ebben a' ki mondásban: Munkához fogni, Ellypis van, mert helyesen így volna: Munkához keres fogni. Az emberi munkának leg főbb esztőre a' kér. A' nagy munkához sok keres kell örvé kapcsolni.~~ ~~De a' fogó, olyan a' mi Nyelvünkben, mint a' Segéd Igt.v. Auditiarét a' Szapnyigori Nyelvben; és hogy a' Futurem hoz van töve egyvül. Ebben a' ki mondásban: Munkához fogni, Ellypis van, mert helyesen így volna: Munkához keres fogni. Az emberi munkának leg főbb esztőre a' kér. A' nagy munkához sok keres kell örvé kapcsolni.~~

§. 51.

A Magyar Nyelvben Media forma nem található.

A Görög Nyelvben magafoglalást a Media forma, mely az Activa és Passiva törvén áll, és a min a Philologusok meg jegyzették, rendszerint valamelly viszonyos avagy reá: proca jelenléssel bír. Ugy de a leg nagyobb Görög Literátorok meg vallják azt, hogy ez a jelesnek gondolt Media forma igen szűk bizonyítalan és ingadozó tulajdonságú, annyira hogy még a leg jobb Görög Lőr sem tudják a törvén meg tartani a Crisostom meg határozott törvényeit, hanem föl: for ökre keverik és fel: szerelik az az Activa formával, a mi okian éhaszlan, hogy a tiszta értelmes ottan ottan meg ne éavarja. Így tehát a Media forma is, valamine az Aor: sensolról meg jegyzettük igen szűk azot törvén a Gramma: tikai fájtságot törvén tartozik, s mellyet a Görög Nyelvnek sokféle dialectusából ökre fedezessvén, egymástól némi nemű képpen különbözni látszamat ugyan: de azokat érte: metek különbözése törvén bizonyos és állandó határ lineát jobba nem vonassathatván, kamálanskor ökre folytat, és egymás törvén el keveredik. §. 49.

A Magyar nyelv helyességgel nem esmeri a Media formát.

§. 52.

Az Activum Verbumot kettős Formája igen szép Virrusa a Magyar Nyelvnek.

Az Activum Verbumokat meg van az a disz: tulaj: donság az nyelvünkben, hogy azot mind együl egyig két kü: lömböző formával járnat, és ezek egymástól valamine az ö erejét, s jelenését mivoltára, úgy az ö flexiójok mód: jára törvén is többnyire mindenné különböznék. Ugyan is az a tárgy, mellybe az Activum Verbum a maga erejét

kiönti

ki önti, vagy meghatározom, bizonyos tárgy, melly amál
 fogva rea' munió Ari'culu'fal is van illeve: vagy pedig
 bizonytalan és meg nem határozott valami a' jól történ.
 Ez a' különbőség nem valamelly határozatlan nyelv kifejezés,
 vagy grammaticusi üres gondolat: hanem magában a'
 munkálkodásnak természetűi különbőségében fundálta.
 Az első esetben, midőn a' tárgy egésze bizonyossággal meg
 határozottatik, tehát a' Subiectum, minőgy magából ki
 menvén az ő munkálkodásának erejét egésze meghatározott
 sággal önti ki a' tárgyba. A' második esetben pedig, mi-
 lkor a' tárgy kevés meghatározottság nélkül vagyon: tehát
 a' Subiectum, minőgy nagy részen magában marad,
 és csak azt jelenti ki, hogy mielő a' valébe vagy Re-
 latívba van a' bizonytalan tárgyhoz, a' mellybe most
 csak félig meddig gyatorolja munkálkodásai. Példa az el-
 sőre: látom a' tornyot — szerezem a' karamar — magas-
latom a' Magyar nyelvet. Itt a' tárgy egészen megha-
 tározottatik, és a' Subiectum egésze erővel munkálkodik ab-
 ba. Példa a' másodikra: Amor látok valami tündér kí-
pet: Itt a' tárgy meghatározatlan lévén, a' Subiectum nagy
 részen magában marad — a' tárgyba csak félig meddig mun-
 kálkodik, és csak a' maga állapotjár nyomja ki, mellyben
 van a' bizonytalan tárgyhoz: látó vagyok — valami
tündér képet látó vagyok, és ebből lesz: látok

„Az Activum Verbumotnak aialjába, minden ki fogás
 „és Anomalia nélkül ilyen kétes formát adni, ennél fogva
 „a' munkálkodás módjár és mértékét ilyen Mathematicae
 „meghatározni — ez a' két különböző formát jóha ösze nem
 „zavarni, hanem azt a' körnép fejéből is mind öröklő a'
 „legkevésbé bizonyossággal megkülönböztetve hallani:

„ez már nem szűz hangtriffrás, vagy heverő órában
 „járatul talált nyelv piperézis, hanem egy olyan Grammatikai
 „fájság, a' melly selé van érzékel, be' lártással - és ez a' jeles
 „tulajdonság minden Európai Nyelvvel teljes, nagy differenciá-
 „követ a' mi Nemzeti Nyelvünknek.. „

Ez az Activum Verbumot kétféle formájára, mellynek
 fundamentuma egy logikai éles reflexió, valósággal úgy
 nézhetjük, mint remek darabjár a' Magyar Nyelv Gramma-
 tikai alkotmányjának, a' mellyhez felve vőzeli a' mi Nyelvün-
 ket samuló Wegen, mert az ő néli valóságos ofor és kintő
 perszám: de a' mellyre irigy szemekkel fogott volna nézni
 Eladó, az a' méjén be' lártó Ethnológus, és fájlalta volna,
 hogy a' Barbarusnak gondolt Magyar Nyelvnek ez a' dísző
 tulajdonsága, mint nagy bészű Wegen plánsa, miért hogy
 jőhöz be' nem vicsere a' Röög Nyelvnek métejébe. Ha ha
 még láthatna volna Eladó a' Magyar Nyelvnek egész di-
 szősegeit!

§ 53.

A' Tsonka forma igen jeles Grammatikai fogása Nyelvünknek

Van még a' Magyar Nyelvben egy különös fordulása az
 Activum verbumnak, melly perszám a' tízszö gyökérhez ex a'
 Végzetes tövcsik: lat; lek. Ezzel a' formával jöl az egyes
 első személy, az egyes vagy többes számban levő második
 személyhez: p. o. látlat tegédes, v. litsches. Még eddig pe-
 retelek; de már ezután meg veslek. Sokérs nem adnátok
 Ez a' forma nagyon uralkodik a' Zsidó és más napkeleti
 Nyelvokban; és ott ki terjed az mind a' három személyre,
 mind a' két számokban. De a' Magyar Nyelv törvényje
 szerint

szerepe, csak az első Személy jelölésére ezzel a formával a
 második Személy, és csak a második Egyes vagy Többes
 Személy, minden Módusokban és Tempusokban; a hommar
 ez Bonka formának (defectiva) méltán nevezet. Ez a for-
 ma igen jeles és fontos rövidségére szerer a mi Nyelvünknek.
 Mert mi volna jelesebb rövidség a beszédben, mint mikor
 egyetlen egy Igében be' tartalmazik mind a Subiectum, mind
 az Objectum, — az elsőnek Nominativusa, a másinak Accu-
 sativusa — az első és második Személynek characteristicá-
 ja, még pedig ez mind a két Numerusban, a nélkül hogy
 a Személyes névmásokai nyilván ki nevezetnének. Mert
 ez a mondat: holnap meg látogatlak, amnyi mint: holnap
én meg látogatlak ségedes. Ez a mondat: Kérlek barátom,
 amnyi se, mint: én kérlek ségedes én barátom. Ez nálunk
 igen kellestlen. Neonasmus, for kopaporítás lenne: de a
 Római és Héber eredetű Nyelvek minden fajtái, kénytelenek
 az ugyan amnyi szóval ki mondani: ich bitte dich mein
Freund. — je vous prie mon ami. Ez a mondat: kérlek
barátim, minden napnyugori Nyelvek ilyen jól kopapori-
 tással mondják: én kérlek iteket én barátim.

„A Bonka Forma, mellynél valamin a Görög és Ró-
 „mai, így a most élő Napnyugori Nyelvekben semmi nyo-
 „ma nincsen, igen szép és fontos rövidségére szerer a mi
 „Nyelvünknek; és ez egy olly különös Affair jeleség, a mely
 „nyel minden Európai Nyelveket feljül halad a mi Magyar
 „Nyelvünk.”

§ 54.

Az Igék Végeretei, a Személyek különbözése
egészben kifejtve.

Az Európai élő Nyelvekben, ha a Slav eredetűek

kifejtve

Ki veszerült, feleltetetlen és alkalmatlan dolg
 az, hogy a' Verbumot a' három személynél béléget magok-
 kal nem hordozván, kénselenségből mindig oda kell mel-
 lője tenni a' szemellyes Névmaffair. Micsoda gyarló jó
 kaporitás ez! Nemcsak rúrija az a' Sol Pronomen az
 Iste! micsoda nagy arányú az a' Vers perszónék! A'
 diszō Római Nyelv igen kerenszelen fel oldozza magát
 ez alól a' kénselenség alól: és még is az ő leányai ma-
 gokra veszté annak igazán, H' mellynek ez az oka, mert
 valaminő máis szónak, úgy a' Verbumotnak végereszeir
 is szép, sifra, h' nyilat Római hanggal h' nem mondos-
 sák, hanem azokat el nyeldevét, a' trimer beütköz el
 harapdálhat; és így meg fogván a' Verbumot az a' bélégetől,
 melly a' három személynél különbségei h' nyom-
 ta; kénselent voltak azok mellé tűrdőzni a' személynél
 Névmaffair. Az Olasz és a' Spanyol egy kevésbé szabadabb
 úgy hogy nem sejt h' mindig a' szemellyes Névmaffair:
 de a' Francia nem hagyhatja el azokat soha — és éppen
 ily kerenszelenek e' részben a' Német eredeti Nyelvet *

* Két Nevezetes Nyavágható van az Európai indós Nyelvnek, a'
 mellyeket nem esmér a' Magyar Nyelv, úgy mint a' Névmaffair, és a' Segé-
 lyek v. Auxiliarek. Ezek szal nem minden lépés nyomon előfordulván
 bennük: nyúlant, villant, virenyös kesz a' beszéd, és az Energia szem-
 látomái pufertul. Ellenben a' Magyar Nyelv ezen hibáitól menté-
 ven, tömött rövidségre formálta magát.

Mikor megy haza? — wann wirt du nach Haus gehen?

Tegnap nem lássalak — gestern hab ich dich nicht gesehen.

Három helyen has skó! és a' Sol kinos helyekis gége hang: hab ich
 dich nicht!

Holnap nem látok Templomba menni: — morgen will ich nicht
 in die Kirche gehen.

Micsoda Cacophonia! — a' jól gyarló monosyllabum! és has a'

Vocaly
 3

A Magyar Nyelv sokkal szebb messerséggel készült. Ugyan is a' tífira gyökeihez egy kevés válogatással horra: ja raggarja hasonló a' Stemméles Névmaffair én, te, ő, mi, ti, ők — és meg készült a' Conjugálás állandó békje, a' nélkül, hogy a' Stemméllyel Névmaffair említsőd- nének, ha csak az indulás vagy energia nem kívánja az. Ebből: Szeres-én lesz Szeresem; Szeres te = Szeresed Szeres-ő = Szeresi; Szeres-mint = Szeresint s az.

Sőt még a' tárgynak Accusativusa is benne van az Accivum Verbumban Stemmálanostor, p. o: jól tudom. jól hallom! mellyet a' Német így mond ki: ich weiss es wohl. ich höre es wohl. Látnád e' a' barátságos? Nem lássam! ich habe ihn nicht gesehen. Kéi kövstántar örel sefí ti a' Német, úgy a' Francia is je ne l'ai pas vu * az olap: non l'ho veduto. Vocalis egy máson! Memnyivel szebben tereri a' Magyar a' hang- kas, hofjú és rövid stólar! Misoda méltatlanul vadoját a' Ma- gyar nyelv a' monotoniaért és a' Sequijedativismusi! Ha egy kevéske meg van serkeke Nyelvűnt e vocalisokkal; ha vagynak hofjúra nyúló stovaint: nem horra e' az helyre Nyelvűnt olyan Compendiumokkal, olyan diszó virnsokkal, a' mellynek árnyétái sem esmerik a' pompás Nap nyugvói Nyelvek? a' mellyet ha érteni tudna, méltán irigyelhetne néhűnt Florentia, Paris, London, Berlin, Petersburg, és egész Europa.

* Néhöl a' Németek módja szerén helytelenül ki sefí a' tárgynak Accusativusát az Accivum Verbum mellett. Látnád e' a' barátságos? Nem lássam öser. De még oszmányabb az ites. Hogy vesed ezt a' kálapoz? Tegnap venem iser szí jón- ton. — nérd meg wak iser! Egy türkeselet el németesíté, el korefóziása a' kéj Magyar Nyelvnek. —

„A Magyar Nyelv in is egy nyomon járván az a' ked-
 „vels barátjával a' Római Nyelvel: az Igét végeresével i-
 „gen kecskenyén ki nyomja a' Neméjék különbözéget, sőt
 „arolba még a' tárgyokat Accusativus is igen sokszor
 „be' zárja. Ez a' jelles gárdálkodás egy a' leg' kebb' Sam-
 „maitai mesterséget követi, melly a' fontos rövidség,
 „Euphonia, Energia egyaráni segíti; és ezen szép tulaj-
 „donságával minden Európai Nyelvvel felgyúl ha-
 „lad a' mi Nemzeti Nyelvünk. »

§ 55.

A' Telekedtető és Tehető Igét jeles szabása Nyelvünkben.

Minden Európai Nyelv meg egyetelen abban, hogy a'
 „Telekedtető és Tehető Igék: Verba Faciunt et Potentia
 „Segéd Igék nélkül ki nyomni nem tudják: a' Magyar
 „Nyelv pedig az a' kesős ideák egy Igébe zárja, jeles mester-
 „séggel. Ezekből az Activumokból: horom, adom, keresem
 „ezek a' Telekedtető formáinak: horasom, adasom, keresem
 „ezek a' Tehető formáinak: alsom, nyugasom, fekszem
 „ezek: alsasom, nyugasom, fekszem. Így sok száma-
 „lanok; és ezen együgyű forma által el távoziasódik a'
 „jól alkalmasan bringen lassen, machen lassen, rufen
 „lassen, rühen lassen — faire apporter, faire venir, faire
 „faire stb. Ugyan azokból ezek a' Tehető Igék lesznek:
 „horhasom, adhasom, kereskem alhasom, nyughasom,
 „fekszem; és ezen együgyű forma által el távoziasódik
 „a' jól alkalmasan, bringen können, geben können, suchen
 „können

Können — pouvoir apporter, pouvoir donner etc. Nemmi-
vel rövidebb és tömörebb a Magyar Nyelv az által, hogy a
Segédigelek nem esmeri, hanem a' két ideát egy Verbumba
foglalja. ~~Hisz~~ nem tehered — ihr können es nicht thun — vous
ne pouvez le faire — cio non puoi far.

A Magyar Nyelv igen jeles messeséggel be' olaja
a' főigebe a' Feltevése és Teherőség idejét; és nem
szorulván segédigelekre, keves az által is a' befűzhet tö-
mörsége. *

§. 56.

A Magyar Nyelv sürűen és szerencsésen él *
Részvételkel: Locutiones Participiales.

Szerencsés Nyelv az, a' melly Participiumokkal bő-
vülködik. A Participiumokban, min Verbale Adjectivu-
mokban, keső erő van mindentor egyezésre. Min
Verbumok, ki jelelik a' feltevést vagy szenvedést, annál
idejével egyen: min Adjectivumok, magokban foglalják
a' dolog mineműségét, és Substantivumok mellé teheresül.

* A Magyar Nyelv igen nagy messer a' Verbumok törül.
Segédigelekre vagy Audiliarokra nem szorulván, együggű formák-
tal különbözni meg az Activumot, Passivumot, Nervo Parti-
vumot, Facitivumot, Potentialetat — de olyan érteni kell a' do-
loghoz, hogy a' formákat és az értelem ökre ne zavarjuk. Adom,
Adasom, adodom, adassasom, adhasom, adashasom, adódhasom
adassashasom etc. Elnék különbözése oly vékony fainnaggal
válik, hogy abba még a' külsően Magyarok sem könnyű bele tanul-
ni. A Magyar Nyelv nem gyermetek, hanem meg ésszerű férfiat nyelve.
Tele van a' Magyar Nyelv Philologiai Subtilitásokkal, a' mellyekhez pontos
figyelem kívánatik. Beregszászi Nagy anientalista, és tudós Magyar
Litteratorként Tüd. Gyűjt. Műlt kötet 1820. oldal befűl erről: de hogy mindent ki-
merítene: sarolva gyón arról. Hisz meg munda, hogy Magyarul jól tudni — teher
dolog, még a' Külsően Magyarok is.

Er már eddig is nagy nyereség: de még jeleesebb az a' foglalat, mellyen a' Participiumot semmi jótól a' folyó beszédben, hogy si. a' Relativum Pronomenek, és a' körül írással szolgáló Adverbiumokat elvárosztván: csak rövidséget adnak a' beszédnek, melly a' fontoságra, tömörségre, ~~am~~ kiharóságra mondhaszlanul segíti; és aljába jótól, annál kevesebb formájú, szinofabb alkotású, ~~am~~ kevesebb rövidségű Periodusokba leírható valamelly Nyelv, nemkül többköt, és többféle formákban tudélni Participiumokkal.

Így minden Nyelvet jelen magasztaltunk a' Görög Nyelv. Már a' Római Nyelv korán sem éri utól a' Görögöt; de ismét ugyan elegendő bővülődött Participialis állás formákkal, és azokkal foglalatjával jeles keveséget fejez a' folyó beszédnek. A' Római Nyelv leányai igen egy nyomorú állanak e' beszédben az ő Anyjokkal, mert mindenütt nem van egy egy Participiuma mind az Activumban, mind a' Passivumban, mind a' Telenvaló, mind az Elmuló időben, és ez ismét nagy nyereség. A' Scláv eredetű Nyelvetek a' indós Semisch Participiumokkal bővülődhetnek mondja lenni. Ezen tekintetben minden Európai Nyelvetnél sokkal kevesébb, sokkal szűkülödőbb a' Német Nyelv.

„A' Magyar Nyelv a' Kezdetűllő állás formákkal való gazdagságban a' Görögöt ismét nem éri: de a' Rómainál és annak leányainál károsabb nem marad — a' Német pedig nagy mértékben feljül haladja, és ugyan azért sokkal jeleesebb alkotású, és kevesebb keveséggű Periodusokba formálható annál.”

Nem kis perenyszerűsége a' Német Nyelvnek, hogy a' Subjunctivum Verbumnak ez a' Kezdetűllője: seyen, melly

ansken

Luther idejébe nagy hárszonnal folyásban volt, sőt hamar
 arnia, sőt egészen ki ment a ~~széles~~ szélből: holon pedig igen
 gyakran kéne annak szolgálataival élni. A Magyaránál
 van: lévén, valamint a Franciaánál: esant, és mindenik jól
 hasznát veszi annak. A Magyar Szárpör jól így: a' dolga
így lévén — nem lévén sőt a' háznál — jó kelünk lévén —
kedvezők lévén a' környülatlások. Erre a' Németek, török
 ismét kell ki mondani, p.o: da die Sache so steht, vagy
wenn es so an dem ist. Szeg. Sőt erre még a' Deák Nyelv
 sem tudja ilyen formában ki nyomni, hanem forrás for-
 dultsággal kellett élnie, minthogy erre a' Barátság-
 motas: ens, exiens, nem jereu.

§. 57.

A' Rézszerű Vígerezet Táblája a' Deákkal egybe hasonlítva

Partic: Acc: Pres. Szerető, látó, halló. Amans, videns, Audiens.

Partic: Acc: Futur: Szerendő — a' ki szeretni fog. Amaturus

Partic: Acc: Perf: Olvasott ember, sokat látott hallott ember,
 Ez a' formája nincs a' Deák Nyelvnek.

Partic: Passiv: Pres et Perf. Prima persona. Szeretem ember — gyü-
 lölttem ember. Ez a' formája nincs a' Deáknak.

Partic: Pass: Pres et Perf: Tertia persona. Szeretem, v. szerettem
 a' ki szeretnek vagy szerettek. Amans.

Partic: Pass: Futur: Szerendő, a' ki szeretni fognak. Amandus.

Secund Acc: Pres: et Perf. Szeretvén Szeresse. Amando

Secund Pass: Pres: et Perf: Szeretvén Szeressék. Ez a' for-
 mája nincs a' Deáknak

Ezzel el nevezésben nem egyeznek meg a' Magyar
 Grammaticusok. Mi el nevezünk most erre a' mi ismétünk

jereu

mondani: weinend, schreibend, schreiend: az a' Magyar háromfélekeppen mondja ki, síró, sírván, sírva. Ez és a' három különböző formája a' Coniunctus különbözőségéhez alkatmaraja p. o. a' sírókkal sírunk, sírva megyek a' koporsóba stb.

§. Hogy a' Magyar Nyelv e' részben a' Deákvi egészben uol nem éri: az önként meg valljuk. A' Deákvi minden Participiuma mozgó és változó / mobile, declinabile / lévén: igen sokféle végerezettel, HA más más ábráskorban jelennek on meg a' Participialis főllások: „Midőn a' Magyar Nyelv többnyire csak a' változhatatlan van, vőn végerezet soksa arthat ki fejezni.” De ha meg gondoljuk az, hogy az Asiái Nyelvet selhességgel nem barátság a' keresi szabásu, meger-
 „Séges alkotásu Periochusolnak, és a' Participiumokkal ^{áslgába} ~~est~~ merelnek; tehát a' Magyar Nyelvet befűlésre magyarai: „kajuk az, hogy emnyire bele tanul a' Participialis főllás formáiba, és arthat napkeleti nyelv léte, magának így naszrahalat. Ez is arra mutat, hogy a' Magyar Nyelv: „nek igen ferenssis gerinosa. Pratermessége - Anlagéja „van az Európai indós Nyelvet ~~sz~~ felsőbb nemű töltéser: „Ségeink is el fogadására. § 86.

§. 58.

A' Pirtolba venesés jelenő szől jeles alkotása
 Nyelvünkben

Egész Európa így beszél: Az enyim könyv, a' tied kér, az övé stem stb. A' Magyar pedig exek a' Pirtolba Név-
 máisai, enem, tied, övé, keré vagja, vagy kér tagra ha-
 sija, és a' bíró dolognak nevei, a' kér kértag kőre helyhe-
 seivén, egyest az a' Névmaifával. Így lesz: Az én Könyv-
em

Könyv-em, a' se ker-ed, az ő kem-e. Sőt ha el
hagyjuk is a' személyes névmájsait: tehát még is erék
a' jót: kerem, keres, kere, kezűnt, kexim, kexint * a'
bíróhoz személyek túlvábsége és a' bíró dolg egyet vagy
többet stánja, töltelésezen ki nyomját.

„Nápkeleni jeles rendszabási sara a' Magyar nyelv ab-
ban, hogy a' Bíróhoz névmájsait, a' bíró dolg nevével
egyesíti, mely által a' bíróhoz személyek túlvábsége, és
a' bíró dolgok stáma egyszerre meghararodóit. Ezen tör-
ténés a' Magyar nyelvnek, mely a' beszédnek tömörsé-
gei perer, egy Európai nyelv sem törésesi. «

* Nagy tudva talált moshanában az a' díszes forma: az
ő kerőke, esőke, szeméke s az. Ez az analogia valószá-
gal gyámoltja, mert a' kemény hangokat így memek: az ő
lábohar, hárohar, farolhar, melynek a' lágy hangokban az
őke forma felel meg. Ugy de a' magyar nyelvben ott haral-
mas principium, a' hangéleségre való figyelemzés, hogy an-
nak jobbjor enged a' grammaticai törvény. — mert ez csak betű:
az Euphonia pedig, lélet. Ez a' forma kerőke, esőke Gramma-
tica jól van: de dicsérete felele oromba. Ez a' tisztosabb forma
az ő kerőke, joha nem ott homály, mert már ott van a'
harmadik személy névmájsa-az ő, & melyet a' bíró dolg
névébe ismét beírni felelőleg való. Egy törvöl jó finis nálunk
a' melybe az e ő e vocalisok rövid mértékkel egymás mellett
állanak, hanem az ő mindenint kopcsu: mine erős, velős,
erősen, velősen, előle, belőle, kesőtre, verőtre. Ez a' három
röviden kerőke egymás után hírselen ki mondani organice
sehol és alkalmatlan. A' kavarar Grammaticailag, a' mi
jók nyelvünk éleségei pusztítani nem szabad. Nálunk az Eup-
honiának prescribál az Euphonia.

Hörvölh János U. izz ija: esőke, kerőke — ez az könnyebb így ki
mondani — a' köztük is mindig úgy est. A' kemény hangokba pedig ü van
a' ház a' nyakukba stáda — sőt karuk esten — a' házuk meg égett.

§. 59.

A' Tulajdon Nevek különös fordulása Nyelvünkben.

A' Magyar így beszél: Kovácsokhoz menni — ki Bálnál voltam — nagy Andráséig kaladt — a' Tardiet háza meg igen. Ez a' különös szabás, melyet egy nyelvben sem találunk, rövidíti a' beszédet, és egy kár beüvel sokat ki mond. Ennek így kellene eredni: Az é végzet birtokos jelene. Kié ez a' ház? Nagy Jánosé. Ugyde Nagy Jánosnak felesége, gyermekei, felesége, ház néje, családja van, hát mind az ő házához tartoznak. Mind ezeket egybe foglalva, Collective, ki jeleni a' k. birtok, mint állandó jégyc a' többes számnak. Így lépse Nagy Jánosé, melyben a' birtokosság és többség jégyc egyificiált, igen jeles gazdálkodással. Ime, ha egy magános fővénny gazdálkodik maga egyedül Kovácsok házában: akkor írt így földtanant: Ungori Bálnál voltam — nem pedig Ungori Bálnál.

Az ilyen többégi birtokos forma, ismét fel veszi a' birtokos végzetet, még pedig kesőbbre is, p. o.: ki háza úszte meg az égi tűz? A' Sötétjé. — Ki háza keményjéből üvön ki a' láng? A' Nagy Léseréjéből. Sőt ezt még háromig, négyig is lehetne folytatni, mely ámbár nehézsége miatt nem igen szolgálja hasznára: elég hogy az Nyelvünk törvényei meg engednék. Így memek a' hivatali, és híres nevek is p. o. Papét, Piroét, Kámtaróét stb.

„A' tulajdon és híres neveknek ezen hajlása olyan sálarétegságra mutat, melynek az Európai nyelvekben semmi nyoma nincsen. Sőt még a' Semitica Nyelvek sem ismerik azt.” §. 60.

Még némelly különös grammatikai sajátágok Nyelvünkben
Vagyunk még több különöségei is Nyelvünknek, melyeket sem a' hol sem az élő Európai Nyelvekben nem találunk; holott pedig azot

a' befűdnek erőt, tömörséget, fontos rövidséget szerznek, s levegőbe juthat jelentő értelmes foglalatban, valódi virsust a nyelvben. Egyet keserű emléünk:

Minden szelvényes értelem "ti mondasolban, logica proposi-
óiban, a' fő névhez az ő tulajdonságai, minden foglaltó vagy kötő
követke nélkül hozzá sepi a' Magyar, s meg van a' szelvényes kimondás
rövid úton, és ez joga homályos nálunk nem okos: p. o.: az Isten igaz.
Minden ember bűnös. A' lélek halhatatlan. Hány párfor meg
híméjük ezzel magunkat a' foglaltó követségéről vagy Copulától.

Isten erő van nálunk némely keserűségekkel. Az elválható
követke keserűségeink ezekben: et el haladt; le le ugrott; ki ki sekinest.
Gyakori, vízforgatós, meg meg újított felekedés jelentéseit bennük nagy rö-
vidséggel. Ugyan ezek nagy tömörségre jutnak a' felekedésben: de irtva
é' azt az egész levelet? de. - Meg fűtött é' az arófogó? - Meg.

Nagy jelentés van nálunk a' frámok keserűségeiben is: Mind
a' hármán külső, külső forintra fűtött. Haszonszörre pár pár forintra tar-
sorol. És ily röviden s a' tiszta értelem így ki meríve egy nyelv se tud-
ja ki tenni.

Minden ~~frám~~ foglaltó nélkül keserűségeink ezeken is: előbb előbb; inkább
inkább; lapán lapán; más más - melyek által a' képrenek változása,
lépésenként előmenetel, gradációja könnyen s természetesen ki jelentetik.

Nagy erőt ad a' befűdnek, mikor egy ágas bogas felekedésen kis
anyafias ígéret sepiünk ki: - jár-kel; jöni-menő; került-fordul; kura-vonó;
lőr-fur; é' helyett: lődül, fur.

A' Semisica nyelvvel igen gazdagot Szonomasziáttal, Enallagekkel,
mellyek a' Görög, Római, s Nemes nyelvvelben sem esmeretlenek: de a' Magyar
is sem marad hátrább. p. o.: sudván sudom, meg halván meg halpi, nem
jö fűt fűtőlőn, jöt értem befűdnek igaz értelem, meg harvrolva a' harvrol.

Főbb jellegű nyelvünknek lásd Pajai Samuel Magyar Literaturá-
nak eszméjében. És egy ily munka, a' mellyel sokkal nagyobb figyelem ér-
demel, mint a' mellyre eddig méltatlan az, iskoláinkban. Most ide sepiük
és az állományunkat:

Hofisziúra nyúlva paraintnak nagy hármok ha mi kár sepi is nyelv-
vünkben, helyre hoztat az aró a' jól teljes fogásot, rövid úrat. Compendiu-
mok, a' mellyeknek nagy mennyere a' Magyar nyelv; és a' mellyeknek máig is nem
fűt a' most élő napnyugoti, de még a' Görög és Római nyelvvelben is nem
találjuk.

Enallage, Hypo-keze: teli ment a' vízszint vízzel.

S.

§. XXVI.

A Magyar Nyelvben Számszavak a' hised Követség, Kövétel, Pariculák.

A Görög Nyelv még azelőtt is magasabbra állt a' Római felett, hogy abban sokkal nagyobb számmal vagynak minisem ebben a' jók apró követség, Pariculák, melyek az öfve követség és által menestre szolgálhat. Az ilyen hised követség az Lúcia világosságát §. 12 az érejt jobban meghatározza, az indulat gyenge hajlásait finom aranykorával ki nyomják, és az egész befűt be nyomásait elevenítik. E rékben a' Magyar Nyelv nem csak az, hogy megemlékezéssel valódi nem lehet; hanem inkább az, hogy mondhatjuk hogy jelenre igen gárdag a' mi nyelvünk az ilyen által menest, öfve követség, kövételre segít, és a' befűt kasharóságát nevelő követség. Sőt a' követség nyelvén olyan Pariculák forognak nagy számmal, a' melyeket más Európai nyelvek egyes Pariculával jóha igaz erőbe ki nem tehetnek, hanemha körül irással segínek magokon p. o. no mo! no no! no pa! ejnye! raja! berreg! de hogy! ha opra! majd majd neked! kifér! nyan ugye! no meg arán amam! nyan meg mondám neki! er am ar embi! am te láp! bár ugy volna! nos - nos optán sasz.

„A Magyar Nyelv, kívül a' követség hájában, jelenébb
„ gárdag az olyan hised követség kövétel, Paricu-
„ lál, a' melyek valamint a' befűt egymásból folyásár,
„ világosságát jelenre segítik: úgy az indulat sűrűs-
„ és az érejt elevenítik ki fejtik és ki nyomják. E rék-
„ ben a' Magyar Nyelv egy Európai nyelvnek sem engedi az első-
„ seget. „

§. XXVII.

A Grammatikai Nemző erőnek munkássága az Európai Nyelvekben

Róllottunk eddig a formáló erőről és a 44. k
 Zikkelysöl fogva, nemelly nevezetesebb Grammatikai jár-
 ságot megvizsgálván: találunk a Magyar nyelvben
 olyan jellegzetes, a mellyekkel az a napnyugori sűrűs
 Nyelvetek jelölt haladja. Most már következik a Gramma-
 tikai Nemző erő, melly sokkal nemesebb és hatalmasabb
 amannál, mert ez már jókat terem a fölből, a garda-
 gija a Nemzeti körre. A Nemző erőnek nagy mérete-
 vel bír az olyan nyelv, a mellynek gyökeri javai igen termé-
 kenyet terem, és jókat lehet belőlük pármarradni; min-
 tsem a három jókat is könnyű megismergetni, és
 is valamelly öfke fűről ideánát jelenésére fordítani.
 A Grammatikai Nemző erőnek munkája az is, mikor vala-
 melly töföt szór, a befűt nézeinek különbözö Concreciájára
 meg lehet hordozni, és az egyik nemzőből más nemzőre
 lehet fordítani. Ez igen szép mesterség és a leg nevezetesebb
 kitéje a nyelv gardagvadásának 3. 44. A melly nyelv
 az ő alkotásának belső természetének szerint nagy mértékben
 bír ezzel a Nemző erővel: az maga magát könnyen terem-
 ken, inkábbon méhéből magát min unralan újítja, és
 is lapantani fel emelkedhet a bővölködésnek igen nagy
 mértékre.

A Nemző erőnek hatalma és munkássága leg inkább
 hi munda maga a Főző nyelvben. El bántul az ember
 azon a könnyű szabadságon, a mint a Főző egyik szór a
 másból terem, egyiken a mástól öfke lövi, egyiken a
 mástba be ölja; és így atármelly öfke fűről gondolat
 formánát egyperibe ind nevez adni, a leg együgyűbb mes-
 terséggel. Itt az egy Ποίειν vagy ποιος vagy ποιος hi
 adnak egy egy his εξίτον.

A dísző

A' dió Római nyelv ~~is~~ leg szerencsésebb volt e' rész-
ben; mert a' Nemró' erővel habár munkásságát nagyon meg-
korozta a' Római Népet finnyás ítélse, melly az új ha-
bár pótlai, ha bár a' leg jobb Analogiával képeket is arat,
vissza enné meg keményedni. Innen a' Római írók félén-
kege, ~~III~~ bátorlansága miatt igen kevés merőbe munkálkodha-
son a' Grammaticai Nemró' erő * — egy olyan tulajdonság,
a' melly öntégy gyanára le kéthán, hogy mértében meglat-
sai a' Római Nyelvet mostan élő Leányain is. Az Olasz
Spanyol, Francia nyelvben, mind kevély hasárok köre
van poriva a' Nemró' erővel szabadsága. Nagy nyereség
esetnek

* Még a' leg első Enie sem bátorlódott Rómában új pótlai
formáit, bár melly nagy szükség kevé volna is ollyanokra. Ez
nyilván láthat Cicero Philosophusi munkáiban, hogy mióta fél-
ve és rejtve rejté által egyik mást örög mevespör a' maga
kai nyelvére. Ennek fő oka a' volt, hogy mióta a' leg első Ró-
mai írók, Ennius, Scaevius és mást élő állottak: már akkor
jó formán ki fejtődött, és a' tölteteselegnek sürhető mérté-
kére emelkedett a' Római nyelv a' körnéj hájában. Így se-
kár nem annyira a' endós írók adhattak sem a' kái
nyelvet; hanem sokkal inkább a' körönfeges befied módja,
a' meg pótlai írás parancsai ar. Írókat. Saj volt annak
a' ki új pótlai vint a' thearumra — ki finnyókat ar a' jásé
név. A' Római körnéj sehes volt jász nemer kevélyeg-
gel, és az ő őfi szabadságával együtt úgy önté őfi nyelvé,
mint keménit finnyés. Telvén dió nyelv ar el törz-
fodattól: úgy nére ar újonnan tolvai pótlai mint nem-
er bánsáse. Ezen úgy a' Magyar! valamint ott, úgy itt
is nem kevés kára a' Nemresi nyelv garadagokadásánál.

erednek, hogy bé veret a' Scholastica Philosophia által
 képzett új messzerőket, mellyekkel a' Római nyelv ar-
 o' arany idejében élni nem igen mérsékel, min: Qualité
possibilis, qualis, passion és egyéb. Így a' Cetrák
 Gochmerek, Francusok, Alemannok nyelvéből is sok ró-
 kas fel veset, és a'vokkal magokat gar dagisornak. De
 abban mind a' hármán töveit az ő annyokat, hogy a'
 prók egybe hűvni, kezdő és vég-syllabát által új pró-
 kas formáit nem igen bátorodnak; a' homci sok
 megfogást egy próval hi' senni nem tudnak, törül
 irása fordulnak. Az Olasz és Spanyol ismét ugyan
 szabadabb. A' Francia pedig leg jobban megkoris-
 ta magát. Sőt kezdve Monague és egyéb, a' hit
 öfve tövöket a' prók, és újakat formálta. De ez a'
 példák a' finom írású Francia nemzet nem tövöket, oda
 névén hogy minél tisztább és igazosabb / correct!
 legyen a' stílus. Laut Gemisch Vergleichung 3. pag. 83. 84.

Obben a' tekintetben a' Római eredeti nyelvét felett
 irigylésre méltó keserűséggel bírnat a' Német eredetűek;
 mert ezekben igen nagy és kéles mereje van a' Parma-
 rikai Nemző erő minőségének. A' Német Nyelvnek
 maga formálhasáa / Bildsamkeit / ismét nem hi' meri-
 keselen. Nem éri ugyan uszt a' Görög nyelvnek ibeli sa-
 badságát és sermélenséget; miné minája a' Káns
 Metaphysicája, melly tömve van Görög messzerőkhöz.
 de ismét ugyan leg jobban meg közteli az minden nap-
 nyugori Nyelvét felett. A' Német nyelv az ő Török fra-
 vais könnyen forgaja a' befödnek egyik neméből a'
 másra; harknát veszi a' kezdő és vég-syllabáknak
 újabb

3

újabb meg újabb szó formálása; bár az öre szaksz
 ké három szó is együgyű messeséggel, és ennél fogva
 szat nem mindenféle megfogások is tud fejezni olyan
 szókat, a' mellyek orszon természet aró' tulajdon mere-
 jében

Idé járulnak a' Német Nyelvben lévő sok Dialec-
 sok, a' mellyek sokféle formátusok fogalmakat az Iónak,
 ha azónak hasonlat atarja venni — ambar meg kell val-
 lani, hogy ebből a' gardag kuszóbtól korán sem tud a'
 Német amnyi hasonlat meríteni, min a' mennyi hasonlat
 venni a' Görög Nyelv aró' sokféle Dialektusainak. Mind
 ezek felett különös jellemzője az a' Német Nyelvnek,
 hogy az újonnan formált szókól nem idegenkedik a'
 nemzet, hanem könnyen és hamar el fogadja az új szó-
 kat, kivált a' nagy nevű hazai szókól; nem hangzanak
 azok oly visszafogóan a' Német füleiben, min a' mennyire
 iródnak Róma, és ma ~~iródnak~~ ~~iródnak~~ ~~iródnak~~
 az új szó hangjaitól. (Sok Magyarok)

Mind ezen jellemzők tulajdonoságoknál fogva min-
 den vég nélkül gardagoskodik magát a' Német Nyelv;
 és ha a' Berliini Nyelv-tiszvisi Törvény a' virrat együn
 a' jellemző is hi nem öntendi: a' Német Nyelv törzse
 leg gardagabb egész Európában.

Az Anglus Nyelvnek nagy jellemzője az, hogy ké-
 nyen említi a' szókól, és mind a' Római mind
 a' Német Nyelvből kölcsönözhet magának messeszókat;
 de még is korán sem bír a' Német Nyelv maga formál-
 tásának visszafogásával, és az új szó alkotására sokkal
 bátralanabb annál. A' Dánus, Hollandus és Svéd kö-
 vet

köveit az ő. Angolai; noha lassabb lépéssel, valamine-
 hogy sokkal kevésbé is irnak annál; de csak ugyan
 mindenben meg van a jól ökre kötésnek szabadsá-
 ga. A' Klar Nyelvnek e' beti virtuusáról Semichnek
 igen kedves üctesei immár meg emlíessük §. 32.

§ 32

A' Grammaticai Némő'erőnek munkássága
 a' Magyar Nyelvben.

Ha a' Magyar Nyelvnek Störögja a' Napnyugori
 nyelvvel ökre hasonlít: meg valljuk, hogy
 ezeket bőveges S' gárdagvár meg korán sem érke-
 niöl a' mi Nyelvünk. Mostanában ki' jámorrát, hogy
 Johnson Angli Dictionaryuma 37 ezer szóval foglal ma-
 gába, ambar vagynak olyan szavak, melyeknek több
 van 60 értelmenél, és még is csak egy szónak véseinek.
 A' Francia Academia Störögve 32 ezer. Az Olasz nyelv
 35 ezer, a' Spanyol nyelv 30 ezer szavattól áll. Marson
 József is Magyar Némő' szótárjában (Pécs 1811.) min-
 egy 27 ezer Magyar Störög szótárának: a' Némő' nyelv
 tízezer Berhmi Störög pedig mindegy 80 ezer Störög
 szótár jámor előre.

Nem is emlíünk in a' napontini nevelő, és a' külföld-
 ről hoztánt is a' kívárgó tudomány, házi és öltözet-
 pára sarrozó perenek, fabritai porcelánnak sok pár ágatair,
 melyeket Störögve az ő idegen neveikkel egyen-
 lésen vese által nemremit az idegenektől, semmi nem Störögven arról
 hogy azokat új Magyar nevei adhason, miképpen egész
 Europa meg sarozta a' Magyaroktól Störögve. Kétféle

korszak, Anusar, Török és más nevezetesen. De még azot-
 nak a' megfogadóinak nevei nélkül is nem kevés részben
 jöttök ki a' Magyar Nyelv, mellyet a' életben teremnek
 vagy a' nagy természet mezejére, vagy a' tudományok és mes-
 serőket ágazásra tartoznak; mineműet a' Metaphysicai
 Psychologiai, Mathematicai, Physicai, Technologiai és mes-
 serőket; a' mellyet vagy miniszert még Magyarul is for-
 máltva: vagy ha finczen adon is azotnak nevei egyik vagy
 másik korszakra, de még azot Magyar Polgári jussal meg-
 ajándékozva miniszert, és törvényes nyelvpolitika által be-
 nem véreztet. A' melly nemcsak a' tudományok és fő ös-
 táiba idegen nyelven ^{szavak} ~~szavak~~, és melly pedig az újonnan
 formált nevei eránt oly nagy idegenséggel viselkedik,
 min ha az a' Római: annak törvénye nem ^{egy hány} ~~kereset~~ ma-
 gának oly nagy bőrsége és gazdagsága, mint más nem-
 zetek, ^{és} hol a' Nemzeti Nyelv bővülését idly sermek
 akadályok nem gátolják.

De ha már nem ~~szavak~~ ^{szavak} azot, hogy a' Magyar
 Nyelv, a' tudományok és nemcsak tartozó stannalan
 el nevezetesen és kiváló Messerőket nélkül jöttök ki: az-
 kell is meg vizgálnunk, ha valyon van e? és minemű
 Rátermenés, (Anlagija) van a' Magyar Nyelvnek az új
 nyelvformálásra? Mennyire has ti Nyelvünkben a'
 Nemző Erőnek sehsége? Meg van e' is annak az a'
 munkája, és munkájának azon törvényei, mellyet-
 nel fogva kiváló a' török és Német Nyelvnek annyira meg-
 gazdagodtak? és nem lesz e' jiteretlen a' Magyar Nyelv su-
 dóló remes igyekvés, melly szerint az ő határ Nyelvek
 újabb meg újabb fölhal meg ajándékozni és annak ^{szavai} ~~szavai~~
 társai

Meg kell jegyezni, hogy a Magyarban a fajta vagy sar-
jadrás jegyei hánt követnek a törzöt köthor mindentor-
ti vévén az el válhasó pariculátas: p.o. adom, meg adom.
visek, el-visek sasz.

A' Nemző Erőnek két fő Törvényei.

A' Nemző Erőnek két törvénye van a Magyar Nyelv-
ben: / valamint más atármely Nyelvekben is / melyek
kereszt egy törzöt próból más próbát származtat.

1. Bizonyos és meghatározott értelemű Ragszerelőkkel,
avagy formáival végezve illesz a' törzöt köré, és az a'
befűzéseknek más más nemekre által tévén, más más
erőt és értelemű ad a' Erőnek. p.o. Substantivum Vér, Ad-
iectivum, Véres; Adverbium, Véresen. Verbum, Vérezni, meg
vérezni. Ismei Substantivum, Vérse, megvére sasz.

2. Két három törzöt próbát egybe köt, össze olvasz, és egy
ágas bogas ideának ki fejtevére egy próbát képez abból, p.o.
Verber, homagium, Tesver, Anyaszenegyház.

Van még a' Nemző Erőnek egy sokkal tisztosabb, és nagyobb
mesterfoggal járó munkája a' Magyar Nyelvben. Mithor,
Törzsfő nem a' Törzsfőből, melyre egy kinyitód próbát
munkánk oda fűzött §. 39. Ez volt a' Nemzeti Philologiai
Nemző Erőnek méhében a' Chemicus processusnak tisztos mes-
terfoge, mely kereszt egyneként sasz kévő kámi Gyö-
kerből, — melyeknek eredetéről most nem állunk —
mint eredeti fő ideákból, egyneként kereszt Törzöt próbát
nemzet, valamely kis változtatással, a' leg tisztosabb
öccsömiával. Most már úgy állanak ezek az egyneként
kereszt Törzöt próbát a' Nemzeti Lexiconban, mint egymáshoz.

Jemni

semmi rokonsággal nem közelebb, külön külön, ma-
gokban álló anyasók, az ő kisebb nagyobb familiájok
seregében: holon pedig egyik a másnak köztönkeri költö-
zésen az ő letelei és eredetén. De a Philologiai Nemző Erő
csak addig fejlődésen anyasókat, míg az ő eredeti nyelv
seremő erejének helyén ^{elvénségében} ~~nyelvében~~ állon. Amak ideje le tel-
ven; már ma igazi anyasókat többé nem seremskeünk.
Hi külső magat és részben a Nemző erő, be' támaszon a
súlyos műhely, miképpen a Világ seremskeiének has nap-
jai után. Ez az oka hogy a Kény, melyre oly nagy fekt-
ségünk volna, lábra nem kaphat semmiképpen, mivel hogy
ha maradt az anyasókat seremskeiének idejéből, a Nyelvet
alkon aráának első periódusából, melynek fejlődésének
megfelelő az ő régiesség. Most már valamin a nagy
sermészet, úgy minden Nyelvet, a központi időkorak má-
sodik Peródusában ragynak. Ezen második időszakában
valamin a sepi sermészetben, újabb meg újabb nemű
seremskeiének többé nem támadnak, hanem csak a haj-
dani eredeti fajok tartanak fenn, és kaporitnak a
neműk és fajok meg háborozott törvényei szerint: ha-
sonlóképpen van a meg állapodon Nyelvet dolga. Ez sem
seremnek többé újabb meg újabb gyökér és anyasókat,
hanem a régiéből származának újabb sermészet a
nemző Erő által.

A Glánia Országában is különösen a gyümölcs-
fák körül, és nemű munkája van az emberi por-
galmakoságnak — egyik a magnak el ültetése, és a
magról kelő sermészetek helyből helybe és által plai-
sálása — más a be' oltás, őrzés, kötés, kopulatio. Ez
által nem csak fel tartanak az eredeti fajok: hanem

egyszer,
3

egyzeremind nemefisernel, artnak mind mind jelessebb
formájú nemei nyeresseknél, és az élő sermészet garbágu-
sáit. Így van már ma sok pár kellemes nemű viola,
legfő, alma, törvény, melyet a Paradijsomba nem talál
sátnak.

A Philologiai Nemző erő ugyan ezen két törvé-
nyek perine mintálatodit már ma a Nyelvelben. A haj-
dani gyökér vagy anyakörű hi Sarjadása - vagy elől
vagy hátul, - bizonyos hajlásokkal, változtatással illesz,
mellyel fogva az a befűs egyik réstől a másikba át-
salvisz, által plánsága, és más rokonos értelem ad annak.
Máské törvény az: hogy két három anyakörű ökre két, egy-
be olvasz, és valamelyik ökre fűzős ~~érelmü~~ érelmü Dea-
nak hi jelenésére, egy fői formál arabból. Ezen kemős
munkája által tökéletesíti, nemefi a Nyelvet, és bővít
garbájja annak körjárás, melyekről most póllanunk
kell rendiben.

§. 66.

Ragaszkodókkal vagy Formativa Nyereséssel,
jelene igen garbág a Magyar Nyelv.

A Magyar Nyelv a minn szék most mondánk, leg inkább
hátnál enged Sarjadás a Törvöl főnek, miho abból más
fői akar formálni. A Sarjadás vagy egy beűsölésben, vagy
pedig egy és több főragóban muraia hi magán, p. o. ember, em-
beri, emberiség, emberelen. Mind elől mind hátul van a
Sarjadás ebben: meg emberelni. De a minn meg jegyzetük, szék
az el válhasó parienták főnek előlöt járulni a Törvöl fő-
hoz, és artnak erejei változtatni; azon kívül a Nemző Erő-
nek minden munkájára a Ragaszkodóól függ a Ma-
gyar

Magyar Nyelvben. A Ragaszkodolnak, avagy Formaiwa
 Képzésnek, mint beljének, bizonyos értelem és meg-
 határozott jelenléte van a Nyelvszótárban, avagy
 Analogiában. Ugyan azon Ragaszkodol, ugyan azon je-
 lenléssel bírhat, és írat azon Nemű szóhoz járulhatnak
 az Analógia szerint. A Ragaszkodol meg annyi Mani-
 folt, avagy hiányos nemző formát, a melyekbe újabb
 meg újabb jelenléseiű szót öntethetnek. In hái le szépen
 ezen állásunkat, mint szathasáran talp igazságos.

„Mennef több formája van a Ragaszkodolnak vala-
 „melly Nyelvben: amial nagyobb Képzéssége van azon
 „Nyelvnek arra, hogy az ő Törzst Szavaiól más más erejű
 „szókat képzasson, és az ő Neműi Szótárjára újabb meg
 „újabb szókkal gazdagítsa.

„Már pedig az ember el bámul rajta, ha el nézi a
 „Képzéssége Ragaszkodol sokféle formájára és nagy szá-
 „mát a Magyar Nyelvben, melyek szerint oly könnyű
 „megszéjjel változtatja a mi Nyelvünk a Törzst Szókat
 „más meg más formákra, más meg más módon jelenlé-
 „tetre — oly könnyen viszi azt a beszed Nyolc részekre
 „egyik Családijából a másikba — a mi úgy kell nézniük
 „mint az újabb meg újabb szót formálhasáának, és a Nem-
 „űi Szótár gazdagodhasáának bizonyos kúszejét.”

A Magyar Nyelvnek ezen könnyű fordulásairól széjjel
 meg muszáj példákól

§ 67.

A Magyar Nyelv képmialan Substantivumokból
 formát Verbumokat, a leg együgyűbb megsejggel.

Alig mondhasunk olyan magába fenn álló dolog nevet
 melyből

mellyből igen könnyű pecsét légi ne formálhassanak. Ez
már jelené nagy presence, mikor a 'Substanciát' olly kön-
nyen lehet 'Elevitálni' Deára fordítani, avagy 'Verbali-
sálni'. In a 'földet' 'fámalatnak'; még pedig nem is emlí-
ven a 'Szerpárok' nevein p. o: 'fürész', 'fürészelné'; 'rápohy'
'rápohyozni'; 'lapa', 'lapálni'; 'lapra', 'lapráltni'; 'villa', 'vil-
lítani'; 'gereblye', 'gereblyézni'; 'fűszű', 'fűszűlni', 'fűszűltödni'.
Saz. mivelhogy minden esztöröt 'Szerpárok', a 'velek'
való munkatódaira nézve az ő 'szelők' presene. Lászlók
kár különösebb földarar

vas, vasalni	derék, derékalni.	Kárnya, Kárnyákn
arany, aranyozni	far, farolni	Körka, körkálni
aranyásni	Kar, karolni	Opábla, Opáblálni
ólm, ólmolni	könyök, könyökölni	Sakk, Sakkozni
trin, trinereni	tenyer, tenyerezni	Nyit, Nyitálni
fej, fejni	ökl, öklözni	íj, íjázni
fejéni	marok, marokolni	játszani
láb, lábbalni	seid, seidelni	vad. vadászni
ker, kerelni	seidelni	hal, halászni
rem, remelni	Sarok, sarokalni	madár, madarászni
remlélni	talp, talpalni	puska, puskázni
fül, fülni	szon, szonolni	nyúl, nyúlászni
fütni	vér, véreni	tyúk, tyúkázni
agy, agyalni	véreni	har, harálni
nyár, nyaralni	in, inalni	harapadni
váll, vállalni	pör, pörözni	mar, marolni
kar, karalni	ész, észelni	mez, mezeleni
melj, meljezni	kis, kiselni	Sár, Sározn
meljeszeni	Kardlap, Kardlapozni	lúg, lúgozni
töröm, törmölni	lapra, laprálni	Lappan, lappanozni
bör, börozni	spiga, spigálni	tenyer, Tenyerezni
	seke, sekelni	bor, borozni

A' Görög és Német Nyelv igen nagy mestere a' hármár-
sátságra: de már oda egyáltalán se kétségre sem háson, hogy
ilyen együgyű mesterféggel tudná a' magokban állókat
igékre változtatni. A' deák Nyelvet is annak Leányait nem
is kétség itt számoltani, mert azok mester háza marad-
nak a' forban. A' Tör Nyelvre nézve egy Indós Barátom
azt mondta, hogy a' fel' hozott példát közül csak keveset
tud hi semmi a' Tör Nyelv. Mifjoda rövid szabást nyel-
dig ez által a' mi ~~bevezet~~ bevezdönt. p. o. sebb agas-
ni, minek pusztával vádászni. Sakkorini unalmas — inkább
kártyázzunk. Még áll há' ez a' talpigafág.

„A' Magyar Nyelv, szaknem minden Substantivumokat
„mellyet a' székelyek Deának el fogadása óta a' karmelley se-
„lencében alkalmazások, Igékre változtat a' leg együgyűbb
„mesterféggel, melly által perer a' bevezdönt jeles rövidség,
„és a' nemző érőnek ezen Virinsában a' mi Nyelvről még
„a' Görög és Német Nyelvet is sokkal feljűl haladja. a

§. 68.

Adjectivumokból Verbumok.

A' dolgok minéműségek Igék formájába semmi, az Ad-
jectivumokat Verbálisalvi, úgy sarron minden Nyelv-
nek kétség: de e' részben is különös nagy mester a'
Magyar Nyelv. Mert a' tulajdonságok vagy en ruha-
lom a' tárgyra, vagy önként öltözi az a' tárgy. És
igy kétféle Verbumra van kétségem, úgymin az első
esetben Activumra, a' másodikban Passivumra, vagy Neutrum-
ra, vagy Reciprocumra. Ez a' kétség különbsége sem a'
Görög sem a' Német Nyelv nem tudja oly könnyű fordulással
hi semmi, minek a' Magyar. p. o. en a' káposztás Savanyítás,
a' tépva

— a' téfira meg savanyodik. — En az esels melegisem — a' kályha melegszik. Meg kell jegyezni, hogy a' Deák Nyelv egy kéi próbán igen nyereses szert a' harmas formával: Calefacio, calefito, calesevo. — Itt az a' nyavalyája, hogy nem merészesz ilyenek isak kéi három pár is formálui. Lás. Junr példákas nyelviünkben.

fejer, — fejeriseni	veres, veresiseni	puha, puhisani
fejeredni	veresedni	puhulni.
fejerfik.	veresülni	jobb, jobbisan
fekese, fekeriseni,	Szép. Szépiseni	jobbül
fekesülni	Szépül	gyenge, gyengisen
fekedni.*	drága drágisani	gyengül
sejer, sejeriseni	drágul	édes, édesisen
sejercedni	fényes, fényesisen	édesedni
sejerül	fényesedni	édesül
kék, kikiseni	fényleni.	Keserü, Keserisen
kekül	bő, bőviseni.	Keseredni.
Zöld. Zöldiseni	bővül	erős, erőfateri
Zöldül	tag, tagisani	erősödni.
Zöldelleni.	tagul	meleg, melegisen
Sárga, Sárgisani	Vastag. Vastagisani.	melegedni.
Sárgul	Vastagodni	hideg, hidegisen
barna, barnisani	Vetony. Vetonyisani	hidegedni.
barnul	Vetonyodni	felid, felidisen
	Sima. Simisani	felidül
	Simul	

és több ilyenek nagy számmal, melyekre sehol, se sepeük és a' talp igazságos:

A' Magyar Nyelv a' dolgok mineműségét, Verbah's Deákra tudja formálui igen könnyű fordulásal, még pedig kesős forma

* Mivel a' kis gyermek a' belső nyavalya miatt hirtelen meg meredek, el kélül, fekete felderjessé lefű: az így monják ki néhol: el fekeve

„formába: úgy mint *szelvény* és *szemvédő*, vagy *törös Igék*
 „*erejével*; és a *Nemzet* *Erőnek* ezen jéles *oeconomiaja* *szár*
 „egy *Europai Nyelvben* is nem találhatók, oly nagy *bőséggel*,
 „mint a *Magyarban*.

§. 69. Verbumotból Substantivumok.

Az is *szüksége* van minden *Nyelvnek*, hogy az *Igék*
 „*ből* magán *érkezők* (*Substantiva Verbalia*) *formáján*;
 „*amint* hogy *formál* is mindenik az ő *Nemzet* *szóval*. De
 „*itt* is igen nagy *megkülönböztetés* a *Magyar Nyelv*, mind *azért*
 „*mivel* *sokféle Ragaszkodással* és *végerezéssel* *szegődik*
 „*magán*; mind *különböztesse* *azért*, *mivel* hogy az *Igéből*
 „*formált* *magán* *érkezők* a *szelvény* és *szemvédő* *kü-*
 „*lönbségei* is be *nyomja* igen *jéles* *gyakorisággal*. *Amint*
 „*első* *szó* *szóval* *szóval* nem *érjünk* *szóval* a *Görög Nyel-*
 „*vet*, *melyben* a *verbális* igen *sokféle* *formál*ban *szóval*
 „*szóval* az *Igéből*. De *már* a *második* *nem* *szóval*
 „*donágra* *nem*, *szóval* *engedni* a *Görög Nyelv* a *Ma-*
 „*gyarnak*. A *Nemzet* *Nyelv* mind a *szóval* *szóval* *szóval*
 „*szóval* a *Magyarnak* - a *sok* *Europai Nyelv* *szóval* még
 „*szóval* *szóval* *szóval* *szóval*. *Lásd* *szóval* *szóval*

A *Szelvény* *szóval* *szóval* az *o* és *ö* *végére*, *p. o. lát*,
látó; *ir* *iró*; *ker* *kerő*, *memmel* *szóval* *szóval* *szóval* *szóval*,
 „*mint* a *szóval* *szóval*, *szóval*, és az *ebből* *szóval* *szóval* *szóval*
 „*szóval* *szóval* *szóval*. *Videns, szóval*.

A *szelvény* *szóval* *szóval* az *as*, és *végére*: *mint*: *hall*,
hallás; *lép*, *lépés*. Ez a *szóval* *szóval* *szóval* *szóval* *szóval*
 „*szóval* *szóval* *szóval*: *szóval* *szóval* *szóval* *szóval* *szóval*
 „*szóval* az *as* és *szóval* *szóval* az *szóval*: *szóval*
szóval, *szóval*, *szóval*, *szóval*, *szóval*, *szóval*, *szóval*,
szóval, *szóval*, *szóval*, *szóval*, *szóval* *szóval*.
 „*szóval* *szóval* *szóval* *szóval*: *szóval*, *szóval*,
szóval, *szóval* *szóval*.

Mélio megjegyezni a' külömbseges eret törvén: köpönés, köpönés: minis benne köpönés: emelés, emelés - feszítés, feszítés saq. melyet egy Nyelo sem követke.

Hasonló eret is: járas, keles, jöves, menes, sudar, hal-lai, lássas, a' melyet nem így pusztán, hanem bírót, sági formákban gyakoroltságnak, p.o. jársomban töltömben - minis sudomra - minis lássaja - Sámson láson mennében egy oroflányt. Ez a' lessó magában is jár: jöves, menes Barriajale adverbium formában.

De való az al, el. végzet, minis eretből, eszem iszem, sezem, veszem, tessék; tesséknek: esel, isal, seiel, veiel, teiel. Ebből a' Törjölből: eszem, eszem, leszek, esel, evés, ebből ismét a' mi Nyelvünkben párfor előfordító bein sere által, ebed. Nem Törjö ház ex, hanem igan Magyar eredetű.

Vagyunk még több Ragaszkodókat is melyek Substantivumok formáknak az Igéből p.o: mány, mény, minis: salalmány, sudomány, ragadomány, tessmény, — vány, vény. minis: maradvány, kelerény, tanisvány, szöverény. al, el: minis: halál, körel, fonál, fedél.

alom, elem. minis: unalom, érelem, fájdalom, türedelem.

ek, minis: maradék, hasadék, fötetek - és többek, melyek az újonnan kifizetendő kövnek igen alkalmas formái.

A' Verbális végzetek ex a' jövele formája nagy nyereség Nyelvünkben. Innen van, hogy a' mi a' Német szar az ő unalmas ung végzetével sehes ti, az a' Magyar más más Ragaszkodókkal nyomja ti. p.o. Fehring, for-ras. Hebung, gyakorlás. Gesetgebung. Törvényterel. Theilnehmung, részvétel. Abhandlung, előérzés, bűncsej. Dämm-rung

Edmmerung, Kürtüler, Salbung, Kener. Dürstung,
Myngrasó Saz.

De leg több sehecségre az Nyelvünnel, hogy va-
lamint a' Verbumokba S. 68. úgy a' Verbale Substanci-
vumokba, a' s'felelvés vagy fremvedis túlvömbögés be'
nyomja. p. o. Szabardis, szabardis — elpegényítés,
elpegényedés — erőfics, erőfödés. — tölelesedés, tö-
lelesedés — boldogias boldogulás Saz. Ezek több-
nyire lenvös (: anceps.) jelenséüek más Nyelvetben.
Ez a' hármaz: drága kincs a' Szabardis — szabardi-
sásodai várom Duerem — reménylem szabardulásomat,
nem mindent Nyelv sugja egy egy próba, három féle formába
h' nyomni, ilyen könnyű fordulásal.

Differit a' Főző és Nemes Nyelvben, hogy az In-
finitivusokból Substanciivumos formálhasnát, mint
To pildiv. — Saz Essen. Ez náluk forulyágból eseten fe-
renvös fogás, mert nem szinnak minden Verbumból Sub-
stanciivumos formáltatni ei renvös formát szerént. De a'
Magyar szv. Meg áll hár ex a' táppigaszvág:

- „A' Magyar Nyelv a' Verbale'k pármassadásának
- „külféle formaiban a' Főző Nyelvel salám nem mértörke-
- „tik, a' Nemeset pedig meghatarja — de mind a' lenvös fel-
- „jül mulja abban, hogy az Igéből pármassarou Sub-
- „stanciivumokba a' s'felelvés és fremvedis Szájának kü-
- „lövögés be' nyomja, és a' Nemes' erőnek ezen munkái-
- „sága által, minden más Nyelvetes meg elő a' mi'
- „Kasai Nyelvünnel. Ez salálynk egyfensmind az új prób
- „formáltatásának egyik nevezetes kútfjér. *

* Vagyhat olyan Szavaink is, mellyekben az Igéket előreméltja
a' Jelenv

§. 70.

Substantivumokból Adjectivumokat, s erekből
Adverbiumokat.

Minden Substantivum egy bizonyos, magában érthető
Tárgyas jelens. Minden ilyen Tárgy magában foglalja az
őre illető minémiséget. Ennek fogva a Tárgyas jelensé-
sége, minémiséget jelentőké, a Substantivumokat adje-
ctivumokká lehet változtatni, bizonyos Ragozások sege-
delmével. Az így formált adjectivumot, ama Törvénnyel mi-
némiséget magában foglalván, a melyből származtat,
ugyan az ~~írá~~ ruházatk azon más tárgyra, a melynek
mest mellé állanak, és a melynek tulajdonágának ^{jelen} ~~ti~~

a jelenvaló időben Substantivumma serődik az Végére által, p. o.
látomás, hallomás, vallomás, hagyomás, áldomás. Ezek oda mutatnak,
hogy hajdan így telten formálódni minden Verbale Substantivumnak:
adomás, fogomás, ártaromás, üsömeis, veremis, fenvedemis — hanem később
ben mindig erős volt a pontosabb Sammaritálás, és a nyelv jobban neti
simult, akkor nagyobb könnyebbség, s rövidebb habás kedvű, a harmadik
keményher minn ígusa gyölköske ragaszkodtak az az, és, végére.
Így lett ofrán, adás, fogás, ártarás, üsös, verés, fenvedés.

Tu már az a kérdés, hogy a feljebb elő hozott javaink miként maradt
hanak meg az ő eredeti első formájokban? Holott a későbbi pontosabb nyelv
jólis ereket javallotta: hallás, látás, vallás, hagyás, áldás — melyek
valósággal mind jó pöt is nálunk. Ennek okát abban keresem, hogy ezek
Törvényestől és Vallási pöt voltak, a minémiséget a régiség meg pen-
tet, s meg hagy az ő eredeti formájokban. Így van ez más nyelvben
is. A indó Michaélis meg jegyzem, hogy a napkeleti nyelvben a
Törvényestől javának igen stülönő, alváraól vagyon, és ártolnak ere-
deit s mivoltát ki nyomozni nehéz dolg! Így hiszem hogy a Törvényestől
előre álló Tanul jólis formái voltak ezek: Az én fülem hallomására,
— fejem látomására sörén er — az én vallomásom tehát ez! Az ilyenek

mert az ő feltehető régi pöt, s mag maradtak eredeti
formájokban.

mind
3

jelenséjére rendelkeznek, mint sár, sáros terék. Az ilyen
karmaradusi Adjectivumoknak jegye nálunk a' végzől át-
ló e beű, a' Vocativon végező főlban, p. o: Korma, torma
- menne, menies. Kapó, kapós - fördő, fördős - böfű, böfűs
- lepsyű, lepsyűs. Ha pedig a' Substantivum másfél
hangzón végeződik, oda illő magánhangzókkal as, és, os,
ös, mint: unalmas, félelmes, gondos, örökös.

Lásuk példából, melly könnyű perrel formál a' Ma-
gyar Nyelv Substantivumából Adjectivumokat, mind át-
húzó, mind ragadó jelenséjével.

álom, álmos, álmaslan	gyermek, gyermetes, gyermektelen.
munka, munkás, munkáslan	pénz, pénzres, pénzreslen.
dolog, dolgos, dolgozalan	igarság, igarságos, igarságzalan.
áralom, áralmas, áraslan	fej, fejes, fejeslen.
értelem, értelmes, érteslen.	láb, lábba, lábbaalan.
él, éles, éleslen.	hír, híres, híreslen.
tétel, telkes, telkeslen.	gond, gondos, gondatlan.
hegy, hegyes, hegyeslen.	só, sós, sózalan.
siker, sikeres, sikeretlen.	fő, főz, főzalan.
bűn, bűnös, bűntelen.	íz, ízes, ízeslen sár.

mind pénz seű - a' Törvényes szilus nem változhat.
A' hagyományos Testamentum seűl java; az áldomás ilyen kifejezés
reűe volt, mert az áldozat seűl mellett, és a' szerezhetségekben,
Őseink - Magnum áldomás biberunt, Anonymus javai seűs.
Ez a' fő még ma is épseűben áll nálunk! De a' Vallomás helyen
vallás seűl mondunk; - a' seűláromás adverbialis formában tar-
toruk meg - a' többi nem igen hallatik.

Leg közönségesebb ez: Ha a' banyámnak halomása történet. Hogy
valaha len volna - halom - morior, nem hihető. Ez a' fő seűl amaror -
nak formájára hihető. vagy talán a' Sirhalom, Sir ávás forgott eűsűben,
így hihető a' halomás, egészeűen mondván: Sirhalomás. A' halom ugyan
nem hihető, hanem ragadó, de a' Sir hihető, és így ávás által hihető a'
Sirhalom.

Az ilyen hármas formálkozás után egy kis változás jelen-
ved az állító vagy tagadó Adjectivumot értelmé némelly
szavainkban p. o.

kedv, kedves, kedvesen.	kép, képes, képszen
kény, kényes, kényszeren.	Szem, szemes, szemesen.
kegy, kegyes, kegyesen.	hír, híres, híresen.
háza, házasa, házasan	

A' Nemzeti Characterek jelesen mutatja ki fűzteni a'
mi Nyelvünk az ily együgyűen formált Adjectivumokban:
Magyaros, Deafos, Jóros, Kémeses, Rákos.

A Substantivumok minőségük nagy rövidséggel
nyomja ki a' mi Nyelvünk csak egy beszűkítésben, p. o.: nagy
orrú, hosszú fülvű, szép ajakú, kedves befűdű, jó esűdű.
Nem különbözik szavakról rövidséggel bír a' Latinyminu-
mokban: Beisi, Besi, emberi, Eseni, a' melly együgyű
forma sem a' hol Nyelvünkben, sem az elő Európáiban
nem találhatók. Ez méltó meg jegyezni a' különbözőségek
erek között: gyermekes, gyermeki; Esenes, Eseni — földi,
földi — mint földes úr, földi mogyoró.

Egy esemeses Nyelvben sem látni ilyen jóllás mo-
dát: Szeretem ember, gyűlöltém ember. Itt az Agének el-
múlt ideje az első személyben, valószínű Adjectivum szolgál-
lász sejt, sokkal nagyobb energiával.

Válasszunk más Nyelvet, úgy a' Magyar is az Adjecti-
vumokból Adverbiumokat formál, az állítókból ugyan an-
en, a' Tagadókból pedig iel, iel végezéssel, mint: almosan,
érelmesen, ártatlanul, telkesenül. Így bánt a' más nemű
Adjectivumokkal is, melyek nem Substantivumból szá-
maznak, hanem törzstől: költ, p. o. jól, rosszul, rusul, ké-
pen, edesen, fejéren, s az. Egyenesen Substantivumból
képződött

készülte Adverbiumok ezek: emberül, bűnül, hírül, pénzül, ma-
gyarül, Törül stb.

A' Német Nyelv kérensége abban, hogy a' Substantivumok-
ból sokféle végzettséggel formálhat Adjectivumokat. p. o. Fleissig
Försich, Furcht- bar, Feld- reich stb. Kérensége az is, hogy
a' Tagadók jelensége kétféle ragaszkodással élhet, vagy elől
vagy hátról, mint: undantbar, unmenſchlich, Feldlos,
Brodlos. Itt hát meg haladja a' Magyar. De ezen dicséret-
től jó formán megfosztatik az által a' mi S. II. meg jegy-
zetünk, hogy az Adverbiumoknak megkülönböztető jegei
nem indok adni, hanem azok egy uniformisban vannak
az Adjectivumokkal mindenkor, és így a' befűdnek és külö-
nöző részei öfve zavarodnak. Ez a' fogyasztás a' Római Nyelv
leányai nem érdeklő.

A' Deák Nyelv oszo végzettséggel formál rendszerint
adjectivumokat a' Substantivumokból, mint: generosus
secunſus, ingemſus, periculſus - : de indok az,
nem nyire felső Róma az oszo végzettséggel, úgy hogy öföi
katoná hivén, a' többi mind barbarum. Itt hát sokkal
habadabb munkája van a' Nemró erőnek a' Magyar Nyelvben.

A' Görög és Római Nyelvben kémsalan sok Adjectivu-
moknak kéjege az a' végzettséggel; de az a' kérensége, hogy na-
lok az Adjectivumok morcalarván, más más végzettséggel
nyernek a' nemek különsége kérens: nálunk pedig nem
lévén nemi különség, egy állapotban marad az adjecti-
vum mindenkor. Adverbiumok is több formában állnak,
elő a' Római Nyelv, mintsem a' Magyar. Mind ezek kérens-
sel kérsenek ezen állásukban.

"A' Magyar Nyelv a' Substantivumokból adjectivumo-
"kat, és ezekből ismét Adverbiumokat, igen nagy kémsal
"a' komoly móddal készít - és ambar itt a' végzettséggel sok-
"féle formájára néve a' Görög és Római Nyelvel nem

merő
3

„mérkőzhet~~et~~ek: de mindenképp egybe véve a' mi a' 'Nemzet' 'Ero'
 „nek munkásságát, ezen tárgyban illeti, a' Magyar Nyelv
 „felet egy Európai Nyelvnek sem adható e' részben előséggel
 „díszkedni.”

§. 71'

Substantivumokból Substantivumok

Ami ismertséget van a' Nyelvnek, hogy egyik magán
 érkezőből más formájának, melyet körül a' hasulós az
 elővel bánt, a' körül forog, arra ügyel, vagy annak seke-
 séget ki fejezi, és ki nyomja. De tartozó végére a' Ma-
 gyarnál:

as, es, min: halás, madaras, tyúkas, juhás,
 aranyás, lovás, vadás. keres, méhes, réves, ügy-
 es. Mind ezek olyan stemély jelenenek, ki az ő el ne-
 verésben ki jelet tárgy körül forgatódik, az keresi és
 azal bánt — eszti azon járása.

no, ne, min: Asszalnok, Bohárnok, Udvarnok,
 Tálnok, Tárnok, Komornok, Jegyvernok. Fő tisztségek ne-
 ve, kiknek az ő neveikben ki jelet tárgyra való ügye-
 les adason által. Az el nevezés ragasztásai ebből vése-
 sek: annak, ennek gondviselésére, hűségére bízott. Nem
 Fő formula két ex. ♡

Ság, Ség, min: Uraság, anyaság, anyaság, apa-
 úrság, fiúság, barátság, komaság, fogorság, major-
 páság, pogámpás, emberiség, mesteriség, reményiség,
 helyiség. Erősség, Püspökség sasz. az ilyen fő a' fő
 tárgynak sellyesféget ki nyomját annak egész ki terjedé-
 sében.

„Ezen jönna néve a' Magyar Nyelv egy nemzetenél sem
 „marad hátrább a' kármasszáiban; meg haladja pedig
 „mind egyike abban, hogy a' nemzetségeket egybe foglalva
 ♡ ar, mint Kultúr, hadjár, vagy kapjár, ammi, (collective)
 mint Kults arra bíz — kapon arra bíz. Hajjár, ki
 bízott a' marka hajás. Kádár, Bojár, a' ki bíz minden báz a'
 Gulpa Lónál. — Bogár, Pincér némi nével utat.

„(Collective) ki tudja jelölni ezen együgyű formában: kudarág.
 „Jászág, Hajdúág, Törzág, Rárság, Oláhág. Így tehát a'
 „Nemző Erő még itt is hatalmasabb a' Magyar Nyelvben mint
 „más Nyelvekben. „

§. 72

Adjectivumokból Substantivumok

Ezeknek párok felelnek nagy Ság, Ség, végeretel, mint
 öltöszág, ravaszág, boldogság, jószág, roppaság, munkaság,
 Ság, gondoság, egészség, szépség, éjség, restség sasz.

Ezek a' Ragasztókat nyomon ki nyelvének az el vonat
 gondolat formáit, avagy Abstractumokat, melyekkel bő-
 vültödni nagy jelentősége a' nyelvnek §. 3. De még kell vala-
 lam, hogy a' Ság, Ség végeret nagyon is el öntötte a'
 Magyar Nyelvet. A' Római Nyelv és annak Leányai föl-
 tal többféle formát tudnak adni az Abstractumoknak.
 Ezeket a' Deák jókat: bonitas, clementia, fortitudo, servitus
 mind csak Ság Ség. végeretere hívra a' Magyar. Azon kap-
 sára uni ezeket a' Római jókat is: Güte, Bortheit, Hoff-
 tung, Dienerschaft, Volkethum sasz.

A' Indós Versegby öfve fedte az egyforma vége-
 zésű jókat a' Ujra Magyarág tőmü könyvének lá-
 tuján, az holott leg több helyet foglalnak a' Ság, Ség
 végeretűek. Nem ismunda; mert salám minos olyan Ad-
 jectivum nyelvében, mely az a' Ragasztókat fel
 nem venne. Azon kívül, mint a' leg közelebbi § ban
 látnak, fel veszik az a' Ragasztókat a' Substantivu-
 mok is, mint: emberiség, tsenség sasz. Tefszük az
 Verbumok mellé, mint: kívánság, imádság, miltasság
 fáradság, töltés, menés. Tefszük Adverbiumok mellé,
 mint:

mint: nyitván-ság, öfvereség, mostanság, közön-ség, éppen-ség. Barriajum mellett áll ebben, lárván-ság; Erepofio mellett: ellen-ség, melly már most, valamin eren jó: féle-ség, öfere nőt gondolat sárgyas, concretumot jelent: de mind a' két jó abstractivra mutat az ő' eredetében. Különös ex id: nap-ság — ex nap-ságsól fogva. A' hajó vonaró töclének neve alanság, minthogy mindég a' vízet flap-lodja, ebből képzült: a' lörögő körül. Föld-ség.

Ezen sejtésekből, így sejtünk fel állásunkat:

„A' ság, ség, végő forma perfectus nagy mért foglaltán
 „maganak, kínca el sarkija a' magyar nyelvnek, melly részben
 „a' Római és Rémek nyelvnek, úgy ereket Lányait is, vége-
 „zetet többféle formáival gazdagabbak nála: de nagy szeren-
 „seje az nyelvünknek, hogy eren együgyű és jéles hangú va-
 „gaszakkal ki tud fejezni minden létezőt el vont ideá-
 „kat; és a' Nemző Erőnek eren termékenységére tekintve, alár-
 „mellyt Európai nyelv ~~sem~~ ^{sem} áll ~~sem~~ ^{sem} a' magyar nyelvvel.

Hangjara néve csak ugyan kebb a' ság ség végeret, mint a' Rémek nyelvben az üng, heit, keit, ucht, schaft thum ság.

Különös nyeresége a' magyar nyelvnek, hogy a' Marche-
 sában, ex a' két különböző Sarkalatos Deas: memyiség
 mekkoraság, meg különbözési tudja; a' mi egy Európai
 nyelv sem sehet. Quamvis diversa et continua.

§. 73

A' Nemző Erőnek rendkívül való termékenységével bir
nyelvünk az igét formálása, és pármarratása dolgában.

Itt olyan helyre érkeztünk, a' hol nem csak az Euro-
 pai nyelvnek nem kötelezőnek nyelvünkör: de még a' Nap-
 keleti Sennica nyelvnek sem mérközhet meg arral. El bá-
 mul

3

bámul az ember rajta, ha el gondolja a' nemző erőnek
 ki' merőhesterlen termékenységét, az egymással fel való-
 garó, egymásból könnyű jéssel erőkerő újabb meg újabb
 formák véghesterlenségét, melly a' Magyar Nyelvnek pár
 nélkül való tulajdona, az Igeit alkotásának nagy mere-
 jében. Előrefe egy eredeti gyöteir ígét, melly csak két há-
 rom beűstől, és többnyire egy kövágból áll; ahol ra-
 kogat más meg más véghesterlet, újabb meg újabb ragafi-
 sékkel, és mind annyifor más más fordulást tesz a'
 Gyöteir Ige jelenésén, és az a' his gyöteir annyifelé
 el ágaztatta, hogy a' Nemző erőnek ebbeli kémsálatan fo-
 gására csak végig nézni is ahg györzűt, nem hogy aró-
 kas, és arótnak törvényeit bírnyos rendszerbe fedhes-
 sünk. Itt a' Grammatikus, ha Systemát akarja alkotni,
 lekaladna a' munkának serke alata, melly még a' vas
 forgalmú, érer beűstéges tőrésű Revainak erejét is,
 sokkal feljűl kaladna.

Valahány nemei ragynak alármetly jó rendbe fe-
 desz Nyelvben a' Verbumotnak, mind arótnak májsár
 monja a' mi Nyelvűnt, még pedig egy Igebe zárra,
 Igeid Igeit avagy Auxiliareit nélkül; Sőt a' melly Ige
 nemekről az Európai Nyelvet Grammatikusainak az ő
 nemzeti Nyelvetheir képest még csak ideájok finven,
 hanemha a' Napkeleti nyelvet tanulásából vessek aró-
 ról magótnak egy leveis esmérés: mind arótnak a' jöl-
 fél formákat ki nyomja a' Magyar nyelv egyetlen egy
 Igeben; és nem szűda ha ofrtán az ilyen Verbum ör, hat,
 Syllabátra is ki nyúlik, holott annak sellyes értebmés
 ahg tudja más Európai nyelv ör, hat sokkal is ki fejérni.

Illyen külömböző formájú és jelenésű nemei a' Ver-
 bumotnak és kövhesterendöl: Activum, Passivum, Nominum,

Nominum

Neutro Passivum, Activum Transiivum & Intransitivum,
 Faciivum, Transiivum v. Intransitivum — Beneficivum
 Transiivum v. Intransitivum — Faciivo Beneficivum
 Transiivum v. Intransitivum, — Frequentativum Transi-
 ivum v. Intransitivum. — Frequentativo Faciivum Transi-
 ivum v. Intransitivum. — Inchoativum, Desiderativum,
 Diminutivum, Reciprocum. Szeg. mind ekeket a' fölsőle
 jelenre ekeket ki nyomja a' Magyar Nyelv a' gyökei igeihez,
 más más formájú sarjadtak a' által, és be foglalja egy-
 gyestlen egy igebe.

§. 74.

Össze hasonlítás a' Szó Nyelvben lévő igei
 formáival.

A' Szó Nyelvben két rendszer nemei vagynak az igei
 formáinak, úgy mint: Kál, Kiphal, Lihhel, Lühhal,
 Kiphil, Kophal, Kish pahhel. Ezek a' gyatoribb formák:
 de vagynak más költészetekben is, melyek ritkábban
 fordulnak elő, úgy hogy mind ötféle a' formák száma va-
 lami kiegészítőre kapcsolódik. Ezen különböző formák
 különböző erejének és jelenre ekeket meghatározása, nagy
 dolgot ad a' Grammatikusoknak, melyet itt bővebben fej-
 tgetni nem tartozik részünkre. Elegendő annyit meg jegyezni,
 hogy a' Kál, mint leg első, és leg egyszerűbb forma, ki nyomja
 a' gyökeket az ő tiszta valóságában, mely a' Szó Nyelvben több-
 nyire mindig három Consonansból áll, melyek két a' voca-
 lisal egyesülvén, két fővagra oszlanak p. o. dabar, wcusur,
 esz. gadal, crevit. malak. regnavit. A' többi formák a'
 gyökereket Consonansait, melyeket a' Kál ki nyomoz, többnyire
 mindig meg tartják, de részt képeznek annak vocalisait val-
 toztatván, részt képeznek pedig bizonyos segéd fővagrai p. Prefor

(Preformans Syllabica) sevéen az eredeti Gyökérnek eleibe: annál erején és értelmén fordítva sevének; a Niphal többnyire Passivuma a Kabnal. A Pihhel nagyobb erőt és gyakori jelenését ad a Gyökérnek. A Pukhal többnyire Passivuma az előbbinek. A Hijskil felekedési erővel bír leg inkább. Ennek Passivuma a Hophal. Végre a Hijspahhel vissza haso' erőt foglal magába - Reciprocum. Így a felekedés több formát mind más más fordulással sevének a Gyökér igének jelenésén, a mindön az előzőkkel hasonló rendszer formákat más más rendszerekkel egyeztven, most mássra is haso', majd magára vissza hajló, most felekedő, majd sevékedő, most foglaltat tartó, majd nagyobb, és leg nagyobb mértékre emelt erőt és hasznos: Ságat foglalnak egy Igébe. Még kell pedig tartani, hogy igen kevés Gyökér Ige van, a mellyet mindeféle formát sevének valószinűsíti és elágaztatni lehetne; hanem valamin a Magyar Nyelvben, úgy a Lendóban is, az egyik Gyökér Ige egy, a másik más - az egyik kevesebb, a másik több formának el fogadására alkalmas.

A korosabb ökrre hasonlító végeit jegyeztem meg: 1. A Gyökér ökrei különös béléget a Napkeleti Nyelvnek, mellyet a Magyar Nyelv is korosán meg tart; mert a férfi márékba az egész Gyökér hűségesei be-
 zára, és meg tartarja, - még pedig a Lendónál nagyobb korossággal; mert a Lendó nyelv a Gyökérnek eredeti Vocalisai jellepeit el valószinűsítja, és úgy sevé más más formákat: a Magyar Nyelv pedig a Gyökérnek
 magam

Magánhangzóis is ejesében meg van a. De az Igé: ad, vér, el veszik ugyan vonatol a 'hajlásban, és kérmassában: de ez éppen oda mutat, hogy a 'vonás' az a 'többi' jelölés sene a 'gyölkész', de az nem tartozik a 'hoz'; a 'minthogy' mondanak is a 'nélkül kérmassában'. A 'mi' a 'gyölkész' Consonansain illesz, azol az övri ugyan a 'Zsidó' nyelv nagy kúséggel: de még is jeles kérmassal ragynak a 'jelölés', hogy a 'gyölkész' mással hangzója hi' ma: rad a 'kérmass' elől. Lásd Schroeder Institut. Lingv. Akk. pag. 62. Segv: a 'Magyarban' pedig jelesse kevés van ilyen. aggar, e helyen: ak-gar; szaggar, e helyen: szak-gar, itt is pedig a 'szere' beint éppen sejtve a 'nyafiat'.

2., Tökéletesen meg egyez a 'Magyar Nyelv' a 'Zsidóval' abban, hogy mind a 'többi' meg van az Igé 'Transitiva' és 'Intransitiva' formáinak különbsége a 'mely' képm. nyelv: tulajdonságokról lásd oda feljebb §. 52. Meg egyez abban is, ez a 'képm. nyelv', hogy a 'mivelő', mivelőre, hi' hasz, visz, képm. hajló s az. erőket egy Igébe zárra, a 'hol' az 'Európai' nyelvvel Segéd Igéssel, vagy körül írással segitenek magukon. De itt is hatalmasabb a 'Magyar nyelv', mert a 'teher' is be' zárra az Igébe, a 'mi' a 'Zsidó' nem teher, p.o. adom, adhasom, adashasom, adódhasom.

3. Ragynak olyan Zsidó Igé a 'melyek' az 'kérmass' formában élnek, és a 'Lexiconokban' és lájnak mellesek: in Kál inuvisatam. Találhatunk ilyenek a 'Magyar' nyelvben is. p.o. minis ilyen gyölkész: hár, hárni - de van hárul, hárís, hárógas, hárómlit. Ez a 'gyölkész' keresői vigyázásra inkeri.

A. A' László Nyelv némelly trimer képződés szer a' Gyökei eleibe, min: Ni, Mi, Ho. Hisk, és ezek adnak más más jelenséget a' Gyökérnek. Ezer hasonlításól nálunk némiképpent is az elválás képződés min: meg-
adom, fel-veveem, el-vivem saj. De ezek kívül a' mi nyelvünkben mindig hátra járulnak a' Gyökeihez bizonyos Magasról a' jelenés változtatása végett. p. o: Nér-
nér-es, nér-eger, nér-elődik saj. Ez hátra a' mi Igé-
ink képződése nagyon különbözik a' László-ól - va-
lamint ezt a' nevezés különbözik is méltó megjegyez-
ni, hogy a' Semitica Nyelvben a' tiszta Gyökei mindig
a' Jelenés mód elmulat idejének egyes harmadik szemé-
lyében mutatja ki magát, min: darak Calcavis, -
pakad, viciavi: a' Magyar Nyelvben pedig mindenkor
a' jelenvaló idő harmadik személyében, még pedig az
Intransitiva formában találhatók a' tiszta Gyökei, min:
lár, nér, vár, hall.

§. 75.

Az Igék Szapora képződésének példája Nyelvünkben.

Hogy itt a' dolgnak mélyére érsekedjünk, nem tar-
tosítok túlunkra: elég lesz egy példában meg látni,
Nyelvünknek e'beli tehetősége, felvévén ezt a' termékeny
Igét: Ver. a' Szék meverése, könnyebbég ledveés
meg tarjuk.

Ver. Radit.

Verem. Activum Transitivum.

Verek. Activum Intransitivum.

Veretem

- Veretem. Faciitivum Transiv. Simplex: Curo verberari per alium.
 Veretek. Faciitiv. Intransiv. Simplex.
 Veresetem. Faciitiv: Transiv. duplicat: Curo verberari
 per alium medio tertii.
 Veresetek. Faciitiv: Intransiv. duplicat.
 Verherem. Potestativum Transiv.
 Verheret. Potestativ: Intransiv.
 Veresherem. Faciitiv: Potest: Transiv.
 Veresheret. Faciitiv: Potest: Intransiv.
 Vregerem. Frequentativ: Transiv.
 Vregeret. Frequentativ: Intransiv.
 Vregeretem. Frequent. Faciitiv. Transiv: Simplex.
 Vregeretek. proximi Intransitiv.
 Vregeresherem. Frequent. Faciitiv: Compositivum, Transiv.
 Vregeresheret. ~~Frequent.~~ proximi Intransitivum.
 Vrevesherem. Faciitiv. Potest: Transiv. duplicat.
 Vrevesheret. — proximi Intransitiv.
 Vregeresheret. Potestativo-Frequentativo Faciitivum Transivum Simplex.
 Vregeresheret. Proximi Intransitivum.
 Verdekem. Frequentativi Transitivi alia forma.
 Verdeket. proximi Intransiv. Eböl fármassarhas-
 nat verdekem, verdeket. verdeshem,
 verdeshet, verdeseshem, verdeseshet.
 Verödöm. Reciprocum Nervo Passiv.
 Verödherem. Reciproculum Potest: Nervo Pass.
 Vergödöm. Reciproculum. Frequent: Nervo Pass.
 Vergödherem. Reciproc: Freq: Potest. Reciproca Nervo Pass.
 Vergödherem

Vergödterem. Reciproco: Legu: Facit: Activum.

Vergödes herem. Recipro: Legv. Facit: Pouf: Acti:

Eddig már elő adunk harmincz negyfelé formákat, a melyek mind harkna vehető a' törbészéden, és kiváló az irá-
ban. Ezek török valamenyny aetivum van, az mind által
seheszik Tsonka formára: Verlek, Vereslek, vereskeslek
vereneskeslek, veregeslek, veregerkeslek, vereneskeslek, ver-
geskeslek, verdeslek, verdeseslek, verdeskeslek, ver-
deskeslek. Ez ismét nyersűnt 12 formát. Van hár öf-
vesen negyven hat formán, és így több leí amynyal mint
a' László Grammaticában találhatók. Ez pedig meg sepo-
ritani is lehet, mert ez is jó szó: Majd meg vergődteslek.
— meg vergődteskeslek. possum efficere, ut aliquis se cures
iteratis anaietantibus jacuari s. verberari. Ez meg nyuj-
sani is lehet p. o. holnap meg üsögeskeskeslek, vas
efficere posero, ut se alius per tertium mediu quavis itera-
tis viabus peranti cures. Ich vermag es, dass dich morgen
jemand durch einen dritten und vierten wiederholt schlagen
lassen werde; Egész Sennia Deákul és Kémertül, a'
mi Magyarul csak egy szó.

Ar is fel van Gyölerből még eret is származnak:
Verkedni, és még verkedni. E tenő körös túlórásság
 vagyon. Verkedik a' ki másokat gyakran verdes. Megvere-
kednek, a' ki egymást verik, minni léis ellenséges sábor.

Meg kell vallani, hogy az in példánál fel hozott gyölkérhez nem könnyen találunk hasonló meglevőben a' Kármacsarás termékenységére nézve, a' mellyben öven formátka ágazva egy kis Gyölkér Igé, melly csak három bésüből, ~~és~~ egy fő tagból áll. Csipke's Komáromi

ugyan

Igytis a' 75^{sk} S-hoz.

Itt annak példái mutatnak, hányféle ige lehet
egy görög igeből Szarmatizáltul. Ha pedig az Ige Szar-
matizált / Verbalis, Substantiva, Adjectiva Parti-
cipia, Adverbia / fel vesztették: azoknak számok
igenek négyesével. p. o. Ad görögül legyen: adó, ki
félére elemeinek, adós, adósság, adósságteli, adott,
adás, adónál s az. Hárma meg az elválás, s meg ha-
tározó igei: alá, alul, be, el, fel, ki, le, meg, rá s az.
a görög igehez testhez, is azhoz minden lehező ter-
jedettségre el ágaztatnak: már akkor a fő ige, az
azoké párat, onnan azoké ~~szarmatizált~~ atig lehet
hámba venni.

Bírsi János Professor Márton József és a többi tanítvány
azt egy elmevessé váló Szarmatizált Tablában, minek vé-
gére Genealogiai előfűzést ábrázoltak, melyből nyílván
meg látszik, hogy egy eredeti görög ige, mely két három,
négy ből áll, ki a Helénikben Ige, Ige Ige, Ige Ige Ige
szarmatizált.

ugyan ezen Gyökeres révén fel Nyolcra van származék Igéhes
 képzien abból. Kalmár György még többre megy Goodromu-
 sában, is meg nem áll már jelle formáig; sőt mivelhogy a'
 Boennahis formát még mind arolba fel nem vesse, akkoral
 senyegerődrük pag: 136. hogy még mástik szárra paporija az
 Igét formáit. Ennek már több mint két harmad része lap-
 ra vehetetlen fogna lenni: de meg lehet, hogy nyelvünk
 természetese többnyire mind meg engedné arolat.

„A Gyöker Igéket bámulásra méltó természetességét
 „van nyelvünkben a' más más erejű és jelenséjű Igét
 „Szarmaszaadásának munkájában; úgy hogy a' Nemző erő-
 „nek az a' tömnyen ~~szaporító~~ szélességet még a' sem-
 „tibi Nyelvet sem érhetik utol; az Európai Nyelvrendő-
 „söt pedig alig tudnak arolt még csak megfogássa
 „is kérceni magoknak, hanemha behasottak a' Nap.
 „Kideri Nyelvet teljességibe. Ide jön a' Iggy kék.
 „3. 76.

Folytatás

A' Törzset Igét jólle végezessis, úgy kívünn a' Szár-
 mazékot Ragasztékait, a' különböző formát erejének és
 jelenségeinek különbözőségeit előkamlalati teluntira nem
 tartozván, ugyan a' Szenvedien és hívandóság jelenséjű Igét
 formájáról kellesik egy két jót ide tennünk, — amatról
 azért, mert különböző értelem van rólot, ezekről pedig külö-
 nös alkotásoot telenséjéből

1. A' Magyar Nyelven tulajdonképpen való Passiva
 Forma minnen, hanem a' törönséges nyelvoklásó szemé-
 telen vagy impersonalis stílus formájában nyoma ki a' sen-
 vedeft, p. o. tegnap meg verit Jánost; holnap is meg verit.
 Ez az eredeti beszédmod, mellyel a' Passivirás ki jelenijük.

Armba

Aramba öseleink az Európai nyelvekkel megismerkedvén,
 látnak azokban a' különös szabású Passiva formát, &
 nem akarván e' részben is más nyelvelnél hátrább marad-
 ni, fel keresik az ő' joféle lgeformákkal igen gazdag nyel-
 velben azt, melly a' Passivitás jelenésére leg jobban meg-
 közelel. Illyenkor találják a' mivelcső vagy Faciiviva
 Formát, ekkor vére, hogy a' mivelcső lge't mincgy ke-
 sős Activitással bírván, valósággal szenvedő állapotba
 lépik azt a' tárgyat, a' mellybe erejüket hi' önnik. Itt há-
 nem volt sértődés, hanem inkább Philologiai fűrség,
 melly szerint a' Subjecnunak hasznos munkásságából
 töltönöztesett az Objecumnak szenvedésére hi' jelelő bélyeg.
 Különösen javallottak ezt a' formát e' könnyen érthető
 korhánál az olyan lge't, a' mellyek természetesen szenvedő
 állapotba lépik a' tárgyat, mint: verem, üsöm, üsöm, fű-
 dom, kűsöm, sanyargatom. s. az. Az illyenekből erednek
 Faciivumok igen alkalmasoknak látnak a' Passivi-
 tásnak jelenésére, űssem, veressem, űressem, kűs-
 tasom, sanyargattatom, kűsottatom s. az. Így lesz
 először az egyes, aztán a' ~~különösebben~~ a' kesős Mi-
 velcső forma, a' szenvedő formájává. Egyes mivelcső
 van Molnár Albrechtnek ezen verseiben:

Kölgaúdnek veset vadának a' hollóknak

Átvot se kűsűdnek, Esetül veresnek

A' merei vadának.

Sylvester Grammatikája meg ismét evöl a' formáról szól
 lap: 109-113. példánál vére ezt: peresni, peresenni. De
 később a' kesős mivelcső veset fel a' szenvedő forma-
 nak jelenésére, így lesz a' sol passogós t becsűvel keményi-

¶ a' kik meg öltetk,

ten
3

ten, attatom, ennem, attatom, ennemem, min: avar:
 sarom, veremem, állítatom, feremem. Ez a ke-
 mény t. beűt, ha még két ammi for kemőrejt is, és ar-
 zala mi sejt nyelvényes meg annál inkább el rússjút is,
 joha sem lesz abból egyéb, min kemő, harmas, né-
 gyes Faciivum. De abban meg egyetiek Grammatica-
 ink, hogy a kemő Faciivumot venet fel a kemő tge
 forma kéjében, úgy mindazáltal, hogy annak hajlása
 avagy Conjugálása módjait az ik-es Ige kaptajára ü-
 sösék. Így nyert háromféle hajlást ugyan azon egy
 Ige:

Forma Faci: duplic. Transi: Veremem, Verem, verem.
 Intransi: Veremek, veremek, verem.
 Passiva ————— Veremem, veremek, veremek.

Ez valóságos kin és győzelem a Magyar nyelv sarm-
 ló idegennek: de az pontos különbözések, melyeket mielő dijsere.

Ez a Végzet Odóm, Odóm, vifka ható, avagy Kapro-
 ca erővel bír nyelvényben, p. o. jó alkalmazóság avo-
 dom, ammi mint, jó alkalmazóság avta magas elő.
 A falhoz verődik, ammi mint: a falhoz veri magas.
 Látni való hogy ebben a formában is ott lappang a kemő-
 deis ideája. Nem beszél has képtelenség a körteleni
 Grammatica, mikor ezt is a kemődeis jelző Ige formá-
 jü köze példája.

2. Ez a kívánság jelző: Ehenem, ihasnám,
 alhasnám s az. eredet az Ohajó: Optativus. Mű-
 nek Alig mltu Dejéből, és helyesen így lehetne exek-
 ki mondani: bátyjak már ehenem! mely boldog vol-
 nek ha egy pohár vize ihasnám! Ez helyen röviden
 mondjuk

mondjuk: ehesném, ihasnám. Különös dolog hogy ezek
 Substantivum formában jelennek meg, mikor így prób-
 tunk: ehesném volt. fui mihi appetitus edendi. Nem
volt ahasnám. Non fui mihi dormiendi Cupido. Ez a be-
szeltes módjának arra az őz régiségre mutat, a mikor
még meghatározott Szannasítai regulák nem voltak —
a mikor még a Verbum és a Substantivum mind egy
volt, és a befűd különböző reisei őseve folytak. Így kel-
ten pedig lenni valósággal, mikor az emberi nemzet be-
szeltes tanult. ¶ ide jön a Pörlis.

§. 77

A Nemro'Erőnek tehersege a Törzök Szól
 őseve olvasrájában

A Nemro'Erőnek Munkaságának két neműi külön-
 böztetik meg oda feljebb §. 65. Egyik az, mikor a Nyolcs-
 vagy Törzök Szól bizonyos Ragaszkodással vagy Forma-
 siva végzésekkel illeszve más erőt is jelenve szót
 származtatunk abból — az ilyen Származék vagy azon
 egy nemű szónak maradván a Törzökkel, minni Névből.
 név, Igéből Ige, vagy pedig a befűd reiseinek más ne-
 mébe lépve által, minni Névből. Ige és viceversa. A Szá-
 rmazás munkájának ebben a nagy merejében, mely igen
 hatalmas nálunk a Nemro'Erő, igyekeztünk a 67³ §-tól
 fogva annak példáját adni; de csak minne egy újjal mu-
 tatván a nevezetesebbekre, és leg inkább azt a nevet és
 azt Származására figyelmeztetn, minni a melyek leg
 Szaklatosabb reisei a befűdnek. * MÁSIK

* A származás végzések folyék formái és erőt látni ezekben.
 Dissertatio Philologica de Vocabulorum Derivatione ac Formatio-
 ne in Lingua Magyarica scripta Paulus Nagy de Beregszász
 A Magyar

a' 170^{sz} laphoz

Minckuáma tehát eléggé meg láttuk volna, hogy mirosoda
jeles tehetséggel bír a Magyar Nyelv az Igét hajrogatásának,
formálásának, és képzésének munkájában: most ide se-
fűt ezt a találgatáságot.

„A Nemzetnek telki ízeje is muszáj az ő nemzeti Gramma-
„tikája; leg jobban is sárja pedig az az Igével való bánás
„módja, mert az Igét foglalták el a beszéd egész merejének
„leg nevesebb részei. Nagy diszfőjege tehát a Magyar Nyelv-
„nek, hogy az Igével való bánás módjában a Grammatikai
„működésnek remekjei adra. Mirosoda munkás, gyors telkű
„éles figyelme, kisinybe jót sárni, idős, hangos, betűket meg
„találói sűrű embernek kellett lenni a Magyar Nyelv első
„alkotójának, a ki éppen az Igét alkotásának és forgatásának
„mesterkében oly jól jelt adra az ő Filológiai nagy talensomol-
„nak, mellyel itt minden más nézetét feljül haladnak. „

mondjuk: ehesnám, ihasnám. Különös dolg hogy ezek
 Substantivum formában jelennék meg, mikor így prób-
 lunk: ehesnám volt. fuit mihi appetitus edendi. Nem
 volt athasnám. Non fuit mihi dormiendi Cupido. Ez a be-
 széltés módjának arra az öf. régiségére mutat, a' mikor
 még meghatarozott Grammaticai regulák nem voltak —
 a' mikor még a' Verbum és a' Substantivum mind egy
 volt, és a' beszéd különböző reizei öfere folytak. Így kel-
 t. Q. ... mikor az emberi nemzet be-

Dissertatio Etimologica de vocum derivatione ac forma-
 re in lingua Magyarica scriptis Paulus Nagy de Beregszász
 A. Magyar

Másként neve a' Nemző"Éo" munkájának az, mikor két
három Törzstől két öfve két, öfve olvasz, és egy prót ké-
szít aratból. A' Nemző"Éo"nak ezen kétféle munkája, külön-
bözök egymástól minő formájára, minő trassziájára nézve.
A' Kármarszás meg változtatja a' Törzstől prót formá-
ját, p. o. lák, láskit, lávogat. vér veres, verzik. Az
Egybe sejtelen pedig mindenik Törzstől meg marad az ő
eredeti formájában, min: tár és hár, két Törzstőlből
képz Tárhár. Továbbá a' Kármarszás által képzülő
kövben a' Törzstőlbe zárt idea meg marad ugyan, de va-
lami fordítás vagy módosítás történet rajta, és ezen
mellékelés hi' szavardaisnál fogva képz új prót a' Kár-
marsz. p. o. vér, veres, verkenyő — kéz, kézkülm, kéz-
ség, kézkülm, kézren. Az Egybe sejtel által képzülő
kövben pedig semmi mellékező fordítás nem esik a' Tör-
zstőlbe zárt ideán, hanem az által képz a' prót új prót,
hogy abban a' két idea egyé lesz, és öfve fordít p. o. tá-
rásokár.

Az emberi értelem logikai munkaiságának igen je-
les fogása az, mikor két három öfve illő képeket, meg-
fogásokat egybe köt, szintheizál, és egy ideába foglal.
Ezen oly melió differencia a' nyelvnek, ha az ottan egybe for-
rad, szintheizál ideát egy prótban hi' tudja nyomon. Az
ilyen prót leveziben sokat mond — van hár benne erő, fontos-
ság, rövidség, és ha ezek mellett jeles szabás is, nagy differ-
enciát a' nyelvnek. A' Döfves így szól, német fordításban: Die
Zusammenschmelzung mehrerer Wörter in ein einziges, ist ein

A' Magyar Literatúra Cismérese, Ista Bapari Sámuel. Magyar
Minerva IV. kötet.

A' Magyar nyelvnek ismételtése újprakt és új prótján módok
által. Ista Döf. Kéti Teleki Döf. a' Duralom Jelelesek törön 1821.

a' gyermeki próból az ő fel szerült, helyesen ki fejless férj-
süi rangjára - ilyen remek nyelv illesz a' remek elméhez.

Itt ugyan meg kell vallani, hogy mikor két három De-
ák s ugyan annyi törsöt jól valásra verődnek egy próbán,
charaklan, hogy néha igen hofszára nyúl, más fél singes
próbák ne kerüljenek abból. Az Homerusnál tulajdonosan
Βαλκαριώδης béla egészharu és Terenciánál a' Heau-
sonimorum menos, ön magát kint - tömött érelmekre néve
derék próbák: de igen el szerült hofszára nyúl miatt domtalant.
Nem találok Hedrich lexikonába hofszább törög próbáit ennél

Κυριότητος καὶ ἀποφύγος.

Römény aprító forma viskélő.

De ez is az az egy próbák, mert egy próbák írták. Jelenni a' nagy
mértékben fővény, szugori embere.

Itt is igaz hát a' mi §. 18. mondanunk, hogy a' hól egy-
gyik viruosa a' nyelvnek ki muraia magán, ugyan on rövid-
jéget szenved a' máj. Kép dolga az anyafias ideák valásra
verni, s két három törsöt jól egybe fonnasítani: de a' máj fél
singes próbák nem baraja az Euphoniának. Aronban még is
meg áll az, hogy a' törsöt jól öfve olvasdában a' Philo-
logiai nemzés termékenységeket is az egy nyelvben sem lehet
látni oly dió példái, mint a' törögben.

Mennyivel hátrább maradt a' nyelvben a' Római nyelv az
a' Amjárnál a' törögnek, már oda feljebb §. 62 illeszkedik az. A'
Római nyelv amjára kevés s válogatós, hogy valamin az
új próbák, és a' meg arult régiéket, úgy két próbák, kiváló há-
romnak egybe öntése nem igen engra megfennvedni. Többmi-
re is az Euphoniával érdeklő Igebtől állanak kettő ha-
vák, az ilyen jeles próbák, mint: Augur; Aruspex;

Ammianus

municipium, mancipium, faridicus, maledicus, sacrificium, beneficium, sacrilegium, collegium s. a. f. környű volna fel
 számlálui. A harmasról ellen kiltörűs idegenséggel véseltet.
 seh. Quinsiliannus így szól: Que ex tribus quasi corporibus co-
 alescunt, nostrae utique linguae non conceperim. lib. 1. cap. 5.
 és szak ritkaság gyarant említi ezeket: imperterritus, reconditus,
 subabundum. Ott volt ugyan az ő öseiktől formálta Innepi
 ként fő: Supercalia, és Inovesaurilia: de ezt a' maradvány nem
 követi. Pellius lib. XI. Cap. 16. panaszkodik, hogy ezt a' kép fő-
 rög főrt való meggyőzés nem lehet Rómái nyelvén egy főval
 ki semmi. Erre így tesz ki: Curiositas ardealionis. Magyarul: Min-
 denbe kapkodás — magai mindenbe árrás: de minos rá egy savunk.

A' Rómái nyelvnek most elő' négy leányai, amijoknak
 ebbeli természetességét örökségül vették S. 62. Jemisch így be-
 péld ezektől: A' magai nemző erőnek munkájában fegényt a' le-
 anyai is, valamint az amjok. Kérdő és végzőformáival
 nem bővölködnek; a' hommai jól meg fogást nem tudnak ki-
 semmi egy főval, hanem körül irásra fordulnak. Inkább ké-
 sésnek új phrasék, inkább álmak új fordulást a' szikuskak
 minsem új főrt formálnának. Továbbá azt mondja: Mely-
 nyikben legyen a' nemző erő leg munkásabb a' négy körül, ne-
 héz volna meghatározni. Az Olasz és Spanyol fővár bőve-
 gese nékve közel van egymáshoz: de a' Francia hátrább ma-
 rad. Ennek jól Olasz és Spanyol főrt körül irással kell ki-
 nyomni. Erővelön bár Olaszból fordítani a' Francia: majd
 előre veszi, kíváns a' magyar poézisban, melly jűnk az ő Nyelve.
 Jól kezdte Montagne és mások — új főkat formáltak — több
 főkat őfere költöket: de ki főrra azokat a' Richelieu Akademiája
 az Olasz és Spanyol is mivolta a' maga nyelvét: de a' rozsdával

nem

nem vesene el az exüsiót. De mind a' három meg egyen abban
 hogy a' jóklat egybe tűzni nem szeretik. *Siehe Vergleichung Satz.*
 lap. 78-91.

§. 79.

A' Látó egybe olvasásának Nagy Mestere a' Német Nyelv.

Hogy a' Német Nyelvnek szak nem hi merítkezően ereje van
 a' maga formálhatósága már oda feljebb §. 62. megjegyeztük;
 és ha kimén a' Görögöt utol nem éri is: de a' Római erevű Nyelv
 vel felett irigylésre méltó szerencsével bír. A' nemző erőnek minn-
 képsége különösen hi minarja magát abban, hogy a' Német
 Nyelv szak nem a' Görögökhöz hasonló könnyűséggel és szabad-
 sággal egyesít le, három, négy törzset jóklat, 's mind a'votat egy
 jóba öfve olvasja. Hogy ez az öfve köies által való kéne-
 zés szép meherfőge annyira el terjedett a' Német Nyelven, emel-
 on is lehet az oka, hogy mikor hajdan a' Németek a' Keresztény
 vallás be' vették, sehát az attori durva faragatlan ^{nemzet} nyelvnek
 első formálása a' Látót kezre került, kik a' Görög és Deák Nyelv-
 velkel hamar meg ismerkedvén, ugyan erehöz alkalmassá vál-
 hazai Nyelvek. Így képzék Begriff ebből Conceptus — Erkenntnis
 ebből Cognitio *Satz.* a' leg együgyűbb által fordítással. Ebben
 ofván mind tovább tovább ment a' Nemzet. De mindenek felett
 közönkéri a' Német Nyelv ~~ez~~ a' szerencsét az ő kémsálatan job-
 egy tagú törzset javainak, ~~mel~~ melyek egymást könnyen el
 fogadják, és mincegy örömezt párosodnak. Még pedig nem szak
~~Nomenek~~, Magán érthető nevek egyesít a' Német: hanem
 másal érthető, Kérmásvait, Igéket, Résefűlőket, Késározo-
 kat, Elölusoljárókat, 's szak nem minden réfcit a' befűdnek egy-
 egyesít, ~~ak~~ rákára veri könnyű mesterséggel. Így nyeri meg

art

3

azt, hogy a karmelty ökre jótt fonn, ökre húsolódott ideát
 is ki tud nyomni egy jóval, és emel fogva magát jármalan
 jól megerőltetl gárdagishajja. Igaz ugyan hogy támaszát
 is oltán jól mástul finges, neher eferü, dífuelen javai, min:
 Wozzinsammenschlingung, Wozzinsammensetzung, In sich selbst
 versinkenheit, Allzusehlofgenugsamkeit. Saz — de az ilyen ki
 szaporítás, nem fohishajja meg az ő méltó differenciáról azt a ne-
 mes szabadságot, mellyel a Hémer Nyelv olyt perentseisen el
 a' jólnak ökre olvasásában. Ennek közönségi a Hémer azt
 a' perentse, hogy a maga nyelvén olvasóhajja Homerus Vöf-
 nal-ját nélkül való fordításában. Alig van olyt valmerő jó-
 szorozás a' Dörögben, alig van olyt ligyő's fonasi character,
 a' mellyel Vöf ki nem nyomott volna perentseisen p. o. bläu-
 aüchtige Aukene — Kopebdendiger Nestor — Männerbeherfchen-
 der Säuhirt — goldenthronend — Meerdurchwallendes Schiff —
 das Fischdurchwimmelte Weltmeer — fernher säuselnder Südwind.
 84. Ezen termékeny és könnyen faportatású tulajdonságánál
 fogva, minden Európai Nyelvvel felett leg nagyobb bövségre
 és gárdagságra tarthat jámos a' Hémer Nyelv.

§. 80.

Meg tekintse a' Magyar Nyelv e' belü' seherfégének

Az Által. Nyelvok nem igen értenek a' jók ökre olvasásá-
 nál meherfégéket. A' Chinai Nyelvről most közelebb §. 78. mon-
 dunkt, hogy ennek eredeti alkotása perentse két három jók
 egybe fonnasami keherelen. A' Semirica Nyelvok közül
 a' nagyon ki mivelte Arabs Nyelv már valamennyire er-
 ahoz; de a' régi Súd Nyelvben felette nagy riskaság annak
 jelölését látni. El forgashtajuk a' Súd Lexicon jól ideig, és
 alig találunk egy két ökre ten jók; az is pedig többnyire

val

alak fremélyek vagy városok tulajdon neve, mint: Gabriel
 Daniel, Abraham, Jerusalem, Bethlehem stb. Az ilyen
 tulajdon nevelen kívül alig van öfve forrads jó a' Súdó Nyelv-
 ben, melly is ha mikor két képzetes öfve köt, nem forradja
 az egy próba, hanem bírókópági szerkesztésbe / Sans
 Confusio: / sepi a' két köt, p. o. nem mondja: királyfi, hanem:
 fia a' királynak; nem mondja virgint, hanem: finen a' virg-
 nek.

Mennél váratlanabb, annál nagyobb virtuosa tehát a'
 Magyar Nyelvnek, hogy noha Ásiában formálra ki magár:
 még is a' jól öfve forradásának lehetőségében, kintén egy
 nyomon jár annak leg első Európai mestereivel. Esint talá-
 lunk ismét a' Magyar Nyelv és a' Semitica Nyelvek között, egy
 igen nevezetes belső alkotás illeső különbséget — noha
 egyelőre az anyaga határolan köröttől a' Grammaticalis anyagi-
 ké gondoljuk pedig, mintha ezt a' kép mestersége is Európa-
 ban volna volna meg a' Magyar Nyelv, miképpen némelly
 jeles virtusait valójággal is szerergene; mert ragynak ján-
 salan jól és győteses javaink, a' mellyek rá nézve is mu-
 tatják, hogy a' jól öfve kötésének mestersége már még az
 öfve régiség idejéről fogva gyakorlatában volt a' Magyar
 Nemzetnél. Mispóda váratlan és fajn szabási Combinati-
 óval képzülnek p. o. az ilyenek: lipsláng, borkúr, kerékagy,
 sárfékel, rákfene, egérkö, konyhaló, örfá, gémfa, gyalogfernyő,
 kengyelkúró és többek. Az ilyenek mind annak a' régi idő-
 nek finleményei, mikor még a' newesi philológiai élet erő meg
 nem szölkent, hanem a' mind a' Nemzetnek sapafialásai
 serjének, újabb meg újabb jókat tudott elő hozni a' maga
 méhéből. Vessünk egy tekintet a' régibb időkre, Mikor a' mi
 jámbor

jambor összeink a' Kerepnyén Vallás be' veret, misoda
 Gyöngyöri jókat sűrűn meg akkor formálui, p. o. Egyház,
 Kénregyház, Anyaszentregyház, búvár, gyónás s a' t. mind
 olyan nevek, a' mellyek igazi Bibliái értelemben egészen hi-
 nyonyák az ő tárgyait. De a' nemzeti nyelv nem érte se
 idegen Szav, és a' Deák melvnek nagyra sejtet hatalma s
 hamar le forrása az eredeti gemialis keltet - a' philologiai
 nemző erő meggőre maradt - már új jókat formálui vesztel-
 kedék, és a' jók idegen ként javak: Templom, Csintserem,
 Schreffe, Önya, Predikasio, Solár, malaszt s a' t. mind a'
 nyakunkon maradtak. Ez is egy példája annak, hogy a' Ma-
 gyar nem Európában tanult bekelui, hanem inkább jókat
 sejtett in az idegen földön. Igaz az hogy kilenre jár ef-
 sendől le folya alatt simogassa, gyalulgassa az ő nemzeti
 nyelvét, és az Európai stílusával megismerkedvén, s hi-
 vát a' régi Claphius jókat jól megforgassván, már a' 15^{de}
 Kárád vége felé, igen sűrűn ábrátokban sűrűn az elő ál-
 lami, úgy hogy e részben az attori napnyugori nemzetek
 mind egyig meghalassa. § 83. De az új jók formáláiban
 és a' régiét ökre tökéletesen hájdan nagy jellemmel gyakor-
 los sejtet mérsékeléssel nagyobb részén fel hagyott; és a' he-
 lyett a' romlás nézetét költés módra fel pedett ~~jó~~ ide-
 gen jókkal, mint meg amnyi sejtölhet, disz sejt nyelvét
 el korosította.

§ 84.

A' jók egybe vártatásának szabásai és példák a'
Magyar Nyelvből.

Mikor két törvöl jók ökre törvöl: akkor két idea vagy kép-
 zes egybe forrad, Egyik a' Főképzés, melly rendszerint

hátral
 3

hársul áll *; másik a meljék képre, melly amarr meghasá-
 rozta. Ez tehát hasározó, amarr pedig hasározott. p. o. Sáramy
 is a 'jó' képre az arany, melly most arral hasározódik, hogy az
 sárból, főremyből képrel mostáll. Így van a' harmas próban is
 p. o. kenegyhár, kiskervono, küsgemfa, erexjőfi, jöldleirás,
békaegirharu

A 'jó' és a 'meljék képre' törzse folyék na' visel, egymásra
 hasás, avagy relatio vagyon; de a' mellyet az ökövetésben el-
 kell iskolni, hogy a' kérszónak egybe forradása frembe ne tűn-
 jék, hanem minden törbe vacs nélkül álljon egyjött, hogy a' hat-
 gaso egyjettre ismét egy szónak vehesse azt; p. o. exel helyett:
 hal szonja, képrek lába, aranyból képrek lánsz, karos két,
 lakóhely, fogó hár, örző hár, vedelmerő angyal, lárás hasára.
 -mondjuk: hal szon, képrek láb, aranylánsz, karkét, lakóhely, foghár,
 örhár, védangyal, lárhasat.

Sokszor az ökövetés ki magán ökövetől bizonyossági rávise-
 ben vagynak egymáshoz, és akkor nálunk a' harmadik ejtés
 vagy basivny hagyódik el; p. o. pókháló, e' helyett: póknak hálója.
 Erre leg több példát vagynak nyelvünkben.

ágyaláb	békeporhár	késsol	nyeregkapa
kékláb	békaselenő	késvilla	örpagné
hidláb	kérszín	késműel	máshem
haraggláb	lőrszám	lánszem	búraszem
hárjedél	késsol	óralánsz	tyúkól
karafi	tőhegy	rablánsz	vassor
anyafi	szirmatalp	ablakfa	borkő
körfirúd	szörhár	gyomorgörög	rozslipó
kékerőrc	lőpeler	köböl-főmor	babjár
	őrkőpeler	csorompel	jövénycsár
			nyitkavessző

S több ilyenek igen nagy számmal.

Negyedik

* Ebben a' próban anyamék a' főképre első helyet foglal. Teljesen
 hi' mondván: méket anyja; egy próba vére méhanya; de ez a' név egy
 bizonyos affonyi nyavalyára ruházott.

Negyedik ejje vagy Amsaiuvu hagyódik ki ezekben: Szám-
vevő, földmérő, földlelő, képiro, versperő, köváltó, üsöt-
vonás, helytartó, számáro, sejtőző, kerégyáró, könyköő sz.

A jó képzésnek materiája határozódik meg az ilyenekben:
fatányér, lenverham, vastnyár, nádjal, borzot, körtaripnya,
aranylánc, hógulya, fakard, rétkarika, vastkapu és a sz. In a'
magán érkező határozók, mászat érkezői szolgálatai seprek.

Különös tulajdonsága ~~xxx~~ Nyelviünnel, hogy a' spelevo
keménynek munkaságát, mellyel forog valamely tárgy körül,
az értelesen tárgyra ruházva — canotario actionis personalij
ad materiam inerem. p. o. íróasztal, írószoll, írófokár, pántó-
föld, tanulókár, fűsölőjár, tömölő, varróvántos, solofant
perőfény /: leverő fény: / szörőpék, adóperre, lázókep, nettőrókés,
feddohár, szülőpék, ivóvíz, faragópék, vonókés sz.

Árjai szabású Szopus van ezekben: gyermekmunka,
marchamunka, rongyember, örcgajó, örcgolár, örcgkönyv, szemfűl-
ember, vásárfia, félkérkalmár.

Nem igari egyé forradt pót, hanem inkább körül írófok
ezet: Nyakravaló, lábavalo, emivaló, immivaló, olvasnivaló,
versnivaló, fűsenivaló, jól mondani valóm van, sz. a' körbe-
fedben igen jól és finomsággal, mert kevésbe jól foglalnak.

Mászat és Magán érkezők egyesülnek ezekben: fejér-
kemény, melegmérő, nagykező, nagyiható, veresbegy, gyalogúr,
gyalogroka, sarvarjú, és tovább a' helységek neveiben: Ujlak
Bérlak, Ujkegy, Ujvidék, Melykúr, Szenskúr, Szabardhegy, Fejermé-
Verevár, Veregyháza, Szabardhalla, Kisújhalla, Kerekhegy-
háza és több számalanok.

Két Igéből képzülnek ezek: sudmillik, hűraronából él,
jósmenn ember. sz. valamint két mászat érkezőből ezek:
valmerő, lágymeleg, sz.

Ar Előhírók

Az Elöljáróról kémsálan jól ismertet érdédek, és
aróknak erejét mődőségét, érdemét, ~~és~~ hasznosságát megha-
sározzák, p. o. elmondása, kiadott rajza, le mondott róka,
meg bevétele, ná bevétele, ki bevétele, és jól járak.

Némajsaival kémsálat eret: önkereket, magacskánáj
maga megőlé, magagyilkosa. Ez a Jó Bornemifra, mely
három különböző nemű prótagorból áll, és egy nevezetes fa-
miliának vezését nevére len, meg mura, mely báran
3 sarvóvadás nélkül gyakorlatát a mi öféléink a' jóféle
jól öfve olvasásának megerőgét. De meg azt is meg fog-
ja valaha mura az okról öfve menő jó ereket nyomozás
- Etymologicum Rationale - hogy nem kevés kémsá Magyar
jó, a' melyeket úgy jövevén némi a' lexikonban min-
eredeti meg öfvehasáran öfveörök, valójággal több ideálból
és több jóból vagynak egybe olvasva. p. o: széles an-
nyi min öfve öfve, az egyenes úrról jöve öfve. Denevér
tendenevör, ebből lett: minene bór, süpa bór, a' homér ne-
vezéne bór egernek is. Keserü, eretnek a' bevétele öfve leve-
véséből kémsálat: ig erő, igen erő per Marashefin és Synchifin.

S. 82.

Öfve hasonlítás a' Jóh és Némex Nyelvekkel.

Ezen rövid rajzolatból ki lehet némi, hogy a' jók egybe
keresésében minoda szérséggel bírjon a' Magyar
Nyelv, és nyilván meglárait, hogy ezen jó meserőségben
mefra hára hágya maga után a' Római eredeti min-
den Európai nyelveket.

A' Jó Nyelv törül nyomorodván, úgy találom, hogy
ker, három jóknak egybe olvasása nem igen alkalmasos.

Mikor

Mikor a Magyar és Substantivumok egybe fordulnak: akkor a Tör az egyike Adjectivumra változtatja, p. o. fatányér = dreveny sanyér; - vas abrin = telerny obrut; úgy ereket is: ivó víz pisó lapát mondja = pitná voda, lopata jelátia. Sokkor pedig Prapostior vör lörbe, p. o. hár fedél = vřch ž'domu fedél a hárról; palmaagy = posel ze slami, így palmaból. Látni való tehát hogy a Tör nyelv éppen nem messze a fők egybe olvadásának. Már pedig valaminthogy két is három képzettel egy sejtbe önseni igen jeles logikai munkája az éjnek: úgy a nyelvnek is különös virsusa az, ha azokat hasonlóan egy főbe be' zártja, és nem két két főbe nem darabontja, hanem egy tagba adja által a halgató: nek az az ideár, melhet az értem fain combinációval egybe fűzött. Az ilyen fők erői, fontoságai, kedves rövidségei adnak a bekédnek; mert különösen gyönyörködik abban a tel, mikor kevésfel lehet ki mondhat. Kisebb, de igen jeles megerősig az, mikor a bekéd különböző részei egyesülnek egy főbe, p. o. a Pillangó hamar löveje a tavarnak. - Ködfő a virágok is az. Az ilyenek Törökbabáinak, és hívják a Boérának a legjobb characteru jessésetre polgárnak. Ha már eper a fők messzeiséghez nem igen ér a Tör nyelv: ha volt senischet oly rékorolva töörömi arra minden díszes.

Igy tehát a' Nap nyugvói Nyelvel forában szék egye-
dül a' Német Nyelv ar, melynek é' részben a' Magyar Nyelv-
nek megközelítésére mérsékelt fel vehetünk; ~~az~~ mellyel ha-
bár egyik másik seholseben usól nem ér is egészen a' mi
Nyelvünk; de felekez közel jár ahhoz, is veséltedni bátorlodik
arral

arrat

arszal a' Szögybeolvasás mesterfégében. Két Magán érke-
 sőt egybe lönni nem tud a' Német sem nagyobb kabátjával
 sem könnyebb mesterféggel sem nagyobb kémmal mint a'
 Magyar — Sőt ha az így kívülről a' törz eleve sáros póráz
 kémba vehetnént: aligha a' miénket nem illenének az elfőző.
 Dixonyos pedig hogy a' Nemzeti Szóár gazdagításának ez
 az egyik legtermékenyebb módja; mert ezen a' módon kékül-
 nek igen jól mesterfőt. De már az nagy förenssége a' Német-
 nek, hogy nemelly mással érkezőket minden foglaltó nélkül rag-
 gathat jól Magánérkezőköt, a' melyből jól jeles Epistelu-
 mot kívülnet, p. o. machsvoll, goldreich, grundlos, sprach-
 fertig, tollfrey, leistungswert, preiswürdig, himmelweis. Sár.
 Ez a' Németnek méltán irigylőnk — valaminé abban is fö-
 rensség hogy a' mi a' Magyar keméltjes Késszülövel mond
 p. o. irovit, iroafiat is ár. az a' Német az Igénét sárpa
 győket besűvel illeris, s mondja: Trinkwasser, Schreibzettel. De
 már az illyenekben: leistungswert, leistungswürdig igen sárpa egy
 nyomon jár velünk, mert a' törbe sárpa sárpa a' foglaltó
 leistungswert, és így a' status Confusionis sárpa el árulja, mint
 ha én Magyarul mondom: olvasásra méltó. Még nagyobb erő-
 seség az, hogy ez az sárpa még a' Minimummórt is sa-
 garkja, Grammatikájának ellenére p. o. Freyheitsbrief. Übungs-
 vorschritt. Glückseligkeitslehre, és többet nagy kémmal.

Jelesebb háfnos polgálatos sefnek mindenféle nyel-
 velben azot az Igétket, Előmozgató, Házározót, melyek az
 Igétket egyesítesen, azotnak értemet meghatározorák, erejét
 kélesitik vagy megkoriják és módosítják. Ebben a' sárpa
 nincs a' Német nyelnek a' miénkeletti semmi elősége. Illyen re-
 mü Igétkeint ezek: által, be, el, fel, ki, le, meg, öfve, rá, kéjel,

sül

tel, hozzá, ellene, végig, vissza, s az. Mind ezeket el fogadják
 az az Ige: Járni, mely egy igen hapsos és finkségű szó — alany
 eundi, meandi, de loco ad locum semet movendi, — és ezen kii-
 lönös subtilitással képviseltetnek a nyomására a' Németnek
 szava minősen. Sokat el fogadják ezek is: venni, fogni, ke-
 resni, mondani, s az. Mielő meg jegyezni, hogy valaminő
 a' Németben folykor, úgy a' Magyarban többkor misoda va-
 ratlan fordulást nyer az Igének eredeti értelmé az illyen
 Igézők által p. o. be járni Tolnai Baranyár — meg járta min
 Derék a' tölkén — be látni az alkotó mának — rá keresni
 a' solvaságos — el keresem egy óráig, — munkához fogni —
 rá fogni a' puska, — rá fogni a' lőjást — rá fedni valakit
 s az.

Az sejt akkorásokra nem is, de hapsos voltokra a' tör-
 beképpen nagy differenciákkal érdemelnek ezek: emmi való, irni
 való, olvasni való, lábbeli, köbéli, keresébi s az. melyeket a'
 Német nem törekszik — valaminő nem ~~mindig~~ mondhatja
 mások ezeknek is: agyafürr, félhordó, kéüsörre, porlepe
 fűszögta, lorkimélre, kéisengerőlele Corinthus Horat:
 bimaris Corinthus, Virág Benedekhiinnél.

Ezek meg mutatják hogy a' Magyar Nyelv az ő akkorá-
 jának eredeti törvényei szerint nagy szabadsággal és ön-
 nyű mesterséggel élhet a' földnek egybe olvasztásában, men-
 nél fogva még a' több ágú s mesterségesebb fonatú ideálat
 is egy próbán ki nyomni igen alkalmasos. Ez nagy szerencse
 a' Magyar Oratornak — még nagyobb a' Versperszónak. A'
 Magyar Dócsa jók dolgában meg nem forul, mert az ő
 nemzeti nyelvén igen termékeny, sőt legyen termékeny a' Dócs-
 sának lelke.

f. 83.

2. sz.
Bejegyzése a 'Munkó' Erő Termékenységéről mondottaknak.

Az elő nemzéség a maga elő nemzési Nyerés újabb
 meg újabb fokkal bővüeni aszájába véren, joha meg nem
 fűnik. A mini kékesedik sapafalása, a mini kapcsolodnak
 munkalodásának nemei és tárgyai; éppen így kell öregbedni
 a nemzési Koriárnak, vagy majorkól kölförörött, vagy pedig
 oszkon sermese elnevezéssel. Így minálunk nyilvántaggal
 kétféle prót eret: puská, ágyú, lósp, dohány, mosár és a.
 De az ilyen körnépről képzés, is lör megérkező ábról nem
 lesíve váltó prótnak kamot több idő alatt is nem fogva selet,
 hanemha véghezvétel munkájában, ~~az~~ előre sörkedés in-
 jár saláiban a nemzés; mini volt a Francia nemzésnek
 dolga a törelebbi Evolucio alatt. E. E. Azonban is most leg
 inkább a tudományok és kép megerőségét törebe tartó, is a
 tudós iról kamára képzés prókát végfűnt seletésbe, mellyel
 ke nem a körnép, hanem az iskolát, Tanítókéret, és a tudó
 Iról alkotnak. Az ilyen próbanlás meg fűhözge a mi nem-
 zeti magunk; mere az idegen mellet vas birodalma miatt
 kevés kamú tudósaink iról karai mellet, mellynél fogva
 annak kép mezeje el parlagozódott, több kárával le fogva
 alatt meddöre kellett annak maradás:

De sávol legyen sőtünk, hogy ösleint tudós fogal-
már annál méltó differenciál megfogjuk. A Magyar su-
dományos, fényűzőre nem kéne, de tanulni mindig ke-
resen. A tizenötödik század hátsó fele részében, mikor né-
mely Ország Dávidi S. J. Kármán Magyarok meg írtak irni
sem tudtak, az ember, hogy akkor az egész Magyar
nemzet méltó és fényben állt, és a Tudományok világosságát hoz-
mazott.

ingen

ingyen sem közelített: azóta pedig ugyan akkor a Magyar
 Kémes Ifjak iudományos komjúságát említtése végerre fá-
 zantán mennek a Krakói fő iskolába; és ugyan ott Bursa
Crakoviensis nevezet alatt egy jó rendbe fedett, és a Reforma-
 tio idejéig kézen virágzott Magyar nemzeti Convictus is for-
 málta, a mellynek anyakönyvébe esendőntént beírt Ma-
 gyar Ifjak nagyfián nem lehet el nem bámulnunk — nem
 is említen az, hogy a Magyar Ifjúság a Római és Padovai
 Academiákat a Krakói Bursaságnak mind fel állítása előtt
 mind annak megalkötése után, forgalmazván látogatta.

Nemzeti Góink számát tekintvén nem méltóztunk u-
 gyan az előbb rangú iudós nemzettel: de még is alig van
 az Elmunkáknak olyan nemet, mellyben a Magyar nyelv vagy
 eredeti, vagy által fordított munkákat nem tudna előmutatni;
 a mellyek ökre jövedelvény Szalai Literarumant beszületése meg-
 söltetnek egy nem megvesztendő nagyságú könyvtár. A iudomá-
 nyok egész nagy merejét ökre járva a Magyar éf, és az em-
 beri bölcseségnek atarmekit agarasjához hozzá tud fiollani
 az ő nemzeti Nyelven. Apárai Cseré János hamarabb írt
 (1653-ban) Encyclopediát és Logicát Magyar Nyelven, minsem
 Thomasiy kémes Nyelven kerdene volna megfiollatani a
 felsőbb nemü bölcselkedés iskoláit. A 16^{ik} és 17^{ik} Században
 a tiinek dolgaról való süres villongásot leltének igen jól-
 sűrő befohása lön a Magyar Literaturának gyarapitá-
 sára. Bámulan jól Magyar agyvelőt 's iudós pennát mor-
 gasba jönek akkor, kik közül Csipkés Komáromi, Lajos Bá-
 lint, Bármán Béter Cardinál, Molnár Albert, Káldi György
 és mások Classici típrassággal és spinozissággal írtak
 magyarul, egy olyan időben, mikor még a Francz és Német Nyelv
 merő durvaság és otrombaság volt, a legjobbi spinozistához képest.

A Magyar

3

A Magyar, valaminek mindenben, így a tudományok nagy merejében is, leginkább a valóságos jóra keresni. Innen van, hogy a hajózáshozogató finomságokkal, a Metaphysikai subtilitásokkal még eddig nem igen keresett bibelődni. Ha meg tanulna is azokat más nyelvből, de nemzeti Nyelvére által forgatni nem igen messerkedett, hanem beelégedett a rekonny messerű kéreseknél. Ugyan nevesesével — miképpen a Kanti Philosophiája is se van görög messerfókkal. De már az eleve satoró, s tör háfenn tudományokra névre jókkal többet se a Magyar. A hit tudománynak mind kemlélődő, mind erkölcsi részére satoró megfogások, répként az igen korán képzéseni kezdett Magyar Bibliában, répként a Magyar Theologusok és Reptanisok pámos írásaitban, többnyire mind nyeresek már alkalmasok képzésekre. A törvényes dolgokra satorólat miként kelljen magyarul ké seenni: ama ké nem Várme-gyék, Lesz és Veszprém jeles próbák seuek, és próba munkájokat a Magyar Köronfégnek által Adván, meg viáfol-sák azon fondorlólat, kik azé állítani mérésseuek, hogy a Magyar Magyarul törvénykezni nem tud. Lesz je-renek a Mathesinek kemlélődő részei, ha bár nem kellyes tölelekeséggel is, de oly endős fogalommal ké dolgozza Magyar Nyelven, hogy az ilyen munka akármellyik endős Rem-nek is becsületere válnék. Ennek nem késebb Erdemes ké-reu magának, és nem késebb háfenn seu Harájának Diósegi Samuel ama messeri rangra emelkedett Dilettans a fűvése tudományban. Valaminek Kasona Mihály a Föld Mathematica és Physica leírásával. Ez az egy ké neves tíselesterből em-kessünk, és csak földának oláért, annak meg munkasádsára,

* Leg újobban Tabla Din Luky Károly Ur, Hunni
Törvény Szótárjában.

hogy
3

hogy a Tudományoknak és az emberi bölcselkedésnek
akármellyik ágacska is — ha megerőltetnek nyúlhat korra,
hi lehet dolgozni Magyar Nyelven.* Az ezen tisztes lajstrom-
ba sorozó tudós törekvésük a tudományoknak egyik
vagy másik nemében eredeti Magyar munkák készítését, egy-
gyenként felajánlani most nem tartozik részünkre. Sokat
tesz is a Magyar — többet, minsem arra méltó volna hogy
az Európai tudományok világban annyira ignoráltságát. De
azt önként elismerjük, hogy még jól van hátra a munkából.
Valamin a Szemléltető Philozófiában, úgy a Természet-tudo-
mányban, a Psychológiában, Physiológiában, Technológiában,
Chemiiában, Kémiában, Belletristában és az. mely jól
jár megfarag el vereségek nélkül fejlődik meg a mi Nem-
zeti Készségünk!

Szíven örvén eszendeje, mióta a Magyarban újra fel-
lobban az a szem sűr, hogy az ő nemzeti nyelvét formála-
sához, bővítéséhez, szinifitálásához nagy fogalommal korra táj-
sának. Azóta már veselkedve készítenek az új szó, kisebb
vagy nagyobb mennyisével. Két osztala formálta magyar, egyik
a Neologusoké, másik a Puristáké. Azon nagy türelem új-
gas: ez pedig a régihez ragaszkodik. Mindenkinek alhatma-
sága közös nyavalyája a nyelvi Ultra-vág; mert mindenit túl-
jár a lineán. A Neologusnak igaza van abban, hogy a mi
nyelvünk, bővítés, egyengetés, gyáulgasítás, szinifitálás nélkül
fejlődik: de olyan egyik másik el ragaszkodván a burgisag-
sól, nyelvünk természetesen, és a nemzeti irásnak ellenére,
jól idegen nyelv, eseten szóhasználat, és régi jelszavainkat
megfontolván, el darabolván, nem annyira épít, min inkább
* Dr Bugát Ur úgy tiszteli Donat tudományában az új
Mesterzeteket, mint egy inspiratust.

dül föl és pusztit nyelvünk mezejében. A Burisának igaza van abban, hogy a Magyar nyelv, min felte igen regularis nyelv, nagy vigyázást kíván — hogy jónk is arról min törőnysége, nemzeti kinsé, a Nemzet irására, geniusára, itéletére nem halgató, szabad kinyje kerent nem bán-
has: de hibáit abban, ha semmi meg fenvedni nem akar, a mi aszajaitól nem hallott, vagy a régi könyvekben nem olvasott, és ezen finnyás irására fogva meg a leg fin-
jegesebb, leg talpra esőbb újítás is kevélen meg irálja s meg veri. E'k végkísérlet közt kell állani a' mifé-
kez arany töréskeresésnek, a' mellynek igaz újítás hi-
tasni, az azon való egyenes járásnak törvényeit ki-
ni, nyelvünk seméjesei min jobban jobban ki-
ak ujonnan képzendő könnel szabásait meg használni, a'
már képfen levőket meg bírni, és a' nemzeti nyelv va-
lóságos kinséket gardagítani: ez képf egyik fő tárgya a'
Magyar Akademia munkálodásának, a' mellynek fel áll-
sardóhoz, nyelvünk geniusának diszjégére, már most va-
lahára igen jól fundált reményeinket vagyon.*

A' mostanában képfen, s már több vagy kevesebb
jóink pennáján forgo új Magyar könnel kémmek már egy-
nehány kétra nevére. Kár hogy azoknak ökre kévére
s meg roslálására még eddig egy igazi philologus kinsé-
fia nem vállalkozott. A' Mondolat írt arólat kédre ökre,
a' mellyek kényje kérent persiflorozhatott. De a' Nemzeti
Nyelvnek ként ügye nem gúnyolódást, hanem jótól tomo-
gyabb, s valódi munkát kíván. Már pedig hogy az új könt meg
bírásával el kéni nem bároságos, muszáj az ilyen formát.

* Sőt itél a' Nemzeti nagy kinsé in már diszjékeink is.

ügyes, beírni, ~~de ezeket nem lehet~~, diorágy,
 és egyéb, a' mellyek már jónán módiba mentek, és még
 pontosabb írók tollából is ottan ottan kiessenek. Az ilyen
 helyeken jók, ha csak egyenként kiáltunk ellenek, meg nem
 frequentik magukat, és lapsantán prescribálnak. Azért kell
 egy Enrahis írók, hogy az ilyen kontolyok eljapo-
 rodni ne engedje; az igazi jó termést pedig nem erőltetve, ha-
 nem pedig dajkálkodással gyarapítsa, és annak japoroda-
 sár előjósse.

Az újonnan készült Magyar felekezeti Lajstroma pedig
 és meg bírni emek az Ercekezség selymára nem tartozik;
 hanem az kellett itt ki nyomozunk, és éppen az nyomoz-
 tuk ki a' 65 dít Cikkelyről fogva: ha valyon bír-e a' Ma-
 gyar Nyelv arral a' jéles tulajdonsággal, mellyel E. C. Far-
 dagodhatásnak nevezünk? ha valyon-e annak mére-
 tése arra, hogy magán újabb újabb felekkel bővítse, és
 a' Nemzeti Könyv öregbítse? és ezen nyomozásunk után,
 így veljünk, eléggé ki világosodott az, a' mi ezen Ercekezség
 kérdésében E. 7. állítani bátorodunk: hogy a' Magyar
 „Nyelv, melly minden Európai Nyelvről ismételve csak ma-
 „gában áll, és ha miben meg szorult, nem folyamodhatik sem
 „Amjához, sem Tervéhez a' Római Nyelv leányainak mód-
 „jaitól: a' helyen a' Magyar Nyelv az ő tulajdon mere-
 „jében fel találja a' Faragodhatásnak kútfőit, mert az ő al-
 „kalmazat eredeti törvényei szerint nagy mértékben bír arral a'
 „nemző erővel, hogy maga magán mind unalan szülsz, magát
 „magából végtelenségig japorítsa, bővítse és gazdagítsa.

Kés

Két különböző nemű és módját jegyeztük meg S. 65
a' Nemző erő Munkásságának. Egyik az, mikor a' Főzsőfő
bíronyos meg határozott erőt és értelmű ragaszkodással,
avagy formai végereséssel illetve el ágadnak,
ki farjadnak, és a' befűd részeinek más más neműre
fordítván, más más anyafias erő és értelem keveredik
amuk. Másik az, mikor két három főzsőfő egybe ol-
vasztanak, és valamelly övre fűzős képzésnek ki fejere-
sére fordítanak. Minde ki mivel, el gárdagódon Nyelők
ebből a' két bányából által legintább az ő újabb meg újabb
kínseiker — ugyan ezen kútfőket nyitva ragynak a' Magyar
Nyelven is.

A' Kármarek főnök formálására szolgáló ragas-
sóltnak olly nagy példát van a' mi Nyelvünkben, hogy alig
lehet azolnak végire járni. Erek meg annyi közönséges for-
mát, a' melyekhez újabb meg újabb példák fűződnek, vagy
azolba, mint a' betű öntő a' márvány, újabb meg újabb
példák öntésének. Hogy él a' Magyar Nyelv ezzel a' mes-
teriséggel, igyekezünk az oda feljebb S. 66-76 meg mu-
tatni. De az illyen főnemző végereséssel sokkal bővebb is
fontosabb fel példalásait és példák példák lehet látni
a' Árvai és Verseghe munkáin, és a' Debreczeni Grammati-
kán kívül, Góf Péter Teleki József, Bápai Samuel és Bereg-
páti Balázs fensőbb díszes munkáiban. A' többek között igen
termékeny a' many. many, vány, vany. az, ez, ék, és vége-
tesek. Így képzültek ezek, romany, — melly még folatnak nem
sejthetik — éremény, vélemény, nyomtatvány, ásvány, növe-
vény

vény, javallas, törvényjavallas, éghajlas, foglalat, kérés, ügydél, függélet, vagy jobban függölét, (mim esölét) fűvés, művész

Másként jeles megerősig a' köhnak ökrve olvasása, a' melyben misoda nagy messer a' Magyar Nyelv, most leg közelebb S. S. 80. 81. elő adnak azt. Így képzülhet ezek: földabron, éghajlas, védangyal, sarkifillag, reményfa, rangtörtség, fényűreg, ügyvédő, szokönyv, kővár, tollharr, pennaharr, sponvár, perelmed roszalánrai, örömhag, törvényhatszág.

Berenséj nyelv, a' melyt emayire érni a' jók farmarrasájanak és egybe olvasásának messerőségét, mert itt találja a' nemzeti kővár nevelésének kiapartasatlan forrását. Egy persmindegyik er a' főnemzés szélessége bizonyos jele annak, hogy az ilyen nyelv nem járhat, nem létezi farmarrasája valamely más Anya Nyelvet, amennyivel inkább nem keverék nyelv: hanem az őf régiségben samadt, tiszta, szép, eredeti nyelv. A' Leány Nyelvet leg inkább is lei Anyának fájra, lévén, hinni azokban, s nem is lehet a' Characernek egysége, mert egyik Anya így, a' másként másként alkotva, farmarrasája hajogana és ~~perkerene~~ a' maga fájra eleitől fogva. És így a' leendő terméskéből egyesülve Leány Nyelv, let' isat, s talán lei nagyon túlműködő isat lárván maga előtt, egyik úson sem mehet egyenesen előre, hanem a' leendő törött egy has, madik fájra képi magának, mikor fájra fájorítani kívánja, a' mely többnyire isat abból áll, hogy bizonyos végere-
sebbel az Wegen jókat el békégeri s magának sépi. De az ilyen nyelv újabb meg újabb törzset jókat, sem farmarrasája sem egybe olvasás által, a' maga szintén nemzeti műhelye

ben

§ 84

A' költészet előadásának más módjai. Költésznőzés —
az elhagyott költés eleve hozása — vidékiel szerkesztése —
könyvtári — rövidítés — értelmezés, avagy tisztelet.

A' már meg állapodott nyelvvel, új gyöker költés többé
nem alkotásnak, mert ez a munka a' nyelvnek első ifjú-
ságának idejére tartozik; ha pedig az meg öregebbé, már
akkor az új gyökök formálásának műhelye bé válik. § 65.
A' költészet fogva ^{tsak} a' karmazsár és Egybeolvasás nemes
munkájával fogja magán a' nemzet, és nemcsak nagyobb szabá-
sággal, könnyűséggel is a' szerkesztéssel folytatására ezt a' munkát,
amint jobban eljapartottja javait, és meggyarapítja
nemzeti nyelvét. De vannak még több módjai is a' költés el-
japartásának, úgy mint: az idegen nyelvvel való kölcsö-
nös — a' régi elhagyott költés új eleve hozása — a' vidékiel
szerkesztése — a' költés megújítása, — rövidítése — a' költés eredeti
értelmének elismerése, avagy a' tisztázása. Minthogy pedig
ezek nem a' nyelvnek belső erejéből és alkotó törvényeiből
erednek, hanem csak külső kényszer fogásból, és könnyűségben
segítő módjai a' nyelv bővítését, és ugyan azért ezek a'
módok, valamint a' más gyökeres nyelvben, úgy a' nem ere-
dekben is kisebb vagy nagyobb kényszerrel gyakorolhatók.
Azért is ezekről kórházaon beszélni ezen Értekezéssel
nem tartozik. Elegendő két ezekről egy két költés isenni, és
meg mutatni azt, hogy ezen Segedelem kútfőjét is nyitva
vannak nyelvünkben.

Nincs olyan nyelv, mely az idegenektől több vagy ke-
vesebb költés ne kölcsönözne. Először azt mondja a' Crasitulus,

hogy
3

hogy ezek a' jót: *Itt* és *vdos* *kyshaból* kerültek. De ha iga-
 zán érteni volna a' dolgot, szék meg szék ilyen példátak hor-
 kasson volna elő, bár mely *original*nak látszának is a' *Görög*
Nyelv. A' Magyar *Nyelv* már is látszik fogva nagy jánmi
 jótak *költőnörök* az *Europai* *Népektől*, kivált a' *Deák*, *Német*,
 és *Tör* *Nyelvekből*. *Itt* az egész *messzeiség* csak abból áll,
 hogy valamin más *Nyelv*ek el *bétegezék* az *idegen* jótak,
 kivált a' *végezet*-formák által: úgy a' Magyar is a' maga
Nemzeti *kaptájára* *üti*, vagy is a' maga *Nemzeti* *hang* és *jó*
ejése *módjához* *alkalmazzák* azokat. Így lesz a' *Görög* *Elis-*
abehaból *Erőse*, *Sylvestre* *Idjében* *Előse*; *Georgios*-ból
György; *Gregorios*-ból *Gergely*; *Stephanos*-ból *Isván*; *Deák*
Sacrificiából *Schresnye*; *Reliquiából* *Erelje*; a' *Nemzet* *Dofchen-*
ből *Daras*; *Haner*-ból *Hohér*; *Henker*-ból *Erdélyben* *Henger*.
Pranger-ból *Belenger*; a' *Tör* *Bekla*-ból *Polol*, *Sár*. *Ugy* hi-
 sem, hogy ezen *ponna* *nékre* a' *Nap* *nyugosi* *Nyelv*ekkel *sem*
őkre *hasonlításban*, *se* *nyerünk*, *se* *veszünk*. *mert* *idegen* *pridával* *gázda*.
godni, *nem* *nagy* *dicsőség*.
 Az *elhagyott* *regi* jótak *fel* *teremni*, *fel* *éleztetni*, a'
vidéket *serjesztetni* *jó* *dolog*: de *csak* *úgy* *ha* *meg* *érdemlik*.
 Jó *voln* *élezt* *hormi* *ezek*: *Ennen* *magam*, *sennen* *magad*. A'
regiet a' *söbbes* *jámban* is *mondottak*: a' *minnen* *atarasunk*.
 A' *kórság* *még* *ma* is *meg* *van*: de a' *Kör* *bereg* *helyen* *hi-*
nem a' *jótakból*. Ebből *képzük* *ex* a' *jéles* *új* *jó*: *Körhár*. Jó
le *vér* *há* *hormi* *ezen* *hajlítás* *formát*: *adnót*, *vennöt* - de
kár *ebben* *évezni* a' *regietek*: *feljebb* *mondottam* *jámban*
mere *jóbb* *igy*: *feljebb* *mondott* *jámban*, *U* *látni* *való* *mi-*
ért? *Ennél* *termékenyebb* *mód* a' *májit*, *s. i.* az *egyik* *májit*
vidéken *gyakorlásban* *lévő* *jót* *el* *serjesztése*. *Így* *serjeszt* *el*
ezek

eret moskában: kamasz, hullám, komoly, ávár, kerény,
gyereken és a f. Kár hogy e két nemüekből egy kisebb fiórá
meg eddig meg nem nyitott, holott az minden nap kapo-
rodnak. Barabási Szabó David e muntár jelen el indította.

A' fók hosszabbítása vagy rövidítése által favaink
fama nem öregedik. Itak annyiban sepiünk két arról emli-
sét, mert ez által a' fók új vágást, új fábát nyernék.
Ez a' Versperőnek különj kerensse, mert amial fogva azon
egy fónak más meg más méréket adtak. A' görög ebben is
nagy meger volt. Sokkal szélesebb a' Római nyelv. A' Magyar
báran veselkedhet a' göröggel, és már ezen tekintetben is mint
a' Német, mint a' Római nyelv leányait Brozodiájával na-
gyon feljül haladja. S. 32. Sok Igéinket meg nyitnak fien-
shesével, egy beünet körbe kintásával, vagy rövidítésük an-
nak ki hagyásával, min: senyíteni, senyíteni, - segíni, segíteni;
- szabítani, szabítani, - morderi, morderi, - virágzó, vi-
ragzó. Szabó. S. 33. Végül nyitnak a' Barabási ha az
foglatára változtatjuk, min: add, ájad - térd, térd - lásd
lápsd; vidd, vigyed. S. 34. Desütkerés van ezekben: éreani,
éreni - keréni, keréni - linoani, linoani, - örzeni, örzeni.
A' fók rövidítésébe nem egy módunk van, p. o. engem =
engemer; séged = ségedet; terem = teremet; kemed = kemedet.
Szabó Davidunk bátor volt ez a' harmadik nemügre is
által vinni: Jel sáron firségő fájok = fájolás. A' régi,
ok fején éltek ezekkel: kiesb = kiesebb; helycob = helyesebb.
loroob = lorosabb. Kéj ez is: rézén = rézerezés; Diadal =
maid helyen diadalmis, Virág. Hapsalan = hapsalan, és =
revéslen és a f. Hátul hirtelenség erek is: mofaslan = mof-

daslanak

3

darlanul; hivatalan = hivatalanul; künnelen = künnelenül.
 1847. De már az ily kétsélen fontosságra nem vagyunk öse-
 ink példája által megharalmazva: parans, dno, gny 1847.

A' költ. eredeti jelenésének más rokon képzése való
 által vicle, vagy a' trojixálás, jeles munkája az évszék.
 A' Nyelvet első formálatásában igen nagy része volt ennek.
 1847 a' Napheleni Nyelvet bárábbat, valamivel a' Napnyugori-
 alnál. Azért ragynak nálunk az ilyenek: Eves Anyám, éves
 tellem, éves Angyalom. Így bejött a' hajdani érzékenység az ő
 eredeti együgyűségében, mellyhez hasonlót találunk Homerus-
 nál: πλὴν ποῖος δούλιος lux, dulce lumen. Odys. d. 16. v. 23.
 1847 ilyenek ezek: aludt sejt, aludt ver, öreg ajtó, nyúlóvivű, víz
 eke, mézesbefű, sötétlen serefa — a' Deálnál: insulens, homo
 infusa oratio. Az ilyenekben keveset újításunk már ma,
 — igen sok a' régiénél kell maradjunk. Így képzelt nálunk
 — mofanába az. Ezláng-Genie, melly is annál helyesebb, mi-
 velhogy nemzeti költésünk formája ez: sűr az eke. A' ré-
 giek az aszponyi nemet így mondták: fejér nép, fejér ke-
melj, de azért néltünk a' férfiakat nem lehet képezni népek
 revernünk.

Ezek tehát azok a' módok, mellyek a' hi' mivelés Nyel-
 vet a' Nemzeti Kövárnál bővítésre végett el tövesni kövart.
 és minchusáma a' Magyar Nyelvet sekeréséget, ügyességét
 minden egyes pontokra nézve meg mutatnak volna: ide se-
 jűt ezen állításunk.

„A' leg pallerősebb régi és új nyelvben nem sa-
 „lálunk olyan Philologiai meheréséget, nem találunk a' Ma-
 „ga formális munkájában olyan Grammaticai fogásolat,

fordulat
 3

„fordulások, melyek a Magyar Nyelvben is gyakorlás-
 „ban ne volnának. Ezen magaformálás és Gárdagítás me-
 „terfégében a Római Nyelvnek minden ivarítás maga után
 „hagyja; a Némekkel pedig verset fut, és ha egybe hávább ma-
 „sod, majd máskor megelőzi a Magyar Nyelv. Istenben je-
 „dig az öfkerensio Brodidiájával, mellyel fogva azon egy-
 „kónal más más mérték, más más szabás és mérték
 „adni, és így annak kielés meg tessékenni. Dúja, leg köre-
 „kebb jár a diszö Förog Nyelvhez; és itt az elsőig palmájait
 „munka napnyugori nyelvvel felett méltán megérdemli.”

§. 85.

Regi Nyáint a főt alkotásában igen nagy
Mezterek voltak.

A Magyar Nyelvnek törzse farsait vizsgálui, azoknak
 eredetét és belső mivoltát ki bűvártodui igen jeles philológiai
 munkáig. Le a vizsgálódás meg győzi az embert arról, hogy
 a Magyar Nyelvnek alkotói se voltak éppel, olvossággal
 sajnálatlanul, sálra esett iselő seherfíggel. Nagy kámmal
 ragynak ottan egyes farsaint, melyekben a képzésnek igen
 finom öfere fűzőgése sálábrak, és a mellyekhez hasonlót,
 ha most ~~vannak~~ bírnak, a ~~Regio~~ ^{aligner} ~~duanant~~ ^{duanant} alkotni. Ne-
 gyik fel ezt a főt: Lex-ver, itt leí magán érthető olvadás
 öfere, de annak mással érthető ereje van ereiben: Lex-ver Dágya,
sejver öfem, sáf. A kármazának eredetét, és ~~Regio~~ ^{ter} ~~Regio~~ ^{ter}
 mérték egyseget kherne e igazában, kheresebben, és nagyobb
 erőre mivolt jelenicse ki fejteni, mint ezen leí fónak
 egybe olvadásra által: Lex-ver?

Lexat, Ejkat: Regio nocis, pars oculi huiusmodi. Iul es-
 merik

merék há' őseink annak a' vidéknek sermészetét; de az ellen-
kező Seli népen sem voltak járatlanok; a' homok eredeti Magyar
nevet adták a' Levének, - valamin a' fenevadak fejedelme is
az Arabo Arslán perencz Orfclánnak mondják. Sőt még a'
Crocodilus, a' Nilusi körmysereg is el innené neverni, mert
azt sötétebbre hi' fejezi nálunk a' Fylk Sárkány.

Esküvés. Itt ez a' nagy idea van: essen kö' reám, ha
igazam nem álisok. A' homok a' régiék mihoz esztűdnek, töves
vessék kezembe; melly egyetemesmin az ő állításoknak, fogadá-
soknak, ígéretnak erejét és állandóságát is fejezi ki példár-
ta. Ez a' nagyjelensései, napkeleti, gyönyörű Emblemár sem
a' Sörög, sem a' Romai, sem a' Német el neverés hi' nem nyom-
ja, hanem csak a' Magyar.

Fegyver. Két igéből eredt nagy jelensései: Fed és ver,
feder is, ver is: Védelmez és ár. Defensio et offensio, Melly
sok erő s nagy jelensései van be' zárva ői hasz be'értelme.

Eszkör, a' Debreczeni Sammaritának igen helyes értelme
perencz: medium mentis ad perficiendum aliquid. A' Deánál
medium - ebből koldulva a' Németnél: Mittel. Mindenik csak az
fejézi ki: Kör; de az Esz mindenikből hi' marad.

Vegyük fel egy két ígét. Könyörülni, könnyel örülni
könyverve örülni. Igen szép erkölcsi idea van benne: malo
alterius illacrymandum lacrari - benefaciendo, miseris succu-
rendo, sibi gratulari.

Mikor egy barátomat magánosan találom, fejei jobb kö-
nyöhöz erejtve, egyik újat a' homlokán, szemét meg határozott
módon egy pontra függesztve, munkáj el annalodással csak ma-
gába zárva, mintha nem is érzene a' külső világot - s erre a'
kérdésemre: mi spínálós barátom? ezt feleli: Pondolkodom!

ez az

ez az egy szó fel és egy egész orációval, mert tökéletesen hi-
nyomja az embernek külső belső állapotját. Mellyik nyelv
tudja ennek máxfát mondani?

Igy akkorát öseleink a Magyar Nyelv Academiá nél-
kül, endős sárvágá nélkül, újra termésszerű, de mindenre
figyelmerő épkel. * Misoda nagy kerenszent, hogy nemzeti
Kötárunkat — ambar nem nagy hi szerződésben, illyen ügyes
Nyelvmeferetől vessük örökség gyánár! Ha a maradvék
öseink nyomdoka követve, így haladott volna előre; mellyik
emberi nyelv méreccelne most mérőzni a Magyarat? De te-
sőbb leírás nélkül a Magyar Nemzetnek semirek hányasa-
sáir is ríkonragvái miatt, az idegen nyelv be fogadásának
sőbb sőbb fiasornái nyitaván, ez a Philologiai Kádani lép-
telenség nagyon meg főkent; úgy mind az által, hogy ha a
maradvék az ő nemzeti nyelvnek termésszerű igarában hi sa-
nolja — ha öseleink a törvöl fől alkotásában gyakorlaton
ügyességét, megerfegit, s remek példái kéme előt varija, és
az a hol és a mennyire lehet követni törekevit — ha nem szak
az új könyvek olvasgajja, kívül a mellyek mostanába Nyel-
vünket nagyon ökre tagyvártak, hanem a régiket is fel hányja,
és azokban kévái fogalmával bivarodni tanul — for ha
nem szak a hol beütel vizsgálja, hanem a törvöl fájában
forgó, élő Magyar Nyelvre, amah fogácsaira, karajaráisaira,
sokkal nagyobb figyelmét fordítandja, minsem eddig tör-
tén: * * * * * miso leírás benne, hogy a Magyar nyelvnek eredeti
termékenysége új élelrel ríffia ser, és az a szépséget, s tö-
kéletességet, a mellyre na kéreless mind inkább inkább meg-
közelít.

* Es ist gewiss, dass die Sprache eines Volkes, wahrhafte
Dimension seines Verstandes enthält. de Brosse, über die Spra-
che und Schrift 1. Theil p. 123.

* * * * * Tiszteendő Kreszténich Ferentz U. Nagy Kötárától Jótan,
és nagyot várunk.

Idé sefeink hat ez a Tál igazságos:

"A Magyar Nyelv, mint Napkelet Nemessplánja, ~~az~~ Eu-
 "rópai földre által ülésén, új lakóhelyet meg szelene; és
 "mivelhogy jól ellenkező erővel érvényesülnek annak virága-
 "is S. T. hajdani termékenységével fel hagyott: de az élet erő-
 "ti nem aludt abból, hanem csak kunnádorok benne. Lappa-
 "nak hat ahon a Hazánál fiai hűséggel — tisztelettel, me-
 "segetek ez a jól idős és tisztes elöjár; majd ismét fel élet
 "benne a 'sempertör' élet, és jó termővé késsen. Nemző erejű a'
 "régiség el nem pusztította — Eddi ifjúságára ismét virág-
 "léphet; és mivelhogy paradicsom oltá meddő ha egyszer termő-
 "re fordul, hogy ne várhasnánk soke jár amnyi termést?"

§ 86.

Bérekészítés. Visszafejtés.

Az Európai holt és élő Nyelvek nagy merejét alkalma-
 sít bejártuk. Miben kerest a Nyelvtudókat a Nyelvek so-
 kéletességét és virtusait, vagy annak szerencsésebb hibáit és fo-
 gyatkozásait? fejezetenként megvizsgáltuk. Mellyik lépésőjén
 áll a 'sokéletességnek a' mi Nemzeti Nyelvünk? Miben érki mid,
 és miben haladja meg ~~az~~ egyik vagy másik Európai Napnyu-
 gati Nyelvet? az pontosként meg vizsgálani igyekeztünk;
 nem tartván el a 'rosszra hajlás fanyolával azokat a' fejle-
 ket is, mellyek a' mi nép nyelvünknek ábráiban helyet tör-
 zel találhatnak. Az eddig szer vizsgálatunkunk eredménye
 ez:
 "A régi és új himivelt Nyelvek Virtusainak minso-
 "gyan neme és ágazata, mellynek a' Magyar Nyelv vagy má-
 "birtokában ne volna, vagy a' mellynek megszerzésére az ő
 eredeti

valamelly meddő tulajdonság, vagy hiu bővölthetőség / sterile
abundance / a 'Magyar Nyelvben, hanem egy igen jeles virsusa
annak; mert emel fogva a 'külsően Magyar mindenféle vo-
calis és Consonans hangjelölés szer megamulván és megfoklvan
az ő 'hakai Nyelvében: valamint a 'hi mivel Európai Nyelvet
megamulósára, úgy a 'faragatlanabb Indus Nyelvet hangja-
nak fel fogására, igaz nemzeti hangjelölés szerént való 'hi mon-
dására is le írására is minden más Európai nemzetiével felett
legalkalmasabb; 'magyon híres' hogy még az előzőnk esme-
relebb Articulatioi tartó Chinai vagy Korenrai Nyelvet
követésében is az eredeti valóságok leg jobban meg tudná kö-
zelíteni a 'Magyar. Ezen fej és nagy hátsóval járó tulaj-
donság seholsebből csak egy Európai Napnyugati Nyelv sem
fogható a 'Magyarhoz. § 43 a 'Egyesben.

2. A 'Magyar Nyelv Grammaticája a 'Névköt ejegesi-
sében felettebb együgyű, de a 'mellette nem tevésegy, nem fham-
ló, hanem bizonyos rendszer tartó, állandó törvényhez mérsek-
lett, ingadozhatatlan. A 'Magyar Declinatio csak egy — és
az az egy jobban meg felel a 'reálnak, mint a 'Római és Ke-
met eredeti Nyelvet négy ötféle Declinatioja § 5. 11. 12. —
Ezek többnyire az a 'fő kös, melyet ejegesi által változtat-
ni akarnak, abba hagyván, nemelly előre borsáron jelölésben
jelző kösölátat, Articulusokat változtatnak; a 'mi ő nálok
valóság, Grammaticai ügyetlenség. A 'Magyar pedig ma-
gár a 'Névköt más más végerezettel illeken az egyfenne
ötölésesen el beljegeri characterizálja, úgy hogy nem lehet
néa nem esmerüi, melyt ejegiben van most az a 'fő kös. Men-
nyis nyit itt a 'beszéd világossága, rövidsége, regularitása.

Igy
3

Igy egészen a Görög és Római Nyelv is: de mindenek
előbb a Declinatio-ban bujálkodván nem győzi más máj
végzetekkel a Népét, hanem azok sokszor egybe folynak,
és könnyen zavarosok lesznek. Nagyobb az, hogy még a Semiti-
ca nyelvvel sem értenek ehez az együgyű, tiszta, megharó-
zó és nagyon termékeny Egeus módjához §. 12.

3. Ezen olly együgyű, tiszta, jó módok is rendszer tartó
az Igei hajogataja is a Magyar Nyelvben. Sem a Kémely
Névmájai minden létes nyomon jövői módon elő nem
állítja, sem pedig Igei Igekre - Auxiliarekra nem fordul a
Római és Héber eredetű Nyelv módja szerint: hanem a
gyöker Igei bizonyos és megharórozott erejű végzetekkel il-
levení, olyan állandó beljese és megharórozott Character
ad annak, hogy az által mind a Kémely mind a fiam, mind
az idő, mind a mód egykerek öléteresen ki jelennek §. 54.
Mind ebből ered a beszédnek megharórozottsága, tiszta rila-
gossága, tömörsége és fontos rövidsége. Ez a félép virtus tu-
lajdonosa volt a Görög és Római Nyelvnek: de az utolsónak
Leányai, és a Héber eredetűek sárol vagynak arról.

4. A Formáló erő igen különös Grammaticai fajság
süneti keménység, a birakossági állapotban lévő jól egybe
kerkeztetésben §. 58. Ezen járj. Szavakra figyelmess.
Vigyázz hogy lábad köbe ne üjved. Minoda velő rövidség, és
nagy erő van ezekben? Ez az Asiai szabás, mely a Kémely
Névmájai a biru dolog nevéhez ragaszkván, arral egybe for-
rasztja, sem a Görög sem a Római Nyelv nem tudja; amu-
val inkább esmeretlen az minden máj napnyugati Nyelvvel elott.

5. Még különösebb Grammaticai fajságok találunk a Formáló
Erőnek

erőnek azon munkájában, melly kereset minden Telkvo' Igé-
nek most Kiharó-Transitiva, majd Denmaradó-Intransitiva
vagy Immanens kesső formát adott a Magyar Nyelvnek §. 52.
melly által a 'Telkvo' erőnek az ő tárgyába való munkálódá-
sának mérete és módja, igen éles Logikai reflexióval, és ma-
thematicai pontosággal meg különböztetve adanánk elő.
Ezen pontoságnak van valami nyoma a Semisicai Nyelv-
ben: de az Európai hol és elő Nyelveknek arról semmi meg-
fogásot minísen. Már pedig a 'Külesen Magyar Mivoda
nagy különbözéget talál ezen két ki mondas közön: ember
nyomor látot, és - látom az embernek nyomait. A 'Deák Nyel-
Arriulus nélkül kültöködven, mind a 'kesső írt így mondja:
hominum vestigia cerno. A 'Nagyugori Nyelv, valaminek a
Görög is, meg különbözéket ugyan ezen kétféle mondas ar-
ticulus által: de az a 'különbözései subtilitasa az Igének
formájába ké' nyomni nem tudat. Van hát a Magyar
Nyelvben a meghatározottságnak, pontoságnak, reguláságnak
olyan neme, mellynek a régi és új ki mivelte Nyelvben jól
másként nem találjuk.

Idé sarvotik ez a 'Honka forma is: lárlak barátsom §.
53. Melly jól mond ez kevében. 'É mivoda erő, pontoságnak,
sömön rövidíget keres a befédnek. 'É a 'jeles virtus minden
Semisica Nyelvellel köz: de az Európai Nagyugori Nyelv
sárol vagynak erről.

C. Aljába jölván, az Igét körül felelőbb nagy meves
a Magyar Nyelv. A 'formáló és Nemző erő ki öntöme itt min-
den sebeség, és valójással remekelt is e' részben §. 73. 'A 'Dörö-
Igei igen könnyű jével valóztatni, annak egy kis fordulá-
sal

sal más más erő és értelmes adni, abba a' haságnak,
 más által eslekedésnek, gyakorlatiagnak képzési belé
 zártai, mind olyan nyelv fájtságok, a' mellyekkel méltán
 dicsérhetik a' mi nyelvünk § 3. 55. 75. Adom, adhasom,
 Adarom, Adogatom, Adarhasom, Adogatharom, Adattarom Jan
 Leherne é' emel' különböz' messerségek gondolni emberi Nyelv-
 nek! misoda nagy erő, fontoság, bőv jelenés, kélel' értelem
 vagyon itt egy egy Igében, a' leg. nagyobb sakarékosság
 é' gazdálkodó rövidség mellett! Így képzis a' Magyar Nyelv
 egy kis gyöker Igéből, amak el ágadozása, kifarjador-
 sása által Negyven é' több száma sely Asyafias jelenésű
 Igék, bámulatra méltó Oeconomával §. 75. úgy hogy egész
 gyönyörűség nézni az a' gyöker Igét, mint öreg anyjár ar
 ő leányinak unokáinak é' mekké serjút familiájának töre-
 pene. Itt különösen frembe tűnik, hogy a' philologiai ta-
 lensomnak melly nagy mértékkel bírál' legyen a' Magyar
 Nyelvnek első alkotói, é' melly nagy munkássággal, élel' elmét,
 é' fontos figyelmes kell ő róla fel tennünk. Az Igékkel így
 tudni bánni — Asiai Nyelvhabás; a' homér ar Semitica
 Nyelvok is értenek ehez a' messerséghez, de mind arolak feljül
 mulla itt a' Magyar Nyelv §. 74. Ot' Napnyugoti Nyelvtudo-
 sok pedig csak a' Napkeleti Nyelvok esmeréséből merüenek arról
 magoknak neminémü képzés: de onhon nem esmerik az;
 Nyugos képzaporisággal, mekkére nyúl, el sikkad, vitényő
 komposzággal kénselenek őt hi' mondani az, a' mi a' Magyar
 egy Igében bé zárt.

7. Nem lehet hi' mondani melly perenios, Nyelv az, a'
 melly képzis különböz'féle ragaszkodással, avagy forma
 iva

formaiwa végeresekkel bővölködik, részben két három törzstől
 két könnyű mekerséggel ökre olvastu. A philologiai nemző
 erőnek ezen késo; ~~mon~~kalódása által újabb meg újabb szót
 keverésnek a' szótól, és a' nemzeti szótár a' Hazai Nyelvnek
 tulajdon szerkesztéssel gazdagítanak. Ez a' kép mekerség csak az
 eredeti nyelvek tulajdona; a' Leány nyelvnek nem értenek ahhoz.
 §. 83. A' Görög Nyelv szudaltkorára méltó termékenységgel
 bír, és a' mondott két úton csak nem vég nélkül keveréshez
 magán önmón magából. A' Római Nyelv sokkal meddőbb és
 terméketlenebb volt e' részben; és ezt a' terméketlenséget an-
 nak Leányai is örökségül vették. §. 8. 62. 78. Ezek nem az ő
 tulajdon bányájából ásvak kincsekkel, hanem többnyire csak
 kölcsönözéssel, idegen ragdománnyal gazdagítottak magokat
 eleitől fogva. Ez a' Nemes Nyelv leg első meker egész Európa-
 ban, melly magán magából, irigylőre méltó perentsével vég
 nélkül bővítkei és paporiskaja §. 8. 62. 79. Ez nyomba követi
 a' Magyar, és vetelkedik arak. Felette nagy kémmal vagy-
 nak Nyelvünkben a' Hagasziérol, mellyek min meg annyi
 közönséges formák, újabb meg újabb szótak alkotására pol-
 gálnak §. 66. Nem különben két három törzstől szótak
 ökre olvasztásában is nagy ügyességgel bír a' mi Nyelvünk.
 §. 81. Így hát a' Magyar Nyelv, ha meg eddig szegény és
 szűkítőldő len volna is; de az ő belső élet erejénél fogva,
 mellyel a' Nemesen kívül minden napmígóti nyelvemet sok-
 kal felpül halad, a' bővölködésnek igen nagy mértékre emelked-
 keit, mert a' gazdagodhasátnak hi' apadhasatlan forrása
 talála az ő tulajdon merejében.

§. A' folyó beszédnek menete, abban az egyes szót el ra-
 tartásának sora és rendi, a' kekeresés szabásai, avagy a' sym-
 racio

tartás különös figyelemmel a Nyelvvel kölcsönösségénél
 vizsgálásában. Lehet az, vagy nagyon szabad, szabályos, és an-
 nál fogva homályos, vagy nagyon meg töredezett, koros rendszer
 szabad, de ugyan azéni világos és jól meg határozott — vagy
 a' lei véghatár töredezés jelenen mérhető, töredezés ison járó termé-
 kei Synthesis. Az első rendre tartozon a Görög és Római
 nyelv, ambar leg inkább szak a Boeotiában. Innen araban az
 a' nagy erő, hasznosság, Energia: de a' tükre érvelés folyóti
 benne nehéz munka. §. 14. Az új nyelvvel töredez a Francia
 Synthesis leg korosabb rendszer sark, is ugyan azéni felette vi-
 lágos annak prózája: de solar veszi az Energiából. Az Olasz
 sokkal szabadabb és pozitívabb, ex törezi a' Spanyol: de min-
 denik sárol van az Amerikaiól. A' Német eredetűek törezi leg ter-
 mésebb és leg törvényesebb rendszer sark az Anglus. A' Német
 Synthesis erősebb a' jókai kényehez van egészen bilinos-
 ve. §. 14.

A' Magyar Synthesis a' nagy meg töredezés a' pajzsa skat-
 badság törezi, a' mérhető törezi ison peronvise el salálta.
 A' tükre, egyenes gondolkodás módját meg fogja a' Magyar
 író; is ugyan ennek logikai rendjét sarkainak perkeresésében
 is igazán hi nyomja; de az indulást és érvelést meg töre-
 ler szabad fordulatára halgasván, más más fordítás ejt sa-
 rainak rendszer, nem könnyen törekező mértékkel. §. 15.

Innen a' világság és hasznos erő — a' tükre érvelés-
 ség és az Energia, párosíva salálta benne. A' Magyar Syn-
 thesis nem offolai, hanem Psychológiai törvényekre halgas.
 Regulás; de nem szabályai módon. Szabad: de törvényes
 nem szabadágga. Ezen kéző termékekenél fogva az tükre
 his nyelvvel nyomdolin járván, egyit napnyugati nyelvnek sem
 egeri az elsőgei pálmájait. A' Magyar az ő Synthesisában

egész

egisten hi nyoma ar o "Nemzeti Characteres."

9. A Hangterefig, avagy Euphonia igen jóles benne sermeny
virrása a' Nyelwnek, melly annak eredeti alkotásából fejlődik
ki. Lehet ugyan a' Nyelwnek kévöbben is gyalulni, spinofrani.
Melly durva volt a' Római Nyelw a' 12 Táblák törvényjeiben!
S mi szer abból a' spinos írás az ő arany idejében. De joha
nem lehet abból fej nyelw, melly az ő eredetnek méhéből
magával hozza az idomtalanságot E.H.

Mellyik Nyelvből van ékes hang? az meg ismét az érte-
dolga. Itt a' megértes igen fontos. Kéz ismét peremre lép az
olaj Nyelv: de a' Németnek kéj a' Német Nyelv — Sőt még a'
Hollandsza is talál a' magáiban ékeséget. Így hát az ismét
nem egyaránt üt ki. A' kéj fel boncsolgani, annak akkoró
réseit ki fejtegetni, nehéz munka; sőt a' kéj nem is valamilyen
hideg boncsolgató tárgya, hanem egy meg ophatatlan érzés.
De még is ragynak a' képről való' ismétlen bizonyos és állan-
dó prinapiumok, a' melyekre ha nem figyelmeztet, nagyon el se-
velkedik az ismét.

A Magyar nyelvben meg ragynak a Nyelvtudományok minden Elemeztomai. A Magyarban és másfél hangzó beszéd ezen illendő kémmal, egymáshoz szabott mértékben, igen helyes levezetéssel, sifra, kinyitott, vivám hangok az adó járósodással, minden erővel, bölcs, elatarás, szilvargás nélkül való könnyű folyással változtatják fel egymást. Ide járul a költői végeztésnek változó kitérési módja; rövid, közepes, hosszú. Kora nyulni parainak elegéges kéma; azoknak, valamint a rövid és hosszú kőszagoknak keressés elegyítése — az etekből pármazon mértékesség, Numerositas, könnyű, szabad folyás, haft

hajlékonyság, és mind ezek mellett a' mélyke kiható seli-
hangúság. Mitör ezek a' szép tulajdonságok annyira sündö-
lölnek a' Magyar nyelvben: hogy lehetne az megfograni az
Eleshangúság dicséretéről? §. 32. De a' Magyar Nyelv
fejése, nem valamelly negédes apronyi fülelher mérfélté-
puha kedveségben áll; hanem férfias, nagyra termett, Mar-
siatis, Akfiai méltóságra formáltsá skintese van annak,
mint volt hajdan a' Római, most pedig van a' dísző Spanyol
nyelvnek. §. 41. a' Jegyzetben §. 43.

De — van a' mi nyelvünknek egy különös virtusa,
mellyel meg elő minden Napnyugvó nyelvét. Ez, a' Poé-
tai hangmérít, avagy Prosodia, melly egy idő a' Magyar
Nyelvvel, és benne sermett abban. Minden vocalisnak vagy
rövid, vagy hosszú mértéke adott a' mi nyelvünk, még pedig
nem valamelly regulárlan, szorongó, pajrán szabadságarat-
ból, hanem rékint a' törönséges nemzeti ki mondásnak,
pronunciácionát hatalmas törvényjére, rékint a' vocalisok
termékei vagy mesterséges helyettesítésére való pontos fi-
gyelmességgel vétekezésén, és így éjen a' Görög és Római
nyelvvel szabásai és nemet példája kére. §. 32. Az Eupho-
niának ezt a' leg varkalatosabb és leg díszőbb nemet, az
Olasz, Francia, Spanyol, Angli a' maga nyelvben nem
találja — a' Kémi pedig ol nélkül díszítik arat §. 32. a' Jég-
zeten. Ez a' kellemes mértékesség, ez a' gyönyörű Poétai
társas a' Görög és Római nyelvvel együtt örökre el sem me-
szet volna, hanemha a' Magyar Nyelv, mint a' művészt ked-
velje, ezet kére, annak sellyes bírókaba jussot volna;
és most

"I most már karinsy kavai perensy minden új nyelvűk tö-
 "vött ex a' pœmæ s'at maga Lengheri el egész tisztségében
 "a Görög és Római lant memnyi Lengresen."

10. Az eddig mondottaknál kisebb értékű jelöléseit a'
 magyar nyelvnek, melyeket ex ar Erckeresi érdeklött, most s'at
 egy kóval említett; mivelhogy azok vagy mindenik, vagy egyik
 másikat napnyugori nyelvben fel találhatnánk. Ilyenek p. o. ezek:
 hogy a' magyar nyelvben van támmaró tégelyke, arriulus de
 finitus, mely a' tárgyas korosabbban meghatározorra; de a'
 nyelvnek gyátori előfordulását jól helyesen jó módjával ki
 kerülhetjük. §. 47. Vagynak továbbá nálunk többféle formái
 az elmuló időnek §. 49. nem különben a' jövő időnek §. 50.
 vagynak képviseleint elvégzők kámmal §. 53. 56. 57. min-
 kimen ar apró tégelyeknek, köröletnek, passivulának.
 vagy kámmal bővölödünk. §. 61. Mind ezekkel a' magyar
 nyelv felett egy Európai Napnyugori nyelv sem díszeskedhet.
 - Nem is emlívén most azokat, a' beszédnek fontos rövidségei
 erejér és hasznosságát jelesen egészó Sammaritai farsvago-
 kat, melyekről §. 53. - 60. köllőant, és a' melyek többnyire
 s'at a' Magyar nyelvnek tulajdonai.

Mind ezeken kívül lehetnek még a' Magyar nyelvnek
 több jelölései is, melyek a' mi nyelvünkünk figyelmét
 az Európai nyelvekkel szembe hasonlításban, még eddig
 el kerültek. Ilyennek lenni gondolom azt: hogy a' Magyar
 nyelv, ámbátor a'pai erevesü s' termékesü, de még is akar
 mellyik Európai nyelvnek felsőbb nemü töltettségének elő-
 gárdára felelőbb alkatmaros §. 57. holott vékony azok
 a' mi nyelvünknek kámmal jelöléseit sokkal nehezebben

tehernek

sehnék, magokéi. Tudom azt, hogy minden nyelvnek van megkülönböztető bélége, character, különös tulajdona, dísmája, és abból származott időrészműsai, különös ejrési, fordulási ar egyes költőben és a' színpadon, melyeket más nyelv nem követke, s talán minnen is arra költősege. Sőt többet mondok mikor azt mondom: nem nagy díszese valamilyen nyelvnek, mikor az egy valamely más anyától származik, s ilye egyfajta wegen fajú nyelvnek különöségei, jészen a' jók perkeresésében, avagy a' színpadon el fogadják. és ahoz szolgai módon ragaszkodik; mert ez már szel más-molás, és a' nemreviségnek vagy el semesése, vagy meg tagadása, minn en oda felebb a' Slav nyelvéről meg jegyzetük 3. 33.

Egyes más az, mikor valamilyen nyelv, melyben a' nemreviség character már teljesen ki fejlett, még is fel tudvenni más nyelvről több vagy kevesebb grammaticai fájnságot, és az ilyen phraselogiai jeleségeket magába általplánálhatja, a' nélkül hogy a' maga szóklatos törvényeire meg sértene. Ez arra mutat, hogy az ilyen nyelv nagy mértékben hajlékony, engedelmess, minden jóra, képre formálható serméskevel bír. Erről atarjul most díszem a' Magyar Nyelv, még pedig nem szűz gondolatma s rá fogadjunk hanem bizonyos jelekből. Nagyon híherő ugyan is, hogy a' Magyar nyelv Asiái lakó földében, a' jörendőség képzése szel a' jörendő időnek formájával sene ki. 3. 58. a' kemvés állapójár pedig kemvéslen köllés formájával 3. 76. de a' Római s több Európai nyelvvel jelsájár lárván, igen alkalmas formálhat sündő képzésen minn a' jörendőség minn a' kemvés idejára

ideájának ki-jelenésére. Kétszülőji bizonyosan voltak
a' Magyar Nyelvnek régiől fogva, mint mutaját az a'
körnej szájában forgó peldák: tudván tudom — mondván ké-
szül — mondom jobol és az ember — jól hordta és az De hogy
a' Baricajialis beféd módját annyira megcsórolta, és an-
nál fogva a' fej kerek mondavolat, kedves szabácsi Berivodulo-
lat, jels inscripsiákkal illendő nagyságra ki bőrvve, Görög
is Római írás peréur, olly ügyesen el kérticeni megamultra:
ex már kétség kívül Európában perzen viransa Nyelvünknek,
mere orok esmeretlen poritak a' Napkeleti Nyelvvel. Eek a'
jéltak — valamint az is, hogy a' meg hol és élő Európai Nyel-
vek phraseológiájából a' legsebbet olly jelesen követi, és a'
maga merejébe által plánsálhaja, a' kéltül hogy a' maga Syn-
taxisán erőkalor senne — mint arra mutatnak, hogy a' Ma-
gyar Nyelv még az ő korosan meghatározott regularitása,
Ásiai különöségei, és magába zártkörű látszó geniusa mel-
lett is, valamelly sötét vonfordással vívelhetik az Európai
régis és új ki mivelte nyelvelket; és az ő hajlékony, könnyen
engedő, könnyen formálható természetét fogva azoknak fej
erőltetés fel öltöeni tudván, igen nagy mértékben bírja a'
Tökéletességhez viransát, és meg vagynak benne minden ké-
szülék arra, hogy valaha fel emelkedjék egy Cosmopoli-
tai Nyelvnek méltóságára.

De' rekesztéképpen hasonlítunk ökre némelly főbb
pontra nézve a' Magyar Nyelv a' Napnyugvii ki mivelte
Nyelvel:

Az Anglus Nyelvel. Nemi különbség a' Magyar Nyelv-
ben azon kívül nincs, mint a' hol a' természet fel állította az,
mint: férfi, asszony, bátyám, néni, bika, tehén, kos, jert, az angl
kakas, tyúk és az.

az Anglus Nyeloben is igen sok a 'Neurum, vagy a 'Nem
külömbögecs ki nem jelenti névso. Emel a 'kés szabalelti
nemreinek nyelve suda magar leg jobban fel oldoni ar
alol az alkalmasan iga alol: de még is sokkal inkább a 'Ma-
gyar. Nem különben mind a 'terőnek Grammaticája fele-
sebb együgyű; még is isera és meg hasározott E. II. Min-
deninek Synthesisa sermésesi, de nem fogai torlatok töre-
porison; hanem nemer szabadsággal bíró. Az Anglus Nyelv
a 'Magyar példalan el aprított parainál fogva, tömör
rövidséggel — úgy keincen a 'fok itegen ragadományból gyű-
söt bőrséggel i gadagvágával igen is hogy fejül mülja.
de viszont a 'Magyar, a 'Surrogó hangatlan Anglus Nyelvet
az ő 'tisra ki nyilt, metre ki hasó erejével, sili hangvágái-
val jól mértében fejül haladja. 35. 30. 43

Az Olaszról. Végző vocalisok az Olaszban; Végző
Consonansok a Magyarban kelleinél nagyobb példmal vagy-
nak. * A 'homni Olasz juhásága a 'Magyar Nyeloben nimis: de
még is van Olasz nyájaspag, felidőse, erőszak nélkül magar.
hoz idősező tudvesse. Az Olasz Nyelv a 'fej ő és ü hangok
nem gyakorolja. A 'Magyarnak ki amynál is több vocalis
hangjese van, min sem az Olaszban — ex a 'külömbőség pedig
valóságos virtus a Nyeloben. Az Olasz nyelv az ő juhá kelle-
messegei ő magának, ereje és hasározásai pedig a 'Római
Nyelvnek nim amjának köpönkeri: a 'Magyarnak pedig min
nyájaj

* La lingua prosperita genera fiducia — a 'sarvó boldogság
bizakodásra jül. Kétfé meg az egyenes islet, melyik jobb? Több
lára sepe a 'Magyarban a 'mindenütt valóró végző Consonans
min az Olaszban az unalomig egyedül uralkodó a vocalis.

nyájassága és kedves felhőse, mind ereje és energiája egye-
dül a' magáé.

A' Franciaival. Tel emelkedő, hatalmas erő a' beszédben,
parancsoló fensz hangúság, udvari fainossággal elegyítve, a'
Francia nyelvnek tulajdonai, melyek azt kedvesre sejtik a'
Magyar fülének is, jobban ^{valamint} mint az olasz; mert abban job-
bal inkább fel találja a' maga nyelvének mását — a' férfiu
charactere. Az o és ü vocalisok, a' ts, ty, ny. ~~keső~~ hangu
Consonansok jeles különbözéseket adnak, valaminek a' Magyar
nyg a' Francia nyelvnek: de ebben a' jól ott hangok, néha dif-
felen longáos, suttamaságot oltanak §. 43. A' Magyarok
organumai tisztábbak, s annál fogva több a' mi nyelvünkben a'
tiszta oxys hang. A' világos, meghatározott, törvényes rendher
szabott Synthesis, tulajdona mind a' kesőnek: de a' Magyar job-
bal szabadabb s jozásabb. A' Francia Synthesis az ö foros töi-
vényeit egy hatalmas Academiának: a' Magyar pedig az ö
regulájáig, de a' mellett remes szabadságát, a' sermésznek
s nemzeti geniusának közhetsi.

a' Spanyolal. Tiszta, kimpit selihangúság, mefke
haso erő, férfiu selinset, viseri maga rá sarras, Római
szendes méltóság, innepi pompa — ezt a' disz marriaty cha-
racter egyinu birja a' Magyar nyelv a' Spanyolal, sokkal
feljül haladván minden más napnyugosi nyelvhez §. 43.
Innepi hofkü tömösbe öltözött parakkal tövölködrén mind
a' keső, ha valami irásba tesz, ne talám több helyet foglal
s több papíroft sőt be, mint más nemzeti az ö iri nyelv-
ben: de az elő befédre, az eleven eloquenciára, a' nagy the-
atrumokra leg alkalmasabb mind a' keső. Emberek, emberek,
emberket illo módon befélui, nem lehet kebben, jobban, ső
kelere

teléseiben, mint befél a Spanyol és a Magyar.

a' Németel. Egy és két tagú karainak hasonlóan
jellegű, ad ugyan a Német nyelvnek tömörség, va-
lamint a' Dohosú Vondosság, elég erős, hasznosságos, Ener-
giás: de a' melly in keresztelennül és egészben el nyomva
az Euphoniát, valamint a' Doh nyelvben is E. E. 31. 33. Ezen
schinésben tehát, még csak annyira sem állharnék a'
Magyarnak a' Német. Ugyan ennek Symptoma csak a' prólaj
Capriciájáról függ E. 14. a' mellynek méltatlan birtokai alól
kerülk az a' telésebb Doh mostanában fel szabadítani. Itt
is alább áll hát a' Német nyelv a' Magyarnál — valamint
a' Prosodiának schinéséből is E. 32. De az eredség, a'
magas magából végéigül semlegesítő belső erő, az igen
szaporas semélyesség, az egész világot majdan fel ölelő
hi sértettség, minden képzet a' leg uolgo hájzálig, fel nyo-
motui, fel havogani, és az nagy precizióval hi nyomni
sindó schyesség, véghelesen törő és gárdagság — már in
a' többi Napnyugoriak törőre így áll a' Német nyelv, mint egy
örvén; és ezen nagy schinésben csak egyedül a' Magyar
nyelv mérkel ahon törőseni, főt egybe másva még verel-
kedni is arral; de csak ugyan — a' mint most vagyunk
még fok itéig sarkányja lejt a' Magyar nyelv a' Német-
nek E. E. 62. 79.

a' Szlav Nyelvel. Senisch nagy diszkrétifóll
a' Szlav eredeti nyelvnek fok rendbeli jellegűeiről, mellyek
körül in csak a' kesői embijük: hogy a' Szlav nyelv az Or-
sionusok igájáról egészben menő; és hogy az Doh véghe-
vel, név másva nem forulva, a' kemélyek hióntosság
schyessen

sellyesen ki nyomja. Ez a nyelv a Déli tengerrel fogva
 a Fekete Tengerig, egész Európán keresztül, sok nemzeti-
 gesre ki terjedt, s leg többféle éghajlatot bír minden nap-
 nyugoti nyelvén felett: de ugyan azért nemzeti egysége
 nem lévén, az ő Characterét igazán ki nem fejeheti. Eredeti
 benne sermese darabosságából leg jobban ki nyilvánítja nyelv-
 vét a Lengyel — ezt követi a Sebes lépéssel előre törkedő
 Orosz — de a pallérozódáimnak ujjában, mindenek leg inkább
 a Francia nyelvhez módosítván magát, az igazi Slav
 geniusnak árnyékban kell maradni. E. B. Ez a Magyar
 nyelvhez való pontosabb hasonlítás meg semmi nem akarja,
 hanem csak annyit mondunk, hogy ambar a Magyar már
 kinnin ezer érendő óta öve közeletbe van a községgel:
 de még is sellyesféggel nem tud annak nyelvvel sympathi-
 zálni.

